

Basil Harrington Soulsby.
e C. C. C. Oxon.

South Seas.
ditto
Allys 1892

Soulsby no. 2613; p. 174-176

Vecko-Skrift

FÖR

LÅKARE

OCH

NATURFORSKARE,

IV:de BANDET.

F. W. Sjögren

STOCKHOLM;

TRYCKT UTI KONGL. ORDENS-TRYCKERIET,

År 1783.

WECKOSKRIFT

För

LÅKARE OCH NATURFORSKARE.

Fjerde Bandet.

Förteckning på Svenske Läkare vid början af året 1783 (a).

Första Afdelningen:

Medici.

I:o, **K**ongl. Collegium Medicum. (b)

Præses:

Hr. Doct. ABRAH. BÅCK, Kongl. Archiater, Riddare af Kongl. Nordstjerne-Orden, Ledamot af Kongl. Vet. Acad., Kongl. Vet. Societ. i Upsala, Kongl. Patriot. Sällsk. i Stockholm, m. m.

N:o I.

A

Vice

-
- (a) Denne Artikel införes egentligen til utlännings uplysning, hvilka få om Sverige i allmänhet, som des invärtes beskaffenheter utsprida ogrundade berättelser i sina Journaler, och hvarpå, hvad Svenske Läkare angår få ofta bevis förkomma.
- (b) Alla Promoverade Doctores Medicinæ, som innom Riket villa practisera Läkare-Konsten, böra enl. K. Medicinal-Ordningarne, inför K. Colleg. Medicum sig legitimera och til des membra antagas.

Vice Præses:

Hr. Doct. ERNST v. HEYDENSTAM, Kgl. Lif-Medicus.

Assessorer:

Hr. Doct. JOH. GUST. HALLMAN, Kgl. Lif-Medicus, Ledamot af K. Patr. Sällsk.

Hr. Doct. JOH. BERGSTRAL, f. d. Amiralitets-Medicus.

Hr. Doct. PET. JONAS BERGIUS, Hist. Naturalis & Pharm. Professor. Ledamot af K. Vet. Acad., K. Patr. Sällsk., och Vitt. samt Vet. Samh. i Gøtheborg, m. m.

Hr. Doct. JOH. LOR. ODHELIUS, K. Seraph. Lazarettets Medicus, Ledamot af Kgl. Vet. Acad.

Hr. Doct. ISAC SVENSSON, Stads-Physicus i Stockholm.

Hr. Doct. HINR. SPARSCHUCH.

Hr. Doct. CARL RIBBEN.

Hr. Doct. HENR. GAHN, Medicus vid Arméens Flotta.

Hr. Doct. DAN. WEHSE, Reg. Chirurg. vid K. Lif-Gardet, Ledamot af Chirurg. Societeten.

Hr. Doct. CARL FR. v. SCHULZENHEIM, Medicus vid Arméens Flotta, Chirurgus vid K. Seraph. Lazarettet, Ledam. af Chirurg. Societ.

Hr. Doct. SVEN HEDIN, K. Hof-Medicus. Secreterare, H. Doct. JOH. REFTELIUS.

Hr. Doct.

- - - H. Doct. JOH. AD. LÉVEN, K.
Hof-Medicus och Med. Paup.
Notarius, Hr. Doct. DAN. WICKMAN, Botan.
Demonstrator och Med. Paup.

2:o, *Under Collegii inseende varande Lärare:*
Anat. et Chirurg. Profess. Hr. D:t LARS CHR.
TINGSTADIUS, Bruns-Intend. vid Medevi.

- - - Professor: Hr. Doct. AND. JOH.
HAGSTRÖM, Ledamot af Chirurg.
Societeten och K. Patr. Sällsk.

Artis Obstetr. Professor: Hr. D:t JAC. ALM.

- - - Adjunct: Hr. D:t LARS BRANDELIUS.

Emeriti:

Hr. Doct. ROLAND MARTIN, f. d. Anat. &
Chirurgiæ Professor och Assessor i Kgl.
Colleg. Medicum, Ledamot af K. Vet.
Academien.

Hr. Doct. DAVID v. SCHULZENHEIM, Ridd.
af K. Wafra Orden, f. d. Artis Obste-
triciæ Professor och Assessor i K. Coll.
Med., Ledamot af K. Vet. Acad. och
K. Patr. Sällsk. (c)

3:o, *Under Collegii inseende stående Medici
Pauperum:*

För Våstra delen af Norrmalm, se K. Coll.
Andra Secreterare.

— Östra delen af Staden, Hr. D:r ADOLF
FR. WEDENBERG, Accoucheur vid
Barnfångshuset Pro Patria.

— Södermalm, se K. Collegii Notarius.

4:o, *Medici vid K. Hofvet, utom Collegii
Ledamöter:*

Hr. PETTER v. HEYDENSTAM, Högstf. H:s
Maj:ts Kon. ADOLPH FREDRICHS
Archiater.

Hr. Doct. HERMAN SCHÜTZERCRANTS, Archia-
ter och f.d. Högstf. H:s Maj:s Drottning
LOVISA ULRICAS Accoucheur, Leda-
mot af K. Vet. Acad. Öfver-Directeur
vid Chirurg. Societeten.

Hr. Doct. ANDERS HEDENBERG, Kongl. Lif-
Medicus.

Hr. Doct. JOH. CHRYS. MARTINAU, K. Lif-
Medicus och Lif-Chirurgus, Reg. Chir-
urgus vid Lif-Regementet til Håft.

Hr. Doct. AND. CHRISTOFFERSSON, Kgl. Lif-
Medicus.

Hr. Doct. CARL FR. HOFFBERG, Kgl. Hof-
Medicus.

5:o, *Prædici Holmenses:*

Hr. Doct. OLOF AF ACREL, Ridd. af Kgl.
Wasa Orden, General-Directeur öfver
Lazaretterna i Riket, Öfver-Chir. vid
K. Seraph. Lazarettet, Reg. Chir. vid
Adelsfanan, Ledamot af Kgl. Vet. A-
cademien, m. m.

Hr. Doct.

- Hr. Doct. ANDERS BLADH, f. d. Medicus Pauperum.
- Hr. Doct. NILS DALBERG, Bergs-Råd, Ledamot af K. Vet. Acad. m. m.
- Hr. Doct. JOH. DALGREN, f. d. Provincial-Medicus i Cuopio.
- Hr. Doct. GOTFR. DUBOIS, f. d. Pr. Medicus i Stockholms Lån.
- Hr. Doct. AND. FORNANDER, Bruns-Intendent vid Sabbatsberg, f. d. Medicus Pauperum.
- Hr. Doct. GABRIEL LUND, Assessor, f. d. Medicus Pauperum.
- Hr. Doct. ISAC PALMÉR, Medicus vid Bankens Pappers-Bruk.
- Hr. Doct. GIDEON HERMAN DE ROGIER.
- Hr. Doct. CARL ROOS, f. d. Medicus Pauperum.
- Hr. Doct. ERNST D. SALOMON, Reg. Chirurgus vid Kgl. Lif-Gardet.
- Hr. Doct. AND. SPARRMAN, Professor, Ledamot af Kgl. Vet. Acad. samt Intendent vid defs Musæum.
- Hr. Doct. ZACH. STRANDBERG, f. d. Assessor i Kgl. Collegium Med. och Stads-Physicus, Ledamot af Kgl. Vet. Acad. och K. Patr. Sällsk.
- Hr. Doct. CARL HINR. WERTMÜLLER, Provincial-Medicus i Stockholms Lån.
- Hr. Doct. PER ZETZEL, f. d. Fält-Medicus

och Assessor i K. Colleg. Med., Ledamot af K. Vet. Acad. m. m.

Fortfättning e. a. gång.

Berättelse om et hemligt Medel emot öppna Kräftskador.

Som detta Medel väckt upmärksamhet hos många högfäst betydande Män i Riket och dess upptäckande blifvit ansedd ganska angelägen, torde en omständelig berättelse om saken förtjäna rum i denna Vecko-Skrift; til hvilken ånda följande af Kgl. Collegium Medicum underdånigst til Kongl. Maj:t ingifne yttrande, här meddelas:

Til Kongl. Maj:t underdånigst.

Til Collegium Medicum har Provincial-Medicus i Linköping Doct. JOH. HAGSTRÖM år 1775 med berättelse inkommit, huruledes Bergsmannen PEHR HINRICHSON i Tholskep, Vånga Socken och Östergöthland, gifvit tillkänna, det han vore ågare af et tillförlitligt och bepröfvat Medel emot öppna Kräftskador, hvilket med förmån af flere sådana Sjuka blifvit försökt, och hvilket han, emot en belöning af 6000 Daler K:mt. eller 333 R:daler 16 Skilling, vore hugad til Allmänhetens tjänst upgifva.

En

En sådan underrättelse, i fall den skulle medföra den föregifna vårkan, och således hjälp och räddning uti en af de olyckeligaste sjukdomar, kunde icke annat än väcka Collegii upmärksamhet, at om fanningen här af göra sig närmare underrättadt.

I detta afseende blef genast beslutit, at genom försöks anställande utröna Medlets kraft hos sådane sjuke, som med värkelige Kräftskador voro besvärade, på det sedermera kunde dömmas, om uptäckten här af förtjente någon belöning eller icke.

Genom Collegii föranstaltande har där efter omförmålte Bergsman tillfälle blifvit gifvit at sådane försök anställa, ehuru af melankommande hinder detta ändamålicke förr kunnat upfyllas än nästförleden höst, då han ånteligen åtog sig tvänne stycken af Kräftskador sjuke på Lazarettet i Nyköping, under Provincial-Medici därstädes Doctor ZETTERBERGS inseende, hvilken sedermera med berättelse därom til Collegium inkommit, som intygar at de värkeligen blifvit hulpne; (a) För den af Bergsmannen härvid hafde mö-

A 4

da

(a) Af effecten slutar bemålte Prov. Medicus, at det måtte vara samma Medel, med hvilket så många Curer äro gjorda uti England och Frankrike; har därför medelst Arsenic sedermera gjordt et lyckligt försök uppå Hustru BRITA JANS DOTTER ifrån Hagra och Helgesta Socken, hvilken hade
et gam-

da och därvid nyttjade Medicamenter har han af Collegium, enligt sin begäran, blifvit förnögd. Straxt därefter fogades ytterligare anstalt, at, genom Prosten i Församlingen, få veta för huru stor belöning omförmålte Bergsman detta Medel ville uppgifva; under det Collegium vântade denna uplysning, in-finner han sig sjelf här i Staden och vid läm-nat företräde i Collegio, ibland andra betyg om Medlets värkan, uppedde et af Hans Excell. R. R. Grefve STROMBERG utgifvit bevis, som innehöll det Bergsmannen lyckeligen botadt et illa artadt får under vänstra ögat, hvarmed Hans Excellence långre tid varit besvärad. (b)

Collegium underrättade sig vid detta til-fälle (c) få vål om Bergsmannens kännetec-ken til Kråftan, som om Medlets beskaffen-het i flere slags förekommande händelser däraf; Skolandes, efter des egit vidgående, inga andra Kråftfår därmed kunna hjälpas,
ån

et gammalt Kråftaktigt får på kindbenet, som full-komligen blifvit botat; hvilket genom Pastoris Loci MELLANDERS Bref intygas.

- (b) Hans Excell. feck dock ej länge njuta frukten af denna lyckliga Cur, emedan en illa artad ut-värtens skada vid örat redan ändat hans lif.
- (c) Bergsmannen berättade då at hans Mor skall blif-vit hulpen för en Kråftskada genom detta Medel, det hon af en reidande Engelsk Fru fått lära.

ån då giftet är localt och ännu icke hunnit angripa nästgränsfande delar.

För öfrigit fökte Collegium förmå honom at på Kongl. Lazarettet ytterligare prof anställa, då han föregaf sig för andra angelägenheter skull så länge sig härftådes icke kunna uppehålla, som dårtill fordrades; men befåg likvål på Collegii begåran tvänne Kråftpatienter, som voro intagne på Kgl. Lazarettet, i närvaro af Kongl. Lazarettets Läkare, af hvilka den ena var angripen af Kråfttan i hela den nedra läppen och under hakan, men den andra endast i tungan; öfver hvilka Bergsmannen sig yttrade: at den förre, för en dårjämte varande hård svulnad under hakan, vore obotelig, men den senare förmente han sig kunna hjälpa, om den anstalt fogades at han blefve til honom nedfänd, så snart han ifrån de nu förestående angelägne resor vore til sit hemvist återkommen; hvilket han, efter sin hemkomst, til Collegium låfvade inberätta.

För sjelfva uptäckten vil Bergsmannen nu icke låta tinga med sig til ringare summa ån 833 Riksdaler 16 skilling specie, då han erbjuder sig at innan desfs undfående personligen sig i Stockholm infinna och på en Kråft-patient visa sit Medels både kraft, tilrednings och tillämpnings fått. (d)

A 5

Det-

(d) Desfs fått at bruka Medlet, efter hvad han i Collegium-

Detta är korta och rätta sammanhanget af detta mål, och tacktes Eder Kgl. Maj:t häraf Nädigst finna, at omförmålte Bergsman icke tiltror sig med sit medel kunna bota alla förekommande Kräftskador, utan allenast dem, som bära namn af Locale, hvilket Collegium af de med honom anstälte samtal nogsamt utrönt; Och ehuruval således ingen ting mera härmed lårer kunna uträttas, än hvad dels med operation, dels i synnerhet med det hos oss så kallade Engelske Kräftpulvret, blifvit emot locale Kräftskador flere gånger lyckeligen uträttat; så vore dock, efter Collegii underdåniga tanka, uptäckten af detta Medel ej utan sin nytta, i synnerhet hos sådane sjuke, som i fruktan för skårande Instrumenter, håldre torde välja en lindrigare utväg; Af denna underdåniga anledning underställer Eder Kgl. Maj:ts Nådiga godtfinnande Collegium i all underdånighet, om icke Eder Kgl. Maj:t i Nåder skulle tackas tillägga Bergsmannen PEHR HINRICHSON i Thol skep en belöning af

333 Riks-

legium sjelf til Protocollet anfört, år följande: först lägges en Salfva på, sedan beströs såret med et frältande Pulver, som gör mycken sveda, och förtager svallkötlet, samt brukas så länge tills Kräftan kommer at rätas, sedan läkes hon med et Plåster. Desse Medicamenter skola til hvar Patient ungefärligen kosta 1 Riksdaler specie.

333 Riksdaler 16 Skil. specie, såsom han först för denna uptäckt åskat, med vilkor det han icke förr får lyfta denna summa, än han sig härstädes instält, och genom ytterligare prof på värkelige Kråft-patienter under Deputerades ifrån Collegium tillsyn på Kongl. Lazarettet ådaga lagt så vål sit handalag, som värkeligheten af de Ingredientier han til medlets beredande då upgifver.

Til detta underdåniga yttrande tror Collegium sig åga så mycket större skål, som för en anfenlig penninge-summa det Engelska med förmån hitintils nyttjade Kråftmedlet, förut blifvit på Rikets Bekostnad inköpt, hvilket Allmänheten väl icke til sjelfva sammanfättningen ånnu känner, men som, efter mycken sannolikhet, torde åga nog öfverensstämmelse med det nu af Bergsmannen utbudne medel, hållt bägge i sjelfva värknings-sättet nära med hvarannan öfverenskomma; Önskaendes Collegium tillika i djupaste underdånighet, det Eder Kongl. Maj:ts tacktes i Näder befalla, at composition där af nu singe inför Collegium tillika upgifvas, så vida, enligt Eder Kongl. Maj:ts Nådiga Bref af d. 19 Dec. 1777, Engelska Chirurgi Guvs arvingar, förmodeligen därom redan åro antydde, och de på sin sida desutom på så många sätt och i så många år brutit sit Contract.

Collegium förmodar at härigenom mycket ljus uti denna svåra sjukdomens botnings-sätt

fått blifver utspridt, åfven som Eder Kgl. Maj:ts Landsfaderliga omsorg för dess trogna underfåtares välfärd, blir å nyo på det kraftigaste fått ådaga lagd.

Collegium framhårdar &c.

Stockholm d. 13 Martii 1782.

Kongl. Maj:ts Nådiga Svar uppå denna Collegii underdåniga anmälan, tillågger åfvannåmde Bergsman 333 Riksdal. 16 skill. i belöning, med de åfvanskrifne vilkor, hvilket blef honom genom Landshöfdinge-Embettet förståndigat; hvarpå han inkommit til Collegium med skriftelig berättelse, det denna Kunskap vore redan af honom til en hederlig Man försåld. (a)

Amin-

(a) Frugtansvärt är at denne Köpare, som skall vara en Rådman i Norrköping vid namn ECKERMAN, icke torde finna fynerlig förmån häråf, hållt om han räknar på drygare betalning för dess uptäckande ån Kongl. Maj:t beviljat, emedan detta samma Medel, efter all fannolikhet, för långt billigare vilkor sedermera blifvit för K. Collegium Medicum uptäckt genom en annan, hvarom mera framdeles.

Åminnelse-Tal öfver K. Vet. Acad:s Ledamot Hr. PEHR KALM, Th. Doctor, Oecon. Prof. vid Univers. i Åbo, Ledamot af K. Wasa Orden, K. Vet. Soc. i Upsala, K. Patr. Sålsk., Vitt. och Vet. Samhället i Götheborg, samt Kejs. Ryske Oecon. Söc. i Petersburg, hållet för K. Vet. Acad. d. 15 Nov. 1780 af dess Ledamot JOH. LOR. ODHELIUS, M. D. Affessor i K. Coll. Med. samt Medicus vid Kgl. Seraph. Lazarettet. Tryckt hos Lange 1781. 32 p. 8:o.

Denne vår så vidt bereste och af Natural-Historien så förtjente Landsman, synes förtjena at från glömskan på alt fått förvaras. Således införes här et kort utdrag af hans märkvärdiga lefnadslopp, hålft detta *Åminnelse-Tal* blifvit hållit inom den tid, som i denne Vecko-Skriftens 1:sta Del blifvit utfatt.

Prof. KALM föddes 1715 i Österbotten och Närpes Socken af fattiga föråldrar, som af krigs-oroligheterne ännu mera hindrades i hans upfostran. Vid 20 års ålder kom han til Åbo Academie, upmuntrades af den store Natural-Historiens ålskare Biskop BROVALLIUS och understöddes af samma Vetenskaps store Gynnare Vice-Præsidenten Baron BIELKE. Lyckligt vis var just vid samma tid vår odödelige LINNÆUS hemkommen, som gaf det

det ljus i Vetenskapen och väckte den täflan bland Rikets ungdom, at åfven KALM ännu mera införlifvades med Natural-Historien. Bar. BIELKE skickade honom med sin bekostnad 1740 på en lård Refa til Södra Finland, Tavastland, Savolax, Svenska och Ryska Carelen, samt 1741 til Roslagen, Upland och Västmanland. Efter kort vistande vid Upsala Academie, under en LINNÆI inseende, reste KALM, på sin Gynnares kostnad 1742 igenom Väster-Göthland och Bohuslån, hvarom en färskilt Resebeskrifning utgafs på trycket 1746. Nästa år 1743 besöktes Skårgården på bägge sidor om Stockholm och Södermanland. Året därefter 1744 feck han i sällskap med Baron BIELKE resa til Ryssland och besökte Landet ifrån Petersburg igenom Moscau ända til Ukrain. 1745 genomrestes Södra delen af Västergöthland. S. å. blef han Ledamot af K. Vet. Academien. 1746 blef han Magister Docens vid Åbo Academie och följande året 1747 den Första Oeconomiz Professor därstädes. Men han företog sig strax samma år i October den vidlöftiga Resan öfver England til Norra America, upmuntrad och understödd af våre då lefvande nitiske Mecenater och Vetenskapens kännare, en TESSIN, BIELKE, HÅRLEMAN, TRIEVALD, BROVALLIUS, LINNÆUS, ROSÉN, CLASON, m. flere, hvartil ock Kgl. Vet. Acad. bidrog. Under afresan kastades han til Norriska kusten,

sten, där han tilbragte Vintren. 1748 om Våren anlände han til England, drögde där öfver Sommaren, reste om Høsten til America och landsteg i Philadelphia den 15 Sept. 1748. Nästa år 1749 besöktes Landet rundtomkring Delavare Floden, Nya Yersey, Nya York, upför Hudsons Flod genom ödemarken til Canada och tillbaka til Philadelphia. 1750 genomrestes Våstra delen af Pensylvanien, Yersey och York, öfver Blå Berget upföre Mohaks Flod genom de 6 Indianernes Land til Fästningen Osvego, och öfver den stora Insjön Ontario til det högstmärkvärdiga Niagara fall i Södra delen af Canada och tillbaka til Philadelphia. Följande år 1751 d. 16 Febr. skedde återresan til Europa, ankom til London d. 29 Martii och til Gøtheborg den 16 Maji. Denna Resa är dels af trycket utgifven i 3 Tomer, dels ännu i Manuscript förvarad hos hans Successor, Professor KREANDER. Frukten af henne och de öfrige, ses i 31 vackra Rön införde i K. Vet. Academiens Handlingar och 144 Academiske Disputationer utgifne i Åbo. LINNÆUS har förevigat hans Botaniske Förtjenster genom et efter honom upnämt nytt Genus, *Kalmia*, som växer i Pensylvanien.

Professor KALM tilträdde nu sin slyssa vid Åbo Academie, den han oförtrutit skötte til sin dödsdag. Han inrättade där en Botanisk Trågård. Kejserl. Akademien i Petersburg ville

ville med 1000 Rubels lön förmå honom flytta til sig, men kärleken til fäderneslandet höll honom kvar. 1757 ordinerades han til Präst, blef Pastor vid Pikis Församling s. å. och flyttades 1763 til St. Mariæ. 1768 Doctor Theologiae. Kallades 1775 til Biskop.

Professoren Doctor KALM var gift med Prosten SUNDINS Enka Fru MARG. SJÖMAN, född i Stockholm, (icke, som af förseende p. 27 not. q säges, i Gestrikland) hade med henne en Dotter, gift med Majoren och Ridd. af K. Sv. Orden HERMAN LODE, och en Son, PEHR GABRIEL, Cornet vid Nylands Dragoner.

Des dödsdag inföll den 16 Nov. 1779.

Berättelse om Lustsyra, indragen i Lungorna utaf en Lungsigtig. Insänd af PETER JONAS BERGIUS.

Sedan flere berömde Män upgifvit det Lungsigtige med förmån respirerat Lustsyra, så hägfältes jag at därmed göra försök hos en hederlig Man, som hade tydeliga tecken til färnad på Lungorna. För 18 år sedan hade jag honom til Patient, då håftiga blodstörtningar genom Lungorna honom öfverfölo, hvarvid han uphostade stenar. En blandning af Linolja och Honung lindrade
myc-

mycket den besvärliga retning stenarne gjorde i luftröret, och igenom Kårfvel och andra tjenliga medel affstodnade omsider blodstörtningarna och stenarnas uphostande. Men därefter började han uphosta var, som var aldeles så stinkande som en öpnad nattstol, jämte en lindrig heftisk feber. Denna farliga ställning, påföljd af en varfäck inom Lungan, blef dock efter hand lyckeligen botad genom Kina, Seltzervatten, skvalpmjolk, ridning. Jag såg hos honom ofta med förundran hvad synnerlig förmån han hade af ridande; ty han hade af förfarenhet funnit, at blodspottningen affstodnade då han kom på hästen, därför skyndade han sig alltid till stallet, så snart han började spotta blod, och jag fann alltid at ridningen stämde hans blodspottning. I 15 år därefter mätte han vål, blef fet, åt och drack hvad appetiten valde, ånda til salt och surt, Åttika, Pouch, Brånvin, Caffee. I detta friska tillstånd fick han skoftals nåsblod. Jag älade honom alfvarligen at ej försumma at öppna ådren, så snart någon nåsblod visade sig. Detta gjorde han ock troget; men en gång, då han var på sin Landtgård, åkom nåsbloden, och som han ej hade tillgång på någon som kunde öppna ådren, så förflöto flere dagar under lindriga utbrott af nåsblod, men vid slutet af 8:de dygnet öfverföll honom en blodstörtning genom Lungorna, äfven så håftig som i

Sjukdomen. Han fördes då genast in til Staden, då jag fanthön om i et ömkansvärdt tillstånd, med tätta anfall utaf starka blodstörtningar. Efter hand afstagnade de väl genom tjenliga medel, men med all min flit kunde jag dock ej förekomma bulning i Lungan, som uptände heftisk feber, och med nog hast förde honom genom alla stadierna af en dödande Lungfot. I det bekymmer jag denna tiden var öfver hans räddning, ville jag, bland andra medel, äfven försöka hvad luftfyran kunde uträtta. Jag kände nogsamnt denna fyras qväfvande egenskap, då han ej var utspädd med Atmospherisk luft; men jag förelät mig på flere vittra föregångare uppå denna våg, och jag förelatte mig at med all varsamhet handtera detta farliga försök; jag underlåt ock ej at underrätta patienten om Luftfyrans häftiga åvärkan på Lungorna, och den faran, som därvid kunde vara förknippad. Jag trodde ock at blåsan, hvori Luftfyran indrefs, och hvarmed den fylldes, alltid ikulle hysa någon Atmospherisk luft, som vid luftfyrans insläppande ej så noga kunde utdrivas, och hvilken i samma mån skulle förmildra Luftfyran. Efter vår gemenlamma öfverenskommelse blef således en Oxblåsa fylld med Luftfyr, på det vanliga sätt, som vid artificiella Mineral-vattens beredande brukas; med den varsamhet likväl, at den första och andra fräsningen af victrils-fyran på kritan, fick

fick dunsta bort, innan blåsan fattes före. En liten pipa af ben fastknöts i blåsehalsen, och där nedanföre omknöts et band som inestängde Luftsyran. Jag var sjelf närvarande då försöket skulle göras. Vid den första inspirationen genom pipan likfom hisnade han; men sjelf mån om försökets riktiga utförande, af det jag berättat honom huru man med Luftsyra återstält rutit kött til sin friskhet, skyndade han sig at i hastighet göra några inspirationer til, genom pipan, hvilkas antal jag, ehuru närvarande invid stolen där han satt, ej lå någa kunde observera. Men jag glömmet aldrig den förskräckelse jag fick, då jag, under det han respirerade Luftsyran, såg honom aldeles svimna bort, nedfallande förbleknad. Til all lycka hade jag försedt mig med Stink-Spiritus (Alcali volatile), som jag genast framräckte, hvarest han qvicknade vid. Ehuru våldsam detta försök var, så afskräckte det dock icke patienten ifrån ytterligare försök härmed, med den skilnad dock, at han gjorde goda uppehåll emellan hvarje inspiration, hvarigenom ingen farlig sökning vidare öfverföll honom. Han hostade dock alltid, och alltid fann han at Luftsyran märkeligen tåpte för andan. I en vecka fortsatte han detta försök, stundom en och stundom tvånne gånger om dagen, men utan den ringaste förbättring. Omfider ledsnade så han, som jag, vid detta besvärliga försök

förfök. Denne värdige Mannen stod ej heller med andra medel at råddas, utan dödde sluteligen, 40 år gammal.

An account of some Experiments on Mercury, Silver and Gold, made at Gvilford in May 1782, in the Laboratory of JAMES PRICE, M. D. F. R. S. To which is prefixed an abridgement of Boyle's Account of a degradation of Gold. 4:o, är titeln af en i England nys utkommen märkvärdig Bok, af hvilken uti Lond. Chron. N. 4039 för d. 17. 19 Oct. 1782 finnes följande Recension:

Man har en tid bortåt icke nämt *Lapis Philosophorum*, och Projections-Pulver utan åtlöje och föragt; men om någon tro kan sättas til människors vittnesbörd, och til de måst respectablas och de trovärdigaste ibland dem, så har dock nu värdeligen den Philosophiska stenen blifvit upptäckt, eller åtminstone framvisad, och dess verkningar å daga lagde för många competente vitnen, af Auctorn til förevarande afhandling.

Vi vele korteligen anföra några af de ganska förunderlige phänomener, som här för

för Allmänheten framläggas, tillika med namnen på de agtningsvärda personer, hvilka voro åskådare af hela Procesfen: och hvilka Auctorn åberopar sig til vitnen för sin berättelses rättighet. Qvicksilfrets til en del, förvandling til Guld och Silfver, samt Silfvers förvandling til Guld, förmedelst tillblandning af en ganska liten smula af et rött eller hvitt pulver är ämnet och resultatet af sju försök, som Auctorn ganska omständeligen beskriver.

Vid det första af desä försök voro närvarande: Hr. ANDERSON, Präst, boende nära intil Gvillford, ganska öfvad i Experimental-Physiquen, och stor ålskare af desä Chymiska delar; Capitaine FRANS GROSSE, känd på en fördelactig sida igenom sina Arbeten och undersökning i Antiquiteterne, Hr. RUSSEL, Magistrats-person i Staden, hvilken igenom sin handtering är ganska väl känd med utseendet af de ådlare Metallerne, och med deras flerfaldiga bearbetande, samt med de Methoder, som Artisterne bruka at utröna deras handels värde; samt Fåndrick GROSSE.

Kåril och Instrumenter, som vid försöken nyttjades, äfven som alla Ingredientierne, utom sjelfva Projections-Pulvret, blefvo anskaffade af åskådarena sjelfve, hvilkas upmärksamhet vid de minsta omständigheter af hela Procesfen Auctorn ganska sorgfälligt åstundat och utbedt sig.

Förnämsta Ingredientien var $\frac{1}{2}$ Unce Qvicksilfver, som Capitaine GROSSE haft med sig, och hvilket han hade köpt på et Apotheque i Staden: uti botten af en liten Hefisk Digel, anskaffad af Hr. RUSSEL, lades en Fluss, componerad af Ingredientier, som Sällskapet dels fört med sig, dels förut tillräckeligen examinerat, äfven som Morteln, hvaruti Flussen var sammanrifven; ofvanpå Flussen lades det förenämde Qvicksilfret. Innan Digeln sattes på elden, framgaf Auctorn en half grån af et slags Pulver, mörkrödt til färgen, hvilket på det nogaste vägdes af Hr. RUSSEL, och lades til de andra Ingredientierne i Digeln af Hr. ANDERSON.

Det första, och i sanning underbara phænomenet, var, at sedan Digeln efter Pulyrets iläggning stått $\frac{1}{4}$ timma på elden och blifvit eldröd, kunde likväl ingen af Sällskapet märka det minsta tecken til evaporation, icke en gång til kokning hos Qvicksilfret.

Eldens styrka förökades til en hvitröd hetta; man doppade en ren järnten ner i materien, som var i Digeln, och sedan slaggen (*scoria*) som fäst sig vid ändan, blifvit svalnad och afkrackad, fant Sällskapet den samma full med små kulor af en hvitaktig Metall, som Auctor med skål anmärkte icke kunna vara Qvicksilfver, emedan de ögon-skenligen visat sig Fixa i den starka hettan,
utan,

utan, som han förestälte sig dem, en mellan-
 substans emellan Qvicksilfver och någon full-
 komligare Metall. Litet Borax, som Herr
 RUSSEL haft med sig, kastades af honom sjelf
 i digeln, och sedan densamma ännu uthård-
 dat $\frac{1}{4}$ timmas hvitröd hetta, togs han af el-
 den, kyldes och sönderflogs, då man vid
 botten fant en gul Metall-kula, hvilken til-
 sammans med några smärre kulor, som fun-
 nos i slaggen (*scoriæ*) lades af Hr. RUSSEL
 på en qvick Våg-Ballance, och vägde fulla
 10 grån. Denna Metall lades under hela
 Sällskapet öfvervaro i en flaska, som förseg-
 lades med Hr. ANDERSONS Sigill, för at en
 annan gång underkastas probering, ehuru al-
 la redan för det närvarande voro öfvertyga-
 de, at den var Guld. Morgonen därpå bröts
 Sigillet up, i förenämde Herrars närvaro jäm-
 te Capitaine AUSTER: stora kulan examinera-
 des hydrostatice, och des specifika tyngd
 jämförd med vattnets, fant vara som in-
 mot 20: 1. Samma kula, som hölt 9 och
 $\frac{1}{4}$ grån, hamrades ut til en tunn plåt, och
 examinerades efter de lätt, som i handel
 brukas af Hr. RUSSEL, hvilken förklarade
 det vara lika godt Guld, som det så kallade
 genomgutne, och at han altför gärna ville
 köpa och betala dylikt Guld til lika pris som
 det finaste. Halfva denna Guld-plåt skicka-
 des til Doctor HIGGINS, som i sit svar til
 Auctor intygade des renhet. Andra förlök

gjordes ännu med andra hälften: sedan den blifvit upplöst i *aqua regis*, lämnade en del af Solutionen med *Alcali volatile* et præcipitat, som befants vara *Aurum fulminans*. En annan del gaf med tilfatt Tenn et Cramoisi-rödt præcipitat, hvilket blandat med en tjenlig Fritta, producerade *Cassii Rubin-röda glas*. Tredje delen, slagen til något *Aether Viërioli*, meddelade den en gul färg, på samma sätt, som Guld-solutioner vanligen göra, och vid evaporation visade sig en tunn purpur-färgad hinna med isprångda gula fläckar. Med et ord: des s råttighet at heta Guld kunde ej bestridas.

I andra och tredje försöken, som gjordes med en omsorg och en försigtighet, at äfven all möjlighet til bedrägeri tycktes vara undanrögd, århölt man, igenom tilblandande af ganska litet hvitt Pulver til Qvicksilfver, en hvit Metall. Detta *fluidi fixation* var äfven här ögonskenlig; ty sedan Digeln ernådt röd-hetta, säg hela Sällskapet, huru Qvicksilfret låg stilla på botten utan at koka eller röka det ringaste. Detta phänomen i agttogs äfven vid första försöket. Vid det andra hade Qvicksilfret igenom något tilfälligt drögsmål börjat koka, men så snart det hvita Pulvret tilkastades, uphörde genast all kokning, och återkom icke, fastän Digeln och Qvicksilfret bragtes til rödhetta.

I fjer-

I fjerde och femte försöken blef Silfver så vida förbättradt eller transmuderadt igenom tillblandning af Auctors röda Pulver, sedan det samma Silfret var bragt i smältning, at det vid försök, som anställdes i Hr: PRATTS och DEARIS Probervårkstad i London, be-
sants hålla Guld af den fullkomligaste ren-
het och til $\frac{1}{8}$:del af hela vigten.

Sjette försöket gjordes d. 15 sistl. Maji uti närvaro af Sir PHILIP NORTHON CLARKE, Hr. ANDERSON, Doctor SPENCE, Fendrick GROSSE och Hr. HALLAMBY; och repeterades flere gånger för Herr ANDERSON, Doct. SPENCE och Fendrick GROSSE: En ibland Sällskapet tog 2 Unce Qvicksilfver utur en Cistern i Auctors Laboratorium, hvilken innehölt 200 skålpund däraf, och som brukades til försöks anställande med luft-arter. Desse 2 Unce refvos tillsammans med 1 a 2 droppar *Æther Viârioli* i en Mortel af Vedgwoods Porcellaine-composition. Til detta Qvicksilfver, som var ganska klart och utmärkt flytande, lades endast et enda grån af det hvita Pulvret, som refs därmed tillsammans ungefärligen i 3 minuter. Sedan man hålt Qvicksilfret ur Morteln, och låtit det stå en stund i annat kåril, fant man det så vida tjocknat, at det knappast och nästan intet ville flyta, utan tycktes vara helt grynigt. Detta påslades igenom et klåde, och en ganska solid amalgama blef kvar, från hvil-

ken det återstående ofixerade Qvicksilfret afdrefs uppå ei tråkål medelst blåsrör och lampeld. En liten kula af fin hvit Metall återstod sluteligen, som vid alla påföljande försöken bevisste sig vara Silfver, och desfs vigt var 18 grån. Men som mycket var kvar hos det frånpråslade Qvicksilfret, skilgdes detta sedermera därifrån och vågde II grån: så at 29 grån Silfver vants inalles, och Silfrets förökning var i proportion til Pulvret som 28 til 1. Vi hänvisa Läsaren til Ijelfva afhandlingen, at där vidare inhämta åtskillige interesfante particulariteter vid denna process, och gå vidare til fjunde försöket.

Detta gjordes den 25 sistl. Maji uti närvaro af Lorderne ONSLOW, KING och PALMERSTONE; Sir ROBERT BARKER, Sir PHILIP CLARKE, BARONET; Herrarne MANNING, ANDERSON, POLLEN, ROBINSON, Präfter; Doct. SPENCE; WILJAM MAN GODSCHALL, WILJAM SMITH, WILJAM GODSCHALL junior, Esquires; Herrarne GREGORY och RUSSEL. Jag går aldeles förbi et försök, där Auctors hvita Pulver producerade 40 gånger mera Silfver, än Pulfrets egen vigt, igenom et enda gråns tilläggande däraf til en portion Qvicksilfver, som togs ur förenämde Cistern i Auctors Laboratorium, och skyndar til några ganska märkeliga omständigheter i en påföljande process, där Auctors röda Pulver nyttjades; förut bör jag ännu påminna, at under detta

detta förfök äfven som de föregående, alla uptänkelige anstalter och försigtighets-mått vidtogs, i anseende til kåril och materialier m. m., för at hindra äfven all möjlighet til bedrägeri, och det alt på Auctors egen uttryckeliga begåran:

En Flufs, sammanfatt af Tråkol och Borax, lades i en liten Engelsk Digel; och i en liten nedtryckning, som man gjort uti Flusfen, hålde en af Sällskapet et halft Unce rent Qvicksilfver. Et halft grån noga vågit af Auctors röda Pulver lades sedan dit af Lord PALMERSTONE. Digeln täcktes därpå med et låck, hvilket äfven som Digeln blifvit tagit ur en stor hop andra; fattes så i ugnen och omgafs med glödande Tråkol. Sedan Digeln blifvit fullt eldröd, togs låcket bort, och Qvicksilfret befants ganska stillaliggande, hvarken evaporerande eller kokande, och det oackadt Qvicksilfret sjelf var alt genomglödgat. Låcket fattes åter på, och eldens styrka förökades efter hand til en hvit-röd hetta, hvori Digeln hölts i 30 minuter, togs sedan ut, kylde och sönderflogs. En liten, helt vål fluten, Metall-kula fants vid botten, som föll ut vid slaget, och passade aldeles in med hålet i den vitriferade Flusfen. Många andra små kulor voro spridda här under i slaggen (*scoriae*), som fatt fast vid den sönderflagna Digelns sidor, hvaraf stycken

ken deltes ut ibland åskådarena efter deras begäran.

Denne större Metall-kulan som låg vid botten i Digeln, äfven som det Silfret, hvilket hvita Pulvret producerat, gafs skickeliga Proberare i händer, hvilka intygade det vara fullkomligen rent Guld och Silfver.

En kort berättelse om två dylika försök följande Tisdag inför några af samma Sällskap, men tillfådde i mycket större quantiteter, slutar Auctors befunnerliga och intressanta afhandling. Hans egna ord äro: ” 12 ” grån hvit Pulver gjorde, af 30 Unce Quick- ” silfver 1 och $\frac{1}{4}$ Unce eller 600 grån fixerad ” hvit Metall, eller Silfver, det vil fåga i pro- ” portion af 50: 1. Och 2 grån rödt Pul- ” ver gjorde af 1 Unce Qvicksilfver 2 Drach- ” mer eller 120 grån Guld, det är 60 gån- ” ger dess egen vikt.” Dessa sista Guld och Silfver-stycken (tillägger han) tillika med några andra, efter de förra försöken, hafva blifvit upviste för Hans Majestät Konungen af England, som däröfver förklarade sit nådiga välbehag.

I Inledningen til denna märkvärdiga afhandling, söker Auctorn i synnerhet betaga sina Läsare alla misstankar och tvifvelsmål, rörande sanningen och verkligheten af dessa upgifna facta; och frågar sluteligen alla opartiske: ” Igenom hvad konstigt bedrägeri kan ” man väl hindra Qvicksilfver ifrån at koka ” och

”och evaporera i glödhetta? Eller, då det
 ”är i kokning, huru kan man väl igenom
 ”bedrägeri bringa det, at i et ögnablick up-
 ”håra därmed, endast medelst en smulas til-
 ”läggande af et ämne, som ej utgör mera
 ”än 1-480:del af Qvicksilfrets vigt?” Och
 sedan han korteligen uprepat utslagen af 4:de
 och 5:te försöken, frågar han åter: ”Hvad
 ”borde kunna förmå honom, at taga såda-
 ”na mödosamma och långa omvägar at skaf-
 ”fa sig aldeles et vanrygte, som lefver i full-
 ”komlig independence, och som til närva-
 ”rande dag haft en god Chemisk reputation?”
 Auctorn tillägger dock at desfa consideratio-
 ner kunna juft icke vara et skål för Allmän-
 heten at tro honom; men endast för dem,
 som känna hans sinnelag och belågenhet.

Icke desto mindre, ehuru accurat och
 fullständig Auctoren är uti sin berättelse öf-
 ver de underbara utslagen af desfa försök med
 desfs röda och hvita Pulver, har han dock
 underlåtit at tilfredsställa sina Naturkunnige
 Läsares nyfikenhet med sjelfva Historien af
 denne stora Chymiska upptäckt. Han berät-
 tar i sjelfva Inledningen at hela förrådet af
 hans båda Pulver åtgått til försöken. Han
 kan ock icke skaffa något nytt, utan ige-
 nom en ny, lika lång och besvärlig opera-
 tion som den förra: hvars elaka värkan på
 hellsan han åfven årfarit, och hvarföre han
 ännu

ännu någon tid nödgas undvika repetitionen
dåraf. (a) H. GAHN.

*Väderleken och de måst gängbara Sjuk-
domar, Månaderne October, Novem-
ber och December 1782.*

October	1.	Morg. mulet, 10 grader varmt. Barom. 25,13. Midd. 12 gr. varmt. Norrsken om aftonen.
— —	2.	Morg. klart, 6 gr. varmt. Bar. 25,44. Midd. 11 gr. varmt.
— —	3.	Morg. mulet, 6 gr. varmt. Bar. 25,45. Midd. 10 gr. varmt.
— —	4.	Morg. mulet, 5 gr. varmt. Bar. 25,49. Midd. 8 gr. varmt.
— —	5.	Morg. mulet, 7 gr. varmt. Bar. 25,57. Midd. 6 gr. v., rågn.
— —	6.	Mulet, litet rågn, midd. 7 gr. v.
— —	7.	Morg. klarnade, 4 grad. varmt. Bar. 25,46. Midd. 6 gr. varmt.
— —	8.	Morg. halfklart, 1 gr. varmt, frost. Bar. 25,58. Midd. 6 gr. v.
		9. Morg.

(a) Recensenten af denna Bok i Gøtt. Anz. 1783
N. 21 fråger: "Desse Förfök synas åtminstone be-
"vifa at Författaren varit mera mån om sanning än
"om vinst, och om de vid K. Engelska Societeten nu
"förnyade Förfök äfven hålla prof, så bevifer han
"at Metallers förädling äfven så litet är omöjlig, som
"deras föroådlande, hvarpå Hr. PRICE anför be-
"vis utur BOYLE, *Utg.*

- Oöob.* 9. Strömaln, 0 gr. fräft. Bar. 25,55.
Midd. 3 gr. varmt, våt snö.
- — 10. Morg. mul. 1 gr. kalt med Is. Bar.
25,44. Midd. 3 gr. varmt.
- — 11. Morg. 2 gr. kalt. Midd. 3 gr.
varmt. Barom. 25,35.
- — 12. Morg. mulet, fräft. Midd. 4 gr. v.
- — 13. Morg. mulet, 2 grad. varmt om
midd. Bar. 25,00.
- — 14. Morg. klart, 2 gr. fräft. Bar.
25,56. Midd. 4 gr. varmt.
- — 15. Morg. klart, 2 gr. varmt. Bar.
25,53. Midd. 7 gr. varmt.
- — 16. Morg. mulet, 5 gr. varmt. Bar.
25,69. Midd. 9 gr. varmt.
- — 17. Morg. klart, 6 gr. varmt. Bar.
25,60. Midd. 10 gr. varmt.
- — 18. Morg. klart, 3 gr. varmt. Bar.
25,44. Midd. 7 gr. v., litet rågn.
- — 19. Morg. mulet, 6 gr. varmt, myc-
ket rågn, Bar. 24,85. Midd.
8 gr. varmt.
- — 20. Måst mulet, midd. 6 gr. varmt.
Bar. 24,57, rågn mot aftonen.
- — 21. Morg. halfklart, 1 gr. v., fräft.
Bar. 24,85. Midd. 2 grad. v.
Snöblandat rågn mot aft.
- — 22. Morg. klart, 1 gr. fräft. B. 25,16.
Midd. 6 gr. v., aft. 9 gr. v.
- — 23. Morg. mul. 7 gr. var. Bar. 25,09.
Midd. 9 gr. varmt, klart.
24. Morg.

- Octob.* 24. Morg. klart, 2 gr. varmt. Bar. 25,38. Midd. 5 gr. varmt.
 — — 25. Morg. klart, 2 gr. fräst. Bar. 25,60. Midd. 4 gr. varmt.
 — — 26. Morg. smårågn, 4 gr. varmt. Bar. 25,36. Midd. 6 gr. varmt.
 — — 27. Mulet, midd. 9 gr. varmt.
 — — 28. Morg. klart, 5 gr. varmt. Bar. 25,60. Midd. 7 gr. varmt.
 — — 29. Morg. mulet, 6 gr. varmt. Bar. 25,40. Midd. 10 gr. varmt.
 — — 30. Morg. mulet, 6 gr. varmt. Bar. 25,25. Midd. 8 gr. varmt.
 — — 31. Morg. mulet, 1 gr. varmt. Bar. 25,30. Midd. 3 gr. varmt, ymnigt rågn.
- Novemb.* 1. Morg. mulet och rågn, 4 gr. v. Bar. 25,05. Midd. 5 gr. v.
 — — 2. Morg. mulet, 1 gr. varmt. Bar. 25,15. Midd. 3 gr. varmt.
 — — 3. Måst mulet, 4 gr. varmt.
 — — 4. Mulet med rågn hela dagen, midd. 5 gr. varmt.
 — — 5. Mulet och rågn, morg. 6 grad. varmt. Bar. 25,00. Midd. 5 gr. varmt.
 — — 6. Morg. mulet, 2 gr. varmt. Bar. 25,30. Midd. 5 gr. varmt.
 — — 7. Morgonen mulet, 0 gr. Barometern 25,70. Middagen 2 gr. varmt.

8. Morg.

- Novemb. 8. Morgonen snögade, $\frac{1}{2}$ gr. varmt.
 Bar. 25,72. Midd. $\frac{1}{2}$ gr. varmt,
 våt snö.
- — 9. Morg. rågn, 1 gr. varmt. Bar.
 26,02. Midd. 1 gr. kalt, snö
 mot natten.
- — 10. Målt mulet, 1 gr. kalt.
- — 11. Morg. mulet, 2 gr. kalt. Bar.
 25,97. Midd. 2 grad. kalt,
 klarnade.
- — 12. Morg. mulet, $\frac{1}{2}$ gr. kalt. Bar.
 26,00. Midd. 1 gr. varmt.
- — 13. Morg. mulet, 1 gr. v. Bar. 25,72,
 midd. 2 gr. varmt. Snö mot
 natten.
- — 14. Morg. mulet, $\frac{1}{2}$ gr. varmt. Bar.
 25,80. Midd. 1 grad varmt,
 mulet.
- — 15. Morg. mulet, 4 gr. varmt. Bar.
 25,43. Midd. 2 gr. varmt.
- — 16. Morg. halfklart, 4 gr. kalt. Bar.
 25,11. Midd. 2 gr. kalt.
- — 17. Klart, 2 gr. kalt.
- — 18. Morg. mulet, snö, klarnade, 5
 gr. kalt. Bar. 25,31. Midd. 3
 och aftonen 7 gr. kalt.
- — 19. Morg. klart, 9 gr. kalt. Bårom.
 25,49. Midd. 5 och aft. 7 gr.
 kalt. Om natten Norrskén.
- — 20. Morg. mulet, 4 gr. kalt. Bar.
 25,63. Midd. 3 gr. kalt,

- Nov.* 21. Morg. mulet, 2 gr. kalt. Bar. 25,66. Midd. 1 gr. kalt.
- — 22. Mulet, 1 gr. kalt. Bar. 25,50. Midd. 2 gr. kalt.
- — 23. Morg. klarnade, 4 gr. kalt. Bar. 25,51. Midd. 2 gr. kalt.
- — 24. Mulet med våt fnö och rågn, 1 gr. varmt.
- — 25. Morg. mul. litet fnö, Bar. 25,66. Åk föret börjat. Midd. 2 gr. kalt.
- — 26. Snö och urvåder, morg. 2 gr. kalt. Bar. 25,67. Midd. $\frac{1}{2}$ gr. k.
- — 27. Morg. mulet, 1 gr. kalt. Bar. 25,80, ymnig fnö om midd. $\frac{1}{2}$ gr. varmt.
- — 28. Morg. mulet, 1 gr. varmt. Bar. 25,89. Midd. 2 gr. varmt, fnögade.
- — 29. Morg. mulet, 2 gr. varmt. Bar. 25,83. Midd. 2 gr. varmt.
- — 30. Morg. mulet, $\frac{1}{2}$ gr. varmt. Bar. 25,85. Midd. O.
- Decemb.* 1. Mulet med fnö, $\frac{1}{2}$ gr. kalt.
- — 2. Morg. mulet, yr fnö, $\frac{1}{2}$ gr. kalt. Bar. 25,85. Midd. O.
- — 3. Morg. mulet, rågn, 1 gr. varmt. Bar. 25,80. Midd. duggrågn, $1\frac{1}{2}$ gr. varmt, fnö.
- — 4. Morg. mulet, 1 gr. varmt. Bar. 25,74. Midd. våt fnö 1 gr. var.
5. Morg.

- Dec. 5. Morg. mulet, 1 gr. varmt. Bar.
25,77. Midd. $\frac{1}{2}$ gr. varmt.
- — 6. Morg. mulet, 1 gr. kalt. Barom.
25,84. Midd. $\frac{1}{2}$ gr. kalt.
- — 7. Morg. mulet, litet blidt, Barom.
25,85. Midd. O.
- — 8. Mulet och lugnt. Barom. 25,80.
Midd. O.
- — 9. Morg. mulet, 1 gr. kalt. Bar.
25,80. Midd. $\frac{1}{2}$ gr. kalt.
- — 10. Morg. mulet, litet snö, O, Bar.
25,71. Midd. $\frac{1}{2}$ gr. kalt.
- — 11. Morg. mulet, 2 gr. kalt. Bar.
25,81. Midd. 2 gr. kalt.
- — 12. Morg. mulet, 2 gr. kalt. Bar.
25,78. Midd. 2 gr. kalt.
- — 13. Morg. mulet, små yr snö, 1 gr.
kalt. Barom. 25,65. Midd. $\frac{1}{2}$
gr. varmt.
- — 14. Morg. mulet, snö, 1 gr. kalt,
Bar. 25,54. Midd. 1 gr. kalt.
- — 15. Beständigt mulet, litet snö, 1 gr.
kalt.
- — 16. Morg. mulet, 3 gr. kalt. Bar.
25,60. Midd. 4 gr. kalt.
- — 17. Morg. mulet, 4 gr. kalt. Bar.
25,74. Midd. 2 gr. kalt.
- — 18. Morg. mulet, $1\frac{1}{2}$ gr. kalt. Bar.
25,65. Midd. 1 gr. varmt.
- — 19. Morg. mulet, litet snö, $\frac{1}{2}$ gr.
varmt. Barom. 25,24. Midd.

- Decemb.* klarnade, sedan det en månad ständigt varit mulet, $\frac{1}{2}$ gr. kalt.
- — 20. Morg. klart, 1 gr. kalt. Bar. 25,40. Midd. 1 gr. kalt, Mot afton mulnade.
- — 21. Morg. klart, 1 gr. varmt. Bar. 25,14. Midd. 1 gr. varmt.
- — 22. Mulet, 2 gr. kalt.
- — 23. Morg. klart, 6 gr. kalt. Barom. föll d. 21 til 24,14, men har har nu stigit til 26,33. Midd. 4 gr. kalt. Mulet.
- — 24. Morg. mulet med snö, 2 gr. k.
- — 25. Morg. måst mulet, 8 gr. kalt.
- — 26. Morg. mulet med snö, 2 grad, kalt. Bar. 25,09. Midd. $\frac{1}{2}$ gr. kalt.
- — 27. Morg. klart, 1 grad kalt. Bar. 25,19. Midd. 4 grad. varmt, rågn mot afton.
- — 28. Morg. halfkl., 1 gr. varmt. Bar. 24,95. Midd. 2 gr. kalt.
- — 29. Klart, 7 gr. kalt, mot afton litet snö.
- — 30. Morg. klart, 12 gr. kalt. Bar. 25,17. Midd. 12 gr. k. Norr-iken om natten.
- — 31. Morg. klart, 15 gr. kalt. Bar. 25,26. Midd. 12 gr. kalt. I-sen på Clara Sjön har burit kora från medium December, men

men på Riddarefjärden lade den sig näst för Jul och började kóras Nyårstiden.

Sjukdomar hafva detta Qvartal ej varit mycket allmänna; Ródsot, Flufshofta och Intermittente Febrar sparsamt. I December börjades något Pleuritis och mot desls slut en Remitterande Catharral-feber med små yrfel och svår hufvudvärk, som har dödat några.

Tal om visja svårigheter och andra omständigheter, som möta vid utöfvandet af Chymien; hållet för K. Vet. Acad. vid Præsidií nedläggande den 6 Nov. 1782, af GUSTAF VON ENGESTRÖM. Bergs-Råd.

A. anförer p. 2 de svårigheter, som uppkomma af Contradictioner emellan stora Chymicorum Rön, t. e. angående Syran i *Flussspaten*, den somlige påstå vara af egen art, andre åter utgifva för densamma med Acidum Phosphori, andre med Acidum Victrio-li och åter andre med Acidum Salis. P. 4 anföras de olika tankar om den Kiseljord som uppkommer då vatten blandas til denne Syra, hvilken jord somlige påstå vara en för-

ut okänd jordart, men andre hålla före den vara af Syran uplöft utur glas-kårilen.

Hvita Blyspaten påstå somlige bestå af Bly-kalk och Acidum Salis, som åter af de fläste nekas.

A. tror p. 5 at olika eldgrad, olika rena och starka menstrua m. m. äro orsaken til desse skiljagtheter, äfven som olika omdömes kraft hos människan ofelbart häruti hufvudsakeligen vårkar.

P. 6 förekomma de olika omdömen om *Aër Fixus*. A. tror p. 7 at den framdeles torde kunna förenas med begreppet om *Acidum pingve*. Et i hastighet svårt inkast emot *Aër Fixus* anföres p. 8 efter Hr. DE LA FOLIE: Metalliskt Bly får i Calcinerung få stark tilväxt i tyngd, at 12 lod ökas til 14; detta tillskrifves *Aër Fixus*; Nu svara 700 cubic-tum luft i det närmaste emot 2 lod, huru, frågas det, kunna 700 cubic-tum luft packas in i 12 lod Bly? utan at ansefningen öka dess rymd? och huru kan denna myckenhet luft utan förskräckelig fara drifvas ur 12 lod Bly, när 30 gran luft förmår göra den bekanta våldsamma vårkan i en Våderbösfa?

P. 9. Elden skall, efter förfök vid Qvicksilvers calcination i slutne kåril, få smänningom kunna figera luft och förena den med Mercurius til en Kalk; men då eldgraden af en händelse öktes, reducerades genast Qvicksil-

silfret. Kan en och samma kraft göra så fridrig värkan?

At människans urskilning lägger svåra hinder i vågen, viles ytterligare p. 10, af visse Journalisters fridrige omdöme öfver en 1779 utkommen Chymisk Bok: *Lettre du Docteur Demeste*, öfver hvilken *l'Esprit des Journeaux* ger et ganska fördelaktigt och hedrande yttrande, men *Journal des Savans* sätter Boken bland lärda fantasier.

Alchymien får p. 12 sin förtjenta anmärkning; de fläste som däruti arbetat måste årkänna med HOGELAND: *hic a Diabolo tentatus*. Man har dock af desse förfök ofta igenom en händelse lårt stora Kunskaper. Nu förtiden försvaras Alchymien allvarsammligen af Hr. PERNETY, en Bened. Munk; han går så långt i sin nit, at han påstår det alla Egyptiska och Grekiska Fabler och Hieroglypher varit uptänkte för Alchymien.

P. 16 gifver A. framl. Bergmästaren CRONSTEDT uppfinnings-åran af *Blåsrörets nytta til Mineraliers undersökande*, hvilken orätt blifvit tillagd framl. Bergs-Rådet SVAB.

Sluteligen p. 17 gifves et tydeligt bevis på den ännu icke aflagde *Charlatanaria E-neditorum*. Hr. TENNETAR, Doct. Med. och Chym. Prof. i Nancy, har 1778 utgifvit sät-tet at genom rifning med spott calcinera Guld och Silfver utan eld, såsom sin egen uppfinning, då denna method likväl långt för-

ut finnes beskrifven i KELLNERS *Officina Chymico-Metallica* p. 121.

Föregifven *Dæmono-Mania*.

Uti Aug. 1782 inlämnade Stregnås Consistorium til K. Coll. Med. berättelse om en där strax vid vistande Piga, som föregaf sig vara af onde andar lekamligen besatt, och som under sine paroxysmer förorsakade ortens invånare både mycket besvär; och oro hos de enfaldiga; anhållandes om Collegii råd och hjälp; tillika medföljde Provincial-Medici, Lectoren Doct. ÖSTERMANS berättelse, af hvilken följande hufvudsakelige omständigheter förtjäna at anföras: "Pigan var "18 år gammal; hade i 4 år, hvarje vår, "haft svimningar med dåningar, raseri och "Convulsioner, hvilka ibland genom Medicamenter, (såsom brunsdrickning och maskmedel 2 år förut) afstannat, men ibland, "såsom sistledne Vårtid efter 5 veckor, af sig "sjelf uphört; hon hade dock aldrig någon "dag varit fåker för hvarjehanda hastiga plågor, med dåning, utom sista Sommar, då "hon länge känt sig aldeles frisk; hon trodde och påstod ingen annan orsak vara til "alt detta än onde andars inneboende, som "hos henne voro 3 st.: en i hufvudet vid
"namn

”namn Legio, en i bröstet, som vore en
 ”Jungfru (a) och en i magen, som ibland
 ”förvandlade sig til en svart hund och ibland
 ”til en gubbe (b); Desse andar uppenbara
 ”sig ofta personligen för henne. *Andamålet*
 ”vore at öfvertyga alla människor, (som nu
 ”voro så ogudaktiga at de hvarken trodde
 ”Gud eller Helvete) at desse andar voro i-
 ”från helvetet. *Bevisen därtill* skulle vara
 ”följande: 1) at desse andar kunde befallas
 ”och måste lyda i Guds namn, 2) at de
 ”kunde draga Flickans tarmar up i des bröft,
 ”3) kunde squälpa och skaka hennes mage
 ”och inålfvor, såsom de lågo i en tunna,
 ”4) kunde göra kroppen så styf och stel at
 ”ingen kraft kunde bryta densamma och så
 ”stark at flere människor ej skulle kunna sty-
 ”ra henne, 5) at pigan blef så arg at det
 ”spritter i hvar led; hvilka alla prof tillågas
 ”förut innan de ske och strax exequeras.”

”Vidare berättar Provincial-Medicus hvar-
 ”jehanda symptommer, som i hans närvaro vi-
 ”sat sig, enkannerligen starka Spasmer i an-
 ”sigte, mun och svalg, med utrinnande blod-
 ”fragge, hvilket pigan föregaf ske af den
 ”onde andan. Hon vågrade envist at nyttja

C 5

Me-

(a) Vid namn Oxelgren.

(b) Som föregaf sig vara af gammal Svensk Famil-
 le och Baron från 1400:detalet; hårlig kunskap
 i Svenska Historien!

”Medicamenter, och när han läckat henne
 ”taga Camfert med Åttika, hade hon det
 ”strax upkastat; efter en anstald åderlåtning
 ”hade hon rifvit up förbandet, och likafullt
 ”rafat, fastän hon mistat mycken blod; hon
 ”kände ofta hårda styggn i bröstet, sidan el-
 ”ler buken, som hon uttydde för de onde
 ”andarnes verkningar och förebud til svåra
 ”attaquer. Hon säger sig tala med osynliga
 ”varelser då hon ibland rör munnen, utan
 ”ljud. Och då hon blifvit hotad med aga
 ”och ris, skall den onde kunna göra henne
 ”känslolös m. m.”

Pr. Medicus hade rådfört sig med Con-
 sistorium angående beskaffenheten häraf, som
 utlåtitt sig ej annat finna, än en imaginatio læsa
 med convulsioner och Manie (c)

K. Collegium gillade denna Consistorii
 välgrundade tanka, och förelkref Pr. Medicus
 hvad som genast vore tilgörandes, nemligen,
 strax bjuda til at skilja pigan från alla enfal-
 digas samqväm och ålkådande, och ville
 Collegium hos Vederbörande bidraga at hon
 med det snaraste måtte til K. Lazarettet här-
 stådes infändas.

Igenom H:rr Seraphimer Riddare, där
 Consistorium denne faken åfven anmält,
 utvårkades K. Maj:ts Nådige Befallning til
 Landshöfdingen i orten, som med Krono-
 skjuts

skjuts låt föra henne til Stockholm, där hon på K. Lazarettet blef emottagen och skött i 3:ne månader, hvilket närmare kan inhämtas af min til Högberåmålte Herrar ingifne Embets-berättelse, så lydande:

Pigan SARA STINA SCHULZ på 19:de året gammal, ankom til K. Lazarettet d. 18 Sept. 1782. Utom Krono-betjeningen som afåmnade henne, hade hon sin Far och Mor med sig och desutom en Präst vid namn TYBECK, som enkannerligen åtog sig at om hennes skötsel göra alfvarsamma påminnelser. Pigan påstod sig icke vara sjuk, men årkände at hon i 4 år varit plågad af svåra mag-plågor med påföljande ryckningar och svimning, och at hon under en Bruns-Cur för 2 år sedan mistat maskar. Både hon, Föräldrarne och Prästen försåkrade at hon nu ej på 3 veckor haft minsta plåga, och at hvad hon enkannerligen i år lidit, vore ej annat ån följer af onde andars inneboende hos henne, hvilka dock nu mera vore af TYBECK utdrifne och pigan följkatteligen icke behöfde hjelp af Medicamenter.

Men som hennes hy och ansigtes ställning, jämfört med hvad hon föregaf vara öfvernaturligt och med den rapport Pr. Med. Lectoren Doct. Österman om hennes Symptomer til K. Coll. Med. ingifvit, nogsam vitnade om en Spasmodisk sjukdom, så försåkrade jag Prästen at han vore bedragen i
den

den tankan at hon vore utan Physisk sjukdom, och kunde han vara vifs om alla kraftiga medels användande til sjukdomens häfvande. Jag förböd därpå honom och alla hennes slägtingar at på någon tid besöka henne, på det jag emedlertid kunde få tillfälle at grundeligen låra känna hennes tilstånd.

Hon logerades hos en sjukvakterska på det ej de öfrige sjuke skulle oroa henne och jag lämnade henne til medium Oct. utan alla Medicamenter, til utrönande af des värkeliga beskaffenhet. Jag märkte då at hon af minsta anledning blef ond och at hon ofta hade Hysteriska anfall; veckan efter hennes ankomst, då jag emellan 4 ögon hörd til at öfvertyga henne både om sin sjukdoms värkelighet och at tydeliga spår märktes det hon sjelfvilligt ökat sina attacker, samt med sine dårunder förde samtal med TYBECK och andre, jämte svar på gjorde frågor, uppenbarligen rójde et straffbart upslåt at bedraga de enfaldiga, i det hon utgaf sina attacker för den ondes värkningar, hvilket alt jag förmanade henne uprigtigt tilstå och för det tilkommande underlåta, om hon ville bereda sig en lycklig framtid, blef hon mycket rörd, ömsom gret och ömsom förargade sig, samt feck strax efter min utgång, starka spasmodiske ryckningar i ansigtet, låsning af munnen, och en blodblandad fragge rann ur mungiporne, under hvilket hon likvål fatt kvar på stolen, men jag,
som

som strax återkom, lät lägga henne i fången och genom kall vatns påstånkande genast inom en minut fördref hela denna paroxysme, hvilken aldeles liknade den som Lector ÖSTERMAN berättar henne i sin närvaro haft, och som de närvarande utgäfvo för ofvernaturlig. Någon tid därefter, då hon en Söndag ej feck gå i Slots-Capellet, öfverföll henne af ondska en dylik Paroxysme, hvilken dock strax försvan när hon märkte Sjukvakterskan komma med kalla vattnet.

Sedan jag således blifvit öfvertygad om hennes lättörda nervsystem och Spasmodiska sjukdom, lät jag henne d. 19 Octob. börja med Strammonium; (a) som jag ofta förfökt i dylika sjukdomar visa kraftig värkan, och ifrån den tiden til närvarande stund har hon ingen dylik attacke kânt, oackadt jag med flit sökt sätta hennes hufvud-passion, ondskan, (b) i rörelse. Enkannerligen förfökte jag henne genom öfverbevisande af ofanning, i det at ehuru både hon, Prästen och föråldrarne föråkrade vid ankomsten til Lazarettet at hon då varit frisk i 3 veckor, hade

(a) 3 gran i fänder morgon och afton, hvilka ökades eller minskades efter som värkan på synen det fordrade.

(b) Bevis därpå är ibland mycket annat at hon vid ankomsten til Lazarettet hade 2 sår på högra handen, dem hon i arghet sjelf bitit sig,

hade likväl en trovärdig Man sedan intygat at hon 3 dagar förut d. 15 Sept. under hitrefan haft en stark paroxysme i fleres närvaro, då TYBECK visat de til myckenhet samlade åskådare sin förmenta kraft at dämpa andarnas värkningar hos henne, och dem hon då, i hela deras vidd, genomgådt och låtit honom hos sig bortcommendera. SARA blef af denna anledning mycket ond, men feck inga convulsioner; årkände väl at hon varit sjuk, men påstod sig icke veta hvad TYBECK då företagit sig. Vid de tider hennes Regler skola komma, är hon dock sensiblast.

Hon är nu således så vida frisk som hon möjeligen på K. Lazarettet kan blifva; men hennes moraliska caractere behöfver en annan Cur; ty det märkes tydeligen at elak upfostran och grofva feder från första barn domen med tiltagande passioner, genom vidskeppelige och okunniga människors umgänge och et blindt förtroende til en fanatisk Präst (a) nu så bemäktigat sig hela hennes

(a) Bevis därtill har han öfverflödigt gifvit, dels i et inför Öfver-Ståthållare-Embete med honom då hållit Protocoll, dels i en federmeratil samma ställe ingifven Förfvars-skrift; han hade ock, enligt samma Protocoll, af öfverdrifven nit sökt förvilla en annan Piga, CATHARINA WÉRRE från Nyköpings orten, som för et halft år sedan hade företagit sig en hop gycklerier och

nes själ, och få inöfvat henne i förstållning och lögnagtigt tal, at hon vid första tillfälle ofelbart skulle förnya sit taskspeleri och kanske ej sluta utan med någon misfgärning; til hvilken misstanka anledningar ej fela.

Stockholm den 20 December 1782.

J. L. ODHELIUS.

Hon affördes på Öfver-Ståthållare-Embetets befallning d. 24 Dec. 1782 från K. Lazarettet och är fatt under fåker tillsyn at hållas vid arbete, såsom det tjenligaste medel til hennes nyckers utrotande.

Det är således tydeligt at denne piga varit från barndomen af et låttrört nervlystem, som småningom ifrån Hysteriske spasmer gådt öfver til convulsiviska rörelser; hvilka dock ej varit af de svåraste, utan gifvit vika för vanliga Medicamenter; ock det måsta af de symptomer, som dels förskräckt, dels

spökerier, men sedan hos Hans Exc. R. R. och Öfver-Ståthållaren bekänt och ångrat sin dårskap, samt tjänte, vid hans ankomst til Stockholm, dårstades för piga; men detta oråd lyckades honom intet, utan CATRINA var och förblef förnuftig; men TYBECK åter förklarade detta försök för en nyfikenhet at få veta af huru många onda andar CATRINA varit besatt, emedan andarne hos SARA STINA skulle dårom sig emellan varit oense.

dels förvillat de enfaldiga, har påtageligen varit själfgjort, i upfåt at ådraga sig Allmänhetens upmärksamhet; under hopp at utan synnerligt arbete få föda och andras uppsättning; hvilket nogsamf styrkes af hennes upförande på K. Lazarettet, där hon, ehuru måttatiden frik, visade mycken noglöshet för alt slags arbete.

Det hade ej heller bordt vara svårt at genast, af de uppgifne 5 bevisen (p. 41.), sinna bedrägeriet. De äro dels sådane at en bedragare kan göra, dem själfvilligt (Beviset N:o 1.), dels orimlige (Bev. N:o 2), dels vanlige hysteriska anfall (Bev. N:o 3), dels beroende på de närvarandes håpenhet och rådlöshet (Bev. N:o 4), dels enfaldige (Bev. N:o 5), men som dock hunnat gifva anvisning på de rätta botemedlen.

För Allmänheten och til det Vördige Prästerskapets uplysning, som möjeligen hådan-
 efter kunna oroas af dylika bedrägerier, anmärkes, at bland de lättaste profven til at upptäcka Morbi ficti, är *kalt vatns oförmodeliga påståndande under bedragares Paroxysmer*; ty år sjukdomen själfgjord, kunna de ej lätteligen emotstå denna surpris, utan måste i haft öfvergifva sina gycklerier; vid mera inveklade händelser kunde försökas med retande på huden igenom knappnålar eller andra stickande instrumenter, emedan verkelige Epileptici ej känna sådant.

Man

Man bör dock hvarken vara för hårdhåndt, få at skada sker, eller för lätthåndt, ty lindriga retelser torde en bedragare kunna tåla; i lika afligt nyttjas en fjäder at kitla inuti näsan med. Den som har Spanskt Snus til hands kan ock därmed försöka näsans retelighet, men ännu kraftigare genom Stinckspiritus (Alkali ammoniac. causticum vel Succinatum, ph. sv.)

Præcipua Experimenta de effectibus putredinis in pulmones Infantum ante et post partum Mortuorum, subjunctis Novis quibusdam experimentis circa pulmones Infantum, ante partum Mortuorum institutis. 4:to. 20 pag. är titelen af Doct. JOH. GOTFR. REIMANS Gradual Disputation i Frankfurt an der oder; Maji 1782.

Lungprofvet, såsom bevis, at et nyfödt Barn antingen dragit andan eller icke, en i Medicinska Lagfarenheten ganska vigtig Lära, är ännu många tvifvelsmål underkastat. Til visshets ernående i et så angelågit ämne har A. samlat alt hvad en HALLER, BÜTNER, FABRICIUS, JÆGER, PLUQVET, HUBER, och af de äldre, en TEICHMEYER, LUDVIG, N:o 4. D He

HEBENSTRÉIT och BOHN 'dåröfver sagt och skrifvit, jämfört deras årfarenhet och genom egna öfver 20 gånger repeterade försök funnit, at nyfödde Barns Lungor, sådanes neml. som hvarken för eller efter födslen gifvit tecken til lif eller at de dragit andan, altid sunkit i vatten, de må hafva varit skilde från Hjärtat eller ej, hafva varit hela eller skurne i stycken. (a) När de fått ligga qvar i vatnet har det efter 2 eller 3 dagar blifvit grumligt och Lungorne, som sedt brunrøde ut, hade börjat svålla, på vattnet upstego en eller annan luftblåsa och det började stinka; alt detta ökades dageligen och efter 6, 7 eller högst 8 dagar, då vatnet började rutna, hade desse Lungor, så vål de hela som de sönderskurne, flutit up på vatnet; men när Hjärtat flutit fast därvid hade de aldrig före 8:de dagen upflutit. Om desse Lungor blifvit med agtsamhet uptagne ur det stinkande vattnet och lagde i friskt, rent brunsvatn, hade de likafullt simmat, men om de aldrig få litet blifvit tryckte eller kramade, hade de strax sunkit. När desse i vatten sunkne Lungor blifvit för solhettan utfatte, hade de redan 6:te dagen flutit up; men om de i fria luften först fått rutna och sedan lades i vatten, hade de sållan flutit up före 10:de eller

(a) Jämför hvad i detta ämne samlat är af KERNANDER Med. Lagf. p. 148-154.

ler 11:te dygnet. De Lungor som strax simmat i vatnet hade ständigt förblifvit flytande, gifvit strängare stank från sig och mycket upsvålt när de började ruttna, men efter 21 dagar och ibland ännu senare aldeles nedfunkit, hvarefter de aldrig mera flutit up, ån skönt man låtit dem få ligga hela 7 veckor och därutöfver. Hårutaf drager nu A. den slutatsen: at emedan desse Förfök öfverensstämma med en JÆGERS, FABRICII och BÜTTNERS årfarenhet och andre Lärde Måns upgifne tvifvelsmål härigenom lätteligen kunna undanrödjas, vore det högst sannolikt, at de Förföken, där Lungorne simmat up på det vatnet hvaruti de ruttat, men, då de blifvit lagde i annat friskt vatten, åter funkite, voro icke med behörig agtsamhet anstälte, utan hade Lungorna förmodeligen blifvit kramade, för hvilket man noga bör ackta sig; Ty at man icke fådt se alla ruttna och simmande Lungor åter sjunka i vatnet, tillskrifver han endast den brådskan hvarmed förföken blifvit gjorde, emedan det icke så händes, utan då Lungorna äro aldeles förruttnade. Den slemagtiga uplösningen är en värskan af förruttnelsen, och följjagteligen härröra därifrån alla de omständigheter dem HUBER anförer. A. tror därför at den Lårosatsen i Medicina Forensis står orubbad: at *simmande, stinkande Lungor aldrig bevisa det Barnet dragit andan*, så framt ej profvet,

sker minst efter 6 dagar från födelsen, hälft om Sommaren; Vår och Höst kan man medgifva ännu en eller 2 dagar, men om Vintren åtgå flere veckor, efter BÜTTNERS försök, innan sunkne Lungor genom förruttnelsen upflyta; om Våren, Sommaren och Hösten flyta Lungorne af et dödfödt Barn up efter 7 eller 8 dagar. *Säkert skall ock vara at:* förruttnelsen allena icke kan göra Lungorne så röda som den inbläste eller inandade luften; äfven som de genom förruttnelsens värkan simmande Lungor alltid stinka; likaledes at et före födelsen dödt och ruttnat Barns Lungor väl i förstone simmat, men om försöket underhölts sunko de omsliden til boten, hvilket et med lif födt Barns Lungor visserligen icke gjorde. A. har ock, likasom BÜTTNER, årfarit, at et Barns Lungor, som aldrig dragit andan, emotstå förruttnelsen mycket längre än de öfrige kroppens delar. (Beitr. zum Erlang. Gel. Zeit. 1782, 44 Woche.)

Anmärkning.

Vid tilfälle af dödfödde Barns Laga underfökande recommenderas hos H:r Läkare at först, enl. hvad i *Del. 3. p. 357* anfört är, noga våga hela Barnet, och sedan uttaga Lungorne och våga dem, samt därefter anställa vatten-profvat, på sätt som i KERNAN-

DERS *Medicinal Lagfarenhet* p. 166, och i den nu snart utkommande: *Styrelses Läkare-Kunskap*, af Hr. Professor MARTIN beskrifves.

Om Barnet aldrig dragit andan, och det innan obduction skulle t. e. väga 6 skålpund, få böra Lungorne allena icke väga fulla 3 lod; de böra åfven, om de äro friske och utan róta, sjunka vid vatten-profvat, antingen de äro hela eller i stycken lönder-skurne; skulle de vara schirreufe, få böra de friskaste bitarne utskåras och försökas.

Skulle åter et Barn som vårkeligen dragit andan väga likaledes 6 skålpund, få böra des Lungor ensamne väga nära 6 lod, och när de kastas i vattnet böra de flyta och blifva flytande; med samma villkor, om de äro fyllde af hårda knölar, at nemligen de friskaste stycken endast försökas. En annan vigt på Barn-kroppen gifver nödvändigt åfvenfå på Lungorne; man bör endast komma ihog at vigten på kroppen förhåller sig til Lungorne som 1 til 35 om Barnet andats, men som 1 til 70 om det intet dragit andan.

När tilfället medgifver at genom andra såkra omständigheter tillika styrka desse profvens pålitelighet, blir det en nyttig och kärkommen uppgift at i denna Vecko-Skrift få meddela.

J. L. ODHELIUS.

Njur-Sten, som sluteligen orsakat en under Apoplectisk anstöt dödande Ischurie.

Då Medicinske Observationer icke medföra sådana uplysningar, som antingen frällda den sjukas lif eller lindra des plågor, skulle mången tycka upptecknandet af lika händelser med lika olyckelig utgång oftast vara et fruktlöst arbete; men den nytta en Läkare uti sin prognosi af dylika Rön tager, hoppas jag skall äfven göra denna årfarenhet icke aldeles onyttig.

Hr. Prof. BERGII uti 3:dje Delen af dens Vecko-Skrift p. 298 ingifna vackra berättelse om Lagman M * sjukdom, har gifvit mig härtil anledning.

En Fru, 51 år gammal, af stark och mycket fet constitution, hade vid 41 års ålder den första attacken af Sten-colique, hvilken hon sedermera feck vidkännas 3 a 4 gånger om året, då efter hvarje paroxysme stenar framföddes af åtskillig storlek. Paroxysmerne voro alltid håftiga och korta, så at de föllan öfverskredo några timmar, utom när någon större sten skulle passera, då flere veckors krämpor bådade des ankomst; dock alltid utan vattudämning. Tvål-piller och på det sista året den bekanta Rönnbårs-Curen var egenteligen den Medicine hon nyttjat; ehuru bägge delarna utan någon synnerlig nytta. Uti Jan. månad 1778 började hon

hon nästan ständigt plågas af ryggvärk, förlorad appetit, kråkning, en besvärande sugning och bränad i magen med våderspänningar och urins mindre afgang. Den 29 Martii samma år uphörde urin aldeles at gå, då Läkaren i orten Prövincial-Medicus Hr. Assessor NORBLAD tillkallades, hvilken genast sonderade blåsan och fann den aldeles utan urin, följagteligen vattudämningen uti sjelfva njurarna. Alla möjliga medel, såsom bader, emollierande Lavements, omslager öfver Regione lumbari, åderlätningar, anodyna m. m. blefvo fruktlöst använde. Den 9 April eller 12 dygnet af denna totala vattustämma, blef äfven jag tillkallad, då Patienten hade ingen feber, pulsen var långsam och full, och åderlätningen hade allenast på några timmar gjort honom lägre och ledigare. Den aftappade blodet syntes tunn och upplöst utan crusta inflammatoria. Någon andetäppa, lindriga kråkning och stundtals hicka utgjorde egenteligen den sjukas plågor; nåsblod visste sig som oftast, anslaget började blifva pusligt och cellulosa af vatn infiltreras. Patienten hade för öfrigt inga så svåra colique-plågor eller våldsamma symptomer, som vanlige äro, då stenen redan avancerat neder uti någon af ureterne, och med sin retning därstädes upväcker desse spasmodiske åkommor. Sedan alla försök til den sjukas restitution misslyckats, och Patienten de sista bägge dyg-

nen blifvit mera tung än vanligt, bestyrde hon med förstånd om sit hus, och skildes den 12 om aftonen igenom en apoplectisk sömn vid sit lif, sedan på 15 dygn icke mer än några få blodblandade droppar urin framkommit. Vid obduction befants cellulosa abdominis öfver en tvär hand tjock, omentum och mesenterium ovanligt fete, intestina af våder utspände, vesica urinaria tom och aldeles utan urin, samt så sammandragen, at den ej möjeligen kunde inrymma 3 a 4 matskedblad därå. Uti vänstra ureterns öpning, där den ingår emellan blåsans hinnor, satt fastkilad en sten af en liten Hasel-nöts storlek, som fullkomligen stoppade igen öpningen och måste dissequeras lös. Den vänstra njuren och uretern voro dock icke öfver sin naturliga vidd, som uti REUSCHII (a) och STÖRKS (b) händelser. I den högra njuren fants en ganska stor sten, som fylde hela pelvis, och liknade så aldeles den i Hr. Gen. Dir. och Ridd. af ACKELS Chirurgiska händelser Tab. V. N:o 12 tecknade Njursten, at man skulle trodt det vara densamma. Bägge njurarna voro mycket inflamerade, dock måst den vänstra, som var aldeles fri från sten. Det tyckes således, at den urin, som i de sista månaderne så sparsamt framkommit, blifvit i hö-

(a) Observ. Anat. et Chir. N:o XV.

(b) Ann. Med. Secund. p. 165.

högra njuren affilad, så länge ej stenen aldeles fylde des pelvis, och at urins skårpa och retning torde mera vället den successiva njurarnes inflammation än stenarne, emedan den vänstra, som var aldeles fri och ledig från sten, var likväl mycket mera inflamerad än den högra. — Hade icke flere Auctorer observerat, at en sådan total vattenstämna oftast slutades med apoplektiska symptomer ifrån 7:de til 20:de dygnet, och af dem i synnerhet TULPIUS (c) antecknat en lika händelse, hade vi icke varit i stånd at dömma om dennas utgång, och flere symptomer hade kunnat förefalla ofs besynnerliga, som dock, enligt observationer, voro vid en så långsam vattenstämna vanlige.

CARL FR. V. SCHULZENHEIM.

Sammandrag af de Sjukas antal, m. m. rörande Kgl. Seraphimer Lazarettet, från des inrättning 1752 til slutet af år 1782, en tid af 30 år och 2 månader.

Uti mitt i detta ämne för Kongl. Vet. Acad. år 1776 hållne Tal, finnes summan af de under då förflutne åren, til och med 1775 års slut, intagne sjuke, vara 8261, af

D 5

hvil-

hvilka 927 blifvit döde, men ock 369 barn uti de då inrättade Accouchements-rum födde, hvarom se l. c. p. 21. Efter denna tiden är förhållandet som följer:

	Friske utg.	Förb.	Obot.	Döde.	Qvarbl. til n. år.	Summa.
Från år 1752 til slutet af år 1775	uptages de äfvannämde 927.					8261.
År 1776.	321.	26.	3.	49.	31.	430.
1777.	303.	25.	7.	54.	35.	424.
1778.	231.	44.	5.	39.	38.	357.
1779.	227.	34.	7.	45.	31.	344.
1780.	255.	40.	12.	54.	37.	398.
1781.	327.	35.	8.	51.	38.	459.
1782.	330.	34.	—	45.	41.	450.
Summa vid 1782 års slut:	1264.	—	—	—	—	11,123.(a)

Med betjeningen har sedan 1776 ingen annan ändring skedd, än at då varande Under-Chir. i Dec. 1778 fådt Hr. VILH. BOXBERG til efterträdare, och efter honom i Martii 1783 Hr. J. L. WESTBERG; efter Föreståndaren, Hr. Kamm. Revisions-Rådet KIRSTEIN, som dog den 2 September 1779, har Cammereraren i K. Camm. Coll. Hr. ADAM ARENANDER blifvit Controlleur. Vid Kongl. Lazarettet är ock sedan samma tid af K. Directionen den författning vidtagen, som i Talet p. 38 föreslås, så at hela Värkets underhållande är ställt på Entreprenade, från d. 1 April 1780 til s. d. 1785. Hvarvid är lagd

(a) Således hafva af de inkomne hvar 8:de eller 9:de med döden aflidit; orsakerne äro l. c. p. 22 nogare utförde,

lagd til grund den kostnad, som under de föregående 7 åren, från 1772 til 1778 incl. åtgäddt, af hvilken medium år tagen, och utgör nu årliga entreprenaden. Desse 5 åren underhålles dageligen 4 Fattig-rum mera, utan vidare utgift af fonden, än de 7 åfvan nämde år, och när nya Fattig-fångar tilökas, betalas för hvarje endast 50 R:daler årligen, då likväl en sådan fång, under de calculerade 7 åren kostade 87 R:dal. (a). Ock som Kgl. Maj:ts Nådigt behagat nyligen tillstå K. Lazarettet en ny inkomst af all utländsk inkommande Tobak, 3 r:st. af skålpundet, intil dess fångarne hinna til et antal af 100 ft., så har ock denna tilökning från d. 1 Ap. sistl. gäddt i vårkställighet med 2 nya fångar. (b)

En rättelse, rörande de förste Läkare vid Inrättningen, hvarom l. c. p. 6 talas, bör ock göras, at nemligen Assessoren Herr Doct. ZACH. STRANDBERG varit, jämte Herr Arch. BÅCK, tjenstgörande Medicus ifrån Augusti til December månad 1753, då framledne Assessoren Doct. ELFF emottog syllan.

Til

(a) Ligger någon hårtil den ansenliga stegring i alla varors värde och därpå upkomne dyrheten sedan 1780, så blir Lazarettets förmån af Entreprenaden så mycket tydeligare.

(b) De äro nu 38 ft. utom Extra Rum, som ibland på en gång stiga til 6 a 8 ft. Före entrepr. var endast 32 ft. Fattig-fångar, utom Extra Rummene

*Til uplysning om Sjukdomarnes förhållande,
meddelas följande Förteckning för åren*

1775

och

1782.

Hetsige Inflamm. och Maligne Febrar - - 19.	Hetsf. och Int. Febrar - - 64.
Gickt och Rhev. mat. Febrar - 18.	Hetsiske Febrar - 17.
Frofsfebrar - - 59.	Inflammatoriske Febrar - - 17.
Hetsisk Feber - 19.	Vattufot - - 38.
Vattufot - - 48.	Skörbjugg m. och utan får - - 21.
Rödfot o. Diarrh. 14.	Veneriske i alla grader - - 166.
Veneriske, af alle- handa slag - 101.	Chroniske Sjuk- domar, Gickt, Maskar, svag Mage, Stran- gurie, Convul- sioner, Lefver- sjukdom, Lam- het, faknad må- nadsrening, Sin- nesfvag - - 12.
Skörbjugg m. och utan får och benröta - - 26.	Dysfenterie, Diarr- hée - - - 5.
Bulningar, Fiftlar och Kallbrand - 19.	Bulningar af flere slag - - - 29.
Benbrott och led- vridning - - 5.	Förkylning, Brån- får, Kallbrand 18.
Utvårtens blodfår, Contusioner och hufvudskålsbrott 4.	
Ögon-sjukdomar och starrblinde - 3.	
Harmynte, Kräfte, Hölsesvulster och Bräck - - 13.	

 Transp. 348.

 Transp. 387.

Transp. 348.	Transp. 387.
Moderpasf., Con-	Bråk af flere slag,
vulfioner och	Ledfvamp, Höl-
Maskar - - 13.	fesvulfter, Kräft-
Rosen och skabb 21.	knölar och skad-
Lepra - - - 2.	de lemmar at
Barnaföderskor - 2.	attaga - - 24.
	Benbrott och Led-
	vridning - - 17.
	Ögon-sjukdomar,
	hvaribland 4 med
	grå Starr - 10.
	Onda får (Tinea) 12.
<hr style="width: 20%; margin: 0 auto;"/>	<hr style="width: 20%; margin: 0 auto;"/>
386.	450.

Det förefaller anmärkningsvärdt at alla öfriga sjukdomar föga skilja sig til proportionen, men de Veneriske få ansefligen at de år 1782 voro inemot dubbelt talrikare.

J. L. ODHELIUS.

Versuch eines neuen Lehrgebäudes der praktischen Geburtshulfe, 8:o. 1782. Berlin und Stettin. von J. PHIL. HAGEN. Assess. Chir. bey dem Kgl. Ober-Coll. Med. Öffentl. Lehrer der Hebammenkunst &c.

A. indelar denna Vetenskap i 2 delar:
Den *Allmänna*, hvarom handlas i 1:sta De-
len

len på 211 f., och den *Högre* eller *Konstiga*, hvilken afhandlas i 2:dra *Delen* på 276 f. Måstadelen i bägge *Delarne* upfylles dock af A:rs Rön och berättelser om förefallne händelser, hvilka gifva anledning til anmärkningar och slutsatser som skola utgöra hans läro-systeme; hvilket ofelbart innehåller mycket godt, men hvaruti ingen ting särdeles nytt finnes, som icke andre goda *Accoucheurer* äfven yrka och antagit. A. bifogar en förteckning, efter 10 års ärfarenhet, på skedde Förlofsningar och födde Barn. Mōdrarne hafva varit 350; af hvilka 26 dödt. Med tvillingar inräknade föddes af dem 364 Barn, af hvilka 230 föddes lefvande; döde före, under eller strax efter förlofsningen 134 ft., hvarunder räknas, otidig bōrd, missfall och de som dödt af Modrens blodstörtning, där man varit nödsakad brådska med förlofsningen; äfvenledes af hvarjehanda onaturliga förlofsningar, bland hvilka 39 Mōdrar blifvit hulpne genom *Levrets-Tång*, som här i *Koppar* afbildas och 28 ft. medelst hvasla eller stumpa *Hakar*. Af de 350 förlöste voro 111 ft. förstföderskor, som födde 117 Barn, med 6 ft. tvillingar inräknade, men allenast 64 kommo fram med lif. A. ifrar, p. 162, emot *Rachitiske Fruntimmers* giftermål, hvarvid dock någre undantag göras. De nästeförlofsningar har han gjort medelst skickelige *Handalag* och genom *Vändningen*, och

A:rs hela Instrument-förråd består i *Levrets-Tång*, en af honom sjelf upfunnen *Fot-Tång*, de *stumpa* och *hvasfa Hakarne*. På bifogade Kopparstycken gifves teckning på Förlofsnings-Sång och Barnmorske-Stol. (a) Vid tillfälle tadlas Hr. STEIN som vil utsluta alla Barnmorsskor från onaturliga Förlofsningars förrättande, emedan undervisning och erfarenhet kan göra dem därtill skickelige, när en Accoucheur icke kan i rättan tid finnas. (Erlang. Gel. Zeit. XLVII. St. 1782.)

Bref til Hr. Assessor PFEIFFER om Stockholmska Rhabarber-Plantagen, från Professor P. J. BERGIUS.

Den berättelse min Herre behagat åska af mig, angående min hår i Stockholm anlagda Rhabarber-Plantage, til des uphof och fortgång, får jag härmedelst den åran at meddela, efter hvad jag i hast kan århindra mig.

År 1763, och någre af de följande åren, feck jag i bref från S. Petersburg från både af Rheum Palmatum och andra species utaf Rheum. Jag var då icke viss om hvilken af desse frö-sorter utgjorde den åkta Rhabarbern, därför sådde jag dem alla och vårdade de plantor, som upkommo, med lika sorgfällighet. Som jag då ej kände de

up-

(a) Är den Skråp - Machin berömd?

uppgifter Resebeskrifvare sedermera gifvit ofs, utfatte jag mina plantor på särskildta jordmånner, för at utröna i hvilkendera de bäst skulle trivas. Hvad hinder och små motgångar i början mötte mina försök, går jag förbi, vil allenast nämna, at de plantor, som jag utfatte på en styf lerjord, aldeles borttvinaðe. Under min upmärksamhet på denna Medicinal-växt, feck jag efter hand, dels af egna försök, dels af andras uppgifter, lära, det Rheum Palmatum var den växt, jag i synnerhet skulle föröka. Således blef det för mig angeläget, at häraf förskaffa frön. Men detta gick trögt i första början, efter detta species af Rheum ej blommade och frambar dugeliga frön, innan roten hunnit blifva 4 eller 5 år gammal. Sedan jag ånteligen hunnit få frön, trodde jag mig i förstone böra få dem i drifbänk; men jag har sedan funnit, at sänningen äfven kan ske på kall jord, ehuru plantorna då komma något senare på året; och har jag til Plantagen egenteligen valt högländta och afflåttande ställen. Med godt tålamod har jag sedan år från år utvidgat denna Plantage, och icke sparat årforderlig gödsel, renhållning ifrån ogräs och landets årliga omgräfning, som skedt emellan Rhabarber-stånden, hvilka jag gifvit två alnars mellanrum. Qvickroten har jag funnit vara en ledsam gäst vid denna Plantage, efter den gärna vil insnärja sig kring Rhabarber-

ber-rötterna, och ofta genombärar dem, hvar af róta kan upkomma. Jag har äfven märkt at de spådare rötter plåga lida af Mullvadar, hvilket tydeligen visat sig när jag låtit upgrafva deras bon, som väl til större delen bestådt af sönderbitna Qvickrot och Persilie-rötter, men ock äfven af Rhabarber-rötter.

Desse befvår och förtretligheter har väl varit något motbjudande, men på långt när ej få mycket frestat tålmodet, som den öfvertygelsen jag både sjelf och genom en pålitelig Auctors intygande fått, at Rhabarber-rötterna fordra hela 12, ja väl 15 til 20 års omlopp, innan de årnå sin fulla mognad, utom hvilken de hvarken bekomma sin rätta kraft at purgera, eller lätteligen stå at bringa til torkning.

Det är befunnet, at rötterna under denna långa tid årligen tilväxa i storlek och tyngd, så at en enda frisk rot kan gå til flere skålpunds vigt. Men det är allenast hufvudroten och de tjockare grenar som nyttjas; de smalare grenar eller yngre utskott vilja svårigen hårdna, utan hålla sig gärna sega, och ånskönt de genom stark värma kunde stundom bringas til någorlunda hårdhet, förblifver den dock ej beständig, utan slår sig tillbaka vid minsta fuktiga luft, så at roten blir seg, och därigenom otjenlig at pulverisera. En sådan smal gren åger för öfrigit ej på långt när sin behöriga kraft at purgera.

Sedan rötterna erhållit sin fulla mognad och omslides skola upgrävas, får man ofta årfara, at de antingen helt och hållet, eller ock til en del, antagit róta och befinnas ihåliga, tomma eller fyllda med en svart jord. Ofta äro de allenast fläcketals inuti skämde; och sådant alt kan hånda äfven på den tjenligaste jordmån.

Jag har både om Våren och Høsten låtit upgräva de rötter jag årat torka. Sedan jag väl renfat dem ifrån vidlådande mull och skurit dem sönder, har jag låtit uphänga dem til torkning. Men därvid har det itörsta bekymret mött mig, ty torkningen är synnerligen svår at värkställa, hvilket jag nog til min skada årfarit, då en rätt stor mängd Rhabarber blifvit vid det tillfället så förskämd för mig, at jag denamma måst bortkasta. Jag har försökt flera sätt och utvägar til detta ändamålets vinnande, hvilkas detaillrande skulle nu blifva för vidlyftigt, men altjämt har jag tunnit misräkning. Äfven ock det fåttet ROBERT D'OSSIE i sina Memoirs of Agriculture upgifver, och som skall brukas i Engeland, bestående hufvudsakeligen uti rötternas sönderbetande, har haft sina nog stora olågenheter med sig. Så hafva ock svårigheter mött vid den Skotska methoden, som min vän Hr. Doctor DE ROGIER på min begäran var god och skaffade mig ifrån Prof. HOPE, hvilken jämte Lord MURRAY anlagt

Rha-

Rhabarber-Plantager i Skottland. Bemålte Doctors Bref om den faken vil jag meddela utdrag af uti Bilagan lit. A. Jag är snart färdig at tro, det intet lätt gifves at torka desfa kinkuga rötter utan någon medföljande förluft, ty när Rhabarbern i Chinesiska Tartariet, där den växer vildt, til någon del skämmas under torkningen, såsom BELL anmärkte, hvad skall man då kunna vänta här i vårt Climat, som är många refor mera fuktigt? Imedlertid arbetar jag ytterligare på at kunna utfinna det torkningsfått, som medförer den minsta förlusten, hvilket jag då framdeles vil roa min Herre med.

Sedan jag omsider hann at utvänta tiden til någon Rhabarbers uphämtning af min Plantage, och äfven kom til rätta med at få något quantum där af torkat, hade jag tillfälle at försöka desfs kraft och värkan såsom Läkemedel. Jag fann då med nöje at denna Svenska Rhabarber ej allenast liknar den Siberiska, utan ock i värkan mycket öfverträffar densamma, såsom bättre purgerande. Man vet annars allmänt, at den Siberiska Rhabarbern svagare laxerar, än den Chinesiska, ehuru den i finhet vida öfverträffar densamma, och då den Chinesiska synes vara ganska stråf, och af en styptisk samt oangenäm smak, är den Siberiska hal i munnen, lätt söndersmält och uplöslig, samt föga motbjudande. Och af sådan beskaffenhet har jag jämväl funnit

min Rhabarber vara, hvartil kommer, at den samma i purgerande kraft aldeles svarar emot, om icke vârkeligen öfvergår den Chinesiska. Sådant torde förefalla någon fällsamt, men då det är afgjort, at Rhabarber i allmänhet purgerar medelst sina luktande delar, blir nog begripeligt, at en rot, som är färsk och har sina måsta luktande delar i behåll, skall hafva starkare kraft at purgera, än en annan, som genom ålder och omskiften förlorat många af desse nämde delar. Den omständighet bör jag dock ej förtiga, som händer med min, ja ock med all Rhabarber, at en native grönska på första half-året efter torkningen, vidiådar densamma, vârkande både på smaken och lukten, men sådant är icke underligt, ty lika få plågar ju grönska i förstone vilå sig i Tobak och andra produkter af Vâxt-riket, som likvål efterhand försvinner; åfvenså sker det ock med grönskan i Rhabarbern. Imedlertid gör man vål bást, om man lämnar en odlad Rhabarber tilräckelig tid at afklåda sig grönskan, innan man utgifver den til förbrukning, åfven som man desförinnan bör låta den vinna en eftertorkning inom hus, utan hvilken den vid tilstötande fuktig vâderlek lätteligen å nyo kan upmjukas och aldeles förskämmas.

Den fågnessamma öfvertygelse, jag nyls sade mig hafva fått, om min Svenska Rhabarbers fullkomliga kraft at purgera, tyckte jag

jag mig ej böra behålla innom mig ensam, fårdeles som jag fann at faken skulle interesserera Allmänheten at veta, hvarföre jag ock strax beslöt at göra den allmänt kunnig. Men först fann jag min skyldighet fordra, at underkasta denna Rhabarber Kgl. Coll. Medici noggranna och ovälduga pröfning, til hvilken ånda jag ingaf därpå åtskillige proffstycken, dem K. Collegium behagade updraga sin Ledamot Lazarets-Medicus Herr Assessor ODHELIUS at nyttja och försöka i K. Lazarettet. Hvad god värkan vålbemålte Assessor då därpå utrönte, kan nog intygas af det Protocolls Utdrag jag däröfver århöll af den 17 Januarii 1782, och som jag här bilägger under lit. B. Men som något tvifvelsmål ännu ville hänga vid en och annan, som varit intagen af fördom emot denna drogue, få höll jag nödigt at ån ytterligare utbedja mig Kongl. Collegii Medici yttrande öfver denna Rhabarbers dugelighet, hvilket ock lämnades mig genom et nytt Protocolls Utdrag af den 21 Martii 1782, som här bilägges under lit. C. Sedan detta således föregått, anfåg jag med min undersåtliga pligt enligt, at inför Hans K. Maj:t göra en underdånig berättelse om denna nya Plantage, och i lika underdånighet utbedja mig därpå Hans Maj:ts Høga authorisation, då Hans Maj:t Nådigaft täcktes anbefalla Sitt Collegium Medicum at skaffa denna drogue i allmänt bruk, såsom ses af

Dets Nådiga Rescript af den 23 April 1782, som medföljer under lit. D. Åndteligen behagade ock K. Collegium Medicum uppå min anhållan taga Rhabarber-Plantagen i besiktning, som skedde den 15 Julii 1782, och huru den då befans intygas af dets Protocolls utdrag, se Bilagan lit. E.

Här har nu min Herre den omständiga-
ste underrättelse jag i haft kan lämna, så vål
om min Rhabarber-Plantages beskaffenhet,
som om förloppet med denna Svenska dro-
gue til närvarande tid. Jag menar mig haf-
va i någon liten mån gjort mitt Fädernes-
land gagn, med det jag visat möjligheten
at i Svensk jord producera en drogue, som
i Medicinen är omistelig, och som vi hittils
måst anskaffa ofs ifrån mycket aflågsna orter.
Det är ju en förmån för et Land, at få så-
dant at växa innom dets gränser, som förut
i en längd af år måst köpas af utlänningen
för ansefliga penningar. Icke må jag tro nå-
gon skall finnas så litet patriotisk, at han ra-
tar denna fullgoda vara, för det den är Svensk,
och håldre nyttjar en utländsk, som är min-
dre god både til smak och värkan. Et så
förvåndt tänkesätt paslar sig icke til vårt nu
varande uplysta tidevarf, åtminstone ej bland
folk, som vilja anses för at hyfa ådla senti-
ments; men at folk utan education tänka
lägt, lårer vål hånda til verldenes ånda. Den
Skott-

Skottiska Rhabarbern, som är, äfven som min oftånämde Svenska, tilkommen af Siberiska frön, köpes nu där i Landet, sedan den befunnits fullgod, med samma begärlighet som någon sin den utländska: se Herr Doct. DE ROGIERS Bref i Bilagan under lit. F. Likligt nog, at flere Rhabarber-Plantager, än de som i Skottland äro, blifva efter hand både där och i Engeland anlagde, så at alt behofvet af denna drogue kan om någon tid få at fylla inom Stor-Britannien. Så är ock här hos oss at förmoda, det någre flere skola blifva villige, at, oaktadt den långa väntan på afkastning, använda någon del af sin jord på detta slags Plantage, så at Svensk jord må kunna fournera all den Rhabarber som behöfves inom Sverige. Man har på den sistförflutna tiden här och där i Landet förmärkt flere personers böjelse för Rhabarber-plantering; men olyckligt vis hade de ej råkat på det åkta och rätta slaget, af det de ej kändt desamma, utan åflats med den så kallade Munk-Rhabarbern eller Rheum Rha-ponticum, som är en falsk Rhabarber och o-dugelig i de fall hvaruti Rhabarber tarvas. K. Collegium Medicum har fått sig profbitar däraf tilfände, utgifne för riktig Rhabarber, men vederspelet har ej varit svårt at skönja. Utseendet af desse rötter är mera grått, lukten aldeles som sålelåder och smaken nästan dylik, ganska sträf och sammandragande på

tungan. Hvem vil icke gärna akta sig för lädan Rhabarber?

För at utröna hvarutinnan denna Svenska Rhabarber egenteligen skiljer sig ifrån den Chinesiska, företog jag mig en gång at på 20 färskildta personer ingifva 2 scrupler i fänder, i färskildta omgångar, af den ena sorten först, och den andra sedan. Rheum Stockholmensis gjorde då hos de fläste från 3 til 5 stolgångar, men den Chinesiske ej så många, utom hos några få personer. Sedermera lät jag tilreda Extract af bägge sorterne, då 3 Unce af hvardera togos, och gjordes på vanligt sätt Extract häraf, men med destillerat vatten. Rhei Chinenfis Unc. tres, gäfvo Extracti drachm. novem, fusci, odore debili, subrhabarbarino; tenacis, in fila ductilis, sapore styptico, Rhabarbarino; Tugadt färgade detta Extract saliven gul, och tunt strukit på hvitt papper, färgade det grøngult; Solveradt i kalt vatten gaf det en solutio fusco-crocea, som med Vitr. Martis mörknade. Rhei Stockholmensis unc. tres gäfvo Extracti drachm. decem, fusci, tactu mollissimi, tenacis, in fila ductilis, odore Rhabarbarino, sapore intensius amaro, Rhabarbarino, subsalso, subadstringente; Tugadt färgade det saliven gul; struket på papper färgade det grøngult; Lagdt i kalt vatten kändes det halt, och upplöst gaf en solutio fusco-crocea, som med Vitr. Martis mörknade

nade. Jag tog därefter Rhei Chinenſis drachm. j ſom i B. M. infunderades med $\frac{1}{2}$ quarter hett vatten, då infuſum blef grumligt grön-gult, med ſvag Rhabarber-lukt, och af en ſtyptiſk Rhabarber-smak. En theſked af detta Infuſum utſpådd med en matsked vatten, utgjorde en gulaktig, men ej klar blandning, ſom med 4 droppar ſolutio Vitri. Martis blef mörk, men ſvartnade ej då mera af denna ſolution tillſogs. Rhei Stockholmenſis drachm. j infunderades på lika fått, ſom den Chineſiſka, då man feck et infuſum, ſom var grumligt grön-gult, med en duſven Rhabarber-lukt, ſom hade smak af Rhabarber och tillika beſk. En theſked här af utſpåddes med en matsked vatten, då blandningen blef klar och gul til färgen, ſamt mörknade med Jern-victril aldeles på ſamma fått, ſom blandningen efter den Chineſiſka. Man ſer här af, at beſtåndsdelarne i bägge deſe Rhabarber-ſorter äro merendels enahanda, endast med den ſkilnad, at den Öſt-Indiſka Rhabarbern innehåller mera ſtråfheth, då däremot den Svenska är mera len, och igenom ſin beſkhet årfåter hvad i ſtråfheten ſynes brifſta, varande fåledes på et mildare fått magſtyrkande. Jag hade få när förglömt at anföra den märkeli-ga ſkilnad i beſtåndsdelarne, ſom är emellan den Chineſiſka och Siberiſka Rhabarbern, hvilken egenteligen beſtår i den Gips-lika ſand den Öſt-Indiſka håller, och af J. G.

MODEL i Petersburg påhittad, men sedermera af Hr. SCHEELE fullkomligen utredd, som i min Materia Medica utförligen kan läsas. Detta Gips-ämne kunde MODEL icke finna uti den Siberiska, som i Petersburg blifvit cultiverad. Hr. SCHEELE har i Stockholmska Rhabarbern efterforskat det samma, men har icke kunnat finna det, som jag ser af hans bref til mig af d. 22 Febr. 1782.

Pilagor.

Lit. A.

Utdrag af Hr. Doctör DE ROGIERS Bref om Doct. HOPES sätt at sköta Rheum Palmarum, från Edinburg d. 2 Octob. 1779.

1:o, Rhabarber-frö kunna fås antingen Höst eller Vår. Om Hösten bör det ske i krukor eller lådor, för at kunna förvara de unga plantorna för Vintrens förödande; men om Våren kan man få dem på kall jord. 2:o, då säningen sker om Hösten, böra plantorna utfättas i slutet af Mars eller början af April, som svarar emot Maji månads början i Sverige. 3:o, Plantorne trifvas bäst i djup svartmylla, och fåttas ej tätare än en och en half fot från hvarandra. 4:o, Första året kan man mellan Rhabarber-plantorna få andra saker, såsom Rofvor, Morötter eller Kål, men sedan bör marken hållas ren emellan dem

dem. 5:o, Efter flere år fedan rötterna erhållit sin fulla mognad, tagas de up, som bör ske i tort våder, i Augusti, Septembris eller Octobris månad, då man strax hänger up dem i öppen luft för 2, 3 eller 4 veckor, juft som de äro, utan någon åtgård, såsom sköljning, aftvättning m. m. 6:o, Där på rifves eller skrapas yttre barken eller cuticula af, roten skåres i stycken och hänges på snöre med 3 tums afstånd mellan hvarje stycke, uti et rum af 90 graders värma på Fahrenheits Thermometer, til dels den är fullkomligen torr eller hård. 7:o, När roten är väl torkad afskåres yttra mörka delen och ytan slåtas med en skarp Rasp. 8:o, Man får ofta på samma ställe Rhabarber af olika egenskaper, så at somliga åga bättre lukt och finare fibrer. 9:o, De på, och omkring spetsen af större rötter befintliga knoppar, tjena til utplantering, om de afskåras och utfåttas, friska eller torkade. 10, Rått ofta måste rötterna tvånne gånger passera torknings-rummet, i synnerhet om de ej förvaras i tort rum, insvepte i Bomull.

Lit. B.

Utdrag af Protocollet i Kongl. Collegio Medico den 17 Januarii 1782.

S. D. anförde Assessor ODHELIUS, at, efter anstaldte försök på K. Lazarettet med den Rhabar-

barber, som Professor BERGIUS uti sin Malmgård låtit cultivera, hvarpå prof vore til Collegium inlämnadt, hade han funnit, at den i alla affeenden svarar uti godhet och styrka emot den utländska. År och dag föreskrifne. In fidem. D. WICKMAN.

Litt. C.

Utdrag af Protocollet, hållit i K. Coll. Medico den 21 Martii 1782.

S. D. Sedan flere Coll. Ledamöter, efter anstälde försök, lämnat fördelaktigt omdöme om den Rhabarber Prof. BERGIUS låtit cultivera, och hvaraf prof til Collegium blifvit inlämnadt, instämmande med hvad Assessor ODHELIUS uti Protocollet af d. 17 sistl. Januarii redan anfört, beslöt Collegium, at genom Protocolls utdrag därom, uppå begåran, lämna bemålte Professor betyg. År och dag. In fidem. D. WICKMAN.

Lit. D.

GUSTAF med Guds Nåde, Sveriges, Göthes och Vändes Konung &c. &c. &c. Arfvinge til Norrige samt Hertig til Schlesvig Hollstein &c. &c. &c. Vår ynneft och Nådiga benågenhet med Gud Allsmågtig! Tro-Tjenare, Archiater och Præses, Riddare af Vår Nordstjerne - Orden, så ock samtelige Ledamöter i Vårt Collegio Medico.
Hos

Hos Ofs har Profesforen PETER JONAS BERGIUS i underdånighet anmält, at, sedan han med mycket befvår hunnit anlägga en Plantage af åkta Rhabarber, aldeles af samma art med den Sibèriska, har samma anläggning, den han, i anseende til den långre tid som fordras, at bringa denna rot til erforderlig mognad, uti flere år måst med kostnad underhålla, nu mera blifvit så vida bragt, at de prof han af des Rhabarber til Eder inlämnat, enligt Edra honom däröfver under den 17 Januarii och den 21 Martii innevarande år meddelte intyganden, funnits uti alla afseenden i vara uti godhet och styrka emot den utländska: I anseende hvartil, och som utvidgandet af denna Plantage, hufvudsakeligen upmuntras igenom nådig affättning å berörde drogue, hvilket åfven, i mån af Plantagens tilväxt, skulle sätta honom i sländ at ytterligare sälla priset på des Rhabarber, som redan blifvit fatt en god del under det den utländska nu i Europa gäller, hvarigenom jämväl export därpå til utrikes orter framdeles torde kunna blifva möjlig, bemålte Professor underdånigast anhållit om Vår Nådiga Befallning til Eder, at bringa denna Svenska Rhabarber til det förtroende hos Allmänheten, som hittils fallit på den utländska, och at upmuntra Rikets Läkare at den samma åt sjuka föreskrifva. Och som Vi med Nådigt välbehag anse detta Professor

BER-

BERGII företagande, och, til vedermåle där-
af, samt til upmuntran för meranämde Pro-
fessor at med defs berömmeliga bemödande
hårutinnan fortfara och ytterligare utvidga defs
påbegynta Plantage, vele Vi hafva Eder Nå-
deligen anbefalt, at med all sorgfällighet til-
fe, det denna Svenska Rhabarber, igenom
det at Läkare i Riket upmuntras at föreskrif-
va nyttjandet däraf åt sjuke, och Apotheka-
re i följe däraf at den sig tilhandla, må kun-
na bringas til det förtroende hos Allmänhe-
ten, at bruket af den utländska i samma mon
mätte förminskas, som tilgångarna på den in-
hemiska kunna hinna at ökas, Så gifve Vi
Eder sådant härigenom i Nåder tilkänna,
och hafve därjämte velat lämna Professoren
BERGIUS frihet, at sjelf, ehvarest han i Ri-
ket för godt finner, låta förfälja den Sven-
ska Rhabarbern, antingen hel eller pulveri-
serad. Hvarmed Vi befalle Eder Gud Als-
mågtig Nådeligen. Stockholms Slott d. 23
April 1782.

G U S T A F.

J. LILJENCRA NTZ.

Litt. E.

*Utdrag af Protocollet, hållit i K. Coll. Me-
dico d. 13 Martii 1783.*

S. D. Anhålt Prof. BERGIUS at få del af
Pro-

Protoc. för d. 25 Julii 1782, i hvad som rörer besigtningen öfver hans Rhabarber-Plantage, begärandes tillika at Collegium ville utlåta sig, hvad det, om denna Rhabarberns värkan, sedan den tiden, ytterligare årfarit. Och som närvarande Collegii Ledamöters årfarenhet öfverensstämde med hvad til Protocollet förut om denna Rhabarberns goda värkan blifvit anfört, så skulle sådant genom utdrag af Protocollet til bevis på begäran lämnas. År och dag föreskrefne. In fidem.

D. WICKMAN.

Utdrag af Protocollet hållit i K. Coll. Medico d. 25 Julii 1782.

S. D. Berättade Deputerade, at de förfogat sig til Professor BERGII Malmgård, och där besedt tvänne stora och ansefliga Plantager af Rheum Palmatum, utom en som för rågnvådrets skull ej kunde besigtigas; Hvarförutan fans en liten fång af Rheum Rhaponticum, hvars blad Professorens sade sig nyttja uti matredningen. Förrådet af des s torkade rötter befans tillika, så väl i anseende til quantitet som qualitet, godt och ansefligt, och hade Professorens äfven en god del pulveriserad inlagd uti Sten-krukor. År och dag föreskrefne. In fidem.

D. WICKMAN.

Litt. F.

Litt. F.

Utdrag af Doct. DE ROGIERS Bref, dat. Edinburg d. 28 Januarii 1782.

I anledning af M. H:s Bref och fråga angående beskaffenheten af Skottiska Rhabarbern, och huruvida den i godhet och styrka kan jämföras med den Siberiska och Chinesiska, får jag härmedelst den åran berätta, at då den, under plantering, torkning och beredning så skötes, som det sker i Edinburg af Doctor HOPE, eller efter den beskrifning jag af honom sjelf fått och redan til Min Herre öfverländt, får man en Rhabarber, som så liknar den Siberiska både i utseende och styrka, at den i hånge desä afleenden öfverträffar den Chinesiska, enligt de försök därvid blifvit gjorde både i Engeland och Skottland. Professor HOPE har äfven sjelf berättat mig, at den i anseende til effecten ej allenast egalerar, utan äfven ibland öfvergår den Siberiska, och at den hos honom hämtas med lika stor begårlighet och betalas til samma pris med den utländska.

I *Leipsig* är nyligen från Trycket utkommen Fortsättning af Hr. *Bergs-Rådet CRELLS Neueste Entdeckungen in der Chemie*, 4:de, 5:te och 6:te Delen, (a) jämte fullständiga

(a) Se denna Veckoskr. Del. 3 p. 129.

ständig Namn- och Sak-Register öfver alla 6 Delarne. Utaf denna nyttiga Skrift åtnöja vi oss at här endast nämna de Artiklar, som icke finnas förut i åtskillige Vet. Aca- demiers Handlingar. I 4:de *Delen* beskrifver Hr. KÖSTLIN Hr. v. BORNs och sin egen Blåsbålg til Chemiske försöks och hastiga smältningars anställande i smått, i anse- ende til det därvid varande Blåsrör. Herr LICHTENSTEIN om *Benzoe salt* och dess för- hållande emot andra kroppar; det är et E- ductum och hörer til de sura salterne, löser sig i kallt vatten då först up när bitterfalta- jord blifver tillsatt. Hr. ILSEMAN århöll utur en Centner Brunsten från Ilefeld, $4\frac{1}{2}$ Skålp- Metall, som var järn och Kopparhaltig, och beskrifver de därvid brukade Flus- ser och handgrep. Hr. HEYNE berättar sina försök med Anemone Pulsatilla, som gaf ho- nom Camfer, (a) hvilket Marum Verum ic- ke lämnade, ej heller Trågårds-krassen. Hr. WESTRUMB om Acidum Salis, dulcifierad ge- nom tillsatts af Brunsten; hvilken process Hr. B. R. CRELL i 5:te St. p. 84 vidare utfört, äfven som i sin *Disf. de Acidorum, inprimis nitrosi et Muriatici, dulcificatione*. Helmst. 1782. Ingen ting går af Brunsten öfver i Acid. Salis dulcif., han befriar henne endast

N:o 6. F för

(a) Se Del. 3. p. 133.

för det henne egna bränbara; Hr. WESTRUMB har emedlertid fortsatt sina försök i 6:te St. p. 101. Hr. HAGEMAN om den blå-färgen som Refina Guajaci får i et glas når det sättes til ljufet, och samma färgs nyttjande som upkommer genom Spiritus Nitri. Hr. TIELEBEIN om Crystaller af Persilie-olja och Hr. ABICH om tilökning i vigten hos Calcinerad Zink. Hr. HAGEMAN om Bolmörts (Hyosch.) antåndande med Olja, til uplysning om händelsen i Petersburg, där en blandning af Hamp-Olja och Kimrök råkat i brand. I Femte Delen. Hr. WIEGLEBS undersökning om det så kallade *Hafs-skummet*, hvaraf Pip-hufvud göras; han fant däruti Kiseljord och Bittersalts jord; härvid är en Note af Herr Prof. BECKMAN med nyare esterrättelser om denna jord. Hr. Prof. STORR om Läkare-Konstens fördelar genom de nyaste upptäckter angående naturen af Eld¹ och Luft, besynnerligen i afseende på andedragten och skötsel vid Hetsiga och Chroniska sjukdomar. Hr. HERMBSTEDTS Chemiska undersökning af Mjölkfäcket, hvilket består af värdelig Säckerfyra, Kalkjord och bränbara samt flemmiga delar. Om *Napha Nitri* efter Hr. FISCHERS (egenteligen Hr. BLOCKS) Method. Hr. BINDHEIM kallar Brunsten den mineraliska cameleon, i anseende til de åtskillige färgor som vid dess uplösningar och blandningar upkomma. Herr BERNIGAU beviser
Luft-

Luftfyrens närvaro genom Salis Alkali förändring. Et främmande Medelsalt som finnes i Potaska skall likna Borax? (där är ock Acidum Salis förut funnit). Hr. LICHTENSTEIN har i Potaskan funnit en Tartarus Victriolatus och Selenit, hvilka försök han beskriver i 6:te Delen p. 108. Den oantändeliga Pyriphorus, af egen sammanfattning, lårer Hr. ILSEMAN at genom Acidum Nitri låtta i brand. I *Sjette Delen*: Herr Prof. GMELINS försök med Mumier; Egyptierne hafva haft flere fått at balsamera, hvarföre ock försöken med flere Mumier böra falla olika ut; vid desse försök kunde icke utrönas at Egyptierne nyttjat hvarken Asphalt eller någon Resina eller Natrum.

Om Järn-prof; de böra vara åtskillige, såsom Järnmalmen sjelf icke har enahanda beståndsdelar.

Om Flusfspat; A. håller des Syra för en förändrad Victriol-syra, men icke för en Salt-syra (men om hon med Acidum Nitri blandad gör en Aqua Regis och löser Guld?) Hr. Bergs-R. BUCHHOLTZ! om *Myr-æther*, hvilken han, oaktadt Hr. ARVIDSONS tvifvelsmål, kunnat tilreda; hvar enda Syra skall med Spiritus Vini kunna gifva en sin Olja. (vid detta tilfälle villa vi dock märka, at Hr. WESTENDORFF väl förtjänar beröm för sin concentrerade Ättika och Ättike-Naphta, men des bekanta Skrift utgafs ej förr än 1772;

hvaremot Hr. SCHIFFELS Disf. *de acidis concentratis et dulcificatis, speciatim de Vegetabili fumante et dulcificato*, under Sal. Prof. JUNKER i Halle, utkom redan 1759) Herr HACQVETS försök at utur den rå Qvicksilvers-Malmen från Hydria göra Cinober, förnämligast genom Järn-kåril. Hr. GÖTTLINGS Bihang til Historien om *Bittersalt*, besynnerligen det slaget som utvittrar på gamla Thonskifriga murar och som orått utgifves för Saltpetter. Hr. SCHÖNVALD om en skarp smörlik Olja af Radix Pyretri, och Hr. GRÅBERG om Olja af Rad. Valerianæ, hvarmed försök blifvit gjorde at bota Convulsioner. — Slutligen förekomma utdrag af hvarjehanda nyttiga och angenåma Bref rörande Chemiske ämnen. (Erl. Gel. Anm. 5. St. 1783.)

Beschreibung der Epidemie, welche im Frujahr des 1782:sten Jahres in mehreren gegenden von Europa geherschet, und unter der nahmen der Russischen Krankheit bekant geworden, är Titelen af en från Trycket i Giesfen utkommen Skrift på 4 Ark, utan namn på Auctor eller Förläggare; af hvilken grundeligen skrefne Afhandling följande i korthet anföres: ”J början af Martii märktes ovanligen starka och hastiga förändringar i väder-

”våderleken, hvarpå denne Epidemiske sjuk-
 ”dom yppades, hvilken dock icke var far-
 ”lig och dödande, därest icke den sjukas e-
 ”gen försummelse, Läkares vårdslöshet eller
 ”en förut försvagad kroppsbeskaffenhet därtill
 ”bidrog. Denne Epidemie var från andra
 ”dylika dårutinnan skild, at den angrep först
 ”de rika och förnåma, då den fattiga eljest
 ”gemenligen först sjuknar, men hvilken nu
 ”senare blef anfallen. Hafvande, Hectiske
 ”och med tårande Febrar angrepne, blefvo
 ”farligast angrepne, åfven som de klenaste
 ”och starkaste kroppar hårdaft ledo, men
 ”medelmåttigt raske kommo lättast dår-
 ”ifrån. Denne sjukdom var en *vårkelig Fe-*
 ”*bris Catharralis*, ehuru den yttrade sig med
 ”olika symptomer, efter patienternes enskil-
 ”te beskaffenhet.” (a) (Erl. Gelert. Anm.
 Beytr. 52 woche 1782.

F 3

L'An-

(a) Jämför hvad om samma Feber är anfört i den-
 na Veckoökr. Del. 3 p. 340 sq. och hvad som
 utur Hr. Prov. Medicorum Embetsberättelser til
 Kongl. Coll. Med. för 1782 finnes därom här
 nedanefter p. 93 infört.

L'Anti Mephitique, ou Moyens de detruire les Exhalaisons pernicieuses et Mortelles des Fosses d'aisance, l'odeur infecté des Egouts, celle des Hospitaux, des Prisons, des Vaisseaux de Guerre &c. avec l'emploi des Vuidanges neutralisés, & leur produit etonnant. Par M. FANNIN, Seign. de Comte-Blanche &c. 2 Ed. 1782. Paris. 80 p. 8:0.

Policen i Paris har haft mycken möda at i en så folkrik Stad kunna afhålla skadeliga dunster och förbättra de oumgångeliga. Uti närvarande, på allmän kostnad tryckte Afhandling, gifves därom de tydeligaste föreskrifter, hvilka i samråd med Kongl. Vet. Acad. i Paris äro föreslagne. Någre medel funnos dels för kostbare, dels emot förmodan kraftlöse, sjelfva Acidum Vitrioli visade icke nog vårkan, men Vin-Åttika har gjordt upstigande skadeliga dunster snarast och påliteligast oskyldige, genom deras neutraliserande. Många förfök i flere betydande och här nämde Måns närvaro, hafva bevist at i det stora Afträdet i Invalidhuset, den elaka stanken blifvit borttagen ånda up i 4:de våningen, genom påsprutande af 12 unce Vin-Åttika blandad med 1 unce Lavendel-spiritus, hvilken goda vårkan råckt hela 48 timmar, fastån detta afträde ouphörligen nyttjades.

Alt-

Altför stark Åttika bör spådas med vatten. A. håller före at, til Rums rensande, det är bättre at låta Åttikan updunsta på glödande kol, än på järn eller stenar. Uti denna Afhandling förekomma sluteligen hvarjehanda nyttige police-anstalter. (Gött. Anz. 1782. St. 152.)

Philosophical Transactions of the Royal Society of London. Vol. LXXI for the Year 1781.

Utur Physiske afdelningen af 1 Del. förtjäna följande afhandlingar vår upmärksamhet:

N:o I, *Beskrifning på Tigerkatten från Cap, af Hr. Prof. FORSTER i Halle:*

I feder och lefnadsfått kommer hon öfverens med vår Hus-katt, men har en kortare svans och ofvanpå kroppen aflånga men under buken runda fläckar, öronen äro svarta, men utanpå hvardera finnes en hvit halfmånelik fläck. Håruppå bifogas äfven Figr.

N:o II, *Försök om åtskillige Salters egentliga tyngd och dragande kraft, af Hr. R. KIRVAN.*

Til at utröna det förra hos flytande kroppar, håller Hr. K. det för låkraft at vå-

ga en fast kropp först i luften, sedan i vatten och därefter i den flytande syran, hvarpå den förlust i vikt som han däruti lidit, dividerad med den förlust som han lidit i vatten, antages som en sådan flytande kropps egenteliga tyngd. Härpå uträknas tyngden af en cubic-tum Luft af åtskillige slag. Sedan följer en Tabell på egenteliga tyngden af Acidum Salis, Nitri och Vitrioli, efter som de med mer eller mindre vatten blifvit upspådde, samt deras förhållande til Alcalia i Medelsalter, hvarvid Hr. K. noga uppgifver sitt arbetsfått. Acidum Salis, hvars egenteliga tyngd är - 1,225 har uti 180 gran 48,7 gr. Syra och 131,3 gr. vatten; 8,3 gr. Caustiskt Alkali Vegetabile behöfva til sin måtning 3,55 gr. rent Acidum Salis, och 100 gr. Sal Febrif. Sylvii, när det är tort, består af 28 gr. Syra, 6,55 gr. vatten och 65,4 gr. Alkali. I 12 gr. Acidum Nitri, hvars eg. tyngd är - 1,389; äro 3,55 gr. Syra och 8,45 gr. vatten; I 100 gr. fullkomligen tort Nitrum äro 28,48 gr. Syra, 5,2 vatten, och 66,32 Alkali. I 2519,75 gr. Acidum Vitrioli, hvars eg. tyngd är - 1,819 finnes 1376, 171 gr. Syra och 1143,597 gr. vatten. Uti 100 gr. aldeles torr Tartarus Vitriolatus finnes 28,51 gr. Syra, 4,82 gr. vatten och 66,67 gr. Alkali. Eldfast Alkali Vegetabile fordrar til sin måtning lika mycket af desse 3 Mineraliska Syror, när de äro fullkomligen

rena,

rena, som icke utgör fyllest hälften, hvilket förmodeligen förhåller sig lika med alla andra rena Syror. Concentrerade Syror äro på vist fått phlogiftiserade. Sedan följer förök på eg. t. af fast Luft i des bundna tillstånd. Fyra gånger bränt rent och heltorr Alkali Vegetabile, som på Centnern ännu håller 21 gr. fast Luft, har en egentelig tyngd af 5,0527: När det upplöses i hvarje-handa proportion, förändras ock des tyngd, enligt en bifogad Tabell. Denne afhandling är ock särskildt tryckt.

N:o VI) *Den så kallade Calecutske Tuppen* (Kalkon) beskrefven til sina feder och egenskaper af Hr. PENNANT, hvilken visar at han härstammar från America, och at den icke varit känd i Europa före den Verldsdelens upptäckande, ehuru någre Naturforskare velat det påstå; härvid är bifogat ritning och beskrifning på en Monströs fot af en sådan Fogel. 1524 kom han första gången til England. Fröet af *Digittalis purpurea* är et gift för honom.

N:o XI) *Beskrifn. på Trålusen* (*Termes*) i Africa och andra heta Länder, af Herr SMEATHMAN: först des mångfaldiga namn, sedan des 5 särskildta species, beskrefne efter LINNEI method af Hr. SOLANDER, *Bellicosus*, *Mordax*, *Atrox*, *Destructor* och *Arborum*. De äro vida skilde från Myrorne, med hvilka de uti ingen ting öfverensstamma, ehuru de af några kallas hvita Myror;

de höra til vingade Insecterne, hvarmed de i sit fullkomliga tillstånd äro försedde, (kan-
 ske likaså vår inhemske Termes Pulsat. (a)
 Hvert species lefver i särskilt samfund, be-
 stående af 3 slags invånare, *arbetare*, *solda-
 ter* och *adel*; denne senare slaget har vingar
 och är et fullkomligt Insect, som de andra
 två sorterne icke äro, försedd med afsele-
 lemmar; de äro så slitige i sit förstörande
 arbete, at där för 2 eller 3 år sedan stådt
 en folkrik Stad, som blifvit öfvergifven, ser
 man icke minsta spår därtill, utan en tjock
 skog på stället upvuxen. Desse Insecter byg-
 ga sig stora hvålfda boningsrum af mörkbrun
 Thon, som äro hårde och utantill tämmeli-
 gen likna stora kågelformiga högar, hvaraf
 merendels flere stå bredevid och på hvaran-
 dra. Rummet för Konungen och Drottning-
 en, eller de två enda fullkomliga Insecter-
 ne, är ned vid jorden och har på alla si-
 dor, äfven ock under sig, rum för en stor
 hop soldater och arbetare, som höra til de-
 ras betjäning. Efter afelsen får Drottningen,
 som utomdes är större än de andra, en ma-
 ge 1500 a 2000 gånger större än hela hennes
 öfriga kropp. Deras värsta fiende är Myran,
 hvilken de, lika som deras andra fiender,
 icke kunna emotstå. Hus och träd blifva af
 dem ofta förstörda innan man väl blir det
 var-

(a) På Svenska Väggsmed.

varse, emedan de långe arbeta under jorden; Tråden hålka de ut och låta endast barken bli kvar, hvilken de ock ibland kliftra med sitt af Thon gjorda kitt. Soldaterna stå vagt vid deras boningar, och då fienteligt angreper gifva de bud til Samhället, samt anfälla fienden med bett, som gifva blödande sår. Konungen är mycket mindre än Drottningen. En art af desse Insecter marchera ofvanpå jorden i stora hopar och ordentliga leder, samt synas hafva upplyningsmån. Til uplysning af allt detta äro figurer bifogade.

I Delen II förekommer N:o III. *Beskrifning på en synnerlig Land-Vind i Africa emellan Cap Verd och C. Lopez*, af Hr. M. DOBSON. Han kommer Östan ifrån i December, Januarius och Februarius; *Fantees*, en Nation vid Guldkusten, kalla honom Harmattan; han är icke bunden vid visse dagar, timmar eller månskiften, blåser icke så starkt som sjö-vindarne, varar ibland et par dagar, ibland långre; med honom följer en stark dimma så at man ofta ej ser en hand ifrån sig. Solen synes endast några timmar middagstiden, helt mildröd, så at ögonen våla tåla se henne. Denna dimma fåtter sig öfver allt, blad och Negrernes hud blir därpå hvitaktig, men desz vidare beskaffenhet har Hr. DOBSON ej kunnat upptäcka. Under det denne Vinden påstår visar sig icke den minsta

sta fugtighet i Atmosfæren, hvilken torka förstör alla spåda örter, gör gråset til hö, tråvårke kröker sig och spricker, huden af människokropparne, på de ställen som äro blottstälte för luften, blifver sår, kliar som af stark hetta, oagtat luften är kall, och man blir nödfakad at ofta dricka, ehuru man ej är torstig, utan för en besvärlig torka i mun. Påstår denna Vinden 4 a 5 dagar, så går yttre huden först af händer och fötter och sedan på flere ställen. När svett upkom på de af klåder betäckte ställen, var han synnerligen skarp. När Sal Tartari ställes ute i denna Vind, så förblef det tort, både natt och dag; var det med vatten fugtat så torkade det öfver natten. Med allt detta är dock denne Vinden ganska helfosam. De som af Frossfebrar äro sjuke blifva gemenligen friske, och de som genom åderlätning eller andra starka afföringar äro kraftlöse, få, Låkarne til förundran, sine krafter åter. Epidemiske sjukdomar, såsom Kopporne, blifva icke allenast därigenom stillade, utan de redan nedsjuknade kunna ock göra sig nästan säkre om en hastig hjälp; det synes som Koppympringen under den tiden ej vil bita på. Sluteligen förekomma gilsningar om orsaken til denna Vinden. (Gött. Anz. 1783. St. 27.)

*Utdrag af Provincial Medicorum Emb.
Berättelser til K. Coll. Med. för år
1782, gjorde af JOH. REFTELIUS.*

*Assessor BLOM i Hedmora har mot Kik-
hostan, som i början af året visade sig hos
Barn, med förmon nyttjat LETTSOMS Me-
del (a), med den åtskilnad, at T:ra Can-
tharidum i stället för Kinkina-T:r eller De-
coct, blandades med Emulsio Quassia på
följande sätt:*

Rc. Emulsion. Quass. (ad modum E-
muls. Kink. Ph. sv. parat) 12 Unce.
Tinct. Canthar. ph. sv. 1 Drachma.
Elix. paregor. ph. sv. Edit. 1:æ 6 Dr. M.

Häraf gafs et matskedblad åt et 8 års
gammalt Barn, samt i proportion mindre åt
dem som voro yngre. Efter 8 dagars bruk
uphörde kråkningarne och den svåraste kik-
ningen aldeles. Sedermera brukades mor-
gon och qväll et Elixir af Extr. Nicot. So-
lut. in Tinct. Enulæ 1 Unce, addito Syr.
papav. Unc. Dim. hvaraf togs från 25 til 50
droppar i sänder: Och när på detta sättet
fortfarits i 3 veckor, var hostan aldeles öf-
vervunnen.

Snuf-

(a) Se denna Veckoskr. Del. 3 p. 52.

Snuf-Febren (a) besökte, äfven denna ort, som en allmän farlot, och började på samma sätt, som en vanlig Catarrhe. Stundom åkom den med mera håftighet i följe med stygn i bröstet, då blodet efter åderlätning visade sig litet inflammerad, men ibland och allmännaft af icke annat utseende än hos en frisk, utom något mindre lymph. Farfoten skonade ingen; den angrep både sämre och bättre folk. Säkert tecken til bättring var då de sjuke antingen började jämt svettas om nätterne, och hosta up en seg hvit slem, eller då urin satte et ymnigt mjölkaktigt sediment; klagade de sjuke öfver stygn, nyttjades samma Cur, som i Peripneumonia Catarrhalis. Allmännaft förekom sjukdomen utan stygn och hjälptes då med Digestiver och Diaphoretica. Starka fudorifera gjorde åtminstone i början ingen nytta.

Med utmärkt nytta har Barn brukat Infus. Hæ Violæ Tricoloris emot *Reformar* och *Skorf.* (b)

En hederlig Ståndsperson hade i flere år alla Vårtider dragits med torra och kliande *Reformar* (*Herpes Serpigo*, *Sauvagesii*) omkring halsen. För honom ordinerades nämde Infusum blandat med Mjölk. Efter 14 dagar feck han et grusligt utslag, öfver hela

(ä) Se p. 84.

(b) Se denna Veckoskr. Del. I p. 9.

hela hufvudet: och när han med Infusum i 8 dagar til fortfarit, voro både Reformar och utslag försvundne.

Tinea ferina Capillitii hade nu på andra året angripit en Bondhustrus hufvud. Hon upmuntrades til samma medel, och efter 7 veckor var hon fullkomligen curerad.

Mot *Crusta Lactea* nyttjades Extractum *Violæ Tricoloris* på det sättet, at et halft matskedblad Extract uplöstes i et kvarter upkokad Mjölk, och denna portion skulle af et Barn om 4 år inom dygnet utdrickas. Prov. Med. har ej haft tillfälle at anmärka om, under bruket, urin luktade som katturin, men Barnet blef botat. Af utslagets ökande tycktes detta medel äga något kraftigt expellens hos sig; men för öfrigit torde dess egenteliga kraft bestå i et mucilagineust väsende, och at det därmed agerar som andre mucosa, neml. *Lubricando vasa, inviscando humores.*

I Augusti månad inkom Kikhostan i et hus där 4 st. Barn voro från 1 til 8 års ålder. Prov. Med. ville se hvad Tinct. *Colocynthis* och *Foetida ph.* sv. däremot kunde uträtta; Ana däraf gafs från 6 til 20 droppar 3 a 4 gånger om dagen. Detta laxerade tilräckeligen och både kikning och hosta öfvervans inom 3 veckor. Framdeles lof-

var

var han flere förfök, såsom nödige innan något kan fågas med visshet om medlets tillförlitlighet.

Prov. Med. Doct. RYDBECK i Vadstena.

En Malign Flufsfeber var gångse i dess distrikt förledit år, som likväl först på Våren blef besynnerlig. 2:ne personer, då de länge legat i sjukdomen fingo, efter berättelse, en klar svulnad på ömse sidor om munnen, likaom alt varit i en blåsa, denne har sedermera nedfallit och svartnat; alt köttet föll bort af kindbenen jämte alla tänderne; munnen var svart och de sjuke sågo fastlige ut. (a) Flere angreps på lika sätt; alla blefvo lyckeligen curerade, utom de ofvannämde, hufvudsakeligen med Radix Arnicæ. Hårpå följde den allmänna Tussis Catarrhalis, hvilken nästan ingen i orten undgick. Hostan blef värre af Bröst-Medicamenter. Hr. D. RYDBECK tog sjelf Kinkina i lod, blandat i halft kvarter rött Vin, och hostade sedan ingen gång. Detta lyckades för flere som följde hans exempel.

Prov. Med. Doctor HIORT på Gottland.

Gulfoten, (Icterus) har hela hösten infunnit sig ibland Barnen, som fortfarit öfver
Vin-

(a) Den vanliga Noma?

Vintren til denne Vår 1783, hvaraf de äldre Pigor och Fruntimmer blifvit angrepne, men ingen Mansperfon. Denna sjukdom är eljest fällfynt på denna ort och var denne gången rätt lindrig. *Scarlatina* är här ingen fällfynt sjukdom, utan har i år varit nog gångle; de äldre Barnen hafva haft henne lindrigare men de yngre svårare. Troligt är at en *Angina*, som angripit flere pigor och ungdomen, varit därmed blandad, hållt et dylikt utslag vift sig i arm- och knå-veckan; *Svulnsjukan*, (a) som ofta omtalas, men jag fallan fådt se, torde ock vara en påföljd af *Scarlatina*, fastån den åfven angriper gammalt folk; den är ibland dödande, men som den måst visar sig på gemene man och tjenstefolk, så begåres fallan Medicamenter där-
emot.

Snufva, som sistl. Vår få allmänneligen graserade i många orter (b) började här med alfvare i Pingstveckan, (19--26 Maji); I synnerhet Söndagen efter Pingst, d. 26, kom den med en hast öfver de flåsta människor; hos många med Feber, som förbyttes til en svår bröstvärk. Många krafslige och svagbröftige fingo af henne sin bane, men hos starkare förgeck hon ofta af sig sjelf, eller kunde med tjenlige medel lindras och

N:o 7.

G

för-

(a) Anafarca. *Leucorrhoea?*

(b) Se Del. 3 p. 340.

förkortas. Märkeligt är at vådret i förenämde vecka var blidt med Sydväst vind; Söndagen den 26 var vål kylig med Nordost, men ändrade sig dagen efter til behageligt Sydväst Vårvåder, då Snufvan likvål var som håftigast.

Omedelbarligen efter denne Snuf-feber yppade sig här en smittande Hetlig Feber (a) som continuerade hela Julii, Augusti och September månad och dödade många, så at detta är de dödas antal i Staden Visby med 20 öfversteget de föddas. På Landsbygden utspreddes denna Feber genom sjukt tjenstfolk, som til sine anhörige utflyttade från Staden.

*Pr. Medicus i Bohus Län, K. Lif-Med.
Doct. J. J. LERONMARK.*

Snuf-Febrén (b) visste sig i Uddevalla som en löpare-eld i början af Maji månad och dödade öfver 40 personer. Ju håftigare han anfatt, desto kortare blef han och tvårtom; nästan ingen slapp i huset där han inkommit. Röta kunde icke märkas; en envis Hofta, som i början var convulsivisk, följde många därefter hela 3 månader. En långvarig kall

Nord-

(a) Se Del. 3 p. 385.
(b) Se Del. 3. p. 340.

Nordostlig vind synes hafva del i denna sjukdoms allmänhet.

Vid Curen var förnämsta indication at befordra en jämn Ivettning och därnåst Expectoration, i hvilket affeende Kermes Minerale gjorde utmärkt god nytta, brukad enligt ph. paup. De som dogo fingo en Catharrus Suffocativus.

Kikhoftan, som visste sig i Strömstad och Norra delen af Lånet ifrån slutet af Maji til slutet af Julius, var icke dödande. Hr. ANDERSSON, Pr. Med. Medhjelpare, brukade däremot först emetico-laxantia, hållt af Tart. Antim. och gaf sedan til årsgamle Barn $\frac{1}{2}$ Unce Skålfpåcks-olja (Axung, Phocæ Marinæ expressa) hvar morgon och til aftonen 5 gr. Svavelblomma, med laxerande hvar 4:de eller 5:te dag, hvarigenom den på 14 dagar eller 3 veckor bötades.

Vid *Strömstads Hälsobrunn* hafva 39 personer dels blifvit hulpne, dels lifade; af desse voro 2 Epileptici, 1 Paralytica, 2 med Interm. Feber, 27 med Gikt, 2 med Mas skar, 2 med svag syn, 2 med förlorad matlust m. m. (Fortf. e. a. g.)

Våderleken och de måst gångbara Sjukdomar, Månaderne Januarius, Februarius och Martius 1783.

Januarius.

1. Klart, morg. 15, midd. 12 gr. k.
 2. Klart, morg. 16 gr. kalt. Bar. 25,41.
Midd. 13 gr. k.
 3. Morg. klart, 14 gr. kalt. Bar. 25,35.
Midd. 12 gr. k.
 4. Mulet, morg. 12, aft. 3 gr. k.
 5. Mulet, $\frac{1}{2}$ gr. k.
 6. Mulet med snö, $1\frac{1}{2}$ gr. k. Bar. 25,08.
Midd. 2 gr. k.
 7. Mulet, morg. 6 gr. kalt. Bar. 25,17.
Midd. 6 gr. k. snögade.
 8. Morg. mul. litet snö, 7 gr. k. B. 25,27.
Midd. 6 gr. k. Urväder hela dagen.
 9. Morg. mulet, 7 gr. kalt. Bar. 25,05.
Midd. 7 gr. k.
 10. Morg. mulet, 8 gr. kalt. Bar. 25,03.
Midd. 7 gr. k.
 11. Morg. mulet, 5 gr. kalt. Bar. 24,96.
Midd. 5 gr. k. Urväder.
 12. Måst klart. 11 gr. k.
 13. Morg. mulet, 7 gr. kalt. Bar. 25,25.
Midd. 1 gr. k.
 14. Morg. mulet med snö, 2 gr. k. Bar. 24,97.
Midd. urvåder. Therm. O.
 15. Morg. mulet, $\frac{1}{2}$ gr. varmt. Bar. 24,95.
Midd. tå, 1 gr. v.
16. Morg.

16. Morg. mulet, 8 gr. kalt. Bar. 25,02.
Midd. urväder, 6 gr. k.
17. Morg. fnö och urväder, 12 gr. k. Bar.
25,15. Midd. 12 gr. k.
18. Morg. mulet, 14 gr. kalt. Bar. 25,10.
Midd. urväder, 14 gr. k.
19. Mulet, 9 gr. k.
20. Mulet, morg. 18 gr. kalt. Bar. 25,45.
Midd. 19 gr. k.
21. Morg. klart, 16 gr. kalt. Bar. 25,54.
Midd. 16 gr. k.
22. Morg. dimmigt, 15 gr. k. Bar. 25,73.
Midd. litet fnö 9, gr. k.
23. Morg. mulet, 8 gr. kalt. Bar. 25,60.
Midd. 7 gr. k.
24. Morg. mulet, 5 gr. kalt. Bar. 25,30.
Midd. 4 gr. k.
25. Morg. mulet, 1 grad k. Bar. 25,41.
Midd. 1 gr. v.
26. Mulet, 1 gr. v.
27. Morg. mulet, 1 gr. varmt. Bar. 25,34.
Midd. 2 gr. v.
28. Morg. mulet, dimma, 0 gr. B. 25,36.
Midd. $\frac{1}{2}$ gr. k.
29. Morg. mulet, 1 grad k. Bar. 25,27.
Midd. våt fnö. 0 gr.
30. Morg. duggrågn, 1 gr. v. Bar. 25,08.
Midd. grof våt fvö, 3 gr. v.
31. Morg. mulet, 3 grad. v. Bar. 25,00.
Midd. inemot 4 gr. v.

Februarius.

1. Morg. mulet, 2 grad. v. Bar. 25,09.
Midd. 2 gr. v.
2. Klart, 3 gr. k.
3. Morg. mulet, 3 grad. k. Bar. 25,65.
Midd. 3 gr. k.
4. Morg. mulet, dimma, 4 gr. k. Bar.
25,70. Midd. 2 gr. k.
5. Morg. mulet, fnöyra, 2 gr. kalt. Bar.
25,36. Midd. 1 gr. k.
6. Morg. duggrågn, 1 gr. v. Bar. 25,00.
Midd. fnö, 2 gr. v.
7. Morg. mulet, 3 grad. k. Bar. 24,97.
Midd. 1 gr. k.
8. Morg. mulet, 1 grad k. Bar. 25,13.
Midd. våt fnö, $\frac{1}{2}$ gr. v.
9. Mulet med duggrågn, 2 gr. v.
10. Tjock dimma, om morg, 1 gr. v. Bar.
24,97. Aftonen rågn, 3 gr. v.
11. Morg. mulet, rågn, 2 gr. v. Bar. 25,15.
Midd. 4 gr. v.
12. Morg. mulet, men syntes klarna, 2 gr.
v. Bar. 25,25. Midd. klart, 2 gr. v.
13. Morg. mulet, Therm. O. Bar. 25,42.
Midd. rågn, 2 gr. v.
14. Morg. mulet med dimma, 1 gr. v. Bar.
25,48. Midd. 2 gr. v.
15. Morg. klart, 1 grad kalt. Bar. 25,57.
Midd. 1 gr. k.
16. Klart, morg, 7, midd. 1 gr. k.
17. Morg.

17. Morg. klart, 2 grad. kalt. Bar. 25,60.
Midd. 4 gr. v.
18. Morg. klart, 1 gr. varmt. Bar. 25,24.
Midd. 2 gr. v.
19. Morg. klart, 8 grad. kalt. Bar. 25,60.
E. m. mulet, urvåder, 4 gr. k.
20. Morg. klarnade, 7 gr. k. Bar. 25,20.
Midd. klart, 7 gr. k.
21. Morg. klart, 11 grad. k. Bar. 25,38.
Midd. snö, 1 gr. v. Aftonen rågn.
22. Morg. klart, 1 grad kalt. Bar. 24,64.
Midd. 2 gr. varmt.
23. Klart, 6 gr. k.
24. Morg. halfklart, 12 gr. k. Bar. 25,08.
Midd. 6 gr. kalt.
25. Morg. klart, 11 gr. kalt. Bar. 25,35.
Efterm. mulet, 3 gr. k.
26. Morg. klart, 6 grad. kalt. Bar. 25,33.
Efterm. snö, 2 gr. k.
27. Morg. mulet, 9 gr. kalt. Bar. 25,25.
Klarnade. Midd. 5 gr. k.
28. Mulet, snö och urvåder, 10 gr. k.

Martius.

1. Mulet, morg. 18, midd. 8 gr. k.
2. Morg. mulet, 6 grad. k. Bar. 24,98.
Midd. snö, 2 gr. k. Mot aft. klart,
11. gr. k.
3. Morg. mulet, småsnö, 6 gr. kalt. Bar.
24,92. Midd. 4, aft. 9 gr. k.

4. Morg. mulet, 13 gr. k. Bar. 25,12.
Midd. klart, 9 gr. k. Om aft. vackert Norrskén.
5. Morg. klart, 8 grad. k. Bar. 25,28.
Midd. mulet, 1 gr. k.
6. Morg. klart, 9 grad. kalt. Bar. 25,38.
Midd. 3 gr. k.
7. Morg. mulet, 5 gr. kalt, urvåder. Bar. 25,00. Midd. 2 gr. k.
8. Morg. mulet, litet fnöglöpp, 1 grad. v. Bar. 24,97. Midd. 1 gr. v.
9. Mulet med fnö, 1 gr. k.
10. Morg. mulet, fnöglöpp, 1 gr. k. Bar. 25,39. Midd. 4 gr. v.
11. Morg. mulet, $\frac{1}{2}$ gr. kalt. Bar. 25,40.
Snö, om aft. 3 gr. v.
12. Morg. mulet, 3 gr. kalt, Bar. 25,45.
Midd. 2 gr. varmt, til natt. 3 gr. k.
13. Morg. mulet, 6 gr. kalt. Bar. 25,50.
Midd. 1 gr. aft. klart och 5 gr. k.
14. Morg. klart, 10 grad. k. Bar. 25,56.
Midd. 5 gr. k.
15. Morg. halfklart, 10 gr. k. Bar. 25,74.
Midd. 3 gr. v.
16. Klart, 2 gr. k. Bar. 25,84.
17. Morg. klart, 6 grad. k. Bar. 25,73.
Midd. 2 gr. v.
18. Morg. klart, 3 grad. kalt. Bar. 25,50.
Midd. 5 gr. v.
19. Morg. mulet, 4 gr. kalt. Bar. 25,25.
Midd. klart, 4 gr. k.
20. Morg.

20. Morg. klart, 8 grad. kalt. Bar. 25,76.
Efterm. mulet, 1 gr. v.
21. Morg. mulet, 1 gr. varmt. Bar. 25,56.
Midd. klart, 5 gr. v.
22. Morg. mulet, 1 gr. varmt. Bar. 25,62.
Midd. klart, 5 gr. v.
23. Mulet med litet snö, 4 gr. v.
24. Morg. klart, 5 grad. kalt. Bar. 25,07.
Omkring Solen stå 3 Väder-Solar. M.
3 gr. varmt.
25. Mulet med snö, morg. 6 gr. k. Midd.
1 gr. v. Bar. 25,16.
26. Morg. klart, 9 gr. kalt. Bar. 25,07.
Midd. 1 gr. v.
27. Morg. klart, 10 gr. kalt. Bar. 25,06.
Dimma i Staden. Midd. 1 gr. k.
28. Morg. mulet, 11 gr. kalt. Bar. 25,05.
Midd. klarnade, $\frac{1}{2}$ gr. v.
29. Morg. mulet, 7 gr. k. snögade Bar.
25,26. Midd. klart, 1 gr. kalt.
30. Mulet, morg. 7 gr. kalt, midd. 5 gr. v.
31. Morg. mulet, 2 gr. v. Bar. 25,45. Midd.
klart, 6 gr. v.

Desse 3 månader hafva varit nog sjuk-
lige. I synnerhet härskade en Febris Exa-
cerbans, hvilken stundom var röttagtig utan,
stundom med petechiæ, stundom Inflamma-
torisk, och syntes vara merendels blandad
med peripnevmonie, så at mycket folk dödt.
Mot slutet af Martius började antalet af des-

se sjuke minskas. I Februarii och Martii månader har ock Mefslingen (Morbilli) vist sig, enkannerligen på Stadens Stora Barnhus, af lindrig art, så at bland 60 a 70 Barn ingen enda dött.

Åk föret började efter d. 17 Martii at aftaga, Riddarefjärden öppnade sig vid d. 24, men Clarafjärden kunde til fot nyttjas ånda til den 7 April.

Under denna tiden har ock H:s Kgl. Høghet, Arf-Fursten CARL GUSTAF, Hertig til Småland, med døden aflidit, den 23 Martii kl. 7 f. m. til Kongl. Maj:ts och det Kongl. Hufets ömmafte affaknad. Dets sjukdom var *Dentitio difficilis cum motibus Convulsivis*. Som H:s K. Høghet var född d. 25 Aug. 1782, så upnådde han endast 7 månaders ålder, på 2 dagar nära.

Caroli a Linné, Equitis, Materia Medica, Ed. 4. Auctior. Curante Jo. CHR. DAN. SCREBERO, Cons. Aul. Prof. Med-Erlang. 1782.

Denne nya uplaga är så väl et bevis på Originallets värde, som den är märkvärdig för de gjorde förbättringar och tilfatfer. Hr. Hof-R. har redan 1772 gifvit en annan uplaga

laga af denna Bok och Hr. TESSARI i Venedig har 1762 gifvit en dylik. A. har ännu mer vid denna, än des förra uplaga, anfedt arbetet som egit och gjordt det mycket nyttigare genom egen årfarenhet och senare upptäckter; på det likväl Originallet måtte urskiljas, äro alla tilökningar innefattade i parentheser och anmärkningar, hvarvid Originallets kärnfulla skrifart är bibehållen. Förteckningar på *Materia Medica Scriptores* är fortfatt til närvarande tid; men någre Register har han utlämnat. Afhandlingarne utur Djur- och Sten-Riket har han minst förändrat, icke en gång där man vist vet at A. tänkt annorlunda och haft mer at säga, t. ex. vid beskrifningen af *Lapis Manati* och *Tali Leporini*; fåtet för *Båfvergåll* och *Vallraf*; beredningen af *Husblås*; vid förteckningen på Sjukdomar där *Muscus*, *Spanska Flugor*, *Blodiglar*, *Alun* och *Qvick-silfver* äro kraftige; vid *Kalkstens*, *Järn-vitriolens* och *Salmiakens* bruk m. m., hvilket alt dock under föreläsningarne står at årsätta. Men så mycket större möda har han gjordt sig med *Växt-Riket*; Flere slag äro här för första gången anförde, dels de som genom sin kraft förtjänt förnyat beröm, dels ock andra; under hvilka senare kunna räknas *Iris foetidissima*, *Lonicera Symphoricarpos*, *Allamanda Cathartica*, *Plumeria Alba*, *Bromelia Ananas*, *Achra Sapota*, *Paris quadri-*

drifolia, Anagryis foetida, Casſia Alata, Svientia Mahagoni, Pyrola umbellata, uniflora, Gypſophila Struthium, Cimicifuga foetida, Lepidium Iberis, Artemiſia Campeſtris, Lichen Roccella. Vid en tilkommande Edition torde följande blifva ihogkomne, neml. Phellandrium Aqvaticum, Hippocaſtanum, Rhododendrum Chryſantum, Digitalis purpurea, Polygala Amara, Dolichos pruriens, Onopordum Acanthium, Viola tricolor, Alnus, Pinus Picea, Boletus igniarius, och i Bihanget Rad. Calumbo och Lopez m. fl., ſom vårkeligen bevift ſin ågande kraft. Man lår ock förefälla ſig at åtskillige örter och nya upfinningar blifvit på andra afdelningar flyttade, åfven ſom många præparater rigtigare blifvit utmärkte; ſå föres Cobeber til Pepparſlägtet, Faba Ignatii til Strychnos, Semen Sabadillæ til Veratrum, Simaruba til Qvaſſia, Cathechu til Mimofa, Sagogryn til Sagus Rumphii. Vid flere Artiklar finne vi nya Synonyma och nya hänviſningar, med goda beſkrifningar och afritningar; åfven ſom förklaringar öfver viſe örters förblandning och förslag til ſådane ſom i de brukligas ſtälle kunde nyttjas. I anmärkning upgifves af huru många ſlag Radix Ipecacuannæ tages. Denna uplaga ſkiljer ſig ock mycket från de förrige uti förteckningen på hvarje örts mer eller mindre värde och läkedomskraft. (Gött. Anz. 1782. St. 133.)

Almanach für Ärzte und nicht Ärzte auf d. J. 1783. Von Hr. Hof-R. GRÜNER. 8:o, 356 p. år i Jena utkommen. Läkare-Biographien fortfättes från I til O; åfven som Medicinska Litteraturens öfverseende från Påsk 1781 til 1782, hvilken denna gången är mycket ringa. (Det vore önskeligit at detta värdeligen nogare angåfvos t. e. i en allmän Almanach, så hade man Vetenskapens tilväxt för et år på et ställe sammandragen.) Här förekomma vidare, liksom året förut (a) en hop nyttiga afhandlingar, hvaribland är en: *hörande til Pastoral-Theologien; förteckning på Academiske Lärare i Medicinen, hvilka i Tyskland stiga til et antal af 180; Vetenskapens brister vid och utom Academierne; Nogare betraktelse af förslaget til Sjukdoms-målningar; åtskilligt nyttigt för Policen m. m.* (Gött. Anz. 1782. St. 137.)

Naturkundige Verhandelingen van PETRUS CAMPER over den Ouran-Outang en eenige andere Aap-soorten, over den Rhinoceros met den dubbelen Horen, en over het Rendier. stor Qv. 235 p. Amst. 1782, år Titelen af et med 9 förträffeliga Kopparstycken prydt märkvärdigt Arbete i Natural-Historien.

De

(a) Se Del. 3 p. 358.

De gamle kände 9 species af Apor.

- 1) *Pithecus*, den Egyptiske Apan utan svans.
- 2) *Choiropithecus*, med en liten svans.
- 3) med et hundhufvud.
- 4) *Cynocephalus*, en allmän Apa med svans och stora dentes incisores, långa käkar och liten tumme.
- 5) *Cebus* med en lång svans och händer, mycket lika Människor, från Æthiopien.
- 6) *Lynx*, som ännu är oss obekant.
- 7 & 8) *Satyros* och *Sphinx*, bägge med svans och påsar i kindbenen.
- 9) *Callitrix*, från Egypten, med svans och skägg.

Sedan följer Anatomisk beskrifning på *Ouran-outang*, hvilken tydeligen updagat hvad stor skillnad det är emellan Människan och denne Apa, som utan minsta gensägelse bör räknas til quadrupeda. Alla *Ouran-uotangs* skola komma från Borneo; BUFFON har aldrig sedt den rätta, utan följt TULPIUS och TYSON, som endast kände Aporne från Guinea och Angola; lika få LINNÉ, HOPPIUS och BRISSON; men EDWARDS och ALLAMANDS hafva kändt de rätta.

A:s beskrifning om *Rhinoceros med dubbla horn*, är egentligen en föreläsning hållen i Gröningen 1772. I Företalet nämnes en *Myrbjörn* från Cap, om hvars värdighet BUFFON tviflat. A. tror at *Rhinoceros* varit de gamle bekant, (emot BUFFONS tanka,) hvarom *Martialis* epigram: *Namque gravem Gemino cornu sic extulit Urfum*, anföres. De 5 *Rhinoceros* hvilka sedan

1513 varit upviste i Europa, hade endast et horn; men et hufvud af en från Cap infånd Rhinoceros hade, såsom PAUSANIAS redan beskriver, 2 horn, af hvilka det eftersta är mindre; så afbildas han ock på 4 af DOMITIANI mynt. HIOB Cap. 39: v. 9 och Psalm. 22: v. 22, måste förstås om Rhinoceros, hvarutinnan ock nu mera Hof-R. MICHAELIS instämmer. Det gifves alltså 2 species Rhinoceros, 1) den *Asiatiske* med enkelt rundt horn och sköldar eller fällor på huden, och 2) med 2 flata horn, utan fällor på huden, som endast fins i *Africa*.

Slutligen komma anmärkningar om *Renar*. Hela arbetet vittnar om den noggrannhet och skarpsinnighet, som utmärker CAMBERS Skrifter och förtjänar, för sina många anmärkningar och den uplysning det gifver, mycken upmärksamhet af Natural-Historiens älskare. (Gött. Anz. 1783. St. 7.)

De Affectibus Arthriticis quædam, cum adversariis nonnullis Chemicis, præcipue circa acidum Spathi, är Titelen af en Disertation hållen i Erlangen under Hof-R. DELII Præsidium af Hr. GEORG SIGFR. TRIER, pro gradu, d. 8 Nov. 1782.

A. tror sig hafva funnet at Gickt-materia renen förråder en Animalisk Syra; vid Car-

metoden råknar han mycket på Guajacum, ånskönt ingen Taffia därtill brukas; åfven få på delarnes invecklande i Flanell.

I Andra Delen söker A. genom många bevis styrka at *Tungspatsfyran* ej är annat än *Koksaltfyra*. (a) Med rent Acidum Nitri gör hon en Aqua Regia; destilleras Koksaltfyra med röd Bolus, så angriper hon innsidan af Retorten, likasom Spatsfyran gör; denne egenkap är åfven icke så ny som allmänt tros, såsom genom POTTs *Obs. et Animadv. Chem. vifas*. Saltfyran och Spatsfyran åro bägge flygtigare ån andra Syror, och lyfta tunga kroppar genom sublimation. Den egna tunga Spatsjorden utgör hennes kännemärke och dess nära förbindelse därmed hindrar hennes flytande egenkap. Denne jorden tyckes vara af Gipsart, med något Metalliskt blandad. A. har dock i den *hvita Bayreutiska Stålsten* eller *Järnspaten* åfven funnit en Saltfyra, hvilken Hr. WOLFE *Phil. Trans.* vol. LXVI icke kunnat finna däri. Likaså i en egen art Hessisk Järnmalm. A. påstår således at man icke borde i Natural-Historien så mycket *öka Slågterne, som Arterne och Varieteterne*. Den af krut upkommande Luften kan t. ex. förliknas vid andra fixa Lustarter; allenast det som man kallar elastiskt, electriskt, Eldåmne och vårkelig Eld fordra sina särskilta afdelningar. (Erlang. Gel. anm. 1783, St. III.)

Kgl.

(a) Se p. 83.

*Kgl. Vet. Acad. Nya Handl. T. III. 4:de
Quartalet. Stockh. 1782.*

P. 264. *Försök, beträffande det färgande
ämnet i Berlinerblå, af C. W. SCHÉELE.*

Sedan A. med sin vanliga skarpsinnighet handterat detta præparat i affigt at få det färgande rent och fränskilt, hvilka handgrep beskrivas i de 9 förste §. §. samt tåla icke något utdrag utan böra i sit sammanhang låsas, gör han i 10:de §. däraf et kort sammandrag samt låfvar at om detta ämnets natur och beståndsdelar samt värkan på andra kroppar lämna K. Acad. del til nästa Quartal, då vi därom vidare få tillfälle gifva et kort begrepp.

P. 283. *Underrättelse om Medevi Surbrunnar, af T. BERGMAN.*

Därstädes äro 3 Källor af nästan samma halt, *Högbrunn, Dalbrunn* och *Rödbrunn*, först uptagne 1677, men förmodeligen af allmogen i nejden nyttjade före den tiden, hvartil man har anledning sluta af de synliga offer-qvarlefvorne.

Då varande Archiater URB. HJERNE har med desä hälso-vatten anstält prof, samt sedan gillat deras bruk; och år i senare tider en nogare undersökning anstald åren 1778 och 1782.

Vattnet är helt *klart*, visar dock någon skilnad vid jämförelse emot det klaraste källvatten.

Def's *Värma* var i Augusti månad vid Brunnens botten $6\frac{1}{4}$ grad öfver O på Thermometern; i vattubrynet var den gemenligen 7 grader (a) samt i rummet omkring Bruns-karet under drickningstiden merendels några grader varmare än i fria luften.

Smaken är lindrigt Martialisk, ganska lättdrucket, ehuru ågande någon hepatisk lukt (et af vattnets kraftigaste ämnen) som dock ej är besvärande. Detta vattnet är för öfrigt ganska *lätt*; en kanna vågd så noga, som möjligt kan ske, vågde 194 lod.

Genom anstälte försök befinnes vattnet hålla 2 flygtiga ämnen, Luftfyra och Hepatisk Luft, samt desutom Järn upplöst i Luftfyra, litet Kalk med Saltsyra, några nästan omärkeliga smulor Kokfalt och något Extractivum Mucilaginosum. -- Märkeligt är, at mängden af Järn i en kanna vatten ej öfverstiger 3 gran. -- Sedan göres jämförelse emellan Medevi vattnet och de som från Spa samt Pymont årligen införskrifvas, då det befinnes 1) At ej större mängd af Luftfyra är närvarande, än som värdeligen fordras til Järnets upplösning och således oför-
mô-

(a) Lika förhållande är vid de fläste Sv. Mineral-Källor, hållt om de äro något djupe.

mögen at väcka den angenäma smak de första glafen lämna af en frisk Pyrmonter-bouteille.

2) I det stället hyfer Medevi-vattnet en Hepatisk Luft, et ganska kraftigt ämne, som aldeles felas i Pyrmonter och Spa, sådane som de til oss ankomma.

3) Järnhalten är i Medevi Högbrunn vid pafs densamma som i de nämnda utländska eller endast $\frac{1}{4}$ grad på kannan mindre.

4) Är Medevi-vatten fritt från andra än nyttiga ämnen, hvaremot de utländska innehålla Kalk i samma skick, som Krita, 8 til til 20 gran på kannan, ja, Pyrmonter hyfer Gips til och öfver 38 gr. på samma rymd.

Sluteligen berömmes A. Medevi-vattnet såsom ganska kraftigt och välgörande. Til deras tjenst, som åstunda et på Järn rikare vatten, har ågaren på A:s tilstyrkan, lofvat fåtta Rödbrunn i tillstånd at kunna drickas, aldenstund den innehåller litet mer Järn i Luftfyra uplöst än Pyrmonter, tillika med en god mängd Hepatisk Luft.

A. föreslår sluteligen: at vattnet genom eget instrument må hämtas på något djup, såsom, i hans tanka, til hälfsans återvinnande bidragande. (a)

(a) Det torde blifva svårt at med någon visshet utröna. Flere omständigheter i hvarje Patients kropp, hvad lifskrafter, föregången och ännu brukelig diæt, sinneställning m. m. angår, vår-

P. 305. *Berättelse om en Flicka om 8½ års ålder, hvilken i 3 år utflätt åtskillige plågor, men feck omsider sin Rening och mädde sedan ganska väl; af H. SCHÜTZERCRAINTS.*

Bemålte Flicka, 6 år gammal, begär hjälp, plågad af alla de Symptomer, hvilka vanligen infinna sig vid maskar, ehuru de aldrig blifvit synliga, oagtat flera kraftiga medel i det afseendet brukade. -- För henne ordonades Salia digestiva samt Bittervatten m. m. Året därpå återkommer Modren med berättelse, at inga maskar försports, dock vore buken ej så hård och spänd samt matlusten bättre; men i det stället hade hon 3 dagar för nedanet fådt starkare värk och spänningar öfver ryggen och länderna samt lären då likasom förlamade, därpå spänningar i hufvudet, olidelig värk i öronen med näseblod; desla plågor hafva sedan minskat sig til nästa nedan, då de återkommit. -- Detta allt har fortfarit 5 månader. -- Då föreskrefvos Antispasmodica, Pediluvia, Martial: hvaraf reningen i förstone nog irregulairt instälde sig, men sedan ordenteligt vid nedanet fyra dygn.

P. 307.

ka ofelbart kraftigare på hålsan än den ganska ringa skilnad i vattnets qualité, som härrör af des uphåmtande på 1-4:dels, en half, eller en alns djup.

P. 307. *Anmärkningar öfver Fåbus-Curen för Lungsigtige; af P. J. BERGIUS.*

Sedan Hr. READS lilla Tractat uti detta ämnet blef utgifven på Modersmälet, förföktes denna Cur ganska oförsigtigt Vintertiden uti Fåbus, fugtiga och dragfulla, hvaraf förkylningar, flusfar, tandvärk, röda ögon, svullna kindben o. m. f. förorsakades, som nödgade Patienterne efter en eller annan vecka flytta til sina vanliga hemvist.

A. anförer 3:ne Lungsigtigas öden, hvilka hvar på sit ställe nyttjade ordentliga inrättningar, för at vederbörligen förföka Curen. Den första vid sin inflyttning uti September månad hade efter blodspottning andetäppa, Hectisk Feber med nattsvett, mycken uphostning, svullne ben samt dårjämte en håftig colliquative Diarrhée. Knappt hade en månad för sig gått, förrån någon förbättring förspordes. Hon brukade ej annat åndels Kôrvel-vafsla, dels spenvarm Mjôlk med Seltzer- eller annat vatten utspådd. Innan Jultiden var all anledning til dess värkelige förbättring. Febren hade sagt sig, pulsen var mera långsam och naturlig, uphostningen ringa, Bensvullnaden, Diarrhoen i det måsta uphört &c. Ögonen voro nu endast inflammerade, til hvilket de Ammoniacaliska ångornes ymnighet i fåhuset torde bidragit. Ånda til Våren fortfors med denna Cur, då utflyttning skedde på Landet, hvarest Squalp-

mjölk och Seltzervatten druckos; hon blef fet, återfeck Menfes, men hostade något och var litet andetåpt under gående. Då Høsten kom tilbragtes nätterne i fåhuset men dagarne uppe i sina rum; den vanliga utflyttningen på Landet skedde för tidigt nästa Vår, hvaraf hände at hon en kulen Vårdag blef förkyld och feck en lindrig bröstfeber, efter hvilken hon någorlunda under Sommar-varmen repade sig, men sedan, då Høsten inföll, återkommo de vanliga plågorna, hvilka vid slutet af Vintren åndade des 30:åriga lefnad. De 2:ne andra årforo ej samma förmån, utan den ene ledsnade efter 6 veckor och den andra var tvungen at på andra månaden flytta från fåhuset för en åkommen plågsam Diarrhé med inflammation på ögonen. Bägge dogo kort därefter.

Nyheter:

1782 d. 17 Decemb. år Med. Doctorn Hr. HINR. WERTMULLER i Nåder befordrad til Prov. Medicus i Stockholms Lån, efter Doctor GOTTFRIED DUBOIS, som i underdånighet begärt och århållit Nådigt afsked.

S. å. d. 21 Decemb. har K. Maj:t i Nåder beviljat tjenstebyte emellan Provincial Medici i Bohus Lån och Philipstads district af

af Vermeland, Kgl. Lif-Medici Doctorerne
JOH. JAC. LEYONMARK och NILS SKRAGGE.

Til Utländske Ledamöter i K. Vet. Aca-
demien äro detta år valde: Hr. Bar. PHIL.
PICOT DE LA PEIROUSE, Fransk Historicus
Naturalis; Hr. FRANC. CHARL. ACHARD, Le-
damot och Directeur af Physiska Clasfen i
K. Preussiske Vet. o. Vitt. Academien, samt
J. C. F. MEYER, Chemicus, Apothekare i
Stettin. H. Oecon. Dir. MARTIN STAAF i
Götheborg har låtit från China komma och
til K. Vet. Acad. föråra en *Chinesisk Materia
Medica*, bestående i 500 Simplicia inlagde i
sina särskildta lådor af Tuttanego; hvarjäm-
te följer en af en lärd Chines upfatt Latinsk
beskrifning på deras nytta. Denne vackra
skänk hedrar sin Man och Vetenskapen tor-
de framdeles däråf kunna vinna oförmodelig
fördel, ehuru den Latinske beskrifningen på
Drogvernes kraft och värkan icke kan lyfa
i vårt tidehvarf. Den talar ur samma ton-
som en PALMBERGS *Örtekrants* och SPARMANS
Sundhets-Spegel; är således et helt seculum
tilbaka efter oss.

Vid Götting. Vet. Societetens samman-
komst d. 16 Nov. 1782, blef, bland flere
tåflings-ämnen, följande fråga af Physiska
Clasfen för andra gången uppgifven: *Äro Al-
kali Minerali och Vegetabile skilde til species,
eller äro de endast en Varietet?* och i senare
fallet, kan man väl med någon tillsatts för-

vandla Alkali Vegetabile i Minerale? En för Saltfjuderier stor förmon, som skulle kunna, i den händelsen, tilvårka et Salt, som icke så lätt drogo fugtighet til sig utur Luften. Belöningen är 50 sp. Ducater, som utdelas i November 1784.

1783 d. 8 Jan. afled i Stockholm Archiatern hos Högstfelig H:s Maj:t Konung ADOLPH FRIEDRIC, Doctor PETER v. HEYDENSTAM, af andtåppa, på 75:te året gammal. Han föddes 1708 den 11 Augusti uti Staden Heide i Norra Ditmarschen. Efter förutgångne Skol-Studier på Gymnasium i Lybeck, vistades han någon tid vid Aca- demien i Kiel, reste sedan til Köpenhamn, hvarest han ifrån år 1726 til 29 frequenterade Lazarettet och vinlade sig om de til Medicinen årforderliga kunskaper. Uti Kiel tog han någon tid därefter Licentiat-Examen. Gjorde därpå en resa til England, Spanien och Africanska kusten. Vid återkomsten uppehölt han sig en tid i Halle och fortsatte sina Studier, handledd af en FREDRIC HOFFMAN, JUNCKER, SCHULZ med flere. Härifrån reste han til Berlin at begagna sig af BUD- DÆI, ELLERS, POTS, NEUMANS och andras undervisning. 1735 kallades han til Medicus Ordinarius i Neustadt i Hollstein. 1736 utgaf han sin Gradual-Disputation vid Aca- demien i Frankfurt an der Oder och Pro- moverades. Följande året förordnades han
af

af Hans Kongl. Høghet CARL FREDRIC til Stads-Physicus, Hospitals- och Garnisons-Medicus i Neustadt. 1743 reiste han på nådig befallning med H:s Kgl. Høghet Kron-Prinsen, sedermera Hans Maj:t Konung ADOLPH FRIEDRICH til Sverige, hvilket han följande året lämnade, förordnades til Stads-Physicus i Staden Kiel och til Professor Medicinæ vid Academien, hvilka sysslor han til slutet af 1746 innehade. Året därpå århölt han nådig befallning at komma til Sverige och blef 1747 förordnad af Högstfällig H:s Maj:t K. ADOLPH FRIEDRICH til Dets Lif-Medicus, hvilken beställning han til 1752 på Fursteliga Staten innehade. Samma år befordrades han til Kongl. Maj:ts Archiater. Han var Högstfällig Hans Maj:t följaktig på Dets Ericsgata och har jämte andra Medici haft den vigtiga förrättning at besörja Koppymmpningen å Hans Kongl. Høghet Kron-Prinsen, nu mera vår Allernådigste Konung, samt Deras Kongl. Høgheter Arf-Prinsarne. Han Adlades 1770 den 26 Januarii, kallades förut PETERSEN. Dog d. 8 Januarii 1783. (a)

S. å. d. 12 Febr. afled i Gesle Med. Doctorn Hr. PETER GRILLSON af Hectique, i dets 30 år.

H 5

S. d.

(a) Efter denne pålitelige underrättelsen bör den rättas, som angående framl. Hr. Archiatern finnes införd i Upp. Sällsk. Tidn. N:o 7. 1783.

S. d. har Kongl. Maj:t beviljat tjenstebytte emellan Stads-Physicus i Gefle Doctor NILS APELBAUM och Provincial-Medicus i Nyköpings Lån Doctor HINR. ZETTERBERG.

S. å. d. 19 Febr. dog i Hernösand Phys. Lectorn, Med. Doctorn Hr. NILS ÅMAN, 52 år gammal. Han hade Studerat i Upsala, var Hospitals-Medicus vid Svenska Arméen under Pomeriska kriget från 1758--1762; blef sedan Professor vid Theatrum Anatomicum i Stockholm och sist 1770 Lector i Hernösand.

S. å. d. 20 Febr. blef Med. Licentiaten Hr. NILS LINDERHOLM af K. Collegium Med. utnämnd til Adjunct vid Artis Obstetr. Professionen i Stockholm, efter Doctor LARS BRANDELIUS, som blifvit befordrad til Phil. Lector vid Gymnasium i Skara.

S. å. d. 9 Martii afled Apothekaren i Stockholm Hr. JOH. MICH. WIRRWACHS, i en ålder af 81 år och 3 månader. Han var ägare af Apoteket Enhörningen på Gôthgatan, strax vid Sôdermalmstorg, ifrån år 1740.

S. å. d. 19 Martii äro Första Amir. Chirurgus J. W. BRANDENBURG och Reg. Fältskåren vid Elfsborgs Regemente J. J. F. HIMMELMAN nådigst hugnade med Assessor Namn och Heder.

S. å.

S. å. d. 28 Martii år Assessor ELIAS SALOMON befordrad til Regements-Fältskår vid K. Maj:ts Lif-Gardie efter Assessoren Doct. WESER, som blifvit hugnad med lön inom K. Collegium Medicum.

S. å. den 4 April år Prov. Medicus i Hernöfands Lån, Assessoren Doctör JOHAN SAHLBERG befordrad til Lector vid Hernöfands Gymnasium, (hvarest hådanefter altid en Medicinæ Doctör skall finnas ibland Lectorerne;) med tilläggande af Medhjelparelönnen för det distriktet, emot det at Lectorn bör bispringa Prov. Medicus i orten, vid härjande farfoter.

S. å. d. 19 April afled Artis Obstetr. Adjuncten, Med. Licent. NILS LINDERHOLM, i Upsala, af en Phrenitis Metastatica i des 28 år.

Prof. FERBER i Mietau har blifvit kallad til Petersburg, som ordentlig Professor i Chemien, med 1400 Rubels lön och fria husrum; hvilken kallelse han emottagit.

Hift. Nat. Studiosus Hr. HORNSTEDT år på Prof. THUNBERGS recommendation rest til Batavia, och får af därvarande Vet. Acad. 200 Ducaters lön, utom frie resekostnader, då han för des räkning skall samla Naturalier. Hr. HORNSTEDT, som af Kgl. Svenska Vet. Acad. förut blifvit understödd och upmuntrad, lærer ej heller glömma henne och Fäderneslandet.

Likaledes är Hr. Cand. OLOF SWARTZ rest til Norra Amerika, med recommendation från Hr. Prof. BERGIUS til Vet. Academien i Philadelphia, hvarifrån han ock årnar sig til Vest-Indiska Öarne.

Således lefver ännu en LINNÉ Ande i desse desse värdige Lärjungars Lärjungar.

De methodis Suffusionem Oculi curandi a CASAMATTA et SIMONE Cultis; gratulatio ad J. C. F. KÖPPE et J. C. HAASE, Auctore CHRIST. GOTTHOLD FELLER. 1782. 29 p. 8:o, med två Kopparstycken, är titelen af en i Leipzig utkommen Afhandling som förtjänar nämnas.

Hr. CASAMATTA, en Italienare, hvilken berömmes som en förnuftig Chirurgus, opererade 1779 40 personer i Leipzig; Auctor och Hr. Bose bevistade 24 af desse Operationer. Til præparation lät han endast purgera lindrigt, dock brukte han för och efter Operation mycket Millepedes; på en Smed uttog han en i Cornea fastnad järnbit genom Magnetten. Under Operation satte han sig på et bord, med hvardera foten på en stol, emel-

emellan dem fattes patienten äfven på en stol, en medhjelpare höll up det öfra ögonläcket med en hake, det nedra hölts undan med en stumphake, som hade en proportionerlig tyngd på sig af en vidhängande nyckel, därpå fördes spetsen af Hasfa, som var krökt til skapnad af et S, in i Cornea, under Extractionen stödde han sina armar på sina knän, och i det han mot slutet af skärningen vred spetsen, måste knifven följa där-efter utan at skada Conjunctiva. Han brydde sig icke om at något af humor vitreus flöt ut. En gång föll Starren ned under utdragningen, hvarpå han deprimerade honom igenom pupillen. Vid Mjölksstarrar insprutade han ljumt vatten, blandat med $\frac{1}{3}$ brännvin, hvilket medel han ock utvårtes endast brukade. Hans knif liknar måftadels Berengers, endast något tjockare; den öfre haken var den vanliga Chefeldens, den nedre hans egen uppfinning, af tunt Silfver, til at kunna kröka honom efter anfigtet. En gång deprimerade han ståendes, men som Starren var tunn, extraherade han honom strax, fast med olycklig utgång. Den andre Oculisten, SIMON, var en på fylleri begifven Fransos, som mycket oskickeligen extraherade Starren på en Bonde, samt rymde hemligen; han brukade et instrument som liknade en fin Lancett, hvars spets kunde genom en skifva skjutas mer eller mindre fram. Til andra

Ope-

Operationer, t. e. Scarificationer, syntes det vara tjänligare. (Gött. anz. 1783. St. 36.)

Uti *Upf. Sällsk. Tidningar* 1783 N:o 27 finnes på begäran af Baron JOH. WILH. CARL ADAM v. HÜPSCH, införd en kungörelse om des upfundne hemliga *Medel emot usinnighet*, emot *Sömngång* (Noctambulatio) emot *Vattusot*, *Frosan* och emot *Fällandesot*, hvilket lista medel äfven af en händelse skall hafva funnits kraftigt emot *förlorad Rening*; hvarom förmodeligen ännu vidlöftigare lär afhandlas i en af honom nu på Trycket gifven Bok, med titel: *Encyclopedie, oder Sammlung von Schriften über Verschiedene Theile der Gelehrsamkeit; nebst häufigen eigenen neuen Entdeckungen, eigenen neuen Beobachtungen, Versuchen, Untersuchungen, Urkunden, Begebenheiten &c. &c. von J. W. C. A. Freyhern von HÜPSCH, Herr zu Kriekelshausen und auf der Motte, Mitgliede der Kais. Acad. zu Augsburg, der K. Acad. zu Rochelle, der Kurf. Acad. zu Munchen, der Holl. Ges. der Wisf. zu Harlem, der Antiqu. Ges. zu Casfel, der Phys. Ges. zu Berlin, der Oecon. Soc. zu Burghausen und Verschiedener anderer gelehrten Gesellschaften. Erster Band mit Kupf. Cöln am Rheine bey H. J. Simonis, Buchhändler 1783.*

Skall man dömma denna Boken och förenämde hemliga medel efter den årfarenhet vi haft på hans ofelbara *medel emot Fråsen* (a) få förtjäna de icke fynnerlig upmärksamhet. Hr. Baron behagade skicka detta pulver hit på det fättet, at han belästade en hög Herre hos oss med utlöfen på posten af en stor låda, fylld med detta aldeles onyttiga läkemedel.

Brief van PETRUS CAMPER aan den z. e. B:s HUSSEM, Heelmester van het Ed. M. Coll. ter Amiraliteit te Amsterdam &c. over het Mankgaan der Kinderen. Amst. 1782. 8:o, 8 p.

Haltande kommer icke alltid af brott i Lärpipans hals, som RUYSCH mente, emedan ibland flere slyeletter efter halta, som A. åger, merendels finnes en luxation, hvilken upkommer då ledvattnet samlas i för stor myckenhet och tvingar hufvudet af lärpipan utur sin håla, hvilket måstadelen fåster sig vid yttre sidan af Os Ileum, och gör där antingen en ny ledgång, eller ock sammanväxer med Os Ileum; ibland förvandlas lärpipans

(a) Se Band. 1. p. 394. Band: 2. p. 350 och B. 3. p. 174.

pipans både hufvud och hals til en varfamling; hvarvid det märkvärdigaste är, at få mycken benmasa kan uplugas och bortföras utan minsta Caries. GALENUS trodde galit at Ligamentum teres vore hos de haltande afrifvit (hvilket endast förlänges) och at därför Lärpipan alltid skulle gå ur sin panna, ehuru hon ock blifver inrättad.

A. har redan 1759 offentligent på döda kroppar, efter halta, bevist 1) at Musculi Pyriformis och tendines Obturatorum baktil, samt Iliacus Internus, Pfoas, Pectineus och Quadratus femoris framtil löpa ofvanåt i stället för nedanåt. 2) at hufvudet af Lärpipan skjuter sig under tendo Musculi Recti cruris upåt och utåt, hvarigenom icke allenast tendines af Iliacus Internus och Pfoas dragas krokige, utan ock nerverne i läret lida. 3) at Obturatores externi draga Os Ischion smänningom utåt, öka därigenom vinckelen som Ossa pubis göra, minska Beckenets djuplek och förorsaka lätta Barnfångar hos Fruntimmer, när de äro skadade på bägge sidor. (Rec. har ofta årfarit det samma). Denna sjukdom är i Holland mycket allmän, besynnerligen hos flickor, få at bland 28 en är halt; i Franeker allena finnes 125, och det bland det bästa folket, ty vanliga medel hjelpa ingen ting. -- A. har på et oskadat Cadaver gjordt en inskärning emellan Sartorius

rius och tenfor vaginæ femoris litet djupare uti tendo M. Recti cruris, och fädt et rum af 2 Rhenska tums längd och $\frac{3}{4}$ tums bredd, som tillåter en inskärning i Capselen af $1\frac{1}{2}$ tum, hvarigenom des vättskor kunna uttömmas, utan någon skada af de angelägnaste delar; har en patient redan början til lamhet och Ligamentum Capsulæ är upsvullit, så är bredden ännu större och inskärningen beqvämare, allenast det onda är i sin början. -- Af denna anledning upgifver han följande ofs aldeles okända nya Cur-method: 1) Man lägger Barnet utsträckt på ryggen, och låter en medhjelpare hålla benet med tåna litet inåt vridit, på det Musc. Sartorius må spännas, då gör man en incision, en finger bredt under spetsen af Os Ilei, emellan Sartorius och Tenfor Vag. fem. $1\frac{1}{2}$ tum lång. 2) känner man med et finger af vänstra handen efter den utspända Capselen och Tendo af Musc. Rectus cruris. 3) uppskäres Capselen med samma knif ofvanifrån nedåt, åtminstone til $\frac{1}{2}$ eller $\frac{2}{3}$ tums längd. 4) fåter man en Vel i denna håla och utslåpper 2 gångor om dagen fugtigheten; såret förbindes med Balsamer, m. m. Man skulle ock kunna försöka en Troisqvart, dock håller A. knifven för bättre. *Rec.* vet icke något med skål at invända emot denna Method, och kan således ej annat än tillstyrka det hon må försökas. Om hon lyckas, så blir det

en stor förmån för fädane olycklige Barn.
(Gött. anz. 1783. St. 48.)

Anmärkning.

RUYSCH var aldeles ej den första som trodde at haltande vid höfterna oftare kom af brott i Lärpipans hals (collum femoris) än af luxation. PARÉUS Op. Chir. Lib. XIV Cap. 21, har redan anmärkt det, efter honom SCHENCKIUS med flera; men sedermera hafva RUYSCH, CHESELDEN, PETIT och många andra vidare uplyst samma tanka. I synnerhet kan mot Auctors squeletter, såttas de händelser CHESELDEN i des^s *Anat. Lib. de osf. Cap. de Extr. inf.* antecknat samt på *Tab. VI. G. H.* visat, där collum femoris på 2:ne kroppar funnits brutit, då bådas haltande likväl alltid varit trodt hårröra af luxation. Dock har RUYSCH icke varit, som A. fråger, af den mening at haltande alltid kom af brott i Collum femoris, och at luxation aldrig hände; tvärtom har han nästan samma observation, som denna Auctor, om orsaken til Lårbenets luxation, då han i *Thef. Anat. VII och VIII*, bland annat om denna sak, fråger: *os femoris sola vi externa raro exarticulatur; ab affluxu vero humorum frequentius.*

HIPPOCRATIS *Aph. Sect. VI, 59, 60*, tyckes också visa at denna af A. nämde orsak

fak til haltande från äldsta tider varit känd, ehuru dels Cur-methode är egen, och tyckes böra försökas, hålft vi både af utlänningars och egen praxis nu lärdt at ledgångarnes hylsor, både med fråtande och skårande medel utan fara, til båtad för de sjuke, fast med försigtighet, kunna öpnas. Är sjukdomen gammal, af Ledvattnet hårdnat och formerat en fort anchylosis, så är denna Cur-methode onyttig och otjenlig; operation bör således ej för länge uppskjutas. I Sverige hafva väl hittils de måste som haltat hafvit brott i Lärpipans hals; men så har äfven både början til fädane famlingar i Acetabulum och äfven Lårbenets fullkomlige luxerande därpå någon gång försports. I de Länder där Rachitis är mer allmän, förefalla desä luxationer säkerligen oftare.

A. J. HAGSTRÖM.

Af Inrikes Tidningen N:o 30 innevarande år, inhämtade jag at en fattig Hustru här i Stockholm lyckeligen blifvit förlöst af 4 barn, som alla lefvat och fädt åtnjuta det heliga Dopet. Mån om at med egna ögon se denna sållsamma händelse, besökte jag denna hustru den 15 sistledne April 1783. Jag fant henne liggande i sin fång, merendels

I 2

feber-

feberfri och någorlunda munter. Under grossesfen hade hon varit nog bukig och tjock. Förlofsningen, som den 12 April inföll, hade gått lyckeligen och väl för sig, och så fort, at hon inom $\frac{3}{4}$ timmar framfödt desse 4 barnen. Vid min ankomst voro de alla döde, uplagde på et litet bord bredevid hvarandra. Et barn hade dödt den 13 och de öfrige den 14 April. Tvänne af dem hade sprutat blodfragge förut; på de tvänne andre hade ingen sjukdom kunnat förmärkas, innan de dödde. Hälften var gäsfar, ungefärligen af samma storlek som 7 månaders foster plågar vara; men flickorna voro et par tum längre. På min tillfrågan om modrens grossesfe råckt sin fulla tid ut, svarades med ja; och påstodo föräldrarna at åtminstone icke öfver 14 dagar i hennes tideräkning kunde fattas; alla barnen hade naglar och hår. Desse fruktamme föräldrar hade varit 14 år gifte, och ägde nu 4 lefvande barn. Modren hade desutom tvänne gånger legat i barnfång, hvilka barn blifvit döde. Fadren, Boktryckare-Gefällen ISRAEL DUCHÆUS, såg frisk ut, musculeus och manlig. Modren var ock af en stadig kroppsbyggnad.

P. J. BERGIUS.

JOHANNIS GOTTL. WALTER Tabula Nervorum Thoracis et Abdominis. Jussu Academiae Scient: Berolinensis, Berlin, in folio. år nyligen utkommen, uppå vackert papper och det skönaste tryck, så at detta år, til utvårtes anseende, det prächtigaste Vårk, som man i denna Vetenskap någonsin i Tyskland sedt utgifvas. Auctor har tilågnat Hrr. HUNTER och CAMPER detta arbete. Uti företalet yttrar sig A. at EUSTACHII Taflor hafva för Anatomici medfört mer irrning än uplysning.

VIEUSSENS har slumrat; mot all förmodan anser han BERRETTINS Taflor för bättre än EUSTACHII, emedan han äfven föreställer de delar til hvilka de aftecknade nerverne höra.

SCHMIEDELS Disertation kan han ej berömma. HALLERS beskrifningar håller han bättre än alla andre, såsom de noggrannaste och fullständigaste; dock låter han Hrr. CAMPER och WRISBERG vederfaras all rätt. Ingen före Auctor har rätteligen beskrifvit slutet af *nervus sympatheticus magnus*. Änteligen hafver han sökt utveckla hela denna nervs sammanhang, samt föreningar så väl med sig sjelf och sin make, som med nervi Sacrales, med par vagum och med nervus phrenicus. För at så mycket nogare utföra detta svåra företagande, insprutade han både arterer och vener, ja, Vasa Lymphatica, för at vara så mycket säkrare för alla misstag, och blef äf-

ven därigenom öfvertygad, at Pleura, hjärtfäcken, ductus Thoracicus, Venerna, peritonæum, ja icke en gång Glandulæ conglobatæ få någre nerver; och at Ganglion femilunare egenteligen ej är annat än et antal af Ganglia coeliaca.

Den första Taflan visar på högra sidan, nervi Phrenici utdelning samt nervus sympath. magn. seu intercost. ifrån 6:te revbenet, til 3:dje knoten på os sacrum, desfs förbindning med de nedersta 6 intercostal nerver, med de 5 nervi lumb. och 5 sacrales; bägge nervor. splanchnic. ursprung; Plexus och ganglia renalia; de 4 plexus hypogastr. och de därifrån kommande nerver til födslodelarne och rectum. Ligamenta vertebrarum få grenar på flere ställen. Nerverne til Aorta, uringångarne och blåsan äro förträffeliga. Han anför endast ellfva ganglia Thoracica på nervus lymphathet: emedan på denna kroppen feltes det 12, som ofta händer. Fem ganglia lumbalia. Os coccygis består af 4 falska kotor. Antalet af numror på denna Tafla går til 614, utom lilla Alphabetet, Grekiska Bokstäfver och Romerska Siphror.

Den andra Figuren på första Taflan är endast som en del af den förra, och föreställer bägge desfa nervers, från höger och vänster, förening på os sacrum, samt desfs rätta slut skönare aftecknat, än det någorstädes finnes. Ty uppå föreningen mellan 1:sta och

och andra kotan af os coccygis sammanflyta bågge nu tunnblefne nerverna uti ganglion coccygæum, samt utdela sig straxt åter uti 4 ganska fina grenar, som sedan försvinna uti musculus och ligamentum spinofo coccygæum. Förr än sin förening får nerven på högra sidan en gren från nervus sacralis 5:s och gör dymedelst Gangl. sacrale impar, och ger på samma sida en ganska fin gren til Ligam. spinofo coccygæum.

Den andra Taflan föreställer på samma kropps högra sida ursprunget til ganglion semilunare få kallat, med ovänlig möda och nåtthet åtkilt, samt de 4 ganglia renalia och 2:ne spermatica, som på vänstra sidan äro 3:ne. Man ser här tydeligen at gangl. femil. egenteligen består af 11 gangl. coeliaca på högra sidan och 13 på vänstra (se 3 Tab.) Namnet semilunare håller han rätteligen före vara ganska otilbörligit. Änteligen förestålles början til Plexus mesenter. sup., plexus mesent. infer. och nervi hypogastrici, tillika med en förträffelig afritning på den mängd af nerver som gå til Colon. Ursprunget til de nerver som gå til renes succenturiati från gangl. Coeliaca, 3 gangl. Phrenica och gangl. Phrenico-hepaticum. Stundom, dock sällan, har nervus Phrenicus Thoracicus på höger, ingen förening med nerv. sympath. magnus; men på vänster händer sådant ofta. Ej sällan förenar nervus Phrenic. Thorac.

sig med p. vagum. Exempel på alt detta anföres af Cadavera. Förklaringen öfver numrorna på denna Tafla går endast til 280, de öfrige til 351, som finnas i första Taflans uttydning, ehuru sådant vid uttydningens slut ej är anfördt.

Tredje Taflan visar på vänstra sidan, nervus sympath. magnus, par vagum från 7:de ribbenet, til os sacrum. Man ser tydeligen de 13 gangl. coeliaca, Lungans, Strupens, Mjåltens, Magens öfre dels, pancreatis och njurarnes nerver.

På *fjerde Taflan* finner man det ganska underbara nåt af nerver, som går til Lefvern, Gallblåsan, Magen, Duodenum och som följer arterierne i omentum.

Plexus lienalis hepaticus dext. et sinist. finnas ganska fullständige. Detta arbete är således ganska vackert, tillförläteligt, fullständigt och berömvärdt. (Se Götting. anz. 61 St. 1783).

Uti Hr. Conslit. R. Bocks *Naturgeschichte von Ost- und West-Preussen*, tryckt i Dessau 1782, 640 p. finnes en Afhandling om *Bårnsten*. Ehuru det måsta förut är bekant, torde dock följande förtjåna upmärksamhet: Konungens inkomster af Bårnstens-handelen stiga årligen til 16 a 18,000 R:daler. En tunna diverse forter kåstar ibland 2800 til

3000

3000 R:daler; de skönaste stycken köpas i Königsberg och Danzig af Armenianer och Judar, som förfälja dem i Levanten; mycket skickas ock dit af Engelsmän. Konststycken af Bårnsten betalas nu mera fällan. Ibland gräfver man up Bårnsten på Bergsmåns vis, såsom förledit är, $\frac{1}{4}$ mil från Staden, på Publici kåftnad, vid Grosshubnicken, anlades Schafter och Stollgångar. Bårnstenen ligger där klimpvis (i körtlar?) måst emellan svart halfrutit trä, i groft grus.

(Gött. anz. 1783. St. 57.)

*Nödig underrättelse, huru de til Krono-
Lastdragare ordinerade Medicamenter
skola brukas, författad af L. HIORTZ-
BERG, Phil. och Med. Doct. K. Am:ts
Medicus, samt Medlem af Kgl. Coll.
Medicum. Carlsrona, tryckt 1783.
36 fidor 8:o.*

Denna Embets-skyldighet af Hrr. Am:ts Medici har A. här på et berömligt fått fullgjordt, efter den simplicité och besparingsmethode, som af K. Coll. Med. 1775 til Kongl. Maj:tt upgafs och Nädigt til vederbörandes esterrättelse stadfästes. Man finner här således på sid. 2. en förteckning på des-

se Medicamenter, 22 slag til antalet, (a) hvilken ifrån sid. 3. fullföljes med en omständelig föreskrift för de unga Chirurgi, som skola använda desse medel. Ifrån p. 30 förekommer et omständeligt Register.

Man önskar at de öfrige Delar, som höra til Medicinal-detaillen vid Amiralitetet i Carlsrona och Gøtheborg, likaså blefvo förfedde med nödige Instructioner, inrättade efter Kongl. Maj:ts Nådiga affigt, i anseende til ofta antagne föga kunnige unga Chirurgi.

Läkare - Arfvode :

A Mon:is de GARDANNE, Docteur en Medecine.

* * *

Sur l'autel de l'Amour, les flambeaux d'Hymenée

Bruloient encor de tous leurs feux;
 A peine finissoit cette douce journée,
 Ou des Epoux je fus le plus heureux;
 La Mort, l'affreuse Mort menace ma Celine,
 Son

(a) Någon torde likväl villa veta hvar Compositi-
 onen finnes på *Balsamus Saponaceus*, och pro-
 portionen af Ipec. och Tart. Emet. i *Kräkpul-
 vret*, samt om icke de kunde brukas hvar för
 sig; icke heller hade illa varit om Editionen af
 Pharmac. Svecica blifvit nämnd, efter som Pulvis
 Nitrosus är mycket olika dyr i den andra, mot
 den första uplagan.

Son funeste bandeau couvre déjà les yeux:
Je t'implore GARDANNE, & de ta main di-
vine

Je recois de nouveau l'objet de tous mes
veux.

Aux yeux de l'Univers permets donc que
j'exprime

Et ma reconnoissance, et mon double bon-
heur.

Ah! qv' il est doux, dans l'Ami qv' on estime,
De voir encor un tendre Bienfaiteur.

Par M:r de BEAU NOIR, Ecuyer.
(Journal de Paris N. 96. 1783.)

*Tvånne Medicinske händelser, ingifne af
P. FR. LENNGREN, Reg:s Fältsk. vid
framl. H:s Kgl. Maj:ts Enke- Drott-
ningens Lif-Regemente.*

Midt uti Junii månad under sistledne års
Campering på Ladugårdsgårdet, hände sig,
at en af Soldaterna (37 år gammal, tilföre-
ne frisk och utan de vanlige Skörbjuggs-
tecknen) under exercitien föll utmattad til
marken utur ledet hvarest man placerat ho-
nom. På tilfrågan hvad honom fattades,
har Patienten svarat, det han kände sig myc-
ket matt och frusfen. Vid utkomsten til
Låg-

Lågret någon stund därefter, fant jag honom liggande framstupa vid et Tält, med stark feber, klagande öfver en hiskelig värk i ben och lår. Åter om en timma då han besöktes, har värken ännu varit starkare, hvarunder excrementerne ovetande gått ifrån honom. Jag underfökte nu ben och lår, hvarom på et få ovanligt fått klagades, och fant dem redan, i fynnerhet de förra, med en myckenhet röda fläckar betäckte, liknande sådane exanthemata, hvilka under maligna febrar plåga visa sig på åtskillige delar af kroppen. Han transporterades til Compagniets Sjukhus, hvarest han på 4 dygn nyttjade digestiva, under flitigt drickande af bröd-vatten, blandat med litet Acido Vitriolico. Febern och värken hade väl något stillat sig, men fläckarna började at blifva blåaktige. Just vid detta tidehvarfvet hade han förskaffat sig tilstånd at få flytta hem til sin hustru långt bort om Catharinæ Kyrka. Här var då intet annat råd, än at lemna honom, med några tjänlige underrättelser om sit förhållande, samt med tilfägelse at gifva vidare sit tilstånd tilkänna; hållt det var en omöjlighet för mig, at under Camperingen, med 100 Man på sjuklistan, göra så långväga besök. Straxt efter Camperingens slut begaf jag mig dit, då jag befant honom liggande med värk och får på nedre extremiteterna. Han fode sig på denna mellantid, i stället
för

för at hämta råd af mig, anförtrodt en kåring sjukvården, som med hvarjehanda baddningar skött honom. Såren hade aldeles samma figur, som maskspårren uti gamla timmervåggas; ty de nåttgränslande fläckar hade perpendiculairt sammanlupit, och uti en portion hvar på sit ställe utfuppurerat. De på knåna, fotbladerna och under fötterna gjorde honom måsta plågan. Några får syntes ännu midt uti gangrænerade, men för resten uti full suppuration, med en *Materia cocta & laudabili*. Ingen synnerlig Feber, tämlig god matlust. Så snart inflammation i såren hade lagdt sig, var således at vänta värkens bortgång. Jag föreskref honom allenast en Tisan af rad. bardanæ & graminis til ständig dryck, och bland utvårtes medel fant han sig bäst af ungv. e calaminari lapide.

Efter 3 veckors förlopp var han fullkomligt frisk. För en tid sedan klagade han öfver kittling och klåda i benen, som dock förmodeligen härrört af grofva ullstrumpors bruk på de fina och glatta åren. Männe icke någon skårpa i blodet, hållt hos en potator som denne, genom en håftig kroppsrörelse *för tidigt* och *våldsamt* blifvit kastad åt huden, ditläckat rött blod, som tillika med skårpan i de fina kärlen kvarstannat?

Så mycket vet man, at i de exanthe-matiska sjukdomar, som befunnits nödige at lärskilt afhandlas, t. ex. Koppor, är det et elakt

elakt tecken då utslaget för tidigt framkommer; hvadan ock alla hetlige och hjärtstyrkande medels bruk, som påskynda utslaget, blifvit af alla uplyfte Auctorer fördömde, och allenast til några få granlaga casus lämpade. En annan sak skulle det väl tyckas vara, då sjelfva epidemiens art och beskaffenhet voro sådan, at Kopporna snarare utbryta; men förfarenheten har likafullt visat, at utgången i denna senare händelsen ej heller varit stort fördelaktigare: Altså fant SYDENHAM, at de Koppor kommo mycket närmare de elaka och sammanlöpande, hvilka visade sig åren 1670, 71, 72, och utslago på 3:dje ja andra dygnet; emot dem som voro gångbare 1667, 68 och 69, hvilka utslago på 4:de dagen, och ibland senare, efter första anfallet af sjukdomen. Naturen lærer således i alla fall behöfva en någorlunda viss tid, för at bereda, och (om jag få tala får) med sit råtta vechiculo förse de skårpor som skola genom huden bortskaffas. Bli naturen tvungen, genom hvad orsak som hållt, at håruti extemporera; så lærer uttömningen antingen blifva ofullkomlig, eller ock aldeles misslyckad.

Hvaraf upkom gangræn och därpå följande suppuration?

Nog ser jag, at Baron von SVIETEN uti sina Commentariër, (a) i kraft af någre få
Aucto-

(a) Tom. II. §. 723.

Auctorens vittnesbörd, anför exempel därpå, huru de måst dödande fläck- och pestilential-febrar, någon gång slutat sig till lifs medelst gangræn och suppuration, hos dem som hunnit få länge uthårda; men ehuru exauthemata likaledes måste varit altför tidige, där de sjuke gemenligen dödt inom 3 dygn, må en sådan epidemisk sjukdom (a) för öfrigt ingalunda få lämpas hit, såsom till sin natur få elak, at Gud oss ifrån egne rön därom nådeligen förskone!

Torde snarare hånda, at baddningarne här ännu mera försvagat de obstruerade kärlen och exauthemata till rigtige sugillationer förvandlat, (om de det tilföre icke varit) som genom våtskornas tillopp och skårpans retelse, bortsuppurerat i form af gangrænerade stycken. Flere reflexioner årnar jag icke göra. Jag hemställer gärna de Lärde, hvad som kan sägas lämpeligare till denne händelsen.

Et ungt Fruntimmer på 14:de året, feck uti April månad förledit år, starka rysningar med därpå följande hetta. Man gaf henne om aftonen et pulvis Camphoratus i tanka
at.

(a) En art Friesel, som grasperat i Frankriket vid början af detta Seculo. Ibid.

at bringa henne i svett och därmed sluta pæroxyfmen; men utgången svarade icke emot ändamålet: hon feck en ganska orolig natt med håll i bröstet. Om morgonen bittida blef jag ditkallad, då hon hade stark feber och hufvudvärk med hög puls. Öfver hållet klagades, som ock vid djupa andedrag var mycket hinderligt. 3:dje dygnet om morgonen berättades, at natten varit ganska orolig, och at i stället för hållet, et band nu kändes under bröstet, som efter patientens beskrifning, äfven sträckte sig i en cirkel, rundt ikring hela lifvet. Detta bandet förbytte sig samma dag uti en värk i ryggen, vid pafs på högra sidan om sista vertebrador. Febern continuerade och värken i ryggen blef nästa natt så svår, at snart sagt ingen ställning i sängen kunde förskaffa patienten lifa. 4:de morgonen var värken minskad, och på ryggen syntes nu til storlek af en 6 marks plåt blåsor updrifne af olika storlek, aldeles som Spansk fluga, där blåsorne ännu ej hunnit uti en enda sammanlöpa. Natten emellan 4:de och 5:te dygnet tiltog åter värken på samma ställe, som gjorde henne ganska orolig ända tils mot morgonen; då jag var nyfiken at bese stället, som var med mångfaldigt flere blåsor tilökt, uphöjde i form af en Vindrufva. Några små klafar voro äfven stänkte framåt underlifvet på samma sida; äfven som en fants på det

ena

*ditte utslag är förmodligen
sakat en Puerperas*

ena ringfingret. På 6:te dygnet började patienten må väl och då upklipte jag blåforna på ryggen, hvilka gånge en gulagtig lymphalikasom vid Spanska flugor. Små runda får formerade sig snart, hvaribland några började gå på djupet och lämna mig i ånger öfver upklippningen; men ånteligen om en månad fyllde de sig och läktes. Efter några veckors läkning, började de väl åter at upbryta med tunn gulaktig flytning; men läktes då snarare än förra gången. De omtalte små spridde klafarna lemnades hela, och de visnade småningom, utan at gifva någon suppuration eller ärr efter sig.

Kopporna har patienten för några år sedan väl igenomgådt, då jag ympade henne. Alltid har hon varit frisk och vid jämn hellsa.

Curen bestod nu de första 5 dygnen uti: åderlätning, blodiglar på värkande stället, antiphlogist. och diluerande drycker. Därefter hölts patienten allenast vid diæten och Seltzervatten.

På de öppnade blåforna nyttjades i början Hvitkåls-blader; men til slut ungv. e Calaminari lapide.

Locala utslag utaf hvarjehanda utseende, som komma och gå utan synnerligt illa mänd, åro väl icke så fållsynte; synnerligen de år, såsom det förledna, då någon exanthematisk sjukdom tillika år gångbar; men at finna dem förbådade med så svåra symptomér som detta, lårer vara mycket mera ovanligt.

Emedlertid skötte jag nu en främmande sjukdom, sålom den han måst liknade blott efter symptomerne, och begeck däruti, Gudi lof! intet något fel. Det enda jag kanske intet itererade, om han mig flere gånger förekom, voro blåfornes öppnande; hvilket jag dock icke gjorde utan någon anledning.

Den nu mera för Lårdom och mycket annat godt, få allmänt saknade Kgl. Maj:ts Lif-Medicus Doct. ANTON HOFFMAN, omtalte, då jag, just under min patients sjukdom kom at berätta denna händelse, at han sedt aldeles en dylik hvad det locala utslaget beträffar, men som icke förberäddades med någon sjukdom, icke en gång illa mående, och där hade blåforna, utan den ringaste ledsamhet blifvit öppnade. Detta gaf mig anledningen; men en lättare casus i det ena, lårer äfven varit få i det andra.

Kort Berättelse om de Resande Oculister, som under de 30 senare åren besökt Sverige och Stockholm.

Första åren på 50:talet gjorde oss CYRUS och TAYLOR besök. Båge opererade med

(a) En Fru af mina bekanta feck efter en stark Exacerberande Feber, et dylikt utslag på högra Roen, stort som et thefat, med olidelig iveda och värk. Jag öppnade icke blåforne, utan de skrupnade småningom och affjällades när Febren var bortdrifven. Denne patient var icke utan suspicio Siphilitidis.

J. L. ODHELIUS,

med Nål och efter S. YVES method; enda skilnaden bestod i mer eller mindre skarp eller stump Nål. Efteråt förbants ögat mycket tått, patienten lades på rygg i et mörkt rum hela 8 a 9 dygn, innan de besågo det opererade ögat. Det lyckades för någre patienter at återfå synen, men misslyckades för ännu flere.

1762 infann sig en annan Oculist vid namn HILMER. Hans method var ungefärligen densamma; det tros ock at både han och CYRUS varit elever af TAYLOR. Denne HILMER hade några år förut i Lybeck infunnit sig, hvarom Doct. ZACH. VOGEL, Pract. Lub. utgifvit berättelse, (a) som föga godt vittnar om hans insigter; färdighet vid operation hade han ofelbart, men hans bråska at utan skilnad och præparation strax försöka sin lycka, skadade många uslingar. En eller annan gick dock hulpen från honom.

Han påtog sig ock ibland andre sjukdomars botande. För bristande Menses förordnade han följande:

Rc. Fol. Sennæ elect. Unc. $I\frac{1}{2}$.
 Rad. 5 aperient. ana Unc. $\frac{1}{2}$.
 Herbæ Sabinæ Man. 2.
 Crem. Tart. Unc. $\frac{1}{2}$ M.

K 2

Hier-

(a) Anat. Chir. und Med. Beob. von ZACH. VOGEL.
 M. D. Rostock 1759. p. 332.

Hierüber ein stoft (a) siedig Wasfer zu giesen, oder auffieden zu lasen, hernach ein stoft Weissen Frantz Wein. Davon alle morgen ein bierglafs voll warm zu trinken, einige stunden darauf gefaftet.

Sedan var här fritt för dylika besök ända til år 1778, då tvänne Bröder PELLIERs (b) infunno sig. Desse brukade Extractions-metoden. Ofra ögonläcket hölts up med en Silfver-hake, som af den ena Brodren emot pannbenet och öfver hufvudet applicerades; knifven var nästan lik Berengers; operatorn fixerade ögongloben med sin ena tumme, som fattes emot albuginea, midt emot punctum incisionis, och böd sedan til at få Lens ut med ouskuren Capfel, hvilket han med lindrig compression från alla sidor sökte befördra och genom en Cystitoms införande i centrum af Lens, när den började framkomma genom pupillen; efteråt slöts ögonläcken mycket noga och applicerades, längs efter ögonhåren, lös charpie, til at hindra ljusstrålarnes inbrytande. Däröfvanpå compreser fugtade med Spir. Vini och vanligt förband.

Desse hade det allmänna ödet at flere misf lyckades än lyckades, hvartil jag tror deras förbindnings-sätt måst var skuld, ty ofelbart

(a) Stop?

(b) Kallade sig Söner af den K. Franska Pensionerade Oculisten PELLIERs i Metz.

bart är det emot Naturens hushållning at afstånga ögonen från en sval samt mörk luft, samt däremot innestånga de heta tårarne, af hvilka bägge omständigheter inflammation både kan upretas och ännu mera förvärras.

Mot andre ögonsjukdomar brukte de fåsom præservativ et ögonvatten af Bourgongne Vin och Pirmontervatten sammanfatt. (a)

En af dem egenhåndigt upfatt föreskrift vil jag anföra:

La Sensation Douloureuse que le Malades ressent à la Vive Lumiere, jointe à la Douleur au fond du globe, ne peut provenir que d'une humeur acre et Mordicante, la quelle engoue une partie de la Choröide et l'inflamme; la Chaleur dont le malade se plaint a la tete et aux yeux est une preuve convaincante d'un Inflammation interne.

Or pour empecher les ravages que cet humeur pourroit faire, par la svite, et enfin parvenir à la Guerison, il est bon de svivre les remedes, regime et moyens, que nous allons prescrire.

I:o, Afin de diminuer l'engorgement des Vaisseaux de la Choröide que je soupconne tres engorgée, ainsi que les vaisseaux des meninges du Cerveau, je conseille l'ouverture de l'artere temporale ou bien de la

K 3

veine

(a) För ungefärligen 2 Unce, låto de gifva sig 1 Riksdaler.

veine jugulaire, jusqu'à l'évacuation d'une saignée ordinaire.

2:0, Afin de procurer un egout prompt à cet hameur on etablira une Cautere à chaque bras, qu'il conservera jusqu'à la parfaite guerison et même plus longtems.

3:0, Mr prendra Matin et Soir les bains Domestiques, dans les quels il restera une bonne demie heure.

4:0, Il boira tous les jours au moins une Pinte de petit Lait Clarifié et dans le quel ou distoudra du tartre Stibiè gr. 2 et du Nitre drachm. 2 et continuera cette boisson 3 Semaines ou un Mois.

5:0, Tous les 8 jours pendant 3 Semaines il prendra cette tisanne Royale, faite ainsi.

Rc. Racine de Chiendent, Chicorée sauvage et de Nenufar coupées par morceaux, aa Unc. 1. faites bouiller dans l'eau commune libr. 3 jusqu'à diminution tiers, apres avoir passé la liqueur, faites infuser pendant la nuit dans la colature Feuilles de Senè Unc. 1. Tamarin et Reglisse aa Unc. dim. feuilles de pimpinell. manip. dim. ensuite repassé la liqueur, le malade prendra le tout en 3 gobbelets, d'heure en d'heure et S'abstiendra ce jour la de petit lait.

Quelques jours, apres avoir pris cette tisanne, il se mettra à l'usage d'un bol qv' il
pre-

prendra tous les matins au jeun, pendant 20 ou 30 jours.

Rc. millepedes pp. gr. 12 gum: ammon. gr. 8. Ætiops Mineral. gr. 8. Salsa pareil. in poud. gr. 3. viperæ gr. 10. extract. fumar. terre atqvæ Sirap de quinque Rad. aper. q. S. par dessus le malade boira un verre de petit lait.

Pour Topiques, M:r se servira en fumigat. humid. spec. Resolv. Rc. fleurs de sureau, camommill: malv: betonic: aa Man. I. coupés et incisés. on en prendra une bonne pince, que l'on mettra dans une tetière, apres quoy on y jettera un gobelet de l'eau bouillante, apres un demi d'heure d'Infusion on mettra le tout dans un plat, et le malade exposera ses yeux á la vapeur pendant 5 á 6 minutes, cela 3 ou 4 fois le jour. le meme liqueur peut servir un jour.

Quand on aura fait 8 jours cette fumigat: on fera la Seche. Rc. pulv. succin. Unc. dim. Cinab. dr. I. le tout melangé, on en prendra comme une prise de tabac qvê l'on jettera sur un rechaux leger et le Malade exposera ses yeux á la fumée pendant 4 a 5 minutttes.

FRATRES PELLIER, *Ophthalmici de Metz.*

Den ena af dem ville ock vara Dentist. Et hans egenhändig recept följer:

K 4

Rc.

Rc. Crem. Tart. Corall. rubr. ana. Dr. ʒ
 Corall. alb. Alum ust. an. Scr. ʒ. Gum.
 Myrrh. Rad. Ireos Flor. Pulver. aa gr.
 ʒ. Coccinell. Scr. ʒ. Sal. Tart. gr. ʒ.
 Rad. Lepidium Dr. ʒ. Mel Rosar f. q.
 D. ad Vitr. Pro Dentibus.

Af alt detta synes mig följa at desse Bröder icke voro utan praktisk kunskap, ehuru den mera blifvit inbåmtad af öfning ån grundlagd genom Anatomisk och Physiologisk undervisning.

Huru önskeligt vore således icke för mänskligheten om det af Hr. Doct. PLENCK (Doctr. de Morbis Ocul. Vien. 1777) yttrade hopp ginge i fullbordan, at nemligen vål underviste Medici och Chirurgi åtogo sig desse operationer och således småningom betogo alla kringvandrande Oculister lusten at rikta sig med de lättrognas kostnad och skada.

J. L. ODHELIUS.

*Försök til Teckning utaf en afliden Vån;
 En god Medborgare. Stockh. tryckt i
 Kongl. Tryckeriet 1783, 2 Ark 8:o.*

Under denna titel har Assessoren i K. Coll. Med. Hr. Doct. CARL RIBBEN (ehuru Anonym) hedrat sin aflidne Vån, K. Maj:ts tjenst-

tjenftgörande Lif-Medicus och K. Collegii vice Præfes Hr. Doct. ANTON HOFFMAN med et Honom och Författaren värdigt, väl och ömt fkrifvit *Minne*. Däraf fordrar ämnets art at i denna Veckofkrift gifva följande korta utdrag.

Sal. Lif-Medici HOFFMANS af Professor GILLBERG väl graverade bild pryder förfta fidas; A. förefäller fedan huru en *nyttig och god Medborgare* åger den oftridigafte rätt til medlefvandes aktning och efterkommandes äminnelle, ånfkönt han hvarken af börd, eller rikedom, eller under fkygd at visse lyfande acktningsvärde Samfund fculle hafva hopp om denna rättvifa; när vänskapen defsutom får oförhindrad lyda fin drift. Anledning ar åtminftone til närvarande Minneskrift. Vår HOFFMAN föddes 1739 den 7 Nov. i Stockholm af hederlige föråldrar, hvilka, oagtadt lätt tilgång på lyckans gåfvor, nyttjade dem vid hans upfoftran til inplantande af rena felder och grundeliga kunskaper, mera efter tarflighetens och dygdens än rikedomens plågfed; under en fkickelig enfkilt Låromåftare bereddes han få lyckligen i de vackra Vetenskaperne, at han vid fit 17:de år, 1756, kunde med heder infinna fig vid Upsala Academie. LINNÆI då fom måft lyfande ryckte förbant honom fnart vid dets Vetenskap, hvilket val ftadgades af LINNÆI värde Medarbetare, framl. Archiater Rosén. - Lyckligt fnil-

le, slit och oafbruten hog för sit ämne utrustade honom med de såkra insigter, hvaraf hans framtid bereddades, och hvarpå han 1765 undfeck Med. Facultetens slutliga bevis uti Doctors-Diplomet. Han var då redan (vid slutet af 1764) af K. Collegium Medicum antagen til dels Secreterare, efter dels så hastigt som bedröfligen afledne företådare, Doct. ISAAC GRUFBERG; vid Medicinske Adjuncturens ledighet i Upsala i Successionen efter framl. K. Lif-Medicus AURIVILLIUS, erhöill HOFFMAN första rummet på förslaget. Efter medium af 1773 kallades han til Lif-Medicus hos H:s Kgl. Maj:ts Enke-Drottningen, hvilket höga förtroende han med utmärkt nåd, fast ej utan sine ledsamheter, förestod hela 8 åren. 1774 gifte han sig. 1779 blef han Ledamot af Kgl. Coll. Medicum. 1781 kallades han til K. Maj:ts egen tjenstgörande Lif-Medicus, efter B. R. DALBERG och med det samma blef han förordnad til vice Præses i Collegium.

Men en svår bröstsjukdom hade vid samma tid grundat hans bortgång. Den ökades oagtdt alla medel och den slöt hans dygdiga lefnad genom en håstig blodstörtning d. 2 Sept. 1782; til forg för en k. hustru och spåd doter, och til saknad för alla hans kända vänner.

Sal. Lif-Medici HOFFMANS hjärta pryddes därjämte af de behageligaste egenskaper för

förenade med det lyckligaste snille. Hans minne och beröm låra aldrig skiljas.

Afhandling om Gickt och alla Chroniske Sjukdomar samfält förefålte, såsom hårrörande af samme orsaker: hvilke desse orsaker äro: jämte en föreslagen förnuftig och naturlig Läkemethod. Adresserad til alla Sjuklingar af WILHELM CADOGAN, M. D. och Ledamot af Collegium Medicum i London. Öfverfättning. Stockholm 1783. 8:o. 96 pag.

Originalen utgafs första gången i London i April 1771 och 9:de upplagan utkom redan inom årets slut; sedan år det öfverfätt på flere språk. Svenske öfverfättaren berättar at det på honom gjort det starka intryck, at han genast rättat sit lefnadsfätt där-efter.

A. angifver med mycket skäl 3 orsaker til alla Chroniske sjukdomar, *stillasittande, o-måttelighet och bekymmer*, nekar Gickten vara årtelig, därest icke barnen följa föräldrarnes skadeliga diæt (en utlåtelse som svärligen står at bevisa), nekar äfven Gickten vara periodisk (hvilket dock årtarenheten hos många

ga

ga påtageligen vifer) och håller honom för obotelig genom Medicamenter, (hvaruti han efter ordets strångaste bemärkelse har rätt). Botemedlen, från p. 73. hvilka i allmänhet äro förbundne med *rörelse*, *mättelighet* och *sinnesro*, bestå förnämligast uti de orena famlingars afförande och en därefter inrättad naturlig mättelig diät.

Under sin nit tillåter A. sig visfa förhaftade uttryck, som denne eljest i flere delar väl skrefne afhandling icke kan hos en Medicus urfakta, t. e. p. 9--10. ”ehuru *Låka-re-konsten* öfver 2000 år varit idkad, har man dock ännu icke påfunnit et enda osvikeligit läkemedel för någon sjukdom. Och p. 18. den enda periodiske sjukdom jag känner, är *intermittent feber*, hvilken — är äfven så pålitelig som et godt Ur.” m. fl. f. utlåtelse, som torde passa i en Våltalighets-skrift til at öfverrumpla och intaga Läsfaren, men ej i en alfvarsam afhandling, där sanning och inga ogrundade qvickheter bör lysa.

För öfrigt är det mer at önska än hoppas det desse hålsosamme råd iåra i sjelfva vårket blifva hos många i längden efterföljde. Öfvertygelsen om deras vigt lårer, genom vållustens retelser, småningom försvinnna, likasom förskräckelsen efter et håftigt åskeslag.

Afhandling om Ben-Sjukdomar, efter erkände Auctors arbeten och anmärkningar, Jamlad af ROLAND MARTIN, M. D. Affessor i Kongl. Coll. Med. Professor Anat. et Chir. Ledamot af Kongl. Svenska Vet. och Vitt. Sällskapet. Stockholm tryckt hos Commissarien P. A. BRODIN 1782. Utom Dedication til Herr General-Directeuren m. m. och Riddaren af ACREL, et uplyfande Företal och et nyttigt Register, 385 sidor in 8:o.

Utaf Företalet ser man at detta Utkast af A. blifvit författat til minnes för enskilte föreläsningar, då A. för detta var Anatomix och Chirurgix Professor i Stockholm. Där talas äfven om Benens med tiden tiltagande hårdhet; om de Mechaniska verktyg de ofta i Människokroppen föreställa, såsom: hvalf, half-bågar, pelare, håftyg, valdthorn, m. m., om benens olika form och utsträckning; deras substancer; olika tankar om benens dandande, med mera.

Uti sjelfva Afhandlingen förefalla först Benbrott, så *Luxationer, Anchylosis, Rachitis, Exostosis* och sist *Caries*.

Sect. I:a. De Fracturis ossium. Cap. I. Fract. ossium in genere. Benbrott definieras på flere Auctors sätt; differentix fracturæ

anføres i anseende til brutna benet, brottets figur, beskaffenhet och tillfälligheter, samt til de skadade verktygen; orsakerna omtalas, och exempel på benbrott af invärtes orsaker anføres efter flere orsaker; Påföljderna, signa Diagnostica, rationalia et sensualia; Prognosis, generatio calli, olika meningar därom; Symptomata, primitiva, consecutiva; Indicationes Curatoriae, at de brutne delar bringas i skick, at de i samma låge och skick qvarhållas och stadgas, och at alla skadande tillfälligheter förekommas och hjälpas; de brutne delar bringas i skick genom Extension, contra-extension och conformation; reglor samt impedimenta härvid anföras, hvarvid de berömde Engelsmännernas Hrr. POTTS och AITKINS ändringar anmärkas. Delarne hållas i skick genom förband och låge. All ansucktning med spirituösa liqueurer, alla plåster anses otjenliga. De i England brukelige flerhöfdade bindor, som af SCULTETUS Arm. Chir. Tab. XXVII, SHARP, AITKIN, POTT med flere beskrivas, gifvas här, hållt vid componerade fracturer, sit rätta värde. Svåra tilfällen förekommas genom åderlätningar, utspådande drycker och god diät. Vårk, dragning, klåda, feber, inflammation, svulnad, blånader, blåfor, blödnigar, kallbrand, förlamning, anchylosis, curvaturer och difformitet m. m. som kunnat tillstöta, hjälpes hvar på sit lått.

Om utaf ben-åndarnes ineda ställning mot hvarannan, af bristande ämne til Callus, eller af någon annan orsak, brottet ej hopläkes, anföres det fått Hr. WHITE med flere nyttjat, at nämligen blotta, afknipa och förena ben-åndarne å nyo, under väntan på ny Callus. At å nyo bräcka et ben som redan reunieradt sig, hvilket af några föreslås och brukas, hålles för otjenligt, emedan deformiteten gemenligen då blir ännu större.

Cap. 2. *Fractura complicata cum vulnere*. Dets orsaker, åtskilnader, Prognosis och Cur omtalas. Då Contusion är så stor at intet hopp är om reunion, men fara för gangræn och Sphacelus, antages mot Hrr. BILGUER och TISSOT, som öfver den förra Commenterat, at amputation måste nödvändigt förrättas, hvilket äfven Hr. MARTINIÈRE med flere bevisat.

Cap. 3. *Fractura Cranii*, afhandlas til dets åtskilnader, signa diagnostica, symptomata, signa Fisuræ, contusionis et effusionis, Prognosis och Cura. Præcautioner vid Trepanns sättande, vanlige medicamenter, förband och Regime.

Sedermera genomgår A. från Cap. 4 til 24, eller från pag. 47 til 151, hvarje särskilt bens brott, och gifver först en kort Anatomisk beskrifning om benet, sedermera afhandlas differentia Fracturæ, Causæ, Diagnostis, Prognosis och hvad til Cura hörer.

Secđ. II. De Luxatis. Cap. I. Luxationes ossium in genere; genom definition på Luxation, at det år et bens utgång utur sin naturliga fogning, skiljer A. därifrån luxatio Tendinum, Cartilaginum separation m. m. Anatomisk kunskap om delarne, kännedom af flere skiljaktige slag och arter af luxationer, tecken och symptommer därvid, prognos samt Cura anföres i allmänhet vid denna lära. De åtskillige Articulations fätten nämnas efter de äldre, samt efter LIEUTAUD's nyare indelning. Hufvud-afdelningar af Ligamenta och Cartilagines anföres efter WEITBRECHT, WINSLOW: &c. Något nämnes om Musclarne, deras sammanlättning, fogning och rörelse; Blodrörens och nervernas gång och läge; Synoviæ origo och beståndsdelar; fettet hvarest det år tunnast och tjockast; veck och ojämnheter på huden, viles alt vara nyttigt at hafva sig noga bekant.

Differentiæ luxationum tagas efter luxations ålder, luxerade ledens beskaffenhet, graderna af luxation, af symptommerne och de ut eller invärtes orsakerna. Signa Diagnostica och prognostica upräknas, och Cura viles vara olika efter som luxation kommer utaf in- eller utvärtes orsaker. Vid invärtes tjena Hydragoga och Sudorifera, samt externe Aromatiska, fördelande och styrkande medel, hvarpå alt ses exempel pag. 168 och 169. Curatio luxationis a Causa externa har sam-

famma indicationes Curatoriæ som Fracturæ i allmänhet.

Nödige regler anföras vid Extension och reposition, vid förbandets anläggande, och at förekomma elaka symptomer.

Cap. 2. *Luxationes incompletæ*. Perversio seu Contorsio Capitis ossis, Distortiones, Curvatura pedum och Diastasis afhandlas til Differentiæ, Causssæ, Signa, Diagnostis, Prognosis och Cura.

Ifrån Cap. 3, pag. 183 til och med Cap. 18, pag. 299, visar A. alla ledgångars Anatomiska beskaffenhet, få vål som de luxationer däruti kunna ske, huru de kännas, skötas och hjälpas.

Señ. III. *De Anchylofi*, om Ledhårdnader eller Ledsvulster, jämte mer eller mindre minskning af rörelsen.

Den indelas i den rätta (vera), då benen vårkeligen sammangrott, och falsk (spuria), då leden til dess vidd blifvit ökad och synovia öfverflödande. Cap. 1. är om *Anch. vera* och Cap. 2. om *Spuria*, hvilka til orsaker, tecken och botningsfått afhandlas.

Señ. IV. *De Rachitide*, om benens oformelighet. Rachitis är en bensjukdom som består i hufvudets och ledernas utsvällande, med hela kroppens afmagring och ledarnas böjning. Den kallas *Engelska sjukan* därför at den upkommit först uti Englands västra delar år 1620.

Til Causæ remotæ räknas Landsorter-
nas belägenhet, svårighet hos barnen at få
tänder, alt som oroar matsmältningsdelarne,
maskar, fel i mjölken och brist på födan.
Tecknen, graderna, Diagnosis och Progno-
sis genomgås. Til Curen berömmes Rha-
barbarina och salia fixa, Ptisanæ Diaphoreticæ,
Amara, saponacea, Cuprum ammoniacale,
Calx Zinci. Tjenlige utvärtes medel,
Frictioner, Machiner &c. nämnas ockfå, så
väl som en nödig diæt.

Secl. V. Om Osteo-steatomata. Desse
Ben- Brosk- och Vätske-svulster beskrivas
til upkomst, sedes, deras otydelige orsaker,
Prognosis och Cur.

Secl. VI. Exostosis, är en uphöjd svulst
i et ben öfver dess naturliga yta. De delas
uti universales som intaga hela benets yta,
och particulares; i dem som upkomma per
collectionem succi och per infiltrationem et
extravasationem; i dem som äro benignæ och
malignæ.

Causæ remotæ anföras förnämligast vara
virus rachiticum, venereum, Scorbuticum och
cancrosum. Signa vid hvarje särskildt slag
anföras, äfvenså Prognosis och Cura. (a)

Secl. VII.

(a) Nodi, Gummata et exostoses incipientes gifva
lätteligen vika för *Decoctum Corticis Mezerei*;
hvilket här til en påminnelie för begynnare an-
föres.

Sect. VII. De Carie, om Benrötter eller förtärande af Själfva ben-substancen. Orsakerna blifva, utom åtskillige utvärtes, de samma skårpor som vid Exostosis. Diagnostis, Prognosis och Cura anföras så här, som vid alla åkommor hela denna nyttiga Bok igenom, efter de bästa både äldre och nyare Auctorens föreskrifter.

Man har ej trodt sig behöfva göra denna Recension vidlyftigare, emedan ingen Svensk Läkare lärer försumma at Själf skaffa sig denna högst nödiga Bok, författad af en för des s lärdom och insigter vördad Lärare och Restaurator Anatomiae i Sverige.

Viola Tricolor, Dissert. Inauguralis, Auth.
 AUG. HAASE, Erlangæ Dec. 21. 1782.

Prof. STRACKS upgift har gifvit anledning til desse undersökningar. A. har fädt et kraftigt destillerat vatten, med litet Olja. När man lät örten gåsa blef vattnet spirituöst. Örten gifver tämmeligen mycket extract, både resinofum och gummosum. Askan håller Vegetabiliskt Alkali med en Kalkjord. Man påstår väl at örten har både en laxerande och en emetisk kraft, men A. har icke kunnat märka den senare, utan endast en laxer-

rande egenskap, både hos sig sjelf och andra, men en synnerlig stark drift på urinen, hvilken lucktat som katt-urin, har A. lika med andre blifvit varse. Hr. STRACK har kokat torkade örten med Mjölk, hvilket A. äfven gjort, ehuru oftare med vatten, och låtit den brukas både kall och varm, äfven det destillerade vattnet, och extractet upplöst däruti. I chroniske utslag har man måst sedt des värkan, i Skabb, Fnasfel, Hufvudskorf, Finnar och kopparfärgat utslag, vid Koppors affallning (b) Rhevmatifmer, Gickt, Gonorrhoe och hvita Flusen. Mjölkskorf och annat inslaget utslag har därigenom åter blifvit utdrifvit. Et med Mjölk och Vatten af örten gjort omslag har fördelt en svulnad i Testiklarne. Men vid gamle Sår gjorde pulvret och Decoeten, utvårtes brukt, större värk. En Sirup, (b) gjord som Viol-Sirupen, tror ock A. blifva nyttig. Örtens färgande kraft är ock försökt, ylletyger blefvo äppelgröna, men som icke ville fåsta sig få vål vid Linne och Bomull; blandas allahanda Salter til, blir färgen dels blekgul, dels gråaktig. (Erl. Gel. anmärk. 18. St. 1783.)

7 Ber-

- (a) Där synes des kraft med minsta säkerhet kunna utrönas.
- (a) Här i Stockholm har Hr. Apoth. HELLMAN af denna Viola fådt en blå Sirup, när des infusion kokades med Säcker.

I Berlin är nyligen utkommen: Doctor JOH. ULRIC BILGVERS *Versuche und erfahrungen über die Faulsieber und Ruhren, dem häufigen sterben bey den Arméén und in den Feld - Lazaretten kunftighin grentzen zu setzen*, bey Sigm. Fr. Hesse, III f. gr. 8:0.

Sedan A. omtalt Rötfebrars skadlighet, deras orfaker och värkan på lefvande kroppar, med alla des symptomer, kännetecken och utgångs märken, kommer han til sin läkemethod, p. 68, hvilken, efter vanligt vis brukade afföringar, genom emetiske och laxerande medel, samt antiputredinosa, (Nitrum, Feberbark) hvartil han lägger stråfva och sura Viner, består hufvudsakeligen i *Antiseptiske Bad*. Desse göras af starka Infusioner på Chamomilla, 4 skålpund pulveriserad ung Ek bark och 2 skålp. Nitrum. På det badet ej må blifva för mycket adstringerande, måste det hafva lika varme med blodet; det bör brukas alla mornar och räcka från $\frac{1}{4}$ til en hel timma. Härjämte bör Luftten förbättras i möjligaste mätto, hvilket A. i sjuk-rummen sökt uträtta, dels genom sjelfva badningskårlens utdunstning och desutom genom ångor af Chamom. Feberbark, Salpetter och Åttika framför sjukfängen, hvilka ångor genom de i kårten inkastade glödande järnkulorne underhölts; om qvällarne tvättades hela kroppen på de sjuka med ljum Åttika. Därjämte förordnades en skickelig diæt.

Denna Cur-method har så lyckats A. emot 41 ft. af värsta Rötfebrar och Dysenterier, at endast 4 dogo, af orsaker, som A. tror med hufvudsjukdomen icke hafva haft gemenskap. Det vore önskeligt, at den vidare blefve genom årfarenheten bestyrkt. (Erl. Gel. Anm. 1783. Beytr. XVIII W.)

Geschichte der Kriebelkrankheit (Raphania L.) besonders derjenigen, welche in den Jahren 1770 - 1771. in den Zellischen gegenden gewutet hat. 920 s. 8:o. Gött. 1782 mit Kupf. von Doct. JOH. TAUBE, K. Hof-Medicus.

Rätta orsaken til denna farfot låg tydeligen i den nys bårgade Rågen; ty når på Regeringens anstalt bröd af gammal såd blef gifvit til de sjuke, hämtade de sig genast, åfven som de strax föllo åter in i sjukdomen, når de togo til det af nybårgad Råg bakade brödet. Många kreatur, såsom Hästar, Boskap och Hundar, hafva utan skada förtårt denna såden; et enda Svin fants hafva krampen och i en By 7 ft. Får. Men Hönfen ledo därpå, så at en stor del dogo. Af 600 sjuke Människor dogo 97. Då denne farfot hos någre förvandlades til våldsam Tokighet (Mania), var det et förskräckeligt sympe

symptom, som dock efter 5 a 6 veckor förgeck; oftast förekom likväl fjollighet, (Infania) som förbättrades genom maskars afgång, bölder eller utslag i hufvudet hos barn. Durklopp, vattenagtig svulnad i fötterna eller hela huden, uteblefven rening och utslag öfver huden, voro icke fällsynte händelser, det sista var alltid en god crisis, men blåsor som uppslogo på finger och tår samt vidgades till djupa frätande får, voro rått ledsamme, samt ingalunda kritiske. Två personer fingo en ovanlig, fast ej lättande, spottning. Alla dessa olågenheter försvunno sedan maskar (a) blifvit utdrifne, och hvilket bereddes genom håftige Emetica, hållt med Tart. Antim. och salta purgermedel, hållt Engelskt Salt. Hos några gamle märktes dock inga maskar, utan de plågades i stället med en allmän Skabb. Efteråt plågades många med envisa ögonsjukdomar och några fingo grå Starren. Under convulsionerne borde tungan noga agtas från att blifva särad och ibland aldeles afbiten. Värkelig Brand (Gangræn) i Lederne yppades aldrig, ehuru många, synnerligen äldrige sjuke klagade öfver köld och känslöshet i Stortån, hvilket dock botades genom Terpentintoljas bruk utvärtes. En flicka ömsfode flere gånger ny cuticula med stor smärta, (däröfver är en ritning bifogad) och

(a) Lumbrici och Ascarides.

lifades bäst af Ungv. Saturn. At Luften icke hade någon omedelbar del i sjukdomen vifer A. tydeligen. Såden, som var så skadelig, syntes inuti blågrå, feg och kunde svårligen malas, luktade våmjigt och unken och smakade skarp: hvaremot var gammal, eller från andra orter kommen Såd, mjölig och smakelig. Man kunde, bland den skåmda Rågen, med säkerhet antaga at $\frac{1}{3}$ af kornen voro förderfvade; med microscop syntes desse vara frätte. I vigten förhöll sig den skåmda Såden til den oskadde som 4 til 7. Mjålet ville icke gåsa, degen föll ihop och blef efter 2 dygns förlopp stinkande; brödet blef svart och ville ej hålla ihop; då mjålet kokades luktade det illa, lika som Såden. Til maskarnes fördrifvande var Mercurius dulcis ganska kraftig, dånåst Pulver och Tinctur af Sem. Cinæ, Extr. Valerianæ och et mos af Valer. Rheum och Sem. Cinæ, samt Hvitlök i Mjolk. Vesicatorier lifade ofta, men åderlåtning skadade; koppning på de Spastiske ställen var ganska god, men ännu bättre blodiglar, hvilka alla strax efteråt dogo (a). Det var äfven nyttigt at gnida och sträcka lederne samt smörja dem med en Salfva af färskt Smör, Brånvin och Camfer. Emot lären på fingrarne bruktes en dylik af Bomolja, hvitt Frankt Vin, Terpentin, Vax och

(a) Se något dylikt Delen 3. p. 396.

och Sandelträ. Lederne mjukades bäst i varma vattubad. Electriciteten tycktes ock visa kraft emot krampen; men ingen ting var tillräckeligt förr än de sjuke fingo en hålsosam föda; Efteråt borde en kall och fugtig Luft samt svårsmält mat, med alfvare undvikas. Mask-medlen bruktes ock i Lavement. Slutligen förekommer underrättelse om Lolii temulenti skadlighet, enligt Rön i Amtet Knefbeck. (Gött. anz. St. 72. 1783.

Precis des Succés obtenus sur les Noyés pendant l'année 1782, par M:r PIA, Chev:r de l'Ordre du Roi, ancien Echevin de la Ville de Paris.

Sedan år 1772 en egen Inrättning gjordes i Paris til de drunknades räddning, år årligen, under denna titel, en omständelig berättelse om förloppet utkommen; men som därigenom et tröttsamt uprepande af lika omständigheter ofta förefallit, utgifves hådan-
 efter endast en Summarisk Förteckning, med omständigheterna af en eller annan märkvärdig händelse.

Sådan år t. e. denne för 1782; enligt hvilken man uptagit ur vattnet:

Utan fansning eller rörelse, men som blifvit genom de brukade medlen återstälde til lifs	-	-	23.
Med någre tecken til lif uptagne och fullkomligen återstälte	-	-	13.
Summa:			36.

Utan lycklig utgång af de försök- te råddningsmedlen	-	-	4.
Uptagne med få tydelige döds- tecken, at man inga försök anstält til deras återfäende	-	-	9.
Summa:			13.

Således äro af 49 drunknade och up- tagne personer 36 st. komne til lifs.

(Journal de Paris N. 128 d. 8 Maji 1783).

Kgl. Vet. Acad. Nya Handl. T. IV. 1:sta Quartalet. Stockh. 1783. 8:o.

P. 3. *Försök med Luna Cornea, i synner- het at reducera densamma med ringa kost- nad och utan förlust; af GUST. v. ENGE- STRÖM.*

A. berättar sig hafva fökt en annan me- thod at skeda Guld, ån genom Antimonium crudum, för des s skadeliga rökning, och som vid

vid det af framl. B. R. BRANDT nyttjade fät-
tet med Aqva Regia, hvilket vore det bå-
sta, mycken Luna Cornea förekommer, ha-
de A. kommit at försöka detta fördelaktiga
reductions-fått, hvilket sker genom aa väl
utlakad och torr Luna Cornea och Potta-
ska, som väl blandas och med varsamhet
läggas i en retort, lå at ingen ting stadnar i
retorthalsen, hvarefter den uti et sand-capell
med en lös recipient före, småningom eldas
tills retorten synes inuti hel glödgad, hvilken
grad af hetta underhålles $\frac{1}{2}$ timme, hvaref-
ter elden får gå neder.

Masan vaskas sedermera med varmt
vatten, då man i vattnet får et Koksalt,
filtreras och samman-smältes, (under detone-
ring med Nitrum, om något af pappers-fil-
trum är däribland) med litet tillagd Pota-
ska, då man får igen alt Silfver som i Lu-
na Cornea varit. Man bör noga visitera Di-
gelen och sönderslå honom, emedan Silfret
tränger sig in i dess porer. Af denna ope-
ration ser man at Luna Cornea icke är flyg-
tig, och som intet af henne trängt sig ge-
nom Digelen och blifvit förlorat, har hon
fullkomligen blifvit decomponerad.

P. 33. Om det färgande ämnet i Berliner-
blå. Fortsättning af C. W. SCHÉELE. (a)

Det visar hvarken tecken til Alkali eller
Acidum. Det har icke någon märkelig vär-
kan

kan på Metaller, eller deras solutioner, undantagandes på *Argentum Nitratum* som faller hvit och på *Merc. Nitratus*, som faller svart, samt på *Järn* upplöst i Luftsyra, som faller ljögrönt men blir omsider blått. Men på Metalliske Kalker viser det en betydlig värkan, utom på Platina - Tenn - Bly - Vismut - Järn - Magnesi - och Antimonii - kalker samt Molybden och Arsenic Syra.

Dess beståndsdelar äro enligt försöket i 14 §. *Luftsyra* och *Phlogiston* och enl. 15 §. *Alkali Volatile*. A anmärker 1) at det troligen kan bringas i Luftform, 2) at sedan det är förenat med Alcalier eller Kalk utgör det et menstruum, som ej allenast upplöser Metalliska Kalker, utan är ock då et trefalt Medelsalt, som ej af Luftsyra decomponeras, 3) at det ej decomponerar Metalliska solutioner efter enkla affinitetslagen, utom *Arg. Nitr.* och *Merc. Nitr.* samt *Metalla Aerata*. Dess affinitet til Järn är starkare än Syrors, icke destomindre sker ingen fällning när det blandas med en uplösning af Järn - vitriol. En omständighet som ej lätteligen torde kunna förklaras.

P. 55. *Anatomisk beskrifning, som bevisar at stället eller sätet af den stinkande lukten ifrån munnen hos en del friska personer, icke är i magen, utan endast i matstru-*

Strupen, samt huru den kan förekommas;
af CASTEN RÖNNOW.

A. har til denna upptäckt fådt anledning vid sine Anatomiske öfningar och funnit at en stinkande as-luckt härrör däråf, at på sidan, under basis och cornua majora Oslis hyoidei, i sjelfva öfversta delen af matstrupen var en liten aflång håla eller fäll af nästan en tums längd och 2 til 3 liniers bredd, som innehöll sin tuggad mat, hvarifrån denna elaka luckt utspreddes. Medel emot en sådan olågenhet består antingen i Emetica eller den för flere år sedan mycket brukade magborsten.

P. 80. *Strand-Pärlebandet och Armbandet, tvänne Microscopiska Strand-Växter, beskrefne af OTTO FREDRIC MÜLLER, Kongl. Dansk Confer. Råd.*

Pärlebandet är et fint genomskinligt rör, upfyllt med en rad lika stora och åggformiga kulor, som hafva midt uti et tvärfreck, hvilket är en mellanvägg, som delar henne i 2 likstora rum.

Armbandet liknar i hast mycket Binnickemasken eller stycken af et ryggben, hvar led liknar en fadel, är uphögd midtpå och sluttande åt sidorne, samt genom tvänne tvärfreck afdelt i 2:ne likstora rimfor, inuti den
mel-

mellersta rimfan sitter en famling af små gula korn.

Ingendera af desse underlige växter kan synas för blotta ögon. *Tab. III*, fig. 1 och 6, har på dem vackra afritningar. De finnas på Skånske och Seeländske stränderne.

P. 85. *Gentiana Pulchella*, en ny Svensk Växt; af O. SWARTZ. (a)

Befynnerligt nog at denne af A. nu först beskrefne och på Åland fundne lilla vackra Blomma, alt hittills kunnat dölja sig i Botanikens fådernesland. *Tab. III*. fig. 8 visar henne i naturlig storlek.

Äreminne öfver framl. K. Archiatern och Riddaren af K. Nordstjerne-Orden Hr. CARL v. LINNÉ, uprest utom Riket.

Denne vår oförgätelige Landsmans välförtjänte lärda ryckte har icke allenast i des lifstid tilvunnit honom hela det Lärda Europas upmärksamhet och de rättslintas högaktning, utan ock gjort det intryck, at Utlåningar efter des död, hos sig rest honom et för Svånska Namnet det måst smickrande Äreminne.

Om

(a) Se om honom mera p. 124.

Om en sådan förefats underrättades det Lårda Publicum redan 1781, genom en tryckt Skrift (a) där Auctor p. 212 fåger:

”Han var icke heller endast i Fådernes-
 ”landet hedrad. Den nu varande Lårde och
 ”vårdige Bot. Professoren i Edinburg (Ho-
 ”PE) höll til LINNÆI åra et Åminnelse-Tal
 ”för sina Lårjungar, når han Vårtiden 1778
 ”började sina Lectioner och lade straxt efter
 ”grundstenen til et Monument, som til hans
 ”Minne kommer at uprefas. Detta förevi-
 ”gar LINNÆI förtjänster och skall hedra den
 ”som rest det, och lærer, som man hoppas,
 ”blifva et medel at väcka en nyttig tåflan
 ”för en Vetenskap, som denne så vidtfråg-
 ”dade Svenske upodlat och bragt i så högt
 ”värde.

Detta Monument år nu fårdigt, upfatt
 uti Botaniska Trågårdén i *Edinburg*. Det
 består af en i hvit Marmor huggen *Urna*,
 upfatt på en vacker Piedestal, med denna
 påskrift:

LINNÆO POSUIT J. HOPE.

En vacker och accurat ritning däråf,
 som genom defs värde Son Hr. Professor v.
 LINNÉ, hitkommit, har H. K. Lif-Medic.

HALL-

(a) A General View of the Writings of LINNÆUS,
 by RICH. POULTENEY M. D. F. R. S. Lond.
 printed 1781.

HALLMAN med egen hand i Koppar fluckit och låtit med sin kostnad aftrycka, til at här bifogas.

Vi böre här äfven ej glömma at påminna oss det utmärkte Åreminne, som vår Allernådigste Konung straxt efter LINNÆI död lämnat honom i den öfver honom slagne vackra Medaillen (a); äfven som vi kunne fågna oss af det hoppet, at Upsala Academie beslutit resa hans Buste i desz Botaniska Trågård. Vårdigt beslut, för en få namnkunnig Lärare och et få namnkunnigt Universitet! Men mera dårom framdeles.

Utdrag af Journalen öfver Starr-Operationer, med anmärkningar, gjorde af
F. L. ODHELIUS.

1) Bonden LARS PERSSON från Södermanland, blind i 18 år på högra ögat af
 Ca-

(a) Medaillen finnes beskrifven i Hr. Archiat. och Ridd. BÄCKS Åminnelse-Tal öfver LINNÆUS; den har på ena sidan desz Bröstitbild, med öfverskrift: *CAROLUS LINNÆUS, Arch. Reg. Eques Aurgus.* På andra sidan föreställes Gudinnan Cybele i en sörjande ställning, emellan Attributer af de 3 Naturens Riken, med öfverskrift: *Deum Luctus Angit Amisist.* Under låses: *Post obitum Upsaliae d. X. Januar. 1778. Rege Jubente.*

Cataracta Vera, med adhæssion vid innersta och nedra delen af Uvea; på det vänstra fäg han ännu vågleda sig. 1764 d. 18 Januarii f. m. deponerade jag Starren på högra ögat efter S. YVES method. Lens blef stilla liggandes, men Capseln flöt om en liten stund up, hvarföre jag f. d. e. m. införde Nålen 2:ne fårskildte gånger i samma punctur. Ögat förbants ej annorlunda ån med löså hängande compreser och Rummet hölts svalt och mörkt. Den 19 syntes Capseln vara nära upstigen å nyo, och som ingen inflammation märktes, deponerades han åter. Den 20 syntes Capseln flyta horisontelt i humor aqueus; den 21 blef han åter deponerad och märktes vara adhærent; under försöket at lossa honom visste sig 1 eller 2 droppar blod, hvarföre han endast blef stilla nederhållen i en eller 2 minuter. D. 22 någon inflammation; capseln syntes sammanrullad bakom uvea nedanfår axis visus. D. 31 var inflammation fördelt. Reste sedan hem med förmåga at se stora objecter. (a)

N:o 12.

M

2) Bor-

(a) Desse tåta depositioner visa huru mycket ögat kan tåla; något dylikt låses hos WARNER, *Cases in Surgery*, Lond. 1754 8:o p. 13, där Starren 4 gånger blifvit deponerad. Eljest hade den ofelbart utan få många repetitioner smånågon blifvit uplöst, om jag ej af öfverflödigg nit velat antiepera på naturen. Skötseln efter operation, utan låta och tunga compreser, med fri

2) Borgaren från Tröfa, MÖRK, hade Catar. Vera på bägge ögonen, för hvilken han för et år sedan rådfört Assessoren C. F. RIBE (b) som funnit Starren omogen. I början af Martius s. ä. deponerade jag honom på bägge, efter St. YVES method. Det vänstra skickade sig strax väl, patienten feck se och hade ringa inflammation, men i det högra sprack Lens sönder och föll til en del fram i Cornea anterior, hängandes genom capselen öfver pupillens nedra segment; ögat inflammerades håttigt och envist; hela 9 veckor förgingo innan den fördeltes, då ock Lens var upsmält. Patienten reste i Maji hem, seendes på bägge ögonen. (c)

5) Bonden JAN OLSON från Gestrikland hade Catar. Vera på bägge ögonen med Amavrosifis. Jag ville försöka hvad värkan Lentis uttagande kunde göra, hvilket skedde d. 1 Febr. 1765; den gick lätt, utan påföljande inflam-

tilgång för kall luft, tvättning med kall vatten, utan all Spiritus Vini, så a kylande afföringar och Opiater, nära liknande hvad RICHTER sedan äfven godtkändt, är omständeligen beskrifven i mina Påminnelser vid Ögats Sjukdomar, Stockh. 1772. och Anmärkningar vid Starr-Operationen, Stockh. 1775. bägge 8:o.

(b) Se om honom Prof. MARTINS Åminnelse-Tal, tockh. 1766.

(c) Dylikt läses hos ESCHENBACH Obs. Anat. Chir. Med. Rost. 1753, 4:o p. 28.

inflammation, men ock utan at fynen återkom. (d)

6) Skolmåstaren MOSELL vid Stockholms Stora Barnhus hade Catar. Vera på högra ögat, deponerades d. 5 Maji 1765. Lens föll ned, men efter 8 dagar märktes capseln vara opac, flytande lös i humor aqueus. Et år efter, den 5 Maji 1766, var ännu capseln osmält; patienten såg låsa med ögat, men var kinkig öfver det hinder han ännu märkte i fynen, så at han förmådde mig at å nyo deponera honom, hvilket så lyckades at capseln nu fastnade under axis visus. Emedertid var ock det vänstra ögat blifvit mörkt, på hvilket jag s. d. genom extractions-metoden tog ut Lens, som gick lyckeligen, utan påföljande inflammation, efter någondera af desse operationer; pupillen miste dock sin rörlighet. (e)

Patienten som icke på lång tid kunnat förrätta sin Skolmåstare-syssa, återfeck nu fynen så, at han altsedan skött henne. (f)

M 2

8) Bon-

(d) Sådant bör man alltid spå då Amavrosis är förenad med Starren; men man kan ock utan fara, til sin egen öfvertygelse, göra försök, när patienten så önskar.

(e) Såsom merendels sker efter Extr. methoden; en olågenhet som dock är mindre betydande.

(f) Leiver ännu tjenstgörande Skolmåstare, i Maji 1783.

8) Bonden ANDERS ANDERSSON från Tierp. Catar. på bägge ögonen. Opererades med extraction d. 19 Febr. 1766, som gick lätt och fort, patienten såg; men en Tinea Capitis (g), som han först under den envisa åkommande inflammation upptäckte, lärer vållat den påföljande pupillens Inörpning (Synizesis), som tillät honom endast se skilja ljus från mörker, då han d. 19 Martii reste hem. Den 2 April 1767 var högra pupillen ren, men ej större än en stor knappnåls-knapp, så at patienten endast såg vågleda sig och kände igen bekant folk; men det vänstra var aldeles blindt.

9) En Guldsmed från Ystad, 84 år gammal, (h) hade Catar. på bägge ögonen; opererades i Martii månad 1766 genom extraction. På det högra blef han så vida restituerad at han seck se vågleda sig; men på det vänstra hade Starrens mjölkaktighet, under den påföljande inflammationen, fått sig vid inre sidan af Cornea och gjort en obotelig Levcoma.

10) Mjöl-

(g) Man kan aldrig vara säker om lycklig utgång då en Starrblind tillika plågas af Chroniske utslag, t. e. Tinea, Gutta Rosacea, Erysipelas m. m. Dock kan det ibland lyckeligen afhjåpas genom goda præparationer och förnämligast förnuftig skötsel strax efter operation.

(h) Hög ålder lägger visserligen hinder i vägen, forte ex defectu Virium, som jag ofta årfarit.

10) Mjöl'naren MANJETT från Upland, hade Catar. Vera på högra ögat. Det vänstra hade sal. Affessor RIBE efter St. YVES method 1764 lyckeligen opererat. Det högra opererade jag med extraction d. 29 Martii 1766 i Hr. Professor MARTINS närvaro, som aflopp lyckligen på vanligt fått, med ringa påföljande inflammation. Patienten var öfver 60 år, feck god syn och reste nöjd efter 3 veckor. (i)

11) Fru B -- vid Enköping, hade Catar. Vera på bägge ögonen. I det högra hade hon haft stark värk (k) med inflammation, Iris var, från blå, blefven grönaktig och pupillen orörlig, således frugtan för Amavrosi's tillika. Hon ville dock ånteligen försöka operation, som den 1 Julii 1767 gjordes med extraction på det högra; Lens geck lätt ut, ingen inflammation följde, men Iris lossnade vid nedra delen af ligam. ciliare och gaf sig längre tillbaka mot humor vitreus, som var vattenaktig, ögat blef helt klart, men ingen syn ville infinna sig. D. 4 Julii opererades det vänstra efter samma method;

M 3

thod;

- (i) När allt annars lyckas vid Starr-operationen, kan dock en påföljande envis Inflammation förolycka allt; således böra de förste 9 a 12 dygnen med mycken upmärksamhet beledsagas, samt blodiglar, åderlåtning och regime ej försummas.
- (k) Stark värk, som föregått en Starr, är et af de värsta prognostica,

thod; där blef inflammation nog håftig, Capsula Lentis visste sig ock opac, synen blef litet men ringa förbättrad. 1768 hade pupillen snörpt sig aldeles ihop, ögat var tabescerat och synen försvunnen.

12) En Ånka på Clara Fattighus hade Catar. på bägge ögonen. Opererades den 10 Julii 1766 genom extraction, det ena af nu mera K. Lif-Med. MARTINAU, det andra af mig. Inflammation var envis, förmodligen emedan Ligam. ciliare (1) var på det ena ögat genomskuret, men efter 3 veckor var allt förbi och patienten seck se på bägge ögonen.

17) En Dalpiga opererades 1766 i Februarii på Kgl. Lazarettet af nu mera Gen. Dir. och Ridd. af ACREL, med extraction på det högra ögat. Den 19 Januarii 1767 kom hon igen, ser bra på det opererade, ehuru en del af Capseln ännu fatt kvar öfver axis visus. Det vänstra opererade nu jag, på samma sätt, då en materia lactea (m) flöt ut sedan Capseln blifvit öpnad. Den 7 Februarii reste hon hem, seendes och hade ingen

(1) Man bör noga akta sig at ej skära genom Ligam. Ciliare, emedan då flere nervstrångar, blodkärl och albuginea lida.

(m) Jag har flere gånger sedan, vid Cataracta Lactea, endast behöft öppna Lamina Capsulae och med Cueilleretten lättat det ystigas eller mjölkartades utlopp.

gen inflammation haft; pupillen hade dock mist sin rörlighet.

18) En Torpare från Solentuna 2 mil från Stockholm, hade Catar. Vera på högra ögat. Opererades i Sept. 1764 med deposition. Som han födde sig med at fålja granris, viste jag ej ordet af förr ån han kom in til Staden på sin kårra, efter knapt 14 dagar, oagtdadt förbud; hade ingen inflammation haft, fåg vål. (n)

19) En Bonde från Roslagen opererades den 24 Martii 1767 på bågge ögonen, genom extraction; det högra af Gen. Dir. och Ridd. af ACREL och det vänstra af mig; bågge lyckades, efter ringa inflammation feck han se med bågge. Iris blef på vänstra ögat under pupillen så genomskuren, at han feck 2 ingångar för ljusstrålarne, på det högra blef limbus pupillæ afskuren; af ingendera händelsen åkom dem någon olågenhet. (o)

M 4

20) En

(n) När Depositions-Methoden lyckas är det den fullkomligaste Starr-operation; man kan då hvarken af Iridis orörlighet eller annat märka, at ögat blifvit opererat, eller varit blindt. Så var denna Casus.

(o) Årfarenheten har nu updagat at det är föga om icke aldeles ingen fara vid at såra Iris, på ehvad ställe det sker, ehuru dess rörlighet försvinner; men en blind är mycket hulpen ändå, endast han får se.

20) En Finsk hustru, recommeoderad af Prof. o. R. HAARTMAN, hade Catar. på båge ögonen, det vänstra i 20, det högra i 2 år. Opererades den 1 Junii 1767 genom extraction. Den vänstra Cataracta var *Membranacea*, Lens var bortsmålt och pupillen blef genast klar när Lamina Capsulæ anterior öppnades genom cystitomen; hon såg. Det högra geck svårt; dels var palpebrerne ej nog skilde, dels ögat mycket reteligt; dock lyckades det at få öppna Corneå och få Lens fram. D. 16 Junii reste hon hem, då det vänstra var klart, ehuru flussigt, men det högra ej få klart, ehuru det liknade sig at med tiden småningom blifva bättre. (p)

21) Enkan MARITA från Vilberga, 66 år, mager och blek, hade en flerårig Starr på högra ögat, som opererades den 3 Junii 1767. Capseln var dels få seg och dels få adhærent vid processus ciliares, at cystitomen ej kunde skaffa Lens utgång, innan jag med knifsudden genomskar henne, då ånteligen Lens kom fram genom den orörliga pupillen,

(p) Man kan med inga säkra tecken urskilja om en Cataract är membranös, hålt om den består i lamina anterior capsulæ, såsom nästan alltid läser vara; det är först efter cystitomens application som den röjer sig. För practiquen är ock den diagnosis öfverflödig; operation blir alltid enahanda.

len, som geck rätt trögt, ehuru Cornea fådt en stor öfning. Pupillen blef straxt klar och patienten fåg. Det vänstra, blindt på $\frac{1}{2}$ år, hade en lika seg Capsula Lentis, som måste lika genomskåras och med möda släppte Lens fram, hvilken med tryckning måste befordras, ehuru incisio Corneæ intagit halfva hæmispheeren. Den 4 Julii reste hon hem, då ögonen voro ännu flusåge. (q)

22) Pigan STINA STABERG, 36 år, hade från sit 9:de år märkt en rund svart fläck (r) svåfva för vänstra ögat, hvilken smänin-gom förvandlat sig til en Catar. Vera, semi-pellucida. Den 10 Junii 1767 opererades hon med Extraction. Lens geck ut sedan Capseln blifvit öpnad, pupillen blef då klar. Ingen inflammation följde. D. 16 Junii var pupillen klar, tålde nu bättre ljuset, hvilken

M 5

för-

(q) Til en sådan operation fordras en smal knif, såsom LA FAYE brukat; BERENGERS är för sin bukighet ej så beqväm.

(r) Cirkelformige mörka fläckar, som svåfva länge och enåst för ögonen, förbåda gärna Starren, hålt om tillika rökig dimma synes och fläcker fastnar vid och omkring det man vil se på. Men svåfvande fläckar af uddige figurer, eller som likna trådar, mygg m. m. åro ej så farlige. Månge hafva dem hela lifstiden; de hårröra tro-ligen från partial blodfullhet i Choroidea.

förmögenhet få småningom tiltog at hon efter få veckor feck en fullkomlig god syn.

(Fortfättning e. a. g.)

Detail de ce, qui s'est passé dans les expériences, faites par M. JANNIN, les 18 et 23 Mars, en presence des Commissaires reunis de l'Academie Royale des Sciences et de la Societe Royale de Medicine. 1782. 8:o p. 25. Paris.

Hår får man veta utgången af de Förfök som blifvit anstälte med Herr JANNINS Medel (a) til luftens förbättrande i smutthålor. I de Deputerades närvaro anstältes desse förfök med all noggranhet och befants at genom Åttika och des dunster *slanken väl blef något minskad*, så at arbetarne i förstone ingen olågenhet kände; men då det 27 åmbaret blef uphåmtat, och redan 20 librer Åttika voro nyttjade, föll en af dem död ned från stegen, och flere, som med försigtighet skickades efter honom, svimnade, bland hvilka någre med möda kunde uplifvas. Således har Hr. JANNIN, utan all tvifvel, lofvat sig för mycken hjälp af Åttikan.

(Gött. anz. 1783. St. 75.)

För-

Förteckning på födde och döde inom
Stockholms Stad, samt i hvad sjukdom,
år 1782. (a)

Födde åro: Gossar: - - 1118.

- - - Flickor: - - 1076.

Summa: 2194.

Af desse voro:

Ågta: Gossar 958. Flickor 908.

oågta: - - 160. - - 168.

Döde åro: Mankön - - 2000.

- - - Qvinkön - - 1796.

Summa: 3796.

Bland dem voro: Barn til och med 10
år och därunder: Gossar 629, Flickor 611.
Ungdom från 10 til och med 30 år: Gossar
286, Flickor 191. Från 30 til och med 50
år: Mank. 558, Qvink. 352. Från 50 til och
med 70 år: Mank. 434, Qvink. 411. Från 70
til och med 90 år: Mankön 98, Qvinkön
225. Öfver 90 år: Mankön 1, Qvink. 6,
Sjukdomarne voro: Hetsig Feber 472.
Häll och Sting 385. Halsfluës 12. Njur-
och Blåse-sten 7. Inspårrat Bråk 3. Kall-
brand 31. Slag och Brådöd 852. Frosor
119. Röt- och Fläck-feber 107. Rödrot
29. Blodstörtning 20. Lungrot 559. Co-
lique

lique och förfotopning 38. Andtäppa, Gul-
fot 59. Trånsjuka 151. Gickt och Tårr-
vårk 30. Dragsjuka (Raphania) 1. Fallan-
defot 4. Skörbjugg 34. Fulfår, Fiftlar och
Benskador 9. Vattufot 197. Kräfte 9. Ve-
nerisk sjukdom 8. Ålderdom 218. -Barns-
börd 30. Qvinno blodgång 1. Frifel 3.
Barnshjertsprång och Tandpl. 89. Kikho-
sta 15. Strypsjuka 6. Kopper 12. Mefs-
ling 3. Skarlakans och Nesselseber 19. Ål-
ta och hård Mage 23. Maskar 5. Rachitis 3.
Oangifven sjukdom 186. Olyckshändelser
42, bland hvilka sifte 26 drunknat i öppen
sjö. (a)

Således har detta året varit mer än van-
ligen dödeligt. De föregående 6 åren do-
go öfver hufvud endast 3112 årligen.

För-

(a) Man bör komma hog at desse Titlar äro upfat-
te enligt Tabell-Commissionens århållne under-
rättelser, och således ingalunda aldeles fåkre.
Man kan t. e. vara vifs på at många flere än 8
dödt i *Veneriske sjukdomar*; införde troligast
bland de *Lungfigtige*, af hvilka fåkert en tredje-
del kan fåttas på den Veneriske smittans räkning.
Denna märkvärdiga Förteckning är meddelt af
K. Vet. Academiens värde Secreterare, Ridda-
ren af K. Nordstjerne-Orden, Hr. PER WAR-
GENTIN. Den i Upfostr. S. Tidn, N:o 41. in-
förde, är ej fullständig.

Förteckning på Svenske Läkare vid början af året 1783. (Fortf. fr. p. 6.)

6:o, *Medicinska Faculteten vid Upsala Academie. (b)*

Hr. Doct. JONAS SIDRÉN, Professor Med. Pract ordin. Ledamot af K. Vet. Soc. i Upsala.

Hr. Doct. ADOLF MURRAY, Professor Anat. et Chirur. ordin. Ledamot af K. Vet. Acad. i Stockholm, K. Vet. Societ. i Upsala, m. m.

Hr. Doct. CARL v. LINNÉ, Profess. Bot. et Hist. Natur. ordin.

Hr. Doct. CARL P. THUNBERG, Prof. Extraordin. et Bot. Demonstrator. Ledamot af K. Vet. Acad. i Stockholm, K. Vet. Societ. i Upsala, K. Patr. Sällskapet i Stockh., Physiogr. Sällsk. i Lund, m. m.

Hr. Doct. SAMUEL ZIERVOGEL, Professor och Anat. Professor. Intendent vid Såtra Hälso-Brunn.

Hr. Doct. GUSTAF ACREL, Med. Adjunct, Ledamot af K. Vet. Acad. i Stockh.

7:o, *Medicinska Faculteten vid Åbo Academie. (c)*

Hr.

(b) Utom Faculteten bör för Vetenskapens skull här ej glömmas *Chemiae* Professoren och Ridd. af K. Vasa Orden Hr. TORBERN BERGMAN.

(c) Äfventå här vid *Academien Chemiae* Professorn och Ridd. af K. Vasa Orden Hr. PER, A. GADD,

Hr. Doct. JOH. HAARTMAN, Profess. Medic. ordin. Assessor i K. Coll. Med. Ledam. af K. Vet. Acad. i Stockholm, Ridd. af K. Vasa Orden.

Hr. Doct. CARL NILS HELLENIUS, Prof. Hist. Nat. ord. Demonstr. Botan. och Med. Adjunct.

Hr. Doct. GABR. ER. HAARTMAN, Medicinæ Adjunct och Professor. Stads-Physicus i Åbo. (d)

Sedan K. Franska Vet. Academien 1782 kungjordt, at en Medborgare, som vil blifva okänd, gifvit fond til en årlig belöning, bestående i en Medaille om 1080 livres värde, för at utröna *huru Mechaniske Konstnärer må kunna förvaras från sådane farlige sjukdomar, som upkomma utaf konstens utöfning*, har Academien nu gifvit tilkänna, at det *Första Præmium*, i detta ämne, som innevarande år skulle utdelas, angående *Naturen och orsakerne til de sjukdomar, för hvilka Förgyllare med eld äro blottstälde och bästa sättet at dem förekomma, antingen genom Physiske eller Mechaniske medel*, blifvit af Academien tildömt til Svaret N. VII, hvars

Au-

(d) Med. Faculteten i Lund kan i anseende til en nyligen skedd tilökning, ej nu genast upgifvas.

Auctor är Hr. HENR. GOSSE, från Geneve. Detta Svar innehåller märkvärdiga anmärkningar och årfarenheter, samt en omständelig beskrifning om Förgyllares sjukdomar, jämte medel at förvara dem som förgylla mindre stycken, de där, enligt försök, tyckes hafva vål lyckats. Men som Academien önskar at desse medel äfven kunde tjäna dem som hafva större piecer at förgylla, och Hr. Gosse med fintlighet nyttjat en sin Landsmans förslager til förgyllningar för Urmakare-arbete, samt medelst en så kallad *preserverande Ugn* förvarat arbetarens hålsa; återstår ännu at försöka om denna Ugn kan blifva lika gagnelig til vidlöftigare förgyllningars anställande?

Academien tror sig vid detta tillfälle med heder äfven böra nämna Svaret N. 3, med devise: *Ars datur optima cui recta physica juvat*, hvars Auctor gjordt sig mycken möda at upfnna medel til at förvara Förgyllare vid stora arbeten, för Mercurens skadeliga värkan; men ugnen, den han föreslår, synes hvarken nog lämpelig til ändamålet, ej heller har han därmed anfått försök. Detta oagtdt, anmodar Academien Auctor at gifva sig tillkänna och af trycket utgifva sin Afhandling, efter som däruti finnes många nyttiga uppgifter, enkannerligen en omständelig beskrifning på den mer och mindre skadeliga värkan förgyllningen tilfogar arbetaren.

Det

Det *Andra Premium* i detta ämne, som nästa år skall utdelas, fordrar at upgifva beskaffenheten och orsaken til Hattmakares sjukdomar, och bästa sättet at förvara dem därefter, genom *Physiske* eller *Mechaniske medel*, eller genom fördelagtigare inrättning af deras arbets-sätt. Intil den 1 Januarii 1784 emottagas Afhandlingarne.

För det följande året föreslår *Academien*: at upgifva beskaffenheten och orsaken til de sjukdomar, som åkomma dem, som arbeta med *Spegel-foliering*, och de bästa sätt at förvara dem, antingen genom *Physiske* eller *Mechaniske medel*. *Academien* känner altför väl detta ämnes svårighet, men sammanhanget emellan det och förgylningar, i anseende til *Mercuren*, som vid bägge brukas, ehuru vid det ena med eld och vid det andra kalt, och hvaraf nästan lika farliga påföljder plåga vifa sig, som gifva et nytt bevis på denne *Metallens* flygtighet samt låtta ingång genom hudens porer, ökar *Academiens* hopp at kunna samla en hop försökte medel til at afböja dess skadeliga värkan.

Afhandlingarne böra vara inlämnade til den 1 Januarii 1785, adresserade til Kgl. *Academiens* ständiga *Secreterare*.

(*Journal de Paris* N. 134. d. 14 Maji 1783.)

Bref, rörande den Resa, som Med. & Botan. Professoren i Upsala Hr. CARL von LINNÉ år 1781 företog till utrikes Orter; dat. d. 7 Junii 1783. (a)

Sedan Hr. Professoren, såsom Præfectus Horti Academici, hade beskrifvit och afritat de där förefallande rara Orter (b), och nyttjat de få lediga stunder, som Professors-syslan kunnat lemna, till utfärdande af det bekanta Supplementet (c), ansåg han ingen ting nödigare, än en ny upplaga af det System, som redan förtjent, at 14 gånger å nyo upläggas, och hvaraf icke et enda Exemplar nu står at erhålla. De talrikaste Recruiter voro väl, ifrån alla Verldsdelar, till framledne Hr. Archiat. och Ridd. von LINNÉ inkomne; men vår Professor kunde af sin fortsatta brevväxling, med denna sin sal. Faders Hrr. Correspondenter, lätt finna, det många flere vore till träffande hos de Folkslag, som beständigt rikta sina Samlingar.

Kärlek till Vetenskapen och en grundelig undervisning däruti utgjorde alt hans Fädernes-arf; emedan Naturalie-Samlingen må-

N:o 13. N ste

(a) Se mera här om Band. 3. p. 367.

(b) Decades Plantarum Rar. Horti Upsaliensis, 1762, 4. fol.

(c) Supplem. Plantar. Systematis Vegetab. Editionis XIII &c. Brunswigæ 1781, 8 maj. som genast blef öfversatt på Engelska.

ste af hans medarfvingar dyrt inlöfas, hvarigenom han icke hade mer än Professors-lönnen til resepenningar.

Imidlertid ville han icke förr utfärda den nya Uplagan af det LINNÉanska Systemet, än han hade hunnit granska de förnämligaste Europeiska Menagerier, Trågårdar och Cabinetter. Företog således, af ådel drift och på egen bekostnad, uti April år 1781, en Utländsk Resa, och kom ifrån Gøtheborg til Newcastle på 14 dagar. Härifrån skyndade han sig til London, för at där uplöka sin trogne Upsala-Kamrat Doct. SOLANDER, hvilken honom med alla möjliga vånkskapsbetygelse omfamnade. Ty en SOLANDER kunde aldrig förgåta sin erkänsla emot en stor *Lärare*, sin skyldighet emot sina Vänner! Men vår Resande blef, til sin förundran, med icke mindre kärlek och förtroende emottagen af nu varande Presidenten i the Royal Sociéty Hr. J. BANKS, en Cosmopolit, som aldrig nog kan berömmas. Vår von LINNÉ blef här icke någon timma främmande; ty Hr. BANKS's Hus, Naturalie-Samlingar, Bibliothek och Manuscripter stod öfverallt öfne för en så kärkommen Gäst. Det skeddde icke heller blott igenom Doct. SOLANDERS vånkskap; utan samtelige Herrar Directeurerne of the British Museum, lemnade vår von LINNÉ frihet, at uppehålla sig där så ofta som han det sjelf åstundade. Han nytt-

nyttjade ock et få önskeligt tillfälle, at få beskrifva en stor del af det nya, som träffades uti denna så kostbara, som stora och oförlikneliga Samling. Mängden af de Rariteter, som Hr. BANKS skänkte vår von LINNÉ, var en så mycket större Skatt, som den bestod icke allenast af många förut okände Vest-Indiska, utan äfven af andra Örtter, som på vålbem. Herres bekostnad blifvit samlade uti Asien och Africa. Det dryga arbetet som Hrr:ne BANKS och SOLANDER måst använda på det stora Värket om Söderljö-Växterna, afbröt beskrifningen på de förra; hvilka Hr. Professoren til tidens vinnande lofvat i nya Systemet uptaga. Så snart Söderljö-örtterna blifvit beskrifne och tecknade, har vår von LINNÉ det såkraste löfte om, at få del af alla desse, som aldrig förr varit sedde i Europa, mindre i Norden.

Hr. Professoren beklagar uti alla sina Bref, det han icke förmår nog värdigt afskildra alla prof af den vänskap och bevägenhet, hvarmed Hr. BANKS honom öfverhopat.

Dagarne voro icke tillräcklige, utan äfven nätterne måste oftast användas til betraktande af hans oförlikneliga Samlingar, hvilka ensamt förtjena en resa til England.

Vår Refande var här just uti sit Element; ty, utom alt det förra, inträffade nu Hr. AUBLETS Samling ifrån Guiana, Hr. MASSONS

ifrån Jamaica, Canarie- och Azoriske Öarne, Hr WRIGHT's från Jamaica, Hr. BRASSE's ifrån inre delen af Africa, Hr. SMEATHMAN's ifrån Guinea och Vest-Indien, utom Hr. KÖNIG's Indianska Palmtråd, och flera tufen nya Örtor, som hade kunnat aldeles förvirra en hatare af System. Men alla desse okände Djur och Växter fingo af vår Systematicus, efter en kort mönstring, genast sina behöriga Nummer i de LINNÉanska Rullarne. Ganska få *Palmæ* voro förut väl kände; men Hr. Professoren fick nu tillfälle, at af detta Slågte författa så många Monographier, at hans Genera Palmarum stiga til några och tjuge, hvaribland det rätta Sago-trådet och det åkta Spanska Röret sig befinna. Vår von LINNÉ hade i början icke mer än et års permission; men England uppehölt honom i 15 Månader, under hvilken tid de märkvärdigaste Trågårdar och Menagerier om dagen och Cabinetterne oftast sent inpå natten besöktes. Til Hertiginnans af *Portland*, Presidenten Hr. BANK's, Sr. Ash-ton LEWER's, Doctor W. HUNTER's, Hr. YEAT's, Doct. FORDYCE's, Hr. DEWI's, Miss BLOMFIELD's och flere så publique som private Menagerier, Trågårdar och Cabinetter hade Hr. Professoren all tilgång. Ibland alla privata Trågårdar, som besöktes, var ingen rikare på Vest-Indiska Tråd och Örtor, fårdeles af Lilje-slågtet, än den uti Wimbleton,

ton, tilhörig Marquis af ROCKINGHAM, en vitter Herre, som nåst Hr. BANKS blef vår Refandes störste Patron i London. Marquisen, som var både älskare och kännare af Botaniken, hade, igenom tufen försök i denna sin Trågård, upfunnit de bästa medel at sköta främmande Växter. Det var et obeskrifligt nöje för en von LINNÉ, at härifrån få skicka til Upsala Trågård alt hvad han behagade; men icke mindre sorg, at en del af de aldrararaste Tråd blifvit under vågen förolyckade. Som Hr. Professorn ansåg Kongl. Trågården uti Kew, som nu sköttes af Hr. AITON, en stor Mästare, för den rikaste af alla Botaniska; så blef den ock af honom dels flitigare besökt. Men andra försumrades icke heller; utan riktade honom både med Insigter och Samlingar; sådana voro Apöthekare - Trågårdarne i Chelsea, Hr:ne LEE's, PITCAIRNE's, FOTHERGILL's, GORDON's, MALCOLM's med flere. Ifrån desse Trågårdar insändes årligen til Hr. BANKS alla blommande Växter, för at beskrivas och tecknas, och vår Refande hedrades icke allenast nu med sina egne Specimina därifrån, utan har löfte om årlig fortsättning af en så berömlig vänskap och aktning. Uti det uplysta England behöfde vår von LINNÉ icke mer, än at blifva känd för en värdig Son af sin store Fader. Det blef han ock. Flere Örter och Djur, så lefvande som döda, up-

offrades honom där, än han nu kunde bär-
ga. Han lemnade mycket efter sig, som
stundeligen väntas, och ännu mer får han.
Uti et Bref, dat. London d. 13 Junii 1781,
skrifver han: "De Naturalie-Samlingar jag
"här träffar, öfvergå alt hvad jag i Sverige
"kunde föreställa mig; så at jag mycket twif-
"lar, om något ställe på Jordklotet finnes,
"hvarest så godt tillfälle gifves för en Histo-
"ricus Naturalis, at öka sina kunskaper. De
"kostbaraste Ménagerier, Trågårdar och ri-
"kaste Cabinetter stå mig här altid öpne,
"så at jag icke vet hvar jag skall börja eller
"sluta". Af alla Kännare blef han bemött
med så mycken aktning, gunst och tjenstvill-
lighet, at han upriktigt erkänner, det han
aldrig använt sin tid nyttigare, aldrig gladare,
än uti det på alt lätt blomstrande England.

Intendentens öfver the British Museum,
Doct. SOLANDERS, den älskvärde SOLANDERS
altför tidiga bortgång, var det enda bekym-
mer, som honom här mötte. Men detta
var ock så mycket odrågligare, som han,
alt ifrån barnåren til 1759, haft den lyckan,
at dageligen nyttja en så ovärderlig Våns
högst upbyggliga omgång, som nu var för-
nyat. En så öm saknad påskyndade hans re-
sa, då den i slutet af Augusti 1782 fortsat-
tes öfver Dover, Calais, Dünkerke och Pl-
le til Paris.

Det angenåmaste sällskap af en Herr BROUSSONET (a), Hr. STOKES och Hr. SCHMEDIAUR var det enda, som kunde mildra hans sorg och förkorta vägen, igenom deras gemensamma ärende.

Men som Flora äfven' här började aflägga sin präktiga Sommardrägt, så skyndade sig Hr. Professoren at upvakta henne uti och omkring Paris, och at besöka hennes förnämsta tilbedjare där å orten.

Sådane voro nu, utom andra, le Marechal DE NOAILLES, le Duc d'AYEN, Hr. MALESHERBES och Hr. LE MONNIER. Alla mer kände, än at de här behöfva beskrivas. På Zoologiens vägnar upfökte Hr. Professorn Grefve DE BUFFON, sålom Intendent öfver det Kongl. Cabinetet. Och ehuru detta vid denna tid var så vål för Ut- som Inlänningar tillslutet, så fåger likväl vår von LINNÉ, at han bör tillskrifva Hr. Grefven den bevägenhet, hvarigenom Kongl. Cabinetet dageligen för honom öppnades. Marechal DE NOAILLE's och Hr. MALESHERBES's både Trågård och Bibliothek förtjente all vår Resandes upmärksamhet. Sedan Hr. Professorn förnöjt sig där, besökte han Kongstrågården i *Trianon* och Kongl. Menageriet i *Versailles*. Allestädes träffades något nytt, som anmärk-

(a) Det var den Hr. BROUSSONET, som nu är fysikl. fatt med Fiskarnas beskrifning och teckning.

märktes. Emellan det at vår Professor uppehölt sig uti Jardin Royal, hvarest den hedervårde Hr. THOUIN visat alla prof af största flit och skicklighet i Konsten, sysselsatte han sig med at öfverse, icke allenast framledne Hr. COMMERSONS stora Herbarium, utan ock at granska de rara Örtor ifrån Peru, som Konungarne af Spanien och Frankrike låtit dårifrån hemkomma (a). Men icke allenast af Hr. COMMERSONS, utan ock af Hr. THIERRY's och Hr. RICHARD den yngres ståtliga Samlingar fick Hr. Professorn frihet at välja sin del, emot förbindelse, at alla desse nya Örtor uti Systemet uptaga och namngifva. Alla dagar användes uti de rikaste Cabinetter, hos Hr. MAUDUIT, le Duc DE CHAULNES, LE MONNIER, DE LA MARCK, DES FONTAINES, BROUSSONET, BRISSON, GEOFROI, GUETTARD, ADANSON, L'HERETIER, JUSSIEU och SONNERAT. Hr. SONNERAT, som nyligen utgifvit sin 2:dra Resebeskrifning med 140 vackra Taflor, bereder sig nu til den 3:dje Resan, under hvilken Persien och Thibet skola besökas. Uti Paris icke mindre ån annorstådes hämtade vår Professor mycken frukt af det LINNÉiska namnet; Så at åfven Hans Aldrachriftl. Majst tack-

(a) Det torde vara bekant, at Hr. DOMBEY, tillika med 2:ne Spaniorer, refer omkring uti Peru, för at samla Naturalier för det uti Madrid nyt. anlagde Cabinetter och Trågård.

täcktes benåda Hr. von LINNÉ med Recueil de Plantes, gravées par Ordre du Roi, bestående af 3 Voll. in fol. imperiali, med 500 Koppar-Taflor; et aldeles Kongl. Verk, som aldrig säljes, utan är endast ämnat åt Försteligas personer. Det oroades vår Resande, at hans inskränkta tid icke ville tillåta honom, at längre få kvarblifva hos et folk, som har den lyckan at snart vinna allas hjärtan. Han nödgades, at i slutet af October skiljas ifrån de kåra Vänner, som han sig uti Frankrike hade förvärfvat och begifva sig på hemvägen.

Men ehuru knappa hans resepenningar voro, kunde han icke förbigå Holland, som i slutet af förra och i början af detta århundrade utmärkt sig med de största Botanister.

Under vågen besöktes utom andra, i Brüffel, den grundlärde Abboten Hr. MANN, hvarifrån resan fortsattes til Haag.

Här besågs Ståthållarens kostbara Naturalie-Samling, jämte Hr. VOSMAER's, som är Intendent öfver den förra. Hr. Professor SCHWENKE's vackra Botaniska Trågård och Cabinet, Hr. LYONETS rika Snäck-Samling, m. m.

Uti *Leyden* betraktade Hr. Professorn med särdeles nöje Academiens Bibliothek, Botaniska Trågård och sköna Cabinet, som dess grundläggare Hr. ALLAMAND upvisade. Natten måste användas hos den hela dagen

syffselfatte Hr. VAN ROYEN, för at genomvandra et Herbarium, som nyl. hemkommit ifrån Ceylon, och hvaraf vår von LINNÉ hämtade en rik skörd.

Uti *Harlem* befägs Vetenskaps-Societetsens påbegynta Cabinet, som årligen riktas, och de så kallade Blumisternas verldskunniga Planteringar, på hvilka Staden otroligen vunnit.

Hartekamp kunde så mycket mindre lämnas obefedt, som vår Resandes storfrågade Fader hade där tilbragt inemot 4 år af sin muntrafte ungdom och där lagdt grunden til Botanikens nu varande flor. Den så frikostige som förmögne Juris Doctoren nu framledne Hr. GEORG CLIFFORT hade utvaldt denna lilla Landtgård til en Retraite, och börjat där anlägga en Lust-Trågård, hvartil han sökte och fick biträde. Vår store von LINNÉ hade just då slutat sine Academiska öfningar i Leyden och var nu färdig at begifva sig på hemresan; men hans verldskunnige Lärare, den andre Hippocrates, den store BOERHAVE, öfvertalte honom, at desförinnan besöka Hr. CLIFFORT. Doct. LINNÆUS kom, säg, vann denne sin Värds hela hjerta, han förbandts igenom de ypperligaste tilbud at stanna kvar i Hartekamp til Trågårdens i stånd fåttande. Trågårdens omskapades, förvandlades til Botanisk och förlägs med de kostbaraste Drifhus, Cabinetter, Herbarier

rier och Bibliothek. Örter, Frö, Djur och Mineralier anskaffades, icke allenast ifrån Europa, utan äfven ifrån alla Holländska Colonier. Trågården blef inom några år den rikaste af alla privata, och des beskrifning den präktigaste, som Lärda Verlden någon sin sedt. De Skrifter, som denne Trågårds ännu ofynlige Präfectus här författade, singo icke förr se dagsljuset, innan de utmärkte den, som med tiden skulle blifva en Verldslärare i sin Vetenskap. De bästa Fundamenta Botanica, det bästa System, den bästa Descriptio Horti utgingo ifrån det lilla förut okända Hartekamp, hvars minne efter detta aldrig kan utplånas. Kännare måste ock medge, at en LINNÆUS äfven så tackfamt förgudat sin CLIFFORT, som en HORATIUS sin MECÆNAS, en GASSENDI sin PEIRESC (a) Ifrån Hartekamp författades resan til Amsterdams, hvar VAN DER MEULEN'S Naturalie-Cabinett, det största, efter SEBA'S, nu blef förfäldt och BLUE JAN'S ryktbara Menagerie fördes äfven utur Landet. Uti Medicinska Trågården, uti Hrne BURMAN'S, HOUTTUYN'S, STOLL'S, KLOECKNER'S och Herrar Handlandes Samlingar träffades mångfaldige
Ra-

(a) Se Dedication och Företal til Hortus Cliffortianus Amst. 1737 fol. Örten *Cliffortia* uphörer aldrig at ärligen sira sin Namne, utan förvarar hans minne så länge verlden står.

Rariteter, hvaraf Hr. Professorn hade tillfälle at öka de sina. Det snygga Utrecht fordrade ock något uppehåll. Vår von LINNÉ blef här, til sit stora nöje, logerad hos Hr. LOOTEN, som varit Gouverneur både på Ceylon och på Celebes. Utom Academiska Trågårdens besåg Hr. Professorn här de förnämsta Naturalie-Cabinetter, såsom hos Herrarne BOHADSCH, LUTMAN, FORTESCÜR med flera. Et par dagar användes på Landet hos Hr. MAXIMILIAN HENR. SANDRICOUR, Marquis de S. SIMON, en Herre, som utmärkt sig igenom en egen upfinning, at bevara de ömtäligaste Örtor och Tråd vid lif öfver Vintren. Uti Trågårdskonsten erkännes denne Marquis för en sådan Måstare, at han öfver hela Holland, til ock med af Harlemska Blumister, rådfrågas som et orakel.

Resan fortfattes igenom Osnabrück til Hamburg, hvarest Hr. BUCH's Botaniska Trågård, Hr. BOLTEN's, REIMARI, SCHULZ's, GISEKE's, GRÜNOV's och flere Herrars vackra Naturalie-Samlingar besågos. Hr. WEBER's Mossor och Hr. FABRICII Insecter läckade Hr. Professorn til Kiel; de förtjente ock denna lilla afväg; men det fågnade vår Resande ännu mer, at där få se vår saknade FORSKÅLS rara Ört-samling, som var under Hr. FABRICII vård.

Uti Köpenhamn besågs den nya Botaniska Trågård, Kongl. Naturalie- och Konst-Kammaren samt Academiens Cabinet,
vida-

vidare Hr. Grefve von MOLTKE, Herrarne SPENGLERS och CHEMNIZ's stora Snäck-förråder. Conference-Rådet HOLMSKÖLDS, Etats-Rådet ROTTHÖLLS och MÜLLERS, Professorerne BRÜNNICHS och CAPPELS vackra Cabinetter. Kammarherren SUHM besöktes äfven; ty man kan icke lemna obefedt hans stora och kostbara Bibliothek; men detta, ehuru märkvärdigt, var en större skatt för en LAGERBRING, än för en von LINNÉ. Imedertid har Hr. Professorens allestädes vunnit Vänner, Kunskaper och Samlingar. De 5 kistor med Naturalier, som skickades ifrån England, äro lyckligen hemkomne til Upsala. De Franska, som afgått ifrån Rouen til Hamburg, innehålla utom annat, föga mindre, än 3000 nya Species af Örter. Ifrån Amsterdam väntas ock en betydlig mängd af nya Örter och andra Naturalier. Alt sådant årnar Hr. Professorn at vid lediga stunder, more Patrio, beskrifva. Härtill önskas honom lifstid, hälsa och lycka! Han får då tillfälle at bekräfta det hedrande omdöme, som de måst uplyste Utlänningar honom gifvit, neml. *at Norden ännu icke förlorat sin LINNÆUS.*

(Ups. Sällsk. Tidn. 1783 N:o 49.)

Die Neueste Entdeckungen in der Chemie, von D. LOR. CRELL. Leipf. (Se det föregående p. 80.)

VII Th. 270 p. innehåller utom utdrag af *K. Franske Vet. Ac.* (1777) och *K. Svenske Vet. Acad.* (1779), *Haarlemska Vet. Soc.* (16 och 17 del.), m. m. 9 egna Afhandlingar. Hr. B. R. CRELL önskar, til bevis det *Spiritus Vini* icke upkommer endast genom gäsning, at någon före gäsningen ville framskaffa honom (t. e. genom *Acidum Nitri*) utur gäsningsskickelige kroppar, såsom Säcker, inkokad Vört eller Drufvemust, hvarigenom skulle bevisas at skilnaden emellan Syran af Säcker och af Ättika endast beror på tilredningsfättet. Hr. B. R. v. VELTHEIM beskriver några märkvärdiga stycken af sin fordna Samling. Hr. HERBSTEDT har förvandlat Vinstens-Syran, igenom dephlogisticerande med *Acidum Nitri*, til en vårkelig Säcker-Syra, och tror at det går lika få an med andra Syror utur Växtriket; han har ock af helt ren *Spiritus Vini* genom *Acidum Nitri* fränskilt en vårkelig Säcker-Syra. Hr. GÜNTHER feck et godt *Causticum Antimoniale* af *Reguli Ant.* uplösning i het *Acid. Vitr. conc.* och *Koksalt*, och en lika god *Naphtha* med *Zink*, som med *Calx Zinci*, uplöst i *Acid. Salis.* För Hr. GREEN har *reductio Boracis* bäst lyckats när han med stark eld

eld destillerade Koksalt och Sal Sedativum med hvarannan. Moderluten vid Saltvärken gaf honom med Vit. Martis aldrig något brukbart Bittersalt, men väl med Alun. Hr. WESTRUMB feck af Calx Zinci, uplöst i Acid. Salis med Spirit. Vini, väl en gul Olja, men ingen värdelig Naphtha. Hr. Pr. Succow beskriver i sin 1:sta Afhandl. förhållandet af Spir. Vini emot Zink; icke allenast vanlig Spiritus utan ock Alkohol löser något där af i värma. Hr. WIEGLEB handlar om visse Syrors förhållande emot Fixa Alkaliska Salter til måttning; han fant väl, med Hr. BERGMAN, at Alkali Minerale behöfver til sin måttning mer Syra än Alkali Vegetabile, men bägge behöfva likväl mått af Acidum Nitri, mindre af Acidum Vitrioli och minst af Acidum Salis. J. G. H. feck väl en Naphtha af Acidi Vit. conc., Köksalts och Spiritus Vini blandning med (genom Brunsten) dulcifierad Acidum Salis, men ej förr än den sist öfvergångne Syran med rent Alkali Vegetabile blifvit måttad. Hr. GREEN beskriver et sätt at til bästa möjliga pris i stort tilreda Salmiak utan sublimation, Sedlizer och Glauber-salt; 7 delar Alun och 12 delar Köksalt kokas en half timme med hvarannan i 36 delar vatten, silas, afhålles från det af kolden præcipiterade Glauber-saltet, inkokas vidare til hälften och den i Acidum Salis uplöste Alun-jorden præcipiteras nu genom

nom en Spiritus, som fås på destillations-vägen med utglödgad vedaska utaf rутten urin, sedan silas det från Alun-jorden, då man utan Sublimation får Salmiak därpå. (at Hr. GREEN icke funnit Alun-jorden uti *Wenzels Lehren der Vervandtschaft der Körper*, faller Rec. underligt för; hon är dock mot nästan alla Syror icke allenast efter Salia Alkalina, utan ock de andre uplöslige jordarterne, ja efter några Metaller.) Hr. KOHL visar at en på CRAMERS fått beredd ren Regulus Cobalti drages af magneten; glaset därpå har väl en beständigare färg än glaset af Koppar, ja af Järn, men som dock kan genom repeterad stark eld göras flychtig och blacknar genom röken af Köksfalt. Hr. HERMBSTEDT har ej kunnat få Naphtha af ren Acidi Tartari förening med ren Spiritus Vini, fastän en del af den öfvergångne Spiritus gjorde Kalkvattnet grumligt, och efter afbränning lämnade litet Acidum Tartari kvar, hvilket beviser at han förenat något af denne Syran med sig. Hr. TILEBEIN råder at til Naphthæ Salis hastiga, goda och ömriga beredande, slå 4 delar Spiritus Vini i en rund rymlig flask, ställa den 2 a 3 timmar i snö, hvartil sedan slås på en gång 3 delar af et, likaså i snö genomkyldt Acidum Salis Fumans, därpå slutas flaskan väl til med kork och förbindning, skakas starkt, ställes därefter en timma i snö, sedan några timmar på

et

et något varmare ställe och siff inne i rummet, och dagen därpå öfverdestilleras Naphthan på vatten.

(Gött. anz. 1783. 95 St.)

Beschreibung einiger Neuen und seltenen Pflanzen nebst den dahin gehörigen Zeichnungen, är af Hr. Hof-R. o. R. MURRAY i Göttingen inlämnad til därvarande Vet. Societeten vid dess Sammankomst den 10 siff. Maji. — *Spilanthus salivaria*, *foliis ovatis obsolete serratis*, *caule obliquo flexuoso paniculato*, är upkommen af de frö som den Fransyske Botanicus Hr. DOMBEY samlat vid Lima; denne annuelle växtens tilnamn härrör af rotens och bladens egenskap at samla mycken saliv när hon tuggas, hvilket dock äfven sker af et annat Species af samma genus, neml. *Spil. Urens* L. Hon har små hvita blommor som *Acmella*. — *Lycium heterophyllum*, *foliis ovatis flexuosis glaucis ramis horizontalibus spinis gemmaceis*, är et klen tråd, från obekant fädernesland, som tål det varma Orangeriet vål; det liknar *Lycium Boerhaviæfolium* L. Supl. p. 150 måst, äfven med dess blekgröna blad; dess måsta taggar äro väckelige bladknoppar; af bladens sneda ställning kommer det ofelbart at de äro lika

N:o 14. O glat-

glatte på hånge sidor. — *Gypsophila Viscosa*, *foliis lanceolatis*, *internodiis caulis ramorum et pedunculorum medio viscosis*, *petalis emarginatis*; en annuel växt, har det besynnerliga at fröhuset icke springer i 5 utan i 4 sidor; sedan hon är fädd i drifbänk tål hon fria luften. — *Solanum marginatum* L. Suppl. 147, beskrives nogare således: *S. Aculeatum*, *foliis sinuato - angulatis*, *subtus omnino, superne margine, tomentosis*, *calycibus tripartitis*; fröen kommo från Hr. ZUCCAGNI i Florenz, under namn af Sol. Abyssinicum; i härvarande Trägård är det annuelt. — *Tetragonia expansa* Murr. är den sista; dess väsentliga Character är *T. herbacea ramis expansis elongatis*, *foliis parabolicis*, *floribus plerumque solitariis*, *fructu cornuto*. Sedan A. redan beskrifvit och namngifvit denne ört, fant han henne i Hr. Pallas Hortus Demidoffi, under namn af *Demidovia tetragonoides*, men tror henne likväl icke nog characteriserad til at utgöra et särskildt genus:

(Gött. anz. 1783. 90 St.)

Nyheter:

Medicinæ Doctorn Hr. CARL NORELL (a) är från en utländsk resa, enkannerligen til Eng-

(a) Se om honom Band. I. p. 214:

England, nyligen til Fäderneslandet återkommen.

Garnizons-Medicus i Christianstad Doct. CARL SAUER har d. 13 Januarii följande fått Kongl. Maj:ts Nådiga Resolution på Prov. Medici Sysslan i Christianstads Län, när Professoren STOBÆUS därifrån afgår,

Regem. Fältskåren vid Kongl. Artilleriet, JOH. CHR. FRÖLING, (a) hvilken allsedan dess tjenstetid vid Högtförlig Hennes Maj:ts Drottning LÖVISA ULRICAS Hof, som Hof-Chirurgus, fortfarande med betjäning äfven hos H:s Kgl. Höghet Princesan SOPHIA ALBERTINA, har d. 30 April fått Kgl. Maj:ts Nådiga Fullmakt som Lif-Medicus.

D. 30 Martii dog i London den berömde Anatom. Doct. WILLIAM HUNTER, Drottn. Lif-Medicus. Han var född i Glasgou i Skottland.

Den 30 April är Prov. Medicus i Christianstads Län, Professorn Doct. KILJAN STOBÆUS befordrad til Artis Obstetriciæ Professor vid K. Akademien i Lund.

K. Franske Vet. Akademien har til dess Utländske Ledamot, efter den berömde Berlinske Chemicus MARGGRAF, valt K. Svenska Vet. Academiens Secreterare och Ridd. af K. Nordst. Orden Hr. PER WARGENTIN.

(a) Har förut varit Under-Chirurgus vid Kongl. Lazarettet.

D. 10 Julii blef Med. Doct. Hr. CARL NORELL af K. Coll. Med. utnåmd til Artis Obstetricæ Adjunct efter framl. Lic. LINDERHOLM.

Förteckning på Svenske Läkare 1783.
(Fortf. från p. 190).

8:o, *Medicinska Faculteten vid Lunds Academie.*

Hr. Doct. EBERH. ROSENBLAD, Med. Pract.
Prof. Ord. Assessor i K. Coll. Med.
Led. af K. Vet. Acad.

Hr. Doct. CHRISTIAN WOLLIN, K. Lif-Med.
Med. & Chem. Prof. Ord. Led. af
Physiogr. Sällskapet i Lund.

Hr. Doct. KILIAN STOBÆUS, Art. Obstetr.
Professor. (a)

Hr. Doct. LARS ARETIN, Adjunct. Ord.

Hr. Doct. AND. EIL. BARFOTH, ad. Th.
Anat. Professor, Led. af Physiogr. Sällsk.

Hr. Doct. JOH. HENR. ENGELHART, Adjunct.
Extraord. Refer nu på 3:dje året utomlands (b).

Ur-

(a) Hr. Professorn lärer ofelbart snart få et litet Accouchements-Hus inrättat vid Academien, på det ungdomen där måtte vinna nödig öfning och Professionén blifva svarande til ändamålet.

(b) För Vetenskapens skull nämnes här 1:o. Histor. Natur. Professor Ord. Hr. ERIC GUSTAF LIDBÆCK, Plantage Directeur, Ridd. af K. Vasa-Orden, Led. af K. Vet. Acad., Vet. o. Vitt. Sällsk. i Gótheborg och Physiogr. Sällsk. i Lund.

Utdrag af et Brev dat. London den 13
Juni 1783.

- - - "Alla förnuftiga människor här,
"äfven Hr. WOLFE, som är nog smittad af
"Alchemiskt gräl, hålla Doct. PRICE (a) för
"en bedragare; men det är ej få lätt at
"bevisa det, ty han är slug nog at göra få
"många svängningar, at man ej vål kan kom-
"ma åt honom. Hr. WALSH har årbudit sig
"at gifva honom 600 Guinéer för hvarje
"gran Guld, som han kan producera mera
"än vigten af det pulver han lägger in, med
"förbehåll at han har armarna bara til arm-
"bogen under procesfen, och at det sker i
"närvaro af folk, som förstå Chemien; men
"PRICE har svarat, at det är fruktlöst at vi-
"sa experimenter för folk, som ej tro hvad
"de se med egna ögon.

"Det har varit under öfvervågande at
"sluta honom ur K. Vetenskaps-Societeten,
"som ock vål torde ske, om icke Landets
"Lagar voro däremot".

2:o, Extraord. Prof. o. Bot. Demonstr. Hr AND.
JAH. RETZIUS, Design. Hist. Natur. Prof. Ord.
Led. af K. Vet. Acad., Vet. och Vitt. Sällsk. i
Götheborg, samt Secret. och Led. af Physiogr.
Sällsk. i Lund.

(a) Se p. 20.

Resa til Goda Hopps-Udden, Södra Polkretsen och omkring Jordklotet, samt til Hottentott- och Caffer-Landen, åren 1772-76, af AND. SPARRMAN, M. D. Professor, m. m. Förste Delen. Stockh. 8:o 1783, utom Dedic. til Kongl. Maj:t och Förteckning öfver innehållet 766 pag. med 9 Kopparstick och Charta öfver distriktet omkring Cap.

I denna första Delen förekommer egentligen Resan til *Cap* och därifrån et stycke öster ut i distriktet, til gränsen af Cafferlandet; Resan til Söderpolen bespares til nästa Del, hvaraf emedlertid p. 86-106 gifves et kort begrep.

A. förekommer genast Läsaren med underrättelse at här icke söka efter mönster på Språk, skriflått och händelsernas oafbrutna sammanhang, ej heller en fullständig Historia om *Cap*, äfven at öfver 2000 beskrifningar på obekante Naturens alster i denne Bok ej vinna rum.

Til årfättning finner man här de omständeligaste beskrifningar på hvad A. under Landtresan i Africa sedt och hört.

Ankomsten til *Cap* skedde d. 11 April 1772. Afresan med *Cap. Cook* och Hrr. *FORSTER* til Söderhafvet den 22 Nov. s. å. Åter-

Återkomsten til *Cap* d. 22 Martii 1775. Resan in åt Landet börjades d. 25 Julii f. å. och flöts genom återkomst til *Cap* den 15 April 1776.

At göra utdrag, til prof på Arbetets värkeliga värde, blefve öfverflödigt och onyttigt; det förtjänar ofelbart at läsas på sit ställe; några få exempel anmärkas endast, til Låfarens upmuntran.

P. 67. Philosophisk köld emot en höflig Slavvinna. P. 71. fara för håxeri hos Colonisterne af Insect-samling. P. 73. Adamitisk Botanisering. P. 80. Africansk Ållkogs rangordning. P. 124. förmån af spenslig kropp vid nattläger. P. 126. omständelig under rättelse om Oxpiskor. P. 138. affprång från Africanske Oxar til Irländske Hästar. P. 147. *Callus* vid Benfår. P. 168. förmån at vara Trumpetare om man blir drucken i granskap med Hyæna. P. 187. Hottentottinnornes blygsamma Knå-förkläden. P. 223. Hottentottiska Flickors misf lyckade kärleks förfåt och tractering. P. 301. Enke-Maitreser hos Colonisterne. P. 321. et slags Myror, (*Termes*) (a) hvilka tjena til föda för Hottentotterne. P. 373. huru denne nation tål ovanligen starka doses *Emetica*. P. 379. huru de begrava lefvande Dibarn med desfs döda Mor. O 4 P. 246.

(a) Se detta Bänd P. 89. mera och tydligare under rättelse om detta Insect.

P. 426. nyttan at få anseende af håxeri hos Hottentotter. P. 474. Hottentotternes låtta tilgång på Vilbråd af egen afvel. P. 642. och följande, *vålförtjdnte Anmärkningar vid Hr. Grefve BUFFONS ensidige utlåtelse om flere Svenske Naturforskare.* P. 693. beskrifning om en Kalf af en Hippopotamus (Sjöko?). P. 709. lård undersökning huru en Skogs-Hottentott lårt konsten at muta. P. 711. huru en djerf Skytt blir tunglöfd af kärlek m. m., som visserligen lårer sylvessåtta Låfarens upmärksamhet, förådla des s smak och upfordra des omdöme.

Figurerne åro vackre; de fåste finnas förut i K. Vet. Acad. Handl. vid Hr. Professorns dår införde och hår til en del omtryckte Rön.

Die Neuesten Entdeckungen in der Chemie, von Doct. LOR. CRELL, VIII Th. 282 p. IX Th. 258 p. Leipzig. (a)

Desse båge Delar innehålla, utom hvad som år tagit ur Kgl. Sv. Vet. Acad. Handl., utur Roziers Saml. och K. Fr. Vet. Acad. för 1778 m. m. 23 egna Afhandlingar. — Hr. B. R. SCOPOLI såg at en aldeles efter

BERG-

BERGMANS fått tilredd Blodlut, sedan litet Destillerad Åtticka blifvit tillslagen, fälde, i Solen stald, småningom öfver $\frac{1}{3}$ del sin vigt af Berliner-blå, och han påstår at den olika färg, hvilken Hr. MORVEAU såg då han fälde Metaller med sin Blodlut, härrörde af hans ogrundade förtroende til en Cristalliserad Blodluts fullkomliga renhet. — Gref v. SALME berättar at han fått Saltpeter och dess Syra genom fällning af Järn-Vitriol, med et på egit fått tilredt Alkali Volatile, och tror at Vitriol-Syran nästan på lika fått låter förvandla sig til Saltsyra. — Hr. B. R. CRELL fant Brunsten äfven så fördelaktig til at dulcifiera Acidum Nitri och til Naphtha Nitri, som Hr. WESTRUMB försökt honom vid Naphtha Salis; 16 delar Nitrum, 8 delar Brunsten, lika mycket Acidum Vitri. concentr. och 24 delar Spirit. Vini gäfvo 23 delar Acidum Nitri dulce och af den fecks $\frac{1}{24}$ Naphtha. — Hr. DELME beskriver hvad som händer, när man til Acid. Nitri fumans, hvilken blifvit betäckt med dubbelt Skedvat-ten, dryper Spiritus Vini; han feck lika så mycket Naphtha som han tagit Acidum Nitri, och i residuum feck han värdeligt Nitrum, tillika med et obekant Salt (kanske en Säcker-Syra?). Vål torkad Saltpeter gaf med hälften så mycket Acid. Vitri. concentr. en Saltpeter-Syra i en CrySTALLINISK form, som dock snart smälte, och en Spiritus, hvars e-

genteliga tyngd nästan är = 1619. — Hr. WESTRUMB har icke kunnat dulcifiera Acid. Salis med Järn, men väl med Kalkjord och Bitterfalts-jord, 2 andra Brunstens beståndsdelar; äfven har han genom Brunsten dephlogisticerat Benzoe Salt och Vinstens-Syra, (men ej Acid. phosphori) och sedan lätteligen dulcifierat dem med Spiritus Vini. När man destillerar Acid. Salis och Acid. Vit. öfver Brunsten, gå de up i röda dunster, luckta som Acid. Nitri, men behålla för öfrigt sine egentelige egenskaper. — *Densamma*, gör det troligt at ånskönt man tyckes få Aurum Fulminans utan Alkali Volatile, har det kunnat hårröra af den i Syra uplöste Guldkalken, och tillskrifver det af honom anmärkte product vid Tenn-uplösningar, dels af en långsamt anstald uplösning, dels af et öfverblifvit bränbart väfende. — Utaf en stor myckenhet Aqua Sem. Petros. såg Hr. HERMBSTEDT små fina spetsige Crystaller, lika Benzoe Salt, falla ned, hvilka för öfrigt förhöllo sig lika med Ætherisk Persilje-Olja och tändes af Acid. Nitri fumans; hvilket icke skedde med de sköna bladlika, på vatten simmande Crystaller af Oleum Sem. Foeniculi, som han i sträng vinter feck anskutne af Oljan. — I anledning däraf at Säcker-Syra är sig så olika, alt efter som hon blir tilredd, gör Hr. HERMBSTEDT den sannolika Slutatts at Acida Herbarum ursprungligen
 lins

sins emellan komma öfverens, som styrkes därafter, at A. af Acidum Tartari fått aldeles lika Crystaller med de af Säcker-Syra, när han på BERGMANS fått förfarit. — *Densamma* styrker til at bereda Caust. Lunare af et Acid. Nitri, som är vid pals lika stark med dubbelt Skedvatten, hvartil endast tagas en gång til så mycket Silfver. — Herr GREEN visar af egne försök at man med god Krapp kan färja Bomull vål och beständigt röd, när man någre veckor förut vål blöter honom i Tran, pressar så ut fettets, kokar den sedan i en lut, som ej är caustik och därefter betar den i en uplösning af Alun Smak (Myrtus Brab. L.) och Galläplen, och medan Bomullen därafter ännu är våt, kokas den med Krappen i sjudhett vatten; han beskriver ock huru man af Veijde kan få den största möjliga myckenhet Indigo; märkvärdigt är, at om han vid torkningen länge ligger i Solen och fria luften, blir han helt hvit. — Hr. Doct. REUSS berättar huru ACHARD och LUDVIG genom dephlogisticerad Luft så öka hettan i några kol, at Järn smälter innom få sekunder. — Hr. ILSEMAN har gifvit en Metallisk Silfver-glans åt bokstäfver, som varit skrifne med Bly-ättika, därigenom, at han på dem dirigerat dunsterne, som upstiga när man slår en Syra på hepar sulphuris; likaså har det lyckats på hvit Blyspat; när hvit Gips smältes en time med hälften så mycket Flußspat, feck

feck han efter kallnandet utseende af en bladlik Spat. — Hr. B. R. CRELL berättar om Senator BECKERS årfarenhet, som icke allenast feck Saltpeters-Syra af Ko-urin och efter tillblandning med ren lut Saltpeter, utan feck ock honom af en blandning af dyngpuss-vatten, lut af bränd Får-gödsel och stött Krita, och grundar därpå sin mening at Saltpetern vid vanliga fjudningar fås af dylika Djuriske fuktigheter, men icke af luften; ger ock förslag til förbättring i desis tilredning; han beskriver här ock fåttet (a) at tilreda de *Turinske Facklorne*, hvarvid Phosphorus är hufvudsaken. — Hr. HASSE har blandat Acid. Nitri med Balsamer, Stenolja och andre brånbare, fete och ætheriske Oljor, och af de måste försöken fått et värkeligt Harts, som lucktade efter Balsamerne och Oljorne, och afskildes genom kalt vattens pågjutande; af Rosenolja blef productet mera likt Talg, med Vax-olja likt Ägg-gula, och med feta Oljor liknande Vax (åfven i anseende til förhållandet med Spiritus Vini?) — Hr. BINDHEIM visar genom tjenligt försök at den blå jorden, som uppkommer vid uplösningen af flere slags eldfast Lutsalt, *är en värkelig Berlinerblå*, och består af flycktigt Lutsalt, phlogiston, Kalk och Kiesel-jord, Gips,

(a) Som blifvit honom meddelt af Hr. Doct. DEJEAN. De göras nu i Strasburg.

Gips, Järn och Brunsten; han viser därutaf at Alun-jord icke är oumgångelig vid des beredning, och, i anledning af visse naturlige arters undersökning, at flyktigt Lutfalt har del i denne blå färg (a). — Hr. DELIUS förklarar Gallstenar för et djuriskt Harts; de lösa sig i Äggegula, Såpa, Tinct. Antimonii, Spirit. Æth. Hoffmanni, och i Spiritus Vini, och præcipitera sig därifrån, lika som Hombergiskt Salt, i små blad; Salmiak är et naturligt Salt af Människo-våtskorne; med den allmänna röda Bolus har han af Saltpeter fått en Spiritus fumans lika som af Köksfalt; Spatsyra är ej annat än Acidum Salis. — Hr. HEYER håller icke för rådligt at göra Syruer Geleéaktige, emedan de då Inarare förderivas; af lika delar Flusspat och Gips kunde han icke få en nog lätt flytande gläsering på Koppar; af Chamom. rom. feck han ingen blå utan en gul Olja. — Hr. GREEN hämtar Aer Fixus i pustlar från källare fulla med öl, och blåser så honom i vattnet som han vil mätta; han råder at taga Crystaller af mineraliskt Alkali, beredt genom osläckt Kalk utur Glaubersalt, til Benzoë Salts-afskiljande; Brunsten har verkligen beröfvat Svafvel en del af sit brännbara väfende när de handterades i en retort. — Hr. Hof-Med. BUCHHOLZ har fått den bästa

(a) Se pag. 171.

dephlogisticerade Luft, 66 quarter af 8 lod, i en bēllagen Ler-Retort; Glas-Retörter smältas desförinnan; det caustika ljusgröna och vid sidorne rödaktiga residuum fräste med Syror (det har ock Rec. märkt, tillika med en skarp Skedvattens-luckt, ehvad Syra han slog därpå). — Hr. Insp. KOHL anmärker, at icke all Cobolt, som ger Frittan en skön blå färg, därför gifver Porcellinet samma vackra färg. Utur saften af Sedum acre, precipiterar Spiritus Vini en Massa, som åter löser sig i vatten. — Ridd. LANDRIANI anser Aer Fixus som grunden til alla Syror. — Hr. COURTOIS gör beständiga färgor af Zink, som kunna brukas lika med Bly-färgor. — Hr. WOLFÉ har sedt en svartaktig Wismut Regulus utan Svafvel eller Arsenic.

(Gött. anz. 1783. 91 St.)

Förteckning på Svenske Läkare 1783.
(Fortf. från pag. 212.)

9:0, K. Coll. Medici Membra och Practici i
Landsorterne.

Hr. Doct. APPELBAUM (NILS) Prov. Med.
i Nyköping.

Hr. Doct. BALK (LARS) Assessor, Prov. Med.
i Roslagen.

Hr.

- Hr. Doct. BEYER (GEORG. H.) Stads-Physicus i Ystad.
- Hr. Doct. BEYERSTÉN (JOH. GEORG) f. d. Prov. Med. i Nyland.
- Hr. Doct. BERGER (ALEX.) Assessor, Bruks-Patron, bor i Vermland.
- Hr. Doct. BERGIUS (PETTER) Bruks-Patron, bor i Vermland.
- Hr. Doct. BJÖRNLUND (BENGT) Assess. Prov. Med. i Björneborg.
- Hr. Doct. BERGMAN (JOH. GABR.) Assessor, Prov. Med. i Åbo Lån.
- Hr. Doct. BOECLER (CHRIST. ERNST) Stads-Physicus i Upsala.
- Hr. Doct. BLOM (CARL MAGN.) Assessor, Prov. Med. i Hedmora, Ledamot af Kongl Vetenskaps Akademien.
- Hr. Doct. BRANDELIUS (LARS) Lector vid Skara Gymnasium.
- Hr. Doct. CARGER (HENR.) Prov. Med. i Uleåborgs Lån.
- Hr. Doct. COLLIANDER (JOH. G.) Prov. Med. och Lector vid Gymnasium i Vexiö.
- Hr. Doct. CRONHOLM (JOACHIM) Provincial Medicus på Åland.
- Hr. Doct. CÖLLN (JOH. VON) Assessor, Prov. Med. i Lidköping.
- Hr. Doct. DRÖES (P.) vice Prov. Med. i Philipstad.
- Hr. Doct. DUBB (PETR.) Amir. Medicus i Gôtheborg.

- Hr. Doct. EKMAN (JOH. HERM.) Assessor,
Prov. Med. i Carlstad.
- Hr. Doct. EKMARK (CARL DAN.) Prov. Med.
i Lovisa.
- Hr. Doct. ELFVENBERG (EMANUEL) Provinc.
Med. i Kuopio.
- Hr. Doct. ENGSTRÖM (PER) Falu Gruf-Med.
- Hr. Doct. FAGRÆUS (JON. THEOD.) Stads-
Physicus i Alingsås.
- Hr. Doct. FAXE (ARVID) Amiralitets Medi-
cus i Carlsrona.
- Hr. Doct. FEUCH (SAMUEL) Stads-Physicus i
Malmö.
- Hr. Doct. FLODIN (CARL CLEM.) Provincial-
Medicus i Borås.
- Hr. Doct. FORSKÅL (JONAS) Medicus Nobil.
i Nerike.
- Hr. Doct. GERSDORFF (LARS A.) Expeditions
Medicus vid Flottan i Carlsrona.
- Hr. Doct. GRYZELIUS (JOH.) Prov. Med. i
Torneå.
- Hr. Doct. GRÅBERG (JOH.) Stads-Physicus i
Götheborg.
- Hr. Doct. HAGSTRÖM (JOH. OTTO) Provinc.
Medicus i Linköping.
- Hr. Doct. HALL (BIRGER MART.) Provincial
Medicus i Westerås.
- Hr. Doct. HALLENBERG (GEORG) Bergslags-
Medicus i Norberg.
- Hr. Doct. HALLENIUS (JONAS) Prov. Medicus
i Upsala Län.

- Hr. Doct. HAST (BARTH. RUD.) Assess. Prov. Medicus i Wafa Lån.
- Hr. Doct. HJERTZELL (GUST. JOH.) Stads-Physicus i Christinæhamn.
- Hr. Doct. HJORT (JOH.) Prov. Med. i Wisby Lån.
- Hr. Doct. HJORTZBERG (LARS) Amiralitets Medicus i Carlsrona.
- Hr. Doct. HULTMAN (DAVID) Prov. Medicus i Wennersborg.
- Hr. Doct. HUNTER (N. N.) K. Lif-Med. Bor på sin Egendom i Östergötland.
- Hr. Doct. LEYONMARK (JOH. JAC.) K. Lif-Medicus, Prov. Med. i Philipstad.
- Hr. Doct. LINDECRANTZ (ERIC) Fåldt-Medicus.
- Hr. Doct. LINDERHOLM (HERM.) Practicus i Yftad.
- Hr. Doct. LINDVALL (JOH.) Prov. Medicus i Carlsrona.
- Hr. Doct. LYMAN (JOH.) Provincial-Medicus i Örebro.
- Hr. Doct. MONTIN (LARS) Assessor, Prov. Med. i Halmstad. Led. af K. Vet. Acad.
- Hr. Doct. NÆZÉN (DAN.) Provincial-Medicus i Umeå.
- Hr. Doct. NORDBLAD (ERIC) Assessor, Prov. Med. i Gefle Lån.
- Hr. Doct. NORELL (CARL)
- Hr. Doct. NYANDER (JOH. CARL) Provincial Med. i Wimmerby.

- Hr. Doct. PALM (CHRIST.) Stads-Physicus i Westervik.
- Hr. Doct. PFEIFFER (JOH.) Assessor, Kongl. Ordens-Boktryckare.
- Hr. Doct. RIBBEN (EDVARD) f. d. Practicus i Gôtheborg, bor nu på sin Landt-Egendom i Westergôthland.
- Hr. Doct. RYDBÄCK (ERIC) Provincial Medicus i Wadstena.
- Hr. Doct. SAHLBERG (JOH.) Assessor, Lector i Hernösand.
- Hr. Doct. SANTESON (AND.) Prov. Medici, Medhjelpare i Lifgedinget och Fabriqus Medicus i Eskilstuna.
- Hr. Doct. SAUER (CARL) Prov. och Guarnizons Medicus i Christianstad.
- Hr. Doct. SCHULTZEN (MATH. G.) Assessor, Stads-Physicus i Gôtheborg.
- Hr. Doct. SIEVERT (JOH.) Assessor, Prov. Medicus i Mariåstad.
- Hr. Doct. SKRAGGE (NILS) K. Lif- och Prov. Medicus i Uddevalla.
- Hr. Doct. STICKMAN (AND.) Bruks-Medicus i Wåster Bergslagen.
- Hr. Doct. SVEDELIUS (GUST.) Provincial Medicus i Fahlun.
- Hr. Doct. THURLING (ERIC) Stads-Physicus i Sahla.
- Hr. Doct. TILLÆUS (PER) Assessor, Provinc. Med. i Helsingland.

- Hr. Doct. **TRENDELENBURG** (CASPAR) Stads-Physicus i Carlshamn.
- Hr. Doct. **UNGE** (PER) Prov. Med. i Malmö.
- Hr. Doct. **WADSTRÖM** (J. A.) Pr. M. i Ekefjõ.
- Hr. Doct. **WAHLBOM** (JOH. G.) Assessor, Provincial Medicus i Calmar, Led. af K. Vet. Acad.
- Hr. Doct. **WALLERIUS** (JOH. G.) f. d. Chemiæ Professor vid Upsala Academie, Ridd. af K. Vasa Orden, Led. af K. Vet. Acad. m. m., bor på sin Landt-egendom i Upland.
- Hr. Doct. **WILKE** (CHRIST. DAN.) Stads-Physicus i Norrköping.
- Hr. Doct. **WITHKOPF** (JOH. CHR.) Professor, Reg. Fältsk. vid Östgötha Cavall. Reg.
- Hr. Doct. **WOLLRAT** (J. G.) Falu Gruf-Med.
- Hr. Doct. **WÄHLIN** (AND. MAGN.) Assessor, Hofrätts- och Provinc. Medicus i Jönköping, Led. af K. Vet. Acad.
- Hr. Doct. **WÄNNMAN** (CARL HENR.) Prov. Medicus i Helsingfors.
- Hr. Doct. **WESTRING** (JOH.) Practic. i Norrk.
- Hr. Doct. **ZANDT** (CARL FR.) Prov. Med. i Tavastehus.
- Hr. Doct. **ZETTERBERG** (HENR.) f. d. Prov. Med. i Nyköping.
- Hr. Doct. **ÖSTERMAM** (MAGN. GABR.) Prov. Med. i Lif-Ged. och Lector vid Gymnasium i Stregnås.

* * *

Således funnos år 1783 af Promoverade Doctores Medicinæ i Riket:

1:o, K. Collegii Medici Ledamöter och betjäning, se p. 1.	—	—	16.
2:o, Under Colleg. lydande Låra- re, p. 3.	—	—	6.
3:o, Medici Pauperum, utom Coll. betjäning, p. 4.	—	—	1.
4:o, K. Håfvets Medici, p. 4.	—	—	6.
5:o, Practici Holmenfes, p. 4.	—	—	15.
6:o, Medicinska Faculteten i Upsa- la, p. 189.	—	—	6.
7:o, — — — i Åbo, p. 190.	—	—	3.
8:o, — — — i Lund, p. 212.	—	—	6.
9:o, K. Collegii Membra och Practici i Provincerne, p. 222.	—	—	77.
			<hr/> 136.

*Väderleken och de måst gängbara Sjuk-
domar, Månaderne April, Maji och
Junius 1783.*

April.

1. Morg. mulet, 1 gr. v. Barom. 25,49.
Midd. 5 gr. v.
2. Morg. mulet, 3 gr. varmt, Bar. 25,64.
Midd. klarnade, 8 gr. varmt.
3. Morg.

3. Morg. klart, 5 gr. varmt, Bar. 25,74.
Midd. 13 gr. varmt.
4. Morg. mulnade, 5 gr. varmt, Barom.
25,73. Midd. klart, 14 gr. varmt.
5. Morg. mulet, hade om natten rågnat,
2 gr. v. Bar. 25,16. Midd. litet snö,
2 gr. k. Häftig Nordanstorm.
6. Morg. mulet, 5 gr. kalt. Midd. 2 gr.
varmt.
7. Morg. mulet, 3 gr. v. Barom. 25,56.
Midd. 10 gr. varmt.
8. Morg. klart, 4 gr. v. Bar. 25,50. Midd.
12 gr. varmt.
9. Morg. klart, 3 gr. varmt, Bar. 25,49.
Midd. dunkelt, 11 gr. v.
10. Morg. halfklart, 4 gr. v. Bar. 25,55.
Midd. 11 gr. v., aft. litet rågn.
11. Morg. klart, 2 grad. v. Barom. 25,71.
Midd. 10 gr. v.
12. Morg. klart, 1 gr. k. frost. Bar. 25,75.
Midd. 9 gr. v.
13. Morg. halfklart, midd. 11 gr. v. Bar.
25,90.
14. Morg. mulet, smårågn, 4 gr. v. Barom.
25,82. Midd. klart, 13 gr. v.
15. Morg. strömoln, 4 grad. v. Bar. 25,58.
Midd. 12 gr. v.
16. Morg. mulet, 2 gr. varmt, Bar. 25,00.
Midd. 5 gr. varmt, aftonen snöblandat
rågn.
17. Morg. klart, 1 gr. v. Bar. 25,56.

18. Midd. 12 gr. v.
 19. Morg. klart, 1 gr. v. Midd. 8 gr. v.
 Bar. 25,87.
 20. Klart, morg. 1 gr. k. Midd. 6 gr. v.
 21. Morg. klart, 3 gr. varmt, Bar. 25,57.
 Midd. mulet, 8 gr. varmt.
 22. Morg. mulet, 3 gr. varmt, Bar. 25,64.
 Midd. klarnade, 8 gr. v.
 23. Morg. klart, 1 gr. v. med frost, Bar.
 25,82. Midd. 9 gr. v.
 24. Morg. klart, 3 gr. v. Bar. 25,72. Midd.
 10 gr. v.
 25. Morg. klart, 3 gr. v. Barom. 25,64.
 Midd. 5 gr. v.
 26. Morg. klart, 2 gr. k. Bar. 25,95. Midd.
 knapt 4 gr. v.
 27. Morg. klart, 1 gr. varmt. Midd. 13
 gr. v.
 28. Morg. klart, 6 grad. varmt, Bar. 26,86.
 Midd. 16 gr. v.
 29. Morg. klart, 7 grad. v. Barom. 25,92.
 Midd. 17. gr. v.
 30. Morg. klart, 9 gr. v. Bar. 25,80, eft.
 midd. 18 gr. varmt, om afton mulet
 med stånkrågn.

Maji.

- I. Morg. halfklart, 7 gr. v. Bar. som fal-
 lit til 25,65, steg til 25,80. Midd. 12
 gr. v.

2. Måst

2. Måst mulet med snöblandat rågn några timmar, morg. 6 och midd. 4 gr. v.
3. Morg. klart, 1 gr. k. Bar. 25,61. Midd. 5 gr. v. Snögade litet.
4. Mera mulet, små rågnskurar. Midd. 11 gr. v.
5. Morg. klart, 3 gr. varmt, Bar. 25,41. Midd. 10 gr. varmt, aftonen mulet, började rågna.
6. Morg. mulet med vackert rågn, 6 grad. varmt, Bar. 25,23. Midd. 3 gr. v., ibland hagelskurar.
7. Morg. mulet, 3 gr. v. Barom. 25,43. Midd. snöblandat rågn, 5 gr. v.
8. Morg. mulet, duggrågn, 2 gr. v. Bar. 25,56. Midd. 7 gr. v.
9. Morg. mulet, 3 gr. varmt, Bar. 25,69. Midd. 4 gr. v., fruktsamt rågn i flere timmar.
10. Morg. klart, 3 gr. varmt, Bar. 25,63. Midd. 12 gr. v.
11. Klart, 6 gr. varmt.
12. Morg. klart, 6 gr. varmt, Bar. 25,73. Midd. 14 gr. v.
13. Morg. klart, 8 gr. varmt, Bar. 25,71. Midd. 18 gr. v.
14. Morg. klart, 11 gr. varmt, Bar. 25,75. Midd. 20 gr. v.
15. Morg. klart, 11 gr. varmt, Bar. 25,60. Midd. halfklart, 21 gr. varmt; mulnade til aft, med fruktsamt rågn om natten.

16. Morg.ullet, 11 gr. varmt, Bar. 25,52.
Midd. 14 gr. varmt, klarnade.
17. Morg. fugtig dimma, 10 gr. v., Bar.
25,69. Midd. klarnade, 21 gr. v.
18. Måstullet, utan rågn, midd. 22 gr. v.
19. Morg.ullet, 14 gr. varmt, Bar. 25,65.
Midd. litet stånkrågn, 13 gr. v.
20. Morg. klart, 13 gr. varmt, Bar. 25,83.
Midd. 10 gr. v.
21. Morg. klart, 5 gr. varmt, Bar. 25,85.
Midd. 18 gr. v.
22. Morg. klart, 11 gr. varmt, Bar. 25,60.
Midd. 19 gr. v.
23. Morg. klart, 9 gr. varmt, Bar. 25,49.
Midd. 18 gr. varmt.
24. Morg. tunna moln, midd. 23 gr. v.
25. Klart, morg. 17, midd. 23 gr. v.
26. Morg. klart, 12 gr. varmt, Bar. 25,54.
Midd. 20 gr. v.
27. Morg. klart, 14 gr. varmt, Bar. 25,58.
Midd. 20 gr. v.
28. Morg. klart, 14 gr. varmt, Bar. 25,48.
Midd. 24 gr. v.
29. Måstullet, midd. 19 gr. v.
30. Morg.ullet, 8 gr. varmt, Bar. 25,73.
Midd. litet rågn, 12 gr. v.
31. Morg. klart, 7 gr. varmt, Bar. 25,72.
Midd. 17 gr. v.

Junius.

1. klart, midd. 21 gr. v.

2. Morg.

2. Morg. klart, 15 gr. varmt, Bar. 25,59.
Midd. 25 gr. v.
3. Morg. klart med strömoln, 12 grad. v.
Bar. 25,76. Midd. 17 gr. v.
4. Morg. klart, 8 gr. varmt, Bar. 25,91.
Midd. 16 gr. v.
5. Morg. klart, 10 gr. varmt, Bar. 25,95.
Midd. 17 gr. v.
6. Morg. klart, 12 gr. varmt, Bar. 25,91.
Midd. 19 gr. v.
7. Morg. klart, 14 gr. varmt, Bar. 25,85.
Midd. 23 gr. v.
8. Strödda moln med något rågnstänk, 25
gr. v.
9. Morg. klart, 15 gr. varmt, Bar. 25,52.
Midd. torra strömoln, 22 gr. v.
10. Morg. mått klart, 14 gr. varmt, Bar.
25,35. Midd. torra strömoln, 20 gr. v.
11. Morg. strömulit, 13 gr. v. Bar. 25,35.
Midd. mer mulet, 19 gr. varmt, råg-
nade mot afton.
12. Morg. mulet, 13 grad. varmt, Barom.
25,29. Midd. något rågn, 19 gr. v.
13. Morg. klart, 14 gr. varmt, Bar. 25,34.
Midd. torra strömoln, 20 gr. v.
14. Morg. mulet, smätt rågn, 14 gr. varmt,
Bar. 25,53. Midd. 21 gr. v.
15. Klart, midd. 28 gr. v.
16. Morg. klart, 17 gr. varmt, Bar. 25,55.
Midd. 26 gr. v.

17. Morg. klart, 19 gr. varmt, Bar. 25,37.
Midd. 24 gr. v.
18. Om natten åska med ymnigt rågn, morg.
mulet 18 gr. varmt, Bar. 25,29. e. m.
rågn, 17 gr. v.
19. Morg. mulet, 15 gr. varmt, Bar. 25,42.
Midd. klarnade, 20 gr. varmt, e. m.
strömoln med en god rågnskur.
- 20 Morg. klart, 15 gr. varmt, Bar. 25,46.
Midd. mulet, åskedunder och rågn, 21
gr. varmt.
21. Morg. dimma lom klarnade, 16 gr. v.
Bar. 25,46, e. m. åskedunder o. rågn,
24 gr. v.
22. Klart, midd. 18 gr. v.
23. Morg. klart, 15 gr. varmt, Bar. 25,89.
Midd. 20 gr. v.
24. Morg. klart, midd. 26 gr. v.
25. Morg. klart med Solrök, 18 gr. varmt.
Bar. 25,77. Midd. 26 gr. v.
26. Morg. klart med Solrök, 18 gr. varmt.
Bar. 25,76. Midd. 26 gr. v.
27. Morg. klart med Solrök, 19 gr. varmt.
Bar. 25,72. Midd. 27 gr. v.
28. Morg. mulet och rökigt, 17 gr. varmt.
Bar. 25,56. Midd. rågnstänk, 20 gr. v.
29. Måst mulet med vackert rågn, midd. 21
gr. v. Bar. 25,44.
30. Morg. klart, 12 gr. varmt, Bar. 25,68.
Midd. halfklart, 20 gr. varmt.

* * *

* * *

* * *

Den i sista Quart. p. 105 nämde Maligre Flussfeber märktes ännu i April, men i Maji månad sparsamt och lindrigare; en envis vanlig Catharral-Feber följde därefter, med hosta och plevritiske symtomer; Melslingen aflöstes på Stora Barnhuset af Kopporna, som i Junius dödat någre. Rödfeber har ock i Junius yppats sporadice, utan at vara särdeles svår, förmodeligen en följd af den tidiga starka värmen och torkan, samt kyliga nätter.

Sedan *Hans Kongl. Höghet, Svea Rikes Kron-Prins*, öfver et helt år beständigt varit vid god hälfa och Dets ålder nu för Koppymning var den tjenligaste, blef, på *Kongl. Maj:ts Nådigste Befallning*, Kopporna på *Honom* ympade, efter föregången præparation, f. m. d. 29 Maji; Cuticula var genom Vesicatorium uplyft och färsk Materia pålades; den 1 Junii syntes at smittan tagit; den 2 blef *Hans Kgl. Höghet* tung och sömnig, hade ingen appetit, någon hufvudvärk, mycken ömhet under den ympade armen, mot afton lindrig feber med påföljande orolig nattömn; den 5 i morgonstunden syntes någre Koppor, hvarest Febrer måst försvunnit och *Hans Kgl. Höghet* blef munter; hade icke heller desse dagar hållit sig vid
 sän-

fången; den 6 rolig sömn öfver natten, Kopporne börja höja sig och några flere fynas komma i anslaget och på kroppen; den 7 någon oro öfver natten af stickningar i ympfåret, Kopporne höja sig; den 9 god nattro, ingen Feber, Kopporne höja sig mera; den 9 god sömn, apetiten återkommen, Kopporne börja mogna; den 10 god sömn, *Prinsfen* glad och munter; den 11 rolig natt, de först i anslaget utslagne Koppor börja torka; den 12 god sömn; Kopporne, omkring 70 öfver kroppen, utom vid ympfåret, börja nu mera torka; den 13 alt i naturlig vålmåga, Kopporne torka öfver hela kroppen. Den 15 *Prinsfen* mår alt bättre och bättre, Kopporne falla af, ympfåret läkes; den 21 var hålsan så fullkomligen återstald at *Hans Kongl. Höghet* börjat fara ut; den 24 hölts för *Hans Kongl. Höghets* återvundna hålsa en allmän Tackfäjelsedag i alla Stadens Kyrkor, äfven som vid Parola Malm i Tavastland, under Canonernas losfande, inför *Kgl. Maj:t*, som då var vistande där vid Campementet.

Vården, under ympningen, var anförtrodd til Assessoren i K. Coll. Medicum Doct. C. F. v. SCHULZENHEIM, biträdd först af Reg. Fältskåren Assessor ELIAS SALOMON, och efter hans afresa med *Kongl. Maj:t*, af Prosectorn Doct. A. J. HAGSTRÖM.

Under *Kongl. Maj:ts* vistande vid förnämde Campement i Finland på Parola Malm en half mil från Tavastehus Stad, hände den 12 Junii, då Exercitien slutades med falfvor af Artilleriet, den högstbeklageliga olyckan, at *Kongl. Maj:t*, vid en Dets Håft oförmodeligen öfverkommen skrämjel, föll til marken och afbröt öfra delen af vänstra Armpipen. Om vidare förloppet hvaraf följande gifver uplysning:

”Efter *Hans Kongl. Maj:ts* den 12 siffl. Junii, klockan half 8 om aftonen timade olyckelige fall, befants Dets vänstra öfre Armpipa (Humerus) vara snett afbruten, ungefär 3 tum nedanför Axel-leden, (a) och Benändarne skutne öfver hvarannan, som vid et snett brott vanligen ske plågar. Denna Fractura Humeri Obliqua, blef genast genom min åtgård behörigen förbunden, samt anstalt gjord, at *Kongl. Maj:t* i en sittande ställning kunde båras från Parola til Tavastehus, för at ernå mera bekvämlighet; och led *Kongl. Maj:t*, under det Han blef buren, mycken sveda, hvaraf Honom flere gånger nog mattighet åkom. Vid ankomsten til Tavastehus kl. 1 om natten, hade Konungen Feber, och kunde
”ej

(a) Således under Deltoides. Se förhållandet därvid i Prof. MARTINO Afh. om Benbrott Cap. 13. p. 91.

”ej få någon fömn utan klagade öfver värk
”uti Brottet. Det blef därför nödvändigt at

”Den 13 på förmiddagen öppna förban-
”det; då också orfaken til värken, uptäck-
”tes hårröra af Ben-åndarnes rubbning under
”transporten, och hände däraf, at få snart
”Brottet åter blifvit jämkat i sin ordning,
”och Armen genom et tjenligt förband blif-
”vit beqvämt placerad, försvan plågan med
”detfamma få märkeligen, at *Kongl. Maj:t*
”kunde samma dag, helt munter äta mid-
”dag med Dets Suite.”

”Den 14 hade *Kongl. Maj:t* sofvit väl
”hela natten. Var utan all Feber och gick
”uppe i Sina rum, med föga vedermöda af
”Sin brutne Arm.”

”Den 15 vaknade *Kongl. Maj:t* efter
”en rolig fömn, och klagade Sig ej, oak-
”tadt en ökad Svulnad och Blånad i dag
”yppade sig uti nedre Armen. Var ock nu
”aldeles Feber-fri.”

”Den 16 och 17 mådde *Kongl. Maj:t*
”helt väl, och hade inga besvärliga tillfällen,
”hvartil en nödig stillhet och afpassad diät
”ganska mycket bidrog.”

”Den 18 som Blånaden på nedre Ar-
”men började aftaga, och öfre Armens svul-
”nad åfven minskats, blef nödigt at i dag
”ömsa Bandagen och densamma hårdare om-
”linda; hvilket *Hans Kongl. Maj:t* Nådigt
”för-

”förklarade medföra betydelig lifa och stad-
”ga uti Armen.”

”Den 19, 20, 21 och 22, var *Kongl. Maj:t* utan all Feber och plåga, och uppe-
”hålt Sig i Sina rum med all stillhet och
”önskelig vålmåga.”

”Den 23 förfökte *Kongl. Maj:t* at gå-
”ende promenera i fria luften, hållande en
”af Sina Cavallierer under armen, hvilket
”lyckades ganska väl och utan någon plåga
”efteråt.”

”Den 24 åkte *Kongl. Maj:t* et litet styck-
”ke uti Dets Vagn och gick sedan til fots
”den öfriga vägen til Lågret, samt befant
”Sig därvid helt väl och utan besvär i Ar-
”men, sof ock ganska väl den påföljande
”natten.”

”Den 25 begaf Sig *Kongl. Maj:t* kl. 6
”om morgonen til Lågret, och hade styrka
”nog för at Sjelf föra Befålet och at til fots
”följa Truppernes rörelser, och då Konun-
”gen kl. 9 om aftonen hemkom, klagades
”endast öfver en, så modofam förrättning,
”vanligen åtföljande trötthet.”

”Den 26 hade Konungen sofvit väl,
”och var i dag så litet fatiguerad af de för-
”ledne dagars starkare rörelser, at *Kongl. Maj:t*
”i förmodan af lika lyckelig utgång,
”i morgon (den 27 Junii) årnar resa håri-
”från. Och har Armbrottet under et be-
”qvämt och stadgat låge, vunnit all den
”fast.”

”fasthet, som denna korta tiden möjligent
”kunnat tillåta. Tavastehus d. 26 Junii 1783.”

ELIAS SALOMON.

Vid *Kongl. Maj:ts* lyckliga återkomst
til Residencet den 9 Julii kl. 4 om morgo-
nen, var *Kongl. Maj:t* i så måtto förbåttrad,
at någon svulnad som ännu återstår, gifver
hopp om fullkomlig restitution. (a)

Borgerskapet i Stockholm har til under-
dånig fågnads betygande öfver *Kgl. Maj:ts*
lyckliga återkomst och öfvervundna olycks-
händelse gifvit 4000 R:daler sp. til K. Laza-
rettet här i Staden, af hvilket Capitals ränta
vise Sångar där skola underhållas för Arm-
och Ben-brutne, under namn af *Loulais Sån-
gar*, til åminnelse af *stället* där olyckan hån-
de, ej långt från Tavastehus.

Et ganska hedrande efterdöme! hvari-
genom underfåtares glädje bäres på et var-
aktigt fått til de fenaste och tacksamme ef-
terkommande.

*Philosophical Transactions of the Royal
Society of London Vol. LXXII. for
the Year 1782. Part. I. 1782. 302 p.*

- - - IV) J. TORLESE, Esqv. beskriver et
dubbelt Flicke Missfoster, där bägge Barnen

VO-

(a) Vid slutet af Julii månad borttogs Förbandet. Man hop-
pas at *K. Maj:ts* lyckliga Kropps-constitution snart lä-
rer fullkomligen återställa hälfan, hälft man ej lärer haf-
va at fruckta någon complication vid Arm-Brottet.

voro med fätet sammanvuxne, hade en gemensam Anus och Nafse, men eljest all ting förskilddt; det lefde endast några dagar. Figur är ock bifogad.

- - - XIV) RICH. KIRVAN fortsätter sine försök och anmärkningar öfver åtskillige Salters egentelige tyngd och attractions-kraft (Se det föregående, detta Band p. 87). Först råttar han några misstag sålunda: Tort Alkali Veget. håller i 100 gran icke 21 utan 22, 457 gran fast luft och fordrar til sit mättande af den sura delen af Mineral-fyror ungefär 36,23 gran, men äro de aldeles befriade från jord, vatten och fast luft, fordras 46,77 gran. Ju starkare Acidum Vitr. är och ju mindre vatten tillades, desto längre tid förlopp, innan blandningen ärhölt den största möjliga tätthet; Hr. K. lät honom altså stå hela 12 timmar, innan han undersökte; och gifver nu 2 förbättrade Tabeller öfver blandning af Acidum Vitrioli och Nitri med vatten: Dephlogisticerad Acidum Nitri vidgade sig 0,057, vid en skiljaktig värme af 90°; hvilken egenskap i allmänhet är likställig med graden af värmen hos Acida Nitri och Salis, alltid starkare än utvidgandet, vid lika värme, af vatten; Acidi Nitri expansion är lika med expansionerne af dess sura del och vatten tillsammans tagne. Vid Acid. Vitrioli conc. och diluti expansion fant Hr. K. inga så visla lagar, förmodeligen e-

medan desse merendels innehålla främmande ämnen; 100 gran rent Alkali Minerale fordrade til sin mättning 60-61 gr. Acid. Vitri. dil., 57 gran Acidi Nitri och 63-67 gran helt rent Acidum Salis; 100 gran rent flygtigt Alkali fordrade 106 gran ren Acid. Vitrioli, 115 gran - Nitri och 130 - Salis; 100 gran ren Kalkjord fordrade 104 gran rent Acidum Nitri och 112 rent - Salis; 100 gran Bittersalts-jord, som icke löses af Syror om icke med tilhjelp af eld, fordrar rent Acidum Vitrioli 125, Acidum Nitri 132 och Salis 140; lika mycket ren Alunjord behöfver af Acidum Vitrioli 133 gran - Nitri 153 och - Salis 173,45 gran.

Helt viktigt är hvad A. nu anförer om Phlogiston; *antändelig Luft förklarar han*, då han i sin art är ren, *at vara ingen ting annat än phlogiston*: väl icke oblandat, hvilket det, lika med fast Luft, aldrig förekommer våra sinnen, utan bragt til Luft genom eld; detta söker han med egen och andras ärfarenhet därigenom at visa, at det åger alla de egenskaper som man tillskrifvit phlogiston: alla brännbara kroppar uphöra at vara sådane, så snart all antändelig Luft är utur dem drifven: Metaller förlora då alla et brännbart väsende tilhörige egenskaper, men bekomma dem åter genom antändelig Luft, som af dem aldeles och odelt upslukes, äfven i Alkalisk Luft, och då blir allenast en
Luft

Luft qvar, som hvarken är Alkalisk eller brånbar; Arsenic-syran utdrifver hon visserligen då allenast, när Metallen därmed är öfvermåttad, och äfven hon blir en regulus arsenici, när man låter brånbar Luft gå genom henne, uplöst i dubbelt så mycket vatten. Voro en Syra därtill nödig, så måste utslaget alltid blifva olika efter Syrans art, likasom Medelfalter bli olika efter olika Alkali och Acidum. (Detta tycker Rec. icke vara en nödvändig följd, ty den brånbara Luften kunde åga et til alla Syrors danande tjenligt grundämne, och märker man icke någon skilnad emellan slagen af brånbar Luft? och vore det icke möjligt at vid visse operationer en del af den möjliga Syran stige tillika up i Metall-jorden?) När man med akt-samhet utestänger all den yttre Luften, lå kan brånbar Luft ingalunda göras skickelig för andedrägten genom tvättande i vatten; hon kan ej heller bestå af $\frac{1}{3}$:del phlogisticerad Luft och $\frac{2}{3}$:delar phlogiston, ty då skulle hon endast vara $\frac{1}{3}$:del lättare än allmänna Luften, då hon likväl är 11 gånger lättare; äfven borde efter antändandet mycket mer kvarblifva än vårkeligen blifver. Likasom Æther och Oljor, när de ganska ofta destilleras, sluteligen blanda sig med vatten, äfven så gör brånbar Luft, fastän phlogiston för sig aldrig ingår denna förening. Kanke phlogiston är en electric flytande kropp, i et 100

gänger mer förtunnat tillstånd än det är i andädelig Luft. Sluteligen föker A. utstaka myckenheten af phlogiston i hvarjehanda Luftarter och i Svafvel; i Saltpetterluft genom jämförelse af Acidi Vitrioli och Nitri värkan på Järn; 100 cubic tum däraf innehålla 6,7 gran phlogiston och 33,2 gran Acidi Nitri; äfven uti fast Luft vil A. finna det och tror at phlogificerad Luft skiljes därifrån uti ingen ting annat, än at hon är därmed öfvermåttad och blir därigenom olöslig i vatten (Hår förefaller det Rec. at A. går för fort öfver LAVOISIERS, utmärkt noga, gjorde försök, hvilken fann den Luften, hvaruti Metaller calcinerades, vara, icke Fixe, utan phlogificerad, som icke blandade sig med vatten; och at det som vid Metallernes calcinerung blandade sig med deras kalker, var icke Fixe utan phlogificerad Luft och syntes sådan utan Fixe Luft, när Metallen til sin reduction icke behöfde något phlogiston; Kalkvattnets dunkelhet, öfver hvilket han med brånglas calcinerade Bly, var obetydligt och syntes uppenbarligen vara så blifvit mera af en händelse, ty PRIESTLEY blef vid lika omständigheter icke varse det, hvilket visserligen snarare låter höra sig, än at Kalkvatten, som redan så ofta är anmärkt, skul le blifva oklart genom fasta Luftens tillfälliga närvaro därutinnan.) Vid den renaste dephlogificerade Luftens blandning med Saltpetterluft,

Luft, feck A. altid Fixe Luft; altså förvandlas icke Luften genom förbränning i phlogificerad; utan den delen däraf som redan af Naturen är phlogificerad, blir därefter qvare. Brunsten löser sig annars endast i phlogificerade Syror; men äfven i fast Luft. Säckerya blir genom phlogiston lättare löslig i vatten än hon förut var; dephlogificerad Acidum Salis är icke så löslig som den vanliga. 100 cubic tum fast Luft hålla 8,357 gran; lika många tum sur Vitriol Luft 6,6 gran; lika många tum Svavel-Luft 40,61, och äfven så många tum sur Koksalt-Luft nästan 0,227 gran phlogiston.

(Gött. anz. 1783. 92. St.)

Utdrag af Prov. Medici i Björneborg, Assessor B. BJÖRNLUNDS Embets-Berättelse för år 1782. (Fortfättning från p. 99.)

Den mycket bekanta Farfot, (a) nära lik Sydenhams Febris Hyemalis, eller den Flußfeber, som af HUXHAM och STOLL kallas *Influenza* och måst känd under samma namn, samt hvilken äfven tyckes kunna kallas en Synochus Rheumatifans, blef i Martii månad all-

Q 3

mån

(a) Se p. 84, 94, 98.

mån öfver hela Landet. Den skall komma ifrån Ryssland och långre bort. Den var allmän i de mästa hus, så i Björneborgs Stad som på Landet, i denna månad. Sjukdomen började med Feber och rysningar, omväxlande med hetta, som kunde råcka en dag eller mera, tillika med stark värk i hela kroppen, hosta, hufvudvärk, hos en del stickningar i hufvudet, såsom ock pleuritiska håll och stygn. Hos åtskillige märktes nåsblod i början, som några gånger återkom. Några hade härvid halssjuka i början. Sjukdomen varade hos större delen uti 6 a 7 dagar, eller också mindre, då den med Medicamenter blef motad. Curen utgjorde åderlåtning, för dem, som hade pleuritiska ånstöter, stickningar i hufvudet, fårdeles stark värk, voro blodfulle och hade fårdeles stark Feber, annars Laxerande hvarannan dag, jämte lindrigt svettdrifvande af mindre hitlig art, på mellandagarne, såsom af Spiritus Mindereri, Bezoardica, Campher-pulver, Pulvis Antimonialis, eller ock James pulver, som jag för en del nyttjade, utom förtunnande varm drick, samt medel för Hostan, som efter några dagar blef lös. Somlige hafva igenom blott svettdrifvande och åderlåtning öfvervunnit densamma, såsom Allmogen på Landet, hvilken jämte åderlåtning, nyttjat badstugu til svettningens befördran härfore. Få hafva häraf blifvit döde. Tvåanne per-

fo-

soner dödde häraf här i Staden, af tillfött
 fvårt håll och pleurisié, som ej blef skött.
 Ehuru sjukdomen efter några dagar öfvergeck
 och ibland utan särdeles medel därföré, hån-
 de dock at någon Hosta kvarblef, som i-
 bland räckte kortare och ibland längre tid,
 hvarföre med Laxerande samt Bröst-medel
 fortfors. Bröftet behöfde ibland efteråt stär-
 kas.

Vatten-Koppor förspordes här och där,
 såsom i Ulfby Socken och Luvia Capell i
 Euraåminne Socken. Desse voro, ehuru of-
 ta flere til antalet, dock oordentelige, til lit
 utevarande och förhållande emot ordinaira
 Koppor. En liten Feber föregeck eruption
 häraf, däraf Barnen voro kinkoge och oroli-
 ge, samt hete.

I början af April månad begynte den
 omtalte Flus och Rheumatiska Febren at af-
 taga och förspordes efter medlet af måna-
 den ej.

Den 1 Julii börjades Brunns-curen vid *Lill
 Raumo Brunn*, hvarvid sig infunno, för Frofs-
 lemningar 1, Bröstsjuka 1, Rheumatismer 2, Ar-
 thritis 2, Ögonsjuka 1, Hypochondrie, Hyfterie
 och svag maga 19, Svindel 1, Stenpassion
 1, Tænia 11, Lumbrici 2, Ascarides 1,
 Utslag 1, Herpes 1, för blodrening 1, sum-
 ma 45 personer. De måsta hafva af Bruns-
 Curen blifvit förbättrade, och några hulpne,
 såsom med elak Maga, Svindel, Ögonsjuka

och *Ascarides* besvärade. Binnickemasken har hos de måsta blifvit afdrifven, til någre hela Malkar hos hvarje, emedan de fläste hyfa mera än en af det slaget. *Pulvret af Rad. Filicis* har därför blifvit nyttjat en och annan gång under Bruns-Curen, i första glaset, med Laxativ af Ångelskt Salt därpå, efter et par timmar, och hvarigenom Binnickemask frampå dagen afgådt. En mente sig vål fått til 80 a 90 alnar Binnickemask på en gång framdrifven härigenom. Någre hafva brukat Curen hemma med drickningens underlåtande för den dagen, vid hvilket tilfalle Bolus blifvit tagen i stället för Laxer-faltet. Annars har Binnickemask äfven för sig sjelf afgått under vattnets bruk. En til åren kommen Man, som et par år varit mycket plågad af *Ascarides*, at han därför ej fådt ro, miste öfverflödigt därpå under Curen, och har sedan fått ro därför. *Lumbrici* hafva äfven afgådt. Den 8 Augusti slöts Bruns-Curen.

Uti Början af Månaden yppades *Skarlakans-Feber* i Björneborgs Stad, och vid samma tid på et och annat ställe utom Staden. Uti Eura Socken hade den hittills gådt, samt något i och omkring Tamerfors, som jag efter ditkomsten vid slutet af månaden förnam. Den åkom här i Staden endast Barn på en lång tid, börjades med ondt i halsen, svårighet at svälja, svullna halskörtlar

lar och ömhet i hela kroppen, hvarpå infan sig Feber, med rysningar, våmjelse och upkastning, ibland Diarrhoe, tät och svår andedrägt, hufvudvärk, slumrande, hastig puls, gulbrun Urin, brännande i hullet. Ibland åtföljde liten torr hosta. Et dygn efter Frosan framkommo på ansligtet, bröstet, armar och ben röda klasar, som omsider drogo sig tillsamman och gjorde en röd couleur öfver hela kroppen, dock hos somliga stycktals, med svulnad å de ställen som rodnaden intagit. Ansligtet var hos de flåsta rödt och gånande, Febren tiltog eftermiddagen. De måsta hade til det femte dygnet svårighet at svälja, då någon dåfvenhet eller svettning åkom, rodnaden aftog och slem begynte at upharklas, samt Halsjukan gifva sig, tillika med Febren, som på det 8:de eller 9:de dygnet uphörde, jämte rodnaden. Efter 7:de dygnet, såsom ockfå förr, vid de första dyggen, visade sig hos flere å de ställen, som rodnaden och svulnaden intagit, lika såsom Frisel, hvarmed rodnaden var öfverströdd, som kliade och ibland sved tillika, ifrån hvilka ställen huden först i små sådor, sedan i bredare stycken affjällades, som geck ibland fortare, ibland längre ut. Af flåckarne slog ibland en del ut och in hos somliga. Af de som ledo svårare, hade somlige skoftals, så i de första som de följande dyggen, då det drogs ut på tiden, lamhet uti

en eller flere lemmar. Somlige med lindrigare Skarlakans-Feber hade et långe och några veckor varande rødt utslag med det frifelaktiga blandat, å en och annan lem på kroppen, som med kliande och svidande mycket besvärade. Hos de som døde, märktes ingen lindring på det 5:te och 6:te dygnet, utan Halsjukan, Andetåppan med flere plågor, jämte Febern tiltogo, som vid det 9:de dygnet gemenligen, eller ibland något senare, ändade lifvet. Oedemateuse svulnad infan sig få hos dem, som lindrigt genomgådt Skarlakans-Febern, som dem som haft den svårare, ehuru desse voro mer i fara, och som tilstøtte 2 a 3 veckor efter åfvannämde Halsjuka, hvaraf flere satte lifvet til ån af Halsjukan. At desse ej høllo sig inne efter utslagets öfvergång, bidrog måst til åkomst af denne svulnad. Svulnade körtlar under öronen, som varit svåra at förde-
 la och långsamt gått til mognad, hafva märkts hos några, hvaraf hos tvånne böllden öpnat sig in i örat, som sedan långe varit flytande. Annars har svulnaden i körtlarna som åtföljt sjukan, lagdt sig efter hand. Frampå Sommaren förekom åfven Halsjuka hos åtskillige Barn, utan Skarlakans-utslag, med svullna Halskörtlar eller under öronen, som voro svåre at förde-
 la, och hvaraf någon gerna öfvergeck til mognad. Halsjukan eller svårigheten at svälja var hos desse ej stor,
 eme-

emedan denne utgjorde en *Cynanche externa*, dock funnos någre fullvuxne af en svår Halsfjuka angrepne, hvaruti Mandlarne, Tungspenet och Velum palatinum, tillika med svalget, voro inflammerade. Curen för Skarlakans-Febern utgjorde åderlåtning hos äldre, omslag omkring halsen, ibland med *Linimentum Volatile*, Blodiglar, Koppning och Spansk Flugå frampå halsen, som ockfå applicerades hos Barn af några år, Laxativ, kylande medel under Febern, samt det som afvände oppression och svårigheten at svälja, samt inflammation i munnen, såsom insprutning, penselfaft &c. *Sulphur auratum Antimonii Tertiæ præcipit.* *Kermes mineralis*, eller *Essentia Antimonii Huxhami*, gjorde i synnerhet de första, vid Andetåppa och svårare oppression god tjenst, gifne et gran i sender eller mindre. *Essentia Pimpinellæ* hade åfven, såsom slemlöfande, värkan, til 10 a 15 droppar gifven. Efter öfvergången halsfjuka, nyttjades til lindrig svettning underhållande, Flåder-Thée, varm drick, och *Spiritus Mindereri*, eller *Antimonii Tincturen*. Efter hudens affjållande, gofvos Laxativer et par gånger i veckan, til påföljders förekommande af *Oedemateus* svulnad, med regime hårunder, samt; då den åkommit, Thée af Enebår och *Radix Ononidis*, med *Squilla* pulver, jämte frotteringar och Laxativer, åfven *Cremor Tartari* til bruk, hvarmed

med svulnaden, innan Feber därtill kom, kunde afvåndas. Efter öfvervunnen svulnad gafs styrkande medel af China eller andra tonica, jämte det at kroppen froterades. Under min *practique* hos et antal af denne sjuka, hvaraf en del haft den svårare, har ingen dödt.

Kikhosta förekom hos åtskillige här på orten, som afhalps ibland med Skålpåcks-Curen, men såkrare med kråkmedel af *Ipecacuanha*, eller *Tartarus Emet.* behörligt lämpade, Laxativ af *Rhabarber* samt *China*. Ibland desse var dock en gäse af 8 års ålder, som ej kunde förmås at taga kråkmedel, för hvilka han var rådd och tvång därvid ej kunde ha rum, hvarföre *Suttcliefs-cur* valdes, af *Tinctura Corticis Peruviani* 3 lod, *Tinctura Cantharid.* en drachma, och *Elixir Paregoric.* et lod, sammanblandade, och hvaraf, först 40, sedan 50, til 70 droppar gävos i sänder 4 gånger om dagen, med den vårkan, at *Kikhostan* inom 8 dagar förlorade sig, med kik och kråkningarne, och som redan förut börjat at minska, hvarpå, för den öfverblefne hackhostan nyttjades samma medel, ehuru i mindre dosis et par veckor, och så med *Tinctura Cantharid.* uteslutande på en vecka eller mera, hvaraf det öfverblefna stillades. Ingen strangurie åkom genom *Tinctura Chantarid.* bruk på denna tiden. Et Barn hade *Kikhostan* och *Skarlakans-Febern* på en gång, men gick båge sjukdomarne igenom.

Af

Af Cholera eller Gallsjuka, förordfakades dödsfall hos några Barn denna tiden. Öngonjsjuka fortfor här i Staden och til en del på Landet här omkring i denna månad.

Kopporne yppades i October. Til berednings-cur håremot, och til undgående af svårare koppor, har jag tilstyrkt Tjåruvattnets bruk förut, samt et och annat lämpeligit under curen. Små förkylningar af ovarfamhet, under mera kylig våderlek och tilltagande köld, åkommo somliga. Skarlakans-Febern aftog mer och mer i denne månad här i Staden.

Binnickemask - Curen med Radic. Filic. och Boli, anstaldes hos 4 i et hus, i denne månad, hvaraf den första eller modren, hade afgang af en hel mask af 10 alnar, 2:dra en Son 15 år, 2 maskar af 31 alnar och en half; 3:dje en Dotter 14 år, 2 maskar af 14 alnar och $\frac{1}{4}$; 4:de en Son 12 år, 3 maskar af 49 alnar och en half; 5:te en Son af 7 år, 2 maskar af 12 alnar. Af desse hade Modren och 2 Barn nyttjat för 3 år sedan denne curen, under mitt inleende, och då ålven haft afgang af mask, men sedan ej repeterat curen, ehuru det blifvit tilrådt, förr ån nu.

Denna Cur af Rad. Filicis, med Bolus, togs af 2:ne i November månad, som länge varit plågade af Binnickemask, den ena en Man 40 år gammal och den andra

20, hvaraf den första hade afgång af 3:ne maskar af 23 och en half alnar, och den andra 31 alnar $\frac{1}{4}$, af 4 maskar. Desse afgingo hos bågge hela och med fina åndan.

Vid tillfällen i år hafva följande Medicamenter, ehuru förr bepröfvade, visat god värkan, nemligen Kråkrotten, Ipecacuanha, i liten dosis, i *hæmorrhagia Uteri*, Aqua Saturnina, i vidlyftigare *Brånsfår*, med nog blåsor, som ensam använd, varit tillräckelig under Curen. Bilis bovina inspissata, har med nytta blifvit tillagd afförande bolus, uti Curen emot *Tania*. Uti Quartaner hafva Amara och Alkalina Chinan tillagde, visat god värkan. Pilulæ e mercurio corrosivo Albo, hafva blifvit nyttjade utan olågenhet, såsom ock visat sig något kraftigare, än Mixtura Mineralis, uti lue Venerea, vid somliga tillfällen. Opium har en gång mycket lättat vid *inspärtrat Bråks* loslande; därpå gafs et gran i sänder 2:ne gånger, kort efter hvarannat, utan at fömn eller benågenhet därtill åkom hos den sjuka. Af Enspåns Decoct efter mitt råd brukt på et helt år, jämte Laxer-pillers tagande då och då, har en Man blifvit måst befriad ifrån en 3:årig *svår Rheumatisme* i lemmanne. Emplastrum Diapompholyg: har låkt et års gammalt *svårt Bensfår* ned emot fotvriften. Uti envis och långvarig *Hufvudvärk*, har Spansk Fluga, efter mitt råd, fatt på Hjesfen, gifvit läker och

skynd-

skyndsam hjälp, sedan i Nacken, å Axlarne och på Armarne fatt, åfven då applicerade Iglar, ej funnos något uträtta, jämte andre medel. Kalt vattens utvårtes bruk, til omslag, har tyckts varit lämpeligt och förmånligt i *hufvudskador*.

Barometerns och Thermometerns högsta och lägsta stånd, för hvarje Månad i år, har varit följande:

Januarius.

Baromet. högft d. 14. — 25,80. Lågft d. 9. 10. 28. — 24,50. Thermom. högft 10. — 6 gr. öfv. O. Lågft d. 5. 6 — 27 under O.

Februarius.

Barom. högft d. 15. — 25,85. Lågft d. 26. 24,85. Thermom. högft d. 24. 26. — 3 gr. öfv. O. Lågft d. 15. — 36 under O.

Martius.

Barom. högft d. 27. — 25,62. Lågft d. 6. — 24,40. Therm. högft d. 2. 3. — 4 gr. öfv. O. Lågft d. 26. — 23 $\frac{1}{4}$ under O.

April.

Barom. högft d. 7. — 25,93. Lågft d. 14. 15. — 25,25. Thermom. högft d. 6. — 12 gr. öfv. O. Lågft d. 24. — 7 gr. und. O.

Maijus.

Majus.

Barom. högst d. 8. 12. 15. — 25,60.
Lågst d. 22. — 25,10. Therm. högst d.
18. — $19\frac{1}{4}$ gr. öfv. O. Lågst d. 6. — 4
gr. und. O.

Junius.

Barom. högst d. 21. — 25,70. Lågst
d. 12. — 25,09. Therm. högst d. 29. —
 $21\frac{1}{2}$ gr. öfv. O. Lågst d. 4. 6. — 7 gr.
öfv. O.

Julius.

Barom. högst d. 25. — 25,69. Lågst
d. 17. — 24,90. Therm. högst. d. 11. —
27 gr. öfver O. Lågst d. 22. — 8 gr. öf-
ver O.

Augustus.

Barom. högst den 22. 23. — 25,53.
Lågst d. 29. — 24,80. Therm. högst d.
4. — 25 gr. öfv. O. Lågst d. 19. — 9 gr.
öfv. O.

September.

Barom. högst d. 8. — 25,89. Lågst
d. 21. — 24,80. Therm. högst d. 3. 4.
— 18 gr. öfv. O. Lågst d. 14. $1\frac{1}{2}$ gr. öf-
ver O.

Oktober.

Barom. högst d. 5. — 25,55. Lågst d.
19. 24,46. Thermom. högst d. 1. — 13
gr.

gr. öfv. O. Lågft d. 25. — $4\frac{1}{2}$ grad under O.

November.

Barom. högft d. 9. — 26,05. Lågft d. 17. — 24,90. Therm. högft d. 2. — 5 gr. öfv. O. Lågft d. 18. — $3\frac{1}{2}$ gr. under O.

December.

Barom. högft d. 1. 2. 7. 8. — 25,90. Lågft d. 28. — 24,50. Ther. h. d. 27. — 2 gr. öfv. O. Lågft d. 25. — 23 und. O.

*K- Vet. Acad. Nya Handl. 2:dra Quar-
talet 1783. (a)*

P. 89. *Utkast til Måse-Slägtets Historia*, af SAMUEL ÖDMAN; Detta Sjöfogel-slågte år hitintils under få mycken stridighet bland Ornithologerne, at en redighet däruti varit högft af nöden; ungarne hafva ofta blifvit beskrefne som fårskildt species, ibland har detfamma håndt med hanar och honor. A. har reducerat alla hitintils bekante under följande 10 Species: *Larus Glaucus*, *L. Niveus*, *L. Marinus*, *L. Fuscus*, *L. Canus*, *L. Tri-*
N:o 17. R *dachy-*

(a) Se det föregående p. 170.

daetylus, L. *Ichthyætus*, L. *Atricilla*, L. *Ridibundus*, L. *Minutus*.

P. 149. *Beskrifning på et nytt Japaniskt Örtigenus, kallat Houtuynia (b) cordata, af C. P. THUNBERG.*

Denne Polyandrift fann A. på vägen emellan Japanske Hufvudstaden Jedo och Holändske Factoriet på Öen Dezima, vid diken och i Trågårdar; hon kallas af Japanerne *Doku Dami* eller *Sjunjak*, har hjertlike blad, 4:delt Calyx, ingen Corolla. Figuren visar henne i naturlig storlek.

P. 152. *Beskrifning på en Mask, hvilken om hösten upåter Rågbrodden; af CLAES BJERKANDER.*

Är en larv af *Phalæna Noctua conspiciellaris* Fn. *Svecica* p. 314. *Syst. Nat.* p. 849.

P. 154. *Anmärkning ar angående några Tråfan, af HANS STRÖM, Professor, Kyrkoherde i Egen i Norige.*

De angå 1:o, *Cancer Locusta*, 2:do, *Cancer Pulex*; 3:o, *Oniscus Scopulorum* och 4:o, *Sjö-Spindlarne*.

P. 159.

(b) Hvarföre icke *Hottynia* eller *Huttynia*?

P. 159. *Tilldgningar til föregående af A-*
DOLPH MODEER, K. Pair. Såljk. Secreterare.

Desse bågge Afhandlingar gifva ytterli-
 gare uplysning uti desse dels hitintils förblan-
 dade, dels helt nya Slågter, deras lefnads-
 och hushållnings-fått.

Rapport de M. M. COSNIER, MALOËT,
DARCET, PHILIP LE PREUX, DESES-
SARTZ et PAULET, Docteurs Regens
de la Faculté de Medicine de Paris,
sur les avantages reconnus de la nou-
velle Methode d'administrer l'Electrici-
té dans les Maladies Nerveuses, par-
ticulièrement dans l'Épilepsie et dans
la Catalepsie, par M:r LEDRU, connu
sous le Nom de COMUS, lu a la Fa-
culté (a) &c., Brochure 8:0 de 115
p. Paris 1783.

Sedan A. länge öfvat sig i Experimen-
 tal-Physiquen, har han på några år börjat
 använda de Electricke försöken til Sjukdo-
 mars botande, och efter flere lycklige prof
 århållit af Policen en publik inrättning til de

(a) I April 1783.

fattigas hjelp, til hvilket ändamål visse uslingar blifvit tagne utur de allmänna Fattighuset och under hela Curen besökte af förenämde Medici. Om förloppet gifves häruti redo.

Efter en vidlöftig Physiologisk Afhandling om det Ele&triska fluidi värknings-sätt vid nerveuse sjukdomar, enligt hvilka grundsatser A. anstält sit tilämpnings-sätt, som är honom eget och som han icke haller rådeligt at, hvad Instrumenterne angår, upgifva för allmänheten, kommer han til berättelse om 6 st. fattigas botande, i många Förenåma personers närvaro, som voro dels Epileptiske, dels Cataleptiske, dels Hysteriske, (flere dylike Förenåma sjuka som han äfven botat, har han hvarken bordt eller fått namngifva) bland hvilka förekommer såsom märkvärdigast en Flicka, kallad HERON, 19 år, som under sina Convulsioner hade de håftigaste ryckningar och et låte som på et visst sätt liknade bulret af en trumma, och som af 4 karlar knapt stod at styras. Alla 6 blevo på kortare eller längre tid hulpne.

Därefter förekommer berättelse om 13 st. dylike uslingar, botade under förenämde Medicorum tillsyn, bland hvilka en cataleptisk qvinna hade, under en attaque, varit i sit orörliga tillstånd öfver 30 dygn, utan mat eller drick, men blef dock emot all förmodan på kort tid, fullkomligen til hälsan återstald.

Me-

Medicorum Slutfatfer, enligt de med desse 13 patienter gjorde försök, äro: 1) at Electriciteten, på detta sätt applicerad, gör först at de Epileptiske anfallen komma tätare, sedan mera fållan och blifva ånteligen aldeles borta. 2) at om den användes under sjelfva anfallet, minskas sjukdomens håftighet och långvarighet, så, at anfall, som vanligen råckt $\frac{1}{4}$ eller $\frac{1}{2}$ time, råcker, under Electriciske stötarne, endast några minuter, och har ofta aldeles försvunnit under första stöten. 3) at sådane Paroxysmer, som genom et flitigt och oafbrutit Electricitetens nyttjande smänningom aftagit i håftighet och återkomst, förvandlas innan de aldeles blifva borta, i blotta sträckningar. 4) at Electriciteten i allmänhet underhjelper alla secretioner och excretioner, besynnerligen Reningens utbrytande och återkomst hos könet. 5) at hon väcker, uplifvar och styrker Muskernes rörelser. 6) at hon ånteligen aldrig vift någon farlig värkan, huru alfvarsamt hon ock blifvit nyttjad, och at, i allmänhet, alla patienter kânt förbättring i styrka, mat-smältning och sjelfva tankekraften, men ingen lidit til bröstet, såsom någre velat frukta.

I anledning hvaraf Deputerade säga: ”vi hålla före at Electriciteten, när han nyttjas efter Hr. LEDRUS sätt, är et kraftigt medel at, icke allenast minska Epileptiske anfall, utan ock at bota dem; en förmån som vi

”läfve ofs i anledning af nuvarande beskaffenhet hos största delen af de under försök hafde patienter; öfver hvilket vi dock förbehålle ofs at sluteligen afgifva vårt betänkannde, efter en få tilräckelig tids förlopp, som kan bekräfta deras fullkomliga återställande.”

Samma Deputerade berättar ock at 60 patienter af bågge könen äro sedermera af Hr. LEDRU, under cur tagne, hvilka tyckas läfva en lika önskelig utgång, och som nästan går fortare än med de förre, i anseende til den fördelaktige årstiden.

Man läser i en not til p. 113, at det icke är lika mycket på hvad del af kroppen man släpper lös den Electricke elden; at den lindrigaste grad därpå kan på visfa ställen icke allenast göra den håftigaste värkan, utan den äfven så hiskelig at döden följer därpå. Til utrönande af desse farlige ställen hafva Hrr. LEDRU, Fader och Son, gjordt de noggrannaste försök, först med flere slags kreatur och änteligen på sig sjelfve. (a)

(Journal de Paris N:o 173. le 23 Juin 1783.)

No-

(a) Man kan ej lätteligen undgå at misstänka något Charlatanerie i desse försök, som eljest äro så ganska märkvärdige och recommenderas til efterföljd, t. e. hvad Hr. LEDRU Instrumenter och de utrönte farliga ställen angår; men kanske han har hopp om en stor belöning för deras uptäckande? En god Physicus och Anatomicus torde dock kunna hjälpa sig fram utan nogare uplysning,

Nova Aëta Phys. Medica Academia Imperialis Naturæ Curiosorum, P. VII. 4:0 c. fig.
 som nyligen i Nürenberg blifvit af Trycket utgifven, innehålla i 1:sta *Afhandlingen* på 296 p. följande de märkvärdigaste Rön: Hr. Doct. REUSS påstår at *Radix Caricis Arenariæ* är kraftigare än den dyra Sasaparillen och bör således brukas framför henne. Hr. PEEREBOM talar om kraften af *Succus Sedi acris*, intagen med Bränvin, emot Convulsioner. Hr. POLLICH beskriber en kvinnas arghet, som med Decocten af Rad. Belladonnæ gjorde dem vanvettige som hon ville bestjåla. Hr. DELIUS visar den nödiga pathologiska skilnaden emellan Aponia, tillfällig förlust af rösten och Alalia, af talegåfvan.

Densamme, om den i de fläste Mineral-vatten befintliga, så kallade Fixa Salmiakken, eller Kalkjord förbunden med Acidum Salis, hvilken, vid undersökningar af dylika vattens beståndsdelar, hitintills icke blifvit nog anmärkt. Hr. MANN om en otidig börd, som var besatt med suppurerande köppor, och hvars mor under grosslesen haft köppor. Hr. CONSRUCH om et mycket utvidgat hjerta, med Säcken fastvuxit. Hr. GMELIN förslag til Acidi Salis bättre dulciferande.

(Erl. Gel. anmerk. XXVI St. 1783.)

R 4.

Doct.

Doct. PHIL. GABR. HENSLERS, K. Dänischer Archiater, Stadt-Physicus zu Altona und Mitgl. der K. Med. Societ. zu Kopenhagen, Geschichte der Lustseuche, die zu ende des XV Jahrhunderts in Europa ausbrach, Erste Band 8:o 474 p. Altona 1783.

Anledning til förenämde märkvärdiga Skrift feck vår årfarne Auctor af den allmänna fördomens sannolikhet, at *Veneriske sjukkan* först upkommit i Europa efter de *West-Indiske Öarnes updæckt*, då likväl den i alla verldsåldrar gångbara liderlighet, likasom all annan öfverflödig vållust, lårer altid hafva medfört sit ofelbara straff. I detta ändamål nödgades A. genomläsa flere gamla Skribenter, och först LUISINUS och ASTRUC, samt de af dem citerade Auctorer. De förre hade icke kânt alla af de äldre, och hos många har ASTRUC misstagit sig och öfverfædt flere märkvärdige ställen, hållt han var intagen af den fördomen at *Veneriske sjukdomen* var ny. De af A. undersökte Skrifter omkring 50 st., upräknas efter tiden då de utkommit och af dem har han utdragit i sammanhang hvad som hörer til saken. Efter et par Astrologer, före slutet af år. 1493, följer CONRAD SCHELLIG, såsom den äldste Auctor i detta ämne, } hvilkens Bok är ut-

gif-

gifven 6 år förr än ASTRUC det föregifver. SCHELLIG talar om sjukdomen, icke som ny och obekant, utan lika med andra sjukdomar, emot dem han gifver goda råd, samt föreslår *Svettbad* och *Quicksilver*, efter sin årfarenhet. WIDEMAN förstår att han märkt *Formica* (Venerisk sjukdom) redan år 1457. BRANDT från Basel hade sig redan 1496 bekant denna Sjukdomens allmänna härjande, och han skrifver om dess botande med sådan säkerhet, at Sjukan omöjeligen då kunde vara nys blefven känd. LEONICENUS bestrider år 1497 at Sjukdomen var ny och påstår sig finna spår därtill hos HIPPOCRATES och GALENUS; enligt hans beskrifning var något epidemiskt däri blandat. MONTETESAURO läste dess beskrifning hos EBN SINA (Avicenna). Den Påfviska Läkaren PETR. PINCTOR, hvilken hvarken af LUISINUS eller ASTRUC citeras, påstår i sin år 1500 tryckte Bok at Sjukdomen börjats år 1483, och at den 1494 först blifvit ganska elak; *den skonade hvarken Hans då varande Helighet Påfven ALEXANDER VI och dess Slägtinge, eller andra förnåma Andeliga*; hvilken uprigtighet är ofstridigt orsaken at Boken blifvit så fållsynt. Af desse och flere gamla Auctorer samlar vår A. en beskrifning på denna smutsiga och ohyggeliga Sjukdom, emedan han icke är nöjd med hvad ASTRUC och FREIND i detta ämne sammandragit. För det närvarande angår

det endast Locale symptomer, egentligast vid partes genitales; längre fram låfvar A. det samma om Sjukdomens mera utbredde kännetecken. Af de Locale tecknen förekommer *Mannens Gonorrhoe*, hvilken ASTRUC och FREIND föregifva vara upkommen $\frac{1}{2}$ Seculum efter Veneriske Sjukan, til hvilken tanke desfs mångfaldiga namn torde gifvit anledning. Långe kallades den Gomorrhia, hvilken nämnes 1491 af ZENUS, men dock ofta, såsom hade den intet sammanhang med Siphilis, hvilket åter kan hårröra däråf, at man anfåg utslag på hela huden såsom det väsentelige af Sjukdomen. I de äldre tiderna kände man nästan alla de locale tilfällen hvilka man ån i dag antager för följder af Siphilis; men man anfåg dem dels som påföljder af en omätlig kärleks-lusta, dels af återhållsamhet, dels skulle Reningen hos könet hafva skulden, såsom förvandlad til et gift. Utom desse från gamle Läkare hämtade bevis, har ock A. funnit dylika hos de tiders Poëter, besynnerligen de Franske, til ex. hos en FRANC. VILLON, hvilken för misgärningar blef 1456 satt i fångelse; af Historici nämnes *Hertigen af Lancaster*, JOHAN af GENT, hvilken förhöll sin Pupill, Konung RICHARD 2, vid desfs dödsfång 1399, otucktens grufveliga följder, i anledning af en vis hans kropsdels förtårande; och ånteligen kan bevis tagas af de tillåtne allmänna Hor-
hu-

husen, och de dem föreskrefne reglor. Den äldste Förordning i detta ämne, som man känner, är af år 1162 i England; 18 sådana privilegierade Hus stodo under Biskopens af Winchester omedelbara skydd, til hvilken borde årläggas 100 skilling (20 R:d. Svenske) böter, om bland de til lösaktighet hållne Flickor fans en smittad. I Venedig voro böterna lindrigare år 1302, ty de stego för samma felsteg ej til högre än en Lire, ungefärligen 3 groschen. (2 skilling Svenskt Mynt.)

(Gött. anz. 1783. 107 St.)

Anmärkning.

Jag har alltid trodt den meningen vara mindre grundad, som härleder Veneriske Sjukdomens upkomst från COLUMBI upptäckt af America (Se min *Underr. at bota sig sjelf för den Veneriska Smittan*, 8:o Stockh. 1775. §. 2.)

Til styrka af hvad den Lärde Archiat. HENSLER här anfördt om des högre ålder, tjänar ock följande:

”M:r VANDERMONDE har i *Journal de Medicine Tom. II. p. 372* infört följande Bref:

”M. H. För 2 år sedan skickade mig
”en af mine Correspondenter i Rom en Bok

” in 4:to, med denna Titel: *Pacifici Maxi*
 ” *mi Poëta Æsculani, Florentiæ anno gratiæ*
 ” *M.C.C.C.C.L. XXXIX. Idibus Novembris*
 ” per Antonium Miscominum. Uti 10:de
 ” Boken *de Matriona* låser man desse di-
 ” sticha:

” Ne confidatis Natibus, sunt omnia ficta:

” Qvo prædicemus? dicimus ista: Mares

” Et placet nulli vos subdere more ferarum,

” Sitque per amplexus ora dedisse fati.

” Inde calet culus, digitisque evellitur, inde

” Ficus habet miseras, atque marisca nates.

” Inde aliquem vidi tanto pallore teneri,

” ut faciem credas immaduisse croco:

” Adde quod hinc olidas hircus celer ibit in
 alas,

” Mirandosque dabit barba molesta pilos;

” Et sæpe in partes centum discinditur ille,

” Ut sit opus fartas ustulet igne nates.

” Non aliter vidi nimio vel Sole vel imbre,

” Panica disrupti, cortice mala, suo.

och i samma Bok, Lib. III. *ad Priapum*,
 låser man:

” Tuque meum, si non properas sanare Pria-
 pum

” Decedet; heu! Non hoc nobile robur erit.

” Ante, meis oculis orbatus priver, vel ante

” Abæsus foedo natus ab ore cadat.

” Non me respiciet, nec me volet ulla puella;

” In me etiam mittet tristia sputa puer.

” Loetior, heu! Toto me non erat alter in orbe!

” Si

”Si cadet hic, non me tristior alter erit.

”Me miserum fordes, quas Marcidus ore
remitterit?

”Ulcera, quæ foedo Marcidus ore gerit!

”Aspice me miserum, precor, ô per poma,
per hortos,

”Per caput hoc sacrum, per rigidamque
trabem,

”Summe pater, miserere mei, miserere do-
lentis,

”Meque tuis meritis fac, precor, usque tuum.

”Hinc ego commendo tota tibi mente, Priape,

”Fac Valeat, fac sit sanus, ut ante fuit.”

Desse vers åro det ojäfaktigaste bevis, at den Veneriske Sjukdomen var kånd i Italien 4 år förr ån COLUMBUS seglade til America. I en senåre uplaga af detta Poetiska Vårk, i Parma, vid medium af 17:de Seculum och som finnes i Kongl. Bibliotheket i Paris, åro desse otucktige verser utslutne.

Således om Siphilis voro kommen til ols från America, måste det hafva skedt före COLUMBI tid. Och hvilken väg har han då vål tagit? Det lårer således bli dårvid, at Siphilis år lika gammal med människans förderfvade feder; och orsaken til desfs förtegan- de före slutet af 15:de Seculum, kan ligga dåruti, at man gjordt desfs mångfaldiga symp- tomer til lika många lårskildta Sjukdomar, under egna namn, samt i briff at såkre låke-
me.

medel förblandat honom, såsom obotelig, med andre svåra utslags sjukdomar, t. e. Lepra, Elephantiasis och Scorbutus.

J. L. ODHELVUS.

Vollständige anweisung zum Zahnausziehen, für angehende Wundärzte, von J. J. H. BUCKING, Med. & Ch. Doctor und Pract. zu Wolfenbüttel. Stendal, mit K. 1782 in 8:o 168 p.

A. är icke allenast en våldöfvad och grundad Läkare och Chirurgus, utan han har ock en utmärkt skickelighet at ganska tydeligen och begripeligen undervisa andra. Detta arbete innehåller förnämligen en noga beskrifning på alla brukliga Instrumenter til Tänders uttagande, enligt deras Mechanisme, skadeliga eller nyttiga egenskap, samt under rättelse huru de böra användas, med försigtighets föreskrifter och hvad fördel kan vara med det ena eller andra; åfven som sjelfva Instrumenterne åro i vackra Kopparstick noga afbildade. Det vore önskeligt at denna Boken allmänt låstes och efterföljdes. Om förblödningar vid Tänders uttagande handlas

las

las grundeligen. Sluteligen bifogas några föreskrifter til Tand-Medicamenter.

(Beitrag zu Erl. Gel. anm. 1783, XXVIII. W.)

*Verbesferte zubereitung des wesentlichen
Weinstein Saltzes. von Hr. MUHLEN-
STEIN, Provisor auf der K. Hof-A-
potheke zu Kopenhagen. (a)*

Acidum Tartari crySTALLIFATUM blir ofel-
bart af många Practici med nytta brukat,
men det skulle ånnu mera komma i gång
och det allmänna hämta mer gagn af denna
förträffeliga upfinning, om det kunde fås för
et bättre pris och tillika befrias från visse
vidlådande olägenheter.

Tilredningsfättet efter Ph. Sv. fordrar
mycken tid och *CrySTALLERNA* innehålla för
mycket vatten, hvarigenom Saltet är benägit
at

- (a) Apothekaren Hr. SCHÉELE, som är rätter Auctor
til detta Salt, har ock genast föreslagit inspis-
sations-vågen; men man valde den andra vågen
för de vackra CrySTALLERNE. Bekräftar det sig at
detta Salt efter inspissation håller sig bättre tort,
så är det en väfentelig förmån i Practiquen,
jämte det at priset bör, i fall därigenom större quan-
tité tillika vinnes, blifva i fjerndel lindrigare,

at snart fuktas och bortsmälta när det blandas med Säckar, hvilken blandning dock är både den beqvämaste och minst dyra.

En annan, både för det allmänna och Apothekaren betydelig omständighet är, at man vid det *nu brukeliga Crystallisations-fättet förlorar för mycket.* Sju Skalp. Cremor Tartari gifva endast 1 Skalp. och 6 a 8 unts hvita rena Crystaller, mer eller mindre, efter som man vid operation är försigtig til. Af Syran kvarblifva 8 til 10 unce, som under de repeterade afdunstningarne tager åt sig något bränt och vil icke anskjuta i Crystaller; hvilka 8 a 10 unce således förloras. Jag har emedlertid genom försök funnit at denne Syran är lika ren, om icke renare, än den som skjuter i Crystaller, och är tillika icke benågen at fuktas som den crystalliserade; det är således en betydande brist i det föreskrifne tilrednings-fättet.

Detta har ock föranlätit mig at genom försök utröna om-och huru det yore möjligt at förekomma denna förlust. Jag är nu öfvertygad at felet ligger i det brukeliga crystallisations-fättet. Under den långa processen insupa Crystallerne mera vatten än nödigt är; och som detta Salt, äfven i dess flytande tilstånd, när det blifvit inkokat til en syrups consistence, icke tål den minsta öfverflödiga värma, så blir det under de repeterade afdunstningarne altför lätt brändt.

Men

Men man bör förfara på följande sätt, så undvikas både det förbrända och den omtalte stora förlusten:

Man följer föreskriften i Pharm. Svecica ända til crySTALLISATION. I stället för at då ställa den afkokte Vinstens-Syran bort at crySTALLISERAS, när man märker hon vil skjuta an, kremper man henne, det är, man rör henne med en träspade starkt om, under fortfarande lindrig afdunstning.

På det sättet löper Saltet tillsammans, i en oändlig hop små fina CrySTALLER: och när det är halftort kan man lätt och bekvämligen fullkomligen få det heltort; i det man endast låter det orört stå kvar på förenämde mätteliga värme.

De således århållne CrySTALLER äro väl små, men ser man på dem med et godt Microscop, så blir man varse at de äga samma skapnad som de stora. De gifva ingen ting brändt tilkänna, hvarken genom lukt eller smak, så framt värman icke blir för stark. De äro aldeles icke benägne at sucktas i luften. De äro äfven så frie för Acidum Vitrioli, som de andra stora CrySTALLERNE, så framt icke något fel förut är begångit, äfven för det Selenitiska, så framt det med tilbörilig försigtighet är därifrån skildt, hvartil fordras mycken flit och tålmod, emedan det Selenitiska under afdunstningen ständigt visar sig, ända til dess redan en Sy-

rups consistence kommer. Änteligen är vålsant, at desse små Crystaller icke gifva strax på tungan en fullkomligen så stark sur smak, som de stora; men det kommer däraf at de stora smälta förr än de små, igenom det öfverflödiga vatten de innehålla; men sedan de små Crystallerne hunnit aldeles smälta, är smaken lika stark. För öfrigt beviser desse små Crystallers måttande med Alkali, at de äro lika sure med de stora. Och at ingen jordaktighet hindrar dem at vara lös-smälta, bevises däraf, at ingen ting præcipiteras genom Alkali.

Altså äro desse små, genom krepning och ständig afdunstning århållne Crystaller, äfven så brukbare, ja brukbarare, än de vanligen tilredde stora Crystaller, i anseende därtill at de ej suckta sig eller smälta i luften.

Därtill kommer, at 7 skålpund Cremor Tartari, som förut endast gifvo 22 a 24 unce Acidum Tartari Crystallifatum, ger på detta sättet 31 a 32 unce, och således en fjerdel mer än tilföre.

Jag bör härvid ock påminna at det är högst nödigt nyttja Glas- Porcellin- eller gode Sten-kärl under hela tilredningen. De så kallade *Juiske Krukorne* (som äro brände af en blågrå Thon och glaserade med bly) tjäna aldeles icke til denna process.

Sluteligen måste jag ock anmärka at Acidum Tartari crySTALLIFATUM aldrig är fullkomligen fritt från Acidum Vitrioli, ehuru det endast innehåller en ganska obetydelig del däraf. Jag har provvat det på fått som Pharm. Svecica föreskrifver, och likafullt när jag calcinerat det med koulstygbe, har jag kunnat märka någon Svafvel-luckt: samt när jag drupit en i Skedvatten gjord Qvickslifver-solution i en solution af Acidum Tart. CrySTALLIFATUM, har et hvitt pulver præcipiterat sig til botnen, hvilket uthårdat Elden aldeles lika som et Turpetum Minerale.

(TODE, Med. Chir. Bibl. IX B. I. St. p. 108.)

Nya Läkemedel:

Emot Skjörbjugg är Roten af Calmus (Rad. Calami vulg.) til en half drachma i pulver intagen, några gånger om dagen, jämte tjänlig diæt och afföringar, befunnen fårdeles kraftig, vid Tuckthuset i Münster, där sjukdomen hos fångarne starkt iritrat sig. (a)

S 2

I Bröf-

(a) Et så lättfångit och ej dyrt medel, som hos oss i Sverige växer vildt och mycket lätt kan planteras, förtjänar visserligen at vid publique anstalter försökas och synes åga god grund.

I *Bröst-Febrar*, när uphostningen afstannar, pulsen sjunker och det råslar i bröstet och man ej vidare har någon värkan af *Kermes Minerale*, har *Sal Benzæs* til 4 gran med 2 gran *Camfer* tagit hyarannan time, gjordt utmärkt god värkan til uphostningens befordrande. Den sjuke blir efter desß bruk något orolig och det är godt tecken.

(*Ibidem.* IX B. 2. St.)

Utdrag af Journalen öfver Starr-Operationer. (Fortf. från p. 186.)

24) Pigan STINA ANKARBOM från Misterhult Socken i Calmare Län, hade i 8 år varit blind på högra ögat af en *Catar*. Vera, utan minsta lysning, och synen hade 2 år dårförut försvunnit, utan någon värk; Iris var rörlig. Opererades den 20 Julii 1767 med extraction. Lens gick trögt ut, bittals, efter *Capseln*s öppnande, var talgaktig, och *Capseln* som var opac, måste med besvär och *cüeillerettens* tilhjelp tagas ut. Ögat blef likväl föga inflammerat, pupillen var klar men hade mist rörligheten; synen var i förstone svag men stärkte sig småningom. Gick utur Kgl. Lazarettet den 7 Aug. (a)

29) Bön-

(a) Östa märe ögat handteras rätt hårdt och inflammation blir ändå ringa eller drägelig; nervsy-

29) Bonden OLOF PERSSON i Nyby, Tjula Socken och Södermanland, hade två från födelsen blinda barn, af hvilka *Gåsen* på 8:de året hade så stark strabismus i bägge ögon, at incisionerne på Cornea med mycken svårighet kunde göras (d. 18' Oct. 1767); på det vänstra upskars pupillen emot näsan, en del af Capseln blef kvar. Lentes gingo ut. *Flickan*, på 5:te året, hade mindre strabism i ögonen, så at Operation gick lyckligare och lättare. Vid hemresan såg *Gåsen* skålligen väl med vänstra ögat, det högra var mera inflammerat; *Flickan* såg på bägge, med ringa inflammation. Nästa Januarii månad kunde bägge gå allena och säga at taga up knappnålar på golvet; vid Midfommartiden nästföljande kunde *Flickan* se helt väl med högra ögat, där pupillen är upskuren, men ej fyllest så väl på det vänstra; *Gåsen* ser på det vänstra. (b)

36) Soldaten EKROTS Hustru, 60 år gammal, hade Cataracta Vera på bägge ögon. Opererades med extraction d. 11 Novem-

S 3 vem-

stemets mer eller mindre retelighet måste vara orsaken.

(b) Medfödd Cataract har jag aldrig sedt vara utan strabism, förmodeligen däraf at ögonen aldrig få vana sig vid at länge stadna vid något object, utan liksom söka ljuset; de äro ock ganska svårre at operera. Jag vet ej om någon slags Häfta kan minska strabismen under Operation.

vember 1768, först på vänstra ögat; Lens geck lätt ut; men som några droppar blod kom in i pupillen, upsköts med andra ögats Operation. Fjorton dagar efter, då ingen inflammation vist sig, opererades det högra, som geck lyckeligen och patienten feck god syn på bägge ögon. (c)

37) Hustru ANNA PERSDÖTTER från Weckholms Socken i Upland, 49 år, hade Catar. Vera på bägge ögon, det vänstra i 4 och et halft och det högra i et halft år. Opererades den 24 Febr. 1769. På det vänstra geck Cataracten ut genom en på Iris, under pupillen, vid incisionen på Cornea, gjord öpning, på det högra genom pupillen; ingen synnerlig inflammation följde. Den 13 Martii reste hon hem med syn på bägge ögon, som blifvit småningom starkare. (d)

42) En Piga hos Fru F - - - M, hade en Cataracta Vera et adhærens cum immobilitate pupillæ, opererades i April 1770 uti Assessor PFEIFFERS närvaro; Sedan Cornea blifvit öpnad och Cystitomen applicerad, befants Capsula Lentis endast vara opac; Capseln genomstacks och uttogs med pincetten,

(c) Man kan lätt råka Circulus Venosus Iridis, som dock merendels är utan fara.

(d) Nytt bevis at Iridis skadande medför ingen annan olågenhet, än något mindre vackert utseende.

ten, inflammation var ringa och synen blef god. (e)

44) En Hustru i Catharinæ Förfamling, med Cataract på bågge ögon, opererades genom Extraction i Junio 1770; på det vänstra lyckades operation vanligt vis, men på det högra föll Lens ned til botten af ögat. I tre dygn kände patienten ingen värk och såg med bågge, men sedan yppades i det högra stark värk med albugineæ inflammation, hvilken dock genom åderlätning, blodiglar, laxering och kylande medel lindrades, patienten återfeck synen; 2 dygn därefter börjar värken å nyo, fast ej så stark, och låt åter fördrifva sig, så at synen blef försvarlig. (f)

48) Comministern FRISKS hustru från Hudiksvall, hade Cataract på högra ögat sedan Septemb. 1770; Opererades den 18 Januarii 1771. Lens gick ut efter cystitomens bruk, var lös och geleéaktig. Samma natt feck patienten värk och ingen sömn, andra dagen

S 4

gafs

(e) En adhærent Cataract låfvar merendels mindre säkerhet at återfå synen; men när den består endast i Capsula Lentis, går det lyckligare.

(f) En bland de svåraste händelser är at Cataracten ej går ut genom Cornea, utan faller til botten af ögat; han kan vål ock då resolveras, likfom efter depression, men här var utom incisionen på Cornea, de oumgångeliga retelserne på Iris skedde.

gafs et kylande Laxativ af Sal anglicum och Opium mot natten, feck sedan sofva, tog Opium mot hvar natt, et Clister eller Engellkt Salt som oftast; Ingen inflammation följde därpå eller värk mer än första natten. Hon reste hem den 11 Februarii med god syn. (g)

53) Håradshöfdingen Baron REBINDER, 60 år, blind i 2 år på bägge ögon, som voro stora och pröminerande. Opererades den 12 Junii 1771, med Berengers Knif, i närvaro af Hr. Stats-Råd. och Riddaren RÖNNOV. På det högra måste Lamina Capsulæ perforeras, och Lens, som långst varit opac, gick lätt ut; från det vänstra sprang Lens ut rätt efter incisionen på Cornea. Det högra inflammerades intet, det vänstra litet, som dock på vanligt sätt och lätteligen fördeltes, bägge ögoningo synen åter, dock det högra bäst. En envis habituel Colique plågade länge, så at patienten ej förr än medio Julii reste hem, såg då gå hvart han ville. I October s. å. gifte han sig, helt stink til synen. (h)

56) Drän-

(g) Denne patient var mycket hysterisk och rädd; hade hon ej så slitigt brukat Opium, så hade ofelbart en svår inflammation följt, som snart förderfvat ögat.

(h) På det vänstra ögat, där Lens sprang fram rätt efter Knifven, blef en liten inflammation, ofelbart en följd af nervernes irritation. Det är

56) Drängen N. N. hade vid en stensprängning blifvit få skadad, at bägge ögonläcken med en stark inflammation svälde i hop, med stark värk. Sedan svulnaden genom tjenlige medel var fördelt, fants högra ögat vara til synen oskadat, men på det vänstra hade Lens fådt sådan skada, at en tydlig Starr visste sig. Då jag, medio Sept. 1772 böd til med extraction operera det ögat, hade det en få håftig och stark strabism at ögonläcket convulsiviskt slöts igen; efter många fruktlösa försök lyckades det ånteligen at med LA FAYES smala knif uppskåra Cornea, men strabismen vände i det samma ögat få hastigt inåt näsan och palpebrerne inörpte sig få hårdt tillsammans, at jag nödgades draga ut knifven. Efter 8 dagar, som under vanlig regim förlupo, befåg jag ögat och fant at Cataracten var af knifsudden blefven löst från pupillen inåt näsan, och som strabismen ej tillåt vidare försök, samt patienten förklarade sig se genom denna lilla öppning, lämnades ögat; i Januarii 1773 hade denna gjorde öppning vidgat sig til halfva pupillens storlek och patienten fåg hjelpeligen. (i)

S 5.

58) Sol-

eljest rätt förmonligt när ögonen äro stora och utstående, såsom här.

(i) Sådane våldsamma convulsiviska ryckningar i ögonen lägga de svåraste hinder i vägen för o-

58) Soldaten **POGLIAGA**, 24 år, hade någon tid plågats af skumhet på högra ögat, där Cataracten blef tydelig mot slutet af 1771. Men som han då hade en gonorrhoea virulenta, brukade han tjenlige medel til Martius 1772, då jag opererade honom d. 30. Efter Corneæ öppning och Cystitomens bruk, rann Lens ut som en tjock vålling och pupillen blef ren. Åderlåtning, Engellskt Salt och vistande i mörkt rum förekommo all inflammation; mot slutet af April reste han bort med god syn. (k)

Några besynnerliga händelser vid Starroperationen har jag infört i Kgl. Vet. Acad. Handl. Vol. XXXIII, XXXIV och XL, samt denna Veckoskrift Del. 3 p. 320.

(Fortfättning e. a. g.)

För-

peration, och då är endaste hoppet kvar för Corneæ öppnande med en smal långuddig Knif, som på en gång kan gå genom Capsula Lentis. Depression är impracticabel, emedan ögonläcken aldeles neka Operatorn se hvad han bör göra.

(k) Siphilis har en stor benägenhet at kasta sig på ögonen; man måste därför noga fråga därefter och först bota henne, innan något egenteligen göres vid ögonen.

Förteckning på Svenske Läkare vid början af år-1783. (Fortf. från pag 228).

Andra Afdelningen:

Chirurgi:

1:o, *Chirurgiska Societeten i Stockholm. (a)*

Præses och Öfver-Directeur:

Hr. DANIEL THEEL, M. D. Fältskår vid Lif-Drabante Corpsen.

Ledamöter:

Hr. TUVID C. LILJENVALD, Assistent, f. d. Vice Reg. Fältskår vid Lif-Reg. til Häft.

Hr. FREDR. KREY, Assistent.

Hr. JOH. THEOPH. NATHORST, Stockh. Stads-Chirurgus.

Hr. FRED. DAN. OLLEWELDT.

Hr. MART. CHRIST. STÜTZER.

2:o, *Utom Societeten Prædicerande Examine-rade Chirurgi i Stockholm:*

Hr. ELIAS SALOMON, Reg. Fältskår vid Kgl. Maj:ts Lif-Gardie, Assessor. (b)

Hr.

(a) Hr. Arch. SCHUTZERCRAUZ p. 4 har varit Öfver-Direct, och Hr. Gen. Dir. och Ridd. AF ACREL p. 4 har haft Säte i Societ. Hrr. Assessorerne i K. Coll. Med. WEHSEK och SCHULZENHEIM (se p. 2.) samt Professorn Doct. A. J. HAGSTRÖM (p. 3.)

Hr. JOH. CHR. FRÖLING, Reg. Fältskär vid
K. Artilleriet, Lif-Medicus.

Hr. CARL FRED. LENNGRÉN, Reg. Fältskär
vid Högssalig H:s M. Enke-Drottn. Lif-
Regemente.

Hr. FREDRIC KROOK, Reg. Fältsk. vid Sven-
ska Escadren af Arméens Flotta.

Hr. JOH. HARTMAN, Med. Licent., Provin-
cial Chirurg. i Stockholms Län.

Hr. GARL CARLSTEDT, Confit. Fältsk. vid
Lif-Drab. Corpsen.

Hr. C. G. KLUNGER, Fältsk. vid Brandvaktén.

3:o, *Vid K. Håfvet tjenstgörande eller befull-
mäktigade Chirurgi. (c)*

Hr. JOH. LUDV. WENNER, K. Lif-Chirurgus.

Hr. S. H. ÖHRSTRÖM, Hof-Chirurgus hos
H. K. Höghet Hertigen af Södermanland.

Hr. JOH. HÄRENIUS, Assessor, Hof-Chirur-
gus hos H. Kgl. H. Hertigen af Öster-
göthland.

Hr. PETERSSON, Hof-Chirurgus,
Examinerad at betjäna Opera-Trouppen.

Hr. RICHARD BARFOTH, Håf-Chirurgus.

(Fortf. e. a. g.)

Me-

hafva Säte och Stämman därstädes; K. Collegii
Medici Præses år, enligt Statuterne, altid den
förfämsta Examinator.

(b) Hr. Doct. ERNST SALOMON; som år Förste Reg.
Fältsk. vid Lif-Gardet, år förut uptagen p. 5.

(c) Desse åro icke af Societeten Examinerade.

Medical Anecdotes of the last 30 Years, illustrated with medical truths and addressed to the Medical Faculty, but in an special manner to the People at large. By B. DOMINICETTI, M. D. London 1780. 8:o.

A. har igenom sina väl inrättade mångfaldiga slags Bad och de därmed ofstridigt skedde otroliga Curer, gjordt sig både rik och rygtbar. 1755 började han med sine Bad-anstalter i Bristol och 1764 flyttade han til London, där han anlade 3 särskildte Bad-inrättningar, som kostade honom 37,000 P. St. På desla 25 år har han skött 16,000 Patienter och i Bristol allena har han cure-rat 500 ft. som voro anfedde för obotelige. Han påstår at han med samma eld som i private hushåll åtgår at koka en rätt mat, kan tilreda en måltid af 3 anrättningar och baka bröd för 100 personer, och ändå tillika värma 30 Kamrar, där man skall kunna torka tvättade kläder. (En sådan Ugn torde kunna hos oss finnas, i anledning af hvad Hr. Camrer WÄSTRÖM om något dylikt infört i K. Vet. Acad. Handl. Voll. XXVIII. XXXII. XXXIII och Nya Handl. Vol. III.)

Detta stöter väl något på Charlatanerie; men man vet af opartiskt folk at stora och oförmodade Curer äro gjorde i desla Bad-inrätt-

inrättningar. Man lärer ock häraf at Bader innefatta mera helande krafter än man förmodar, åtminstone ej mindre än något annat slag af Läkemedel. (a)

(TODE, Med. Chir. Bibl. IX. B. p. 127.)

Utdrag af Dagboken, hållen vid det Publique Barnfångs-Huset.

Ifrån den 23 Junii 1782 til s. d. 1783, som är det 8:de året från Inrättningens början, hafva 234 Barnaföderskor blifvit förlöste, af hvilka 238 lefvande och friske utgådt och en enda dödt efter förlofsningen af Lungböld, som brast på 8:de dygnet af dess Barnfång; Fem hafva födt tvillingar. Födde åro inalles 239 Barn, 132 Gosfar och 107 Flickor, af hvilka 12 varit dödfödde och 17 dödt inom huset. Af Barnaföderskorne hafva 223 njutit aldeles fri förplågning och 11 hafva mot billig afgift blifvit bättre spifade och i egna rum logerade. Stockholm den 19 Julii 1783. (b)

Bref

(a) Se något härom i denna Veckoskr. B. 3. p. 312.

(b) Inalles åro på desse 8 åren 1595 Barnaföderskor förlöste. Mera härom e. a. g.

*Bref om en besynnerlig Sten-Operation;
dat. Toulouse den 2 Julii 1783.*

Den vanan somlige hafva at hålla knappnålar i mun, kan blifva orsaken til svåra anstötter: et ganska fårskt exempel, bevifar det. JEAN GASQVET, 40 år gammal, plågad af Blåfeften, opererades i denna Stadens Lazarett den 15 siffledne Maji af den yngre Hr. LAMARQUE, Sten-Operateur.

Denna Chirurgus, som både med lätthet och skickelighet förrättar denna operation, fant i patientens blåsa en aflång sten af et höns-äggs storlek, men den var så fastnad i blåsans hals, at den starkaste *Tång* icke kunde röra honom ur stället. Då tog Operatorn til *Skårande Tången* (*Tenettes incisives*) i tanka at bryta sönder Stenen; i första taget knöp han löst et stort stycke: han förde därefter in fingret i blåsan at känna efter den kvarblefne Stenens läge, men han kände fingret blifva stuckit af en hvafs spits som han tyckte fatt fast i Stenen. Hans äldre Bror, som äfven är Lithotomist, försökte likaledes med sit finger och blef äfven stucken.

Operatorn tog åter den första *Tången*, men kunde med henne ingen ting uträtta, men med den *Skårande Tången* lyekades det at sönderbryta Stenen; uti et af de större stycken däraf fant han en svart knappnål af

Sex-

Sexton lineers längd. Man blef n dfakad at lämna patienten någon hvila i fången f r tiltagande mattighet, ehuru både grus och stenbitar voro kvar, hvilka dock efteråt blefvo småningom uttagne. Denne patient  r nu utan fara och b ttras dageligen.

Han bekände, at han ungefär f r 12  r sedan nedsv ljt en knappnål; han hade kort därefter kändt en värk invärtes vid stolg ngen, sedan ock någon svårighet at urinera, och på några år hade han icke kunnat hålla vattnet.

Denne knappnål har troligen från magen gått igenom tarm-canalen och från Rectum gjort sig v g inåt urin-blåsan, där hon gifvit första grundämnet til Sten.

(Journal de Paris N. 190 le 9. Juill. 1783.)

Kgl. Collegii Medici Svar til Kgl. Commerce-Collegium, om Tenn-kårils och f rtente K rils h lfsosamhet m. m.

Til K. Commerce-Collegium.

Uti Bref af d. 14 Julii innevarande år, har Kongl. Commerce-Collegium af Collegium begärt dels utlåtande om halten af det Tenn, som Författningarna tillåta Tenngiutare at förbereda,  fven som om halten af

af den förtening, som Kopparslagare förrätt-
 ta, och huruvida tillsats af Bly härvid för
 hålsan kan vara likgiltig. Detta är ämne för
 en fråga, så mycket mera vård all upmärk-
 samhet, som den flästa mat, Riket öfver,
 til en stor del tilredes eller uplågges i för-
 tenta, eller af Tenn förfärdigade kåril. Col-
 legium Medicum har därför tid efter annan
 haft den brukeliga Koppar-kårils förteningen
 under et ömt öfverläggande, och redan år
 1770 d. 6 Martii upkallat Kopparslagare-Ål-
 dermannen ADOLPH, med Bisittaren KRIETZ,
 för at af dem få den proportion upgifven af
 Tenn och Bly, som Embetet vid förtenin-
 gar antagit. Men det svar Äldermannen gaf,
 fåstade all Collegii förundran, i det han un-
 dandrog sig helt och hållit sådant at upgif-
 va, efter ingen författning, hvarken genom
 förordning eller öfverenskommelse Embetet
 emellan, i detta mål vore vidtagen, tilläg-
 gande at hvar och en brukar den proportion
 han finner lämpligast. Bisittaren KRIETZ sade
 dock vanliga proportionen vara, at til 3 de-
 lar Tenn tages en del Bly. Men för at få
 full visshet i denna sak, anmodade Collegium
 då varande Öfver-Directeuren för Controll-
 Vårket AXEL BERGENSTIERNA, at hos Kop-
 parslagarna utforska denna proportion, det
 han ock på det sätt gjorde, at han hos fem
 fårskildte Kopparslagare, dem ovetande, ur
 Förtenings-kitlarne, genom utskickade hån-

tat profstycken, som han försökte och fann innehålla ifrån 27 til 60 procent fint Tenn, enligt hans skrifvelse til Coll. Med. af den 18 Januarii 1781. Då nu på 100 skålpunds förtenings-massa befunnits stundom ej vara mer än 27 procent Tenn och resten Bly, så bör sådant ej bära namn af förtening, utan snarare förblyning. Af lika beskaffenhet lär ock den förteningen vara, som Gummor förrätta, då de i husen hämta Koppar-kåril, för at af dem förtenas.

Grunden til all förtening på Koppar-kåril, är at förkomma Koppar-årg. Men då sådana kåril öfverdragas med en skorpa, bestående af Tenn och Bly, så försvinner ändamålet, som består uti hållföret förvarande, i samma mån, som Blyet är rådande. Vi sky gemenligen Koppar-årg, för dess kråkgörande egenskap, mera än Bly-årgen, som värkar långsamt. men hvilken dock i sig själf alltid är mera förgiftig, och lägger grund til de pinsammaste, ja ofta oboteliga sjukdomar, m. m., sårdeles om detta gift dageligen, i liten dos, länge blifvit nedsvålgdt, och således långsamt fått lägga grund til desse sjukdomar. Sådan är händelsen af de Bly-solutioner, som man olyckligt vis kommer at njuta på matvägen, sårdeles som de, i likhet med andra Metalliska solutioner, värka under en liten dos. Bly löses med lätthet af alla vegetabiliska Syror, såsom Bår-

saf-

safter, Ättika, surt Dricka, Vin; genom kokning löses det äfven af fetmor. Bly-årg löses i Brännevin och Oljor. Som nu desse äro ingredientier i folkmångdens mat och drickesvaror, så finner man lätt hvad synnerlig magt påligger at vårda Tenn-arbeten i et Land.

Författningar hafva därföre allsedan förra seculi flut blifvit vidtagne til säkerhet för Allmänheten i denna väg. Kgl. Maj:ts Nådiga Controll-Statga af d. 7 Decemb. 1752, har inskränkt 1694 års Kongl. Tenngjutare-Ordning innom fyra och trestämplat Tenn; det förra bestående endast af 3 procent Bly, och det senare af 17 procent dito, ehuru dock sedermera uti Kongl. Resolutionen på Allmogens besvär af den 17 Augusti 1762, det blifvit Allmogen i Västernorrland, Finland och Lappland tillåtit at af tvåstäplat Tenn, innehållande 33 och $\frac{1}{3}$ del procent Bly, få låta förfärdiga halfva och hela quartersflaskor, hvilken frihet sedermera, enligt Kongl. Commerce-Collegii Kungörelse af den 31 October 1764, äfven sträcker sig til alla Rikets Städer, hvarjämte äfven tillåtes at af samma tvåstäplat Tenn förfärdiga Knappar, Leksaker och annat smätt. I följe här-af arbetas nuförtiden af Tenngjutare endast fyra- och trestämplat Tenn; Fat, Terriner och Talrickar förnämligast af fyrstäplat, alt det öfriga af trestämplat, ehuru man nog-

samt uti hulen finner Talrickar af trestämpladt Tenn. Af det tvåstämplade arbetas endast til tillätne smärre behof. Men man finner dock hos Tenngjutare Arbeten förfärdigade under namn af *Engelskt Tenn*, såsom Terriner, Fat, Talrickar, m. m. Detta så kallade Engelska Tennet, är en Composition, som leder sit ursprung från England, och som ej innehåller Bly i sin blandning, utan består af en sammanfattning utaf Engelskt Blocktenn och andra hela och halfva Metaller. Compositionen varierar efter Måstarens godtycke. Allmänna proportionen af desse Metaller blandning är dock den, at til 400 skålpund Blocktenn, lägges 4 skålp. Koppar, $1\frac{1}{2}$ til 2 skålpund Vismut, och 2 a 3 lod Zink. Några lägga litet Stål til Tennet.

Då nu frågan är, til hvilket bruk i hushållningen fyra- och trestämpladt Tenn, i afseende på deras halt och egenskap, med säkerhet för hållan, må tillåtas, så finnes fyrstämplade Tennet innehålla minsta tillfats af Bly, och således förnämligast böra användas til Bord-servicer, m. m. Dock når man besinnar, at Bly härutinnan värkeligen innehålles, i den proportion, at innemot 1 lod Bly är på hvart skålpund Tenn, så kan denna tillfats ej blifva oskyldig för hållan, når matkåril där af beredes. Då en Talrick, där af förfärdigad, väger $1\frac{1}{2}$ skålpund, så innehålles

les däruti $1\frac{1}{2}$ lod Bly, hvilket, ehuru in-
 mängdt i Tennet, likväl i hela Talrickens
 yta kan lösas af fyrliga faker. Allmogen och
 annat mindre kunnigt folk Riket öfver, lå-
 ter ofta mat stå i Tenn-kåril, ej allenast in-
 på andra dagen, utan ock längre; hvem ser
 icke at en del Bly på detta fått kan lösas,
 och jämte maten sedan förtåras. Collegium
 önskade därför at inga Mat- och Drickes-
 kåril hädanefter finge tilvärkas hvarken af
 fyrstämpladt Tenn, eller af andra Composi-
 tioner, där Koppar, Vismut och Bly ingre-
 diera. Men som Blocktenet faller sig nog
 vekt, at ensamt förarbetas, så är nödigt at
 af hårdare Metaller göra någon tillfats, hvar-
 til Stål och Zink äro ganska tienliga, och
 desutom i anseende til hälfan oskyldige. Af
 denna nya Compositionen borde Tenngjuta-
 re-Embetet alltid förbindas at tilvärka Bord-
 servicer, Skålar, Terriner, Fat, Talrickar,
 Bågare, Tumlare, Skedar, Vattentunnor på
 Skånkar, Theekannor, m. m., så mycket
 mer, som hvarken Stål eller Zink böra sär-
 deles öka priset på varan. Hit borde ock
 Allmogens hela och halfva quarters-flaskor
 höra, efter de gemenligen brukas til at fö-
 ra Brånvin uti, som löser Bly-årg, hvilket
 efter all liknelse blir en fölgd af de Brånne-
 vins-flaskor, som nu tilredas af tvåstämpladt
 Tenn. Til de öfrige persedlar, som af Em-
 betet förfärdigas, hvilka med bordet ej haf-

va någon gemenskap, kan fyr- och trestämp-
ladt Tenn, utan fara för hälfan, förarbetas,
såsom Ljustakar, Båcken, Lavements- och
andra Sprutor, Snusdolor, Kniffkast, Knap-
par, Spånnen, m. m.

Koppar-kårils förtening finner Collegium
vara af samma vigt at vårdas, som Tenn-
kårils förfärdigande. Flere vålbestälde Re-
geringar i Europa hafva härvid fåstat en gran-
laga upmärksamhet. Konungen i Preulen ut-
gaf år 1769 en Förordning hårom, hvaruti
han förbödd i alla des Lånder at blanda Bly
i förteningen. I Frankrike får ingen förte-
ning göras med inblandning af Bly. Däre-
mot här i Sverige har förteningen på Kop-
par blifvit så negligerad, at det ankommer på
Kopparslagarens egit godtycke, at tillägga så
mycket Bly han vil, som ofvanför år anmärkt.
All förtening här sker med Hartz, hvarföre
ock Bly kan tilläggas; men då förteningen
förrättas med Salmiak, så kan Bly ej vål in-
blandas, efter det genom Salmiaken likfom
förslaggas. Om såkerhet skall vinnas och
hälfan fredas, så borde efter Collegii tanka
förteningen i Riket förbindas vid författning-
gar, och ingen annan förtening inom Ri-
kets gränser få tillåtas, ån den som sker med
Engelskt Blocktenn och Salmiak. Malacca
Tenet är ånnu renare, och torde med Ost-
Indiska Skeppen för billigt pris kunna hem-
föras, särdeles som det på flere ställen uti
Ost-

Ost-Indien frambringas. Methoden at med Tenn och Salmiak förtena Koppar, är äfven så lätt som med Hartz; men den faller sig något dyrare, dels i anseende til Salmiaken, dels ock för det at Tennets masfa hår är större sedan Blyet ej får utgöra fyllnaden. Men man vinner dock tvänne betydliga förmåner af denna nya förteningen, hvilka därutinnan bestå, at denna förtening blir oskyldig för hålfan, och at den tillika räcker dubbelt så länge, som den at Bly med Hartz. Hårtill kommer en hufvudsakelig omständighet, neml. en besparing på sjelfva Kopparen. Vid Hartz-förtening måste den gamla förteningen aldeles bortskrapas, eller som af en del Kopparslagare prätiqueras, bortbrännas, med det Koppar-kårilet sättes på elden tils förteningen hunnit smälta, hvarefter de med Hartz och ny förtenings-masfa genast förrätta förteningen. I förra fallet bortskrapas ganska mycket Koppar, så at kårilet efter några förteningar aldeles blifver utflitit; men i senare fallet blir Koppar-kårilet förbrändt, och som ytan ej kommit behörigen at göras blank, så fastnar den nya förteningen ofullkomligt, hvaraf följer at en sådan förtening ingalunda kan blifva varaktig. Då nu förteningen sker med Salmiak, så är det som et slags lödning, och fordras visserligen at ytan af kårilet skall bli blank och ren; men sådant kan aldeles fullkomligen ske med afsljudning. För

at vinna den, bör kittelen eller Koppar-kå-
rilet fåttas på en lindrig eld, at den fetma,
som kunnat intränga sig i falsningen eller i
förteningens skräflighet, må smälta; därefter
slås en stark lut i kårilet och upkokas, un-
der det man med en styf viska skurar kåril-
let, därefter slås Luten bort, och lur Drank,
eller Vatten fyradt med Rågmjöl genom lång-
sam gåsning, eller Vinstens-Decoct, eller an-
nan lur våtska, såsom lurt Dricka, slås uti
kårilet och upkokas hastigt och genast utslås,
hvarefter kårilet väl torkas med en grof tra-
sa, då ytan härigenom blifvit så präparerad,
at man genast kan förrätta förteningen, hvil-
ken är lätt värkstald, med det man, sedan
kårilet på elden å nyo blifvit behörigen up-
värmadt, ej behöfver mer än islå smälta Te-
net, med några nypor Salmiak, och med
sudden sedan utbreda Tenet öfver kårilets
yta. Sitter då någon gammal Salmiaks-för-
tening qvar på kårilet, så fastlöder och in-
corporerar sig den nya förteningen med den
gamla. Några små skräfligheter kunna väl
härigenom upkomma på kårilets yta, men
sådant är et litet fel, som i allmänhet vid-
lådar all Salmiaks-förtening, äfven på nya
kåril, och är i sig sjelf af ringa betydighet.
En annan liten olägenhet är ock vid Salmi-
aks-förteningen, som dock är lätt hulpen,
bestående däruti, at då Tenet står smält i
Förteningss-kittelen, och handtvärkaren har
myc-

mycken förtening för sig, hvarigenom Tenet kommer at länge stå smålt, det då på ytan gerna vil calcinera sig. Samma olågenhet händer vål ock vid den vanliga Hartz-förteningen; men som man därvid får bruka Hartz, så kastas litet där af i Förtenings-kåttilen, hvilket hindrar calcinationen. Som nu Hartz vid den nya förteningen ej får brukas, så hindras calcinationen här, om man i smålta Tenn-kåttilen lägger groft Kolstybbe eller Kol. Man kunde ännu göra en invändning mot Salmiaks-förteningen, i det at Engelska Tenet faller sig nog vekt, hvar af händer at förteningen blir för blöt, och således genom skurning lätt afnötes. Men detta fel botas lätt med det at några procent Zink lägges til Tenet, som där på öker hårdheten. Man har i Frankrike redan bragt denna Composition i gång vid förteningar, och gör Zinken här en märkelig nytta. I anseende til kostnaden höjer han icke priset på förteningen, utan snarare minskar det, efter inköpspriset från Engeland på Zinken, enligt priscouranten, är en god del under Tenets värde; det är allenast högre tull på Zinken i vår Tull-Taxa, som ökar priset; men denna afgift torde - då kunna fallas. Collegium tror annars, at lämpeligast vore, om Kongl. Bergs-Collegium ville utse någon skickelig Man, som kunde utarbete riktiga procesfen och proportionen af Engelskt Tenn och Stål

til Bord-Servicer och Mat-kåril, samt til förteningen af fint Tenn och Zink med Saltmiak, och därom underrätta Handtvärkarna.

Förtening på Järnbläck kan ej lämpeligen ske på annat sätt, än med Bly-inblandning och Hartz. Då sådan förtening användes til Takrånnor, Vattukannor m. m., få år det likgiltigt huru den förrättas; men då af Järnbläck göres Kanne- Stop- och Quar- ters-mått, hvarmed Dricka, sur Mjölck och andra fyrliga vätskor måtas, Durchslag, hvarigenom de fläste silningar ske i Kåken, då Allmogen nyttjar förtenta Järn-skedar vid sina bord, så synes detta fordra någon upmärksamhet. Collegium tror likväl, at mindre fara är, då man måter kalla vätskor med sådane kåril, hvilka hastigt utslås, blifvandes således angripandet obetydeligt, än då fyrliga saker komma at någon tid stå stilla i dylika kåril.

För at kunna controllera förteningen, synes ingen utväg vara lämpligare, än at Kopparslagare förpliktas at utlämna en profbit, tagen ur sjelfva Förteningens-kårtlen, at den som sig anmäler, för at på K. Controll-Contoiret låta probera densamma; ty sedan förteningen är påfatt, låter det svårigen låta sig göra at vederbörligen därå controllera.

Sluteligen vil Collegium vid Krukoma-kare-kåriken anmärka, at den gläsur af Blyglas, som är påfatt, har den olägenhet med sig, at

at fyror uplösa denfamma, och däråf utdraga en Bly-folution, at lika skada för hälfan, som blyblandade förteningar, fårdeles då fur Mjölck, Dricka och andra fyrliga våtvaror däruti få stå. Och som Skålar, Fat, Tallrickar och Pottor, häråf beredde, utgöra de fattigas Mat-kåril, få synes genast af hvad vigt denna anmärkning är. Endaste bote-medlet håremot är, at genom tjenliga tillatfer af vitrefcibla jordarter, utarbeta en lämpelig Composition til Krukomakare-glasur, hvarigenom blyhalten dels förminskas, dels ock uti de tillagde ämnen insvepes, at han ej få lätt låter sig uplösas; eller ock, at aldeles bortlägga glasur på dylika Mat-kåril, och med Kokfalt, inlagdt i kårilen, åfven som i ugnen inkastat, svåsla ytan af kårilen til en half vitrification, såsom det skedt på de bekante Seltzer-Vatten-krusen. Stockholm den 14 Augusti 1783.

Coll. Förblifver S. T.

Historia Asthmatis cujusdam Spasmodici.
Erlangen 1783. 4:o, år Titelen på den af
Hr. ROBERT BRYANT, Lif-Med. hos H:s K.
H. Hertigen af Glocester, här nyligen för
Doctors-graden utgifne Disfertation.

Fast-

Fastån den sjuke, hvilken A. flere gån-
ger haft under sin vård och som nu är full-
komligen frisk, varit af flere svåra sjukdo-
mar angripen, t. e. Dysfenterie, Hæmorr-
hoider, Svulnad i Lederne, med en slags
Tvinsot, härleder dock A. hans länge ut-
hårdade *krampacktige irångbröstlighet* från et
ifrån ansigtet, genom et styptiskt medel, för-
drifvit utslag. Andtåppan var svårast efter
förkylningar och vid föreställningar af Thea-
traliske stycken, förmodeligen af de famlade
menniskornas utdunstning och ofet af de mån-
ga ljusen (a). Läkaren hade brukat hvarjehanda
medel, bland hvilka Cortex peruvianus tyck-
tes snarare förvärra än förbättra sjukdomen.
A. förordnade en regelbunden diæt med myc-
ken nytta och förböd köttmat. Utom flere
efter omständigheterna nyttjade medel, be-
römmes egenteligen blomman af *Cardamine*
pratensis til $\frac{1}{2}$ drachma i pulver några gån-
ger om dagen, såtom et starkt antispasmodi-
cum, hvilket han ock brukat, emot *Epilepsie*
och *Chorea St. Viti*, i Bartholomæi Hospital i
London, då Valeriana, Flores Zinci, kalla
Bad, m. m. blifvit förgåfves försökte.

(Erl. Gelerhte Anm. 1783. XXXI. St.)

Voy-

(a) Något torde ock böra härledas från uphetsade
passioners våkan på nerverne.

Voyage aux Indes Orientales et a la Chine, fait par ordre du Roi, depuis 1774 jusq' en 1781. - - - par M. SONNERAT, Commisfarie de la Marine, &c. 2 Vol. in 4:o a Paris 1783.

Hela första och halfva andra Volumen innehålla Handels, Geographiska och Politiska årender, (a) men i sista hälften af andra Volumen förekomma beskrifningar på Qvadrupeder, Foglar och Örtor, som dels varit okände, dels ofullkomligt beskrefne. Hvilka således förtjåna mycken upmärksamhet för Natural-Historici. (b)

(Journ. de Paris N. 202. 1783.)

Histoire Naturelle de Mineraux; par M:r le Comte de BUFFON, Intendent du Jardin & du Cabinet du Roi, de l'Academie Franc. et de celle des Sciences. à Paris 1783. 12:mo. 400 pag. 2 Vol.

A. tror sig följa Naturens egen väg då han indelar Mineral-Riket i 3 stora Classer.

-
- (a) Hvaruti Chinas hårlighet och prærogativer mycket förringas, emot Jesuiternes berättelser och de på dem sig beropande Voltairianske Philosopherne.
- (b) Se mera härom Del, 3 p. 374 och denna Del p. 200.

ser. *Den Första Clasfen*, de Materier som icke blifvit förändrade, ifrån deras beredelse genom den primitiva Elden, t. e. Hälleberg, Quartz, Porphy, Granit, m. m. *Den Andra Clasjen*, de som undergådt ännu en värkan af Eld, underjordisk Electricitet, och Vulcaner, t. e. Lava, Basalter, Pimpstén, m. m. ”Desse bägge Clasfer äro en värkan af den *Rå Naturen*, (a) emedan de där ibland förekommande ämnen visa ringa eller inga spår till organifation”. *Den Tredje Clasfen* innehåller de substanser, som kunna Calcineras, Vegetabiliske Jordarter, Animalisk och Vegetabilisk Aska, Marmor, Krita, den allmänna Jordskorpan, Jordtorf, Jord- och Sten-kol m. m. ”I denna Tredje Clasfen ser man egenteligen mellanstegen och graderne emellan ett rått ämne och organiferande kroppar, och denna mellanfort, som till hälften är organiferad och till hälften icke, tjånar den värkande Naturen till ämne, antingen för lifaktiga eller liflösa varelseser”.

Desse Clasfer blifva sedan speciellt med mycken noggranhet genomgångne. Vid afhandlingen om Stenkol bemödar A. sig att bevisa att Engelska Stenkolens godhet och företräde, beror endast på Regeringens visa an-

(a) Brute.

anstalter at upmuntra den privata Industrien,
vid deras upgräfning och vidare förhållande.

(Ibidem N. 207. le 26 Juill. 1783.)

I Junii och Julii månader d. å. har en svår *Angina* varit i Paris allmän. Den har dels slutats med Suppuration, dels med Gangrén. Til Suppurationens befordran har man sedt hastig och oförmodad vårkan af pulveriserad *Alun*, hvilken genom et rör eller penna blifvit i halsen inblåst, under det tungan nedhålles med en sked; detta repeteras först efter $\frac{1}{4}$ time, då lindring märkes, och sedan hvar half time; Efter 3 timmar brister gärna bölden. Om den *Gangrönerande Angina* skrives följande från St. Qvintin, af Doct. REGAUT: "Från den 9 til den 12 Junii hafva vi här blifvit öfverfallne af en ganska svår sjukdom; 6 st. arbetare, af bågge könen, från 16 til 22 år, blefvo hastigt sjuke af den håftigaste Feber, med ondt i halsen, af hvilka 5 dogo inom 36 timar, med tecken til den måst stinkande förrutnelse (a); de öfrige 75 arbetarne vid
"sam-

(a) Så svår *Angina* vet man aldrig hafva varit Epidemisk i Stockholm. Måne Climaten eller lefnadsfattet bevarar oss? I den senare händelsen torde hon stå at befara.

” samma Fabrique blefvo den 12:te anbefalte
 ” at i stället för alt dricka nyttja *Vindticka*
 ” i *Vatten*, (2 matskedblad i en Pinte efter
 ” Pariser mått,) hvarigenom de bevarades
 ” från denne grufliga sjukdom, och endast
 ” 2 unga Flickor fingo en lindrig Skarlakans-
 ” Feber”.

(Ibid. 201 et 215 le 20 Juill. et 3 Aout. 1733.)

*Mantissa editionis quartæ Materiæ Medicæ (a) b. Equi. a LINNÉ, curante J. SCREBERO. Erl. 1752, 8:o 16 p. år i WALTHERS förlag utkommen. Där finnes Botaniske beskrifningar på några officinelle Växter, hvars ursprung var förut obekant, enligt de uplysningar som finnas i Hr. v. LINNÉ den yngres *Suppl. Generum et Specierum*. (b) E-mot den föregifne Blomman af Muskott-Trådet upkastar A. flere tvifvel, hvilka til en del öfverensstämma med hvad Hr. Professor THUNBERG i Kongl. Sv. Vet. Acad. Handl. 1782 anförer (c).*

(Gött. anz. 1783. St. 122.)

Opt

(a) Se p. 106.

(b) Se denna Veckoskr. Del. 3. p- 368.

(c) Se Nya Handl. T. III. p. 46.

Opii värkan emot gamla Veneriske Sår.
Utdragit utur K. Lazarets Journalen.

Hvad i denna Vecko-Skrift Del. 3 p. I och 316 anföres om *Opii* underbara kraft i svåra Veneriska symtomer, har förmått mig at med granlagenhet försöka fanfärdigheten däraf; men så länge jag af vanlige Mercurial-medel kunnat märka god värkan, har jag icke trodt mig böra gripa til detta eller något annat medel, *dels* emedan det hade varit onödigt, *dels* hade et sådant försök icke gifvit något tillförliteligt bevis, hvarken mot eller med.

Och ifrån den tiden detta nya medel blifvit upgifvit, har jag ej råkat få någon Venerisk Patient, hos hvilken Mercuren varit kraftlös, ehuru omkring 60 a 70 varit sedermera intagne på K. Lazarettet, förr än denne casus jag nu vil anföra:

”Flickan ANNA BRITA LINDELL, 18 år
”gammal, intogs på K. Lazarettet den 13
”Sept. 1782. Hon hade svåra Veneriska
”Sår ikring högra ögat, värk och styfhet i
”knå och ben, synnerligen det vänstra, som
”var sammandragit, at hon med möda stöd-
”de på tån; på benen voro äfven Veneri-
”ske Sår, men blandade med tydeliga tec-
”ken af Skjörbjugg. Hon hade förvärfvat
N:o 20. U ”den-

”denna olyckeliga beskaffenhet på Djurgår-
 ”den, där hon tjent för Mjölkflicka.

”Efter allmänna rensningar af primæ
 ”viæ, började hon at dricka den på Kgl.
 ”Lazarettet brukeliga Skjörbjuggs-Decocten,
 ”(af Trif. Aqv. Pepparrot, och Sedum A-
 ”cre eller Turion. Pini) samt tillika Mixtu-
 ”ra Mercurialis, ph. paup., hvartil efter
 ”hand lades små frictioner af ungv. Mercu-
 ”riale; Infusum Ledi brukades utvärtes för
 ”de elaka frätande Såren, hvilka ock ibland
 ”med Causticum Lunare, ibland med Mer-
 ”curialske Kalker höllos rena. Såren tyck-
 ”tes efter någon tid renas och läkas, Skjör-
 ”bjuggs styfheten i vänstra knäet minskades
 ”samt hopp syntes om des förbättring; men
 ”oförmodeligen slogo nya och värre Sår up
 ”bredevid de förbättrade, och nattvärken
 ”var ofta så svår at hon ej kunde afhålla sig
 ”från ropande. När således tiden förlopp
 ”ända inemot Våren och Såren snarare för-
 ”värrades, jämte det at hon egenteligen jäm-
 ”rade sig öfver den periodiska svåra värken,
 ”beslöt jag i Martii månad 1783 förföka
 ”Opium.

”Hon tog då dageligen morgon och
 ”och afton, från I til och med 8 gran i
 ”hvar dosis, som blifvit ökad med I gran i mån-
 ”der hvar 3:dje eller 4:de dag. Ingen o-
 ”lägenhet märktes; Såren syntes småningom
 ”förbättra sig, värken försvan och jag bör-
 ”ja-

”jade vänta lycklig utgång; men sedan
 ”hon oafbrutit härmed fortfarit ända til
 ”Maji månads slut, och Skjörbjuggen ty-
 ”deligen ökade sig med blödning i lären
 ”och styfhet i knävecken, hvartil kom at
 ”matluften började aftaga, begynte ock hon
 ”ledna vid Medicamentet och begårte få
 ”komma ut, til at förföka om Sommaren
 ”och Landtlefnaden kunde något bidra
 ”til hennes förbättring. Vid utgåendet den
 ”28 Maji 1783, voro de fläste Sären läkte
 ”och värken försvunnen; men några mycket
 ”elaka Sår i pannan öfver högra ögat ville
 ”ej läkas; kanske därunder någon Caries
 ”var börjad. För den envisa och tydeligen
 ”ökade Skjörbjuggen råddes hon nyttja Mi-
 ”neral-vatten öfver Sommaren, samt feck
 ”låt at emot Høften återkomma at hämta vi-
 ”dare underrättelse”.

Huruvida härutaf något bör slutas til O-
 pii kraft emot Siphilis, lämnar jag dårhån.
 Ytterligare bevis synes mig behöfvas.

J. L. ODHELIUS.

Sal Glauberi (Alk. Min. Vitriol. ph.
 Sv.) hämtat ur *Aska*.

Som jag låtit ombygga mit Hus, har
 jag haft tillfälle at få ved af mycket gam-

la tråd. En del har jag förbrändt och utur askan, när jag lutat den med kalt vatten, har jag fådt en fådan myckenhet Sal Glauberi, at jag ej behöft sammankoka Lutem. Jag har talt om detta Rön för några Chemicer, hvilka ansedt det som en påföljd där-af at en hop Tvätterskor bebodt huset, genom det at Sal Sodæ, hvilket de bruka til sin Lut, skall hafva trängt sig in i tråvirket. Men som denne förklaring ej förefallit mig tilräckelig, har jag utfökt fådane tråstycken som stådt rätt up, varit nyttjade til takställning och afplankningar och som alla varit af Ek; desse har jag med aktsamhet förbrändt på järnplåtar, utan minsta blandning af något annat brännbart, och jag har likafullt genom lutning af askan fådt Sal Glauberi; de tråstycken som redan blifvit til en del för-
multnade, hafva gifvit den största myckenheten. Desse förfök skall jag ytterligare göra. Ibland detta Salt har jag ock funnit något Tartarus Vitriolatus, och desas Alkali har jag där träffat oförblandade, ehuru i ringa myckenhet. Man kan här af sluta at Askan af gammalt Ekvirke är af ringa nytta til tvätt, samt fögå fördelaktigt til Tvål- och Såpsjuderier eller Saltpetterkokning.

AIMACHES.

(Journ. de Paris N. 216 le 4 Aout. 1783.)

Förslag til drunknades hjälp.

Hos en drunknad blifva andedrägten och blodets omlopp qvasde och böra med största möjliga skyndsämhet åter i gång ställas, om lifvet ej skall förloras.

Och som bloden, genom vattnets kyla, är drefven från de yttre til de inre delar, där den genom sit hastiga tillopp kan tillika göra de farligaste utbrott, har man med skäl i detta ändamål nyttjat *starka och itererade gnidningar* öfver hela kroppen. Men som det dels fordrar sin tid, innan den drunknade kan blifva försedd med detta hjälpemedel, som därjämte är nog lindrigt, och man ej heller kan med årforderlig värkan använda det på en gång öfver hela kroppsytan, det ock är mycket modofamt och kan genom ledsnad blifva för bittida underlåtit, har jag tänkt efter om icke medel kunde gifvas at genast vid stranden, där den drunknade blir uptagen, kunna med hastig nytta användas. Sådant tror jag mig hafva funnit i den starka retelse, som *piskande med mjuka quistar, spån eller karbaser* upväcka.

Innom få minuter kan man därmed hafva öfverfarit hela kroppsytan, och gjordt en retelse som ofelbart är den kraftigaste at återhämta lifligheten i de qvasde lemmanne, samt upväcka blodets lopp i de yttre små

röron, hvarigenom hjertat strax får större kraft at värka.

Brukas man därjämte de vanlige öfrige medel, Stinkspiritus i mun och för näsa, kitling på de ömaste ställen, t. e. om Sommarren med Näsflor och eljest med skarpa borstar, samt upvärmning i en fång, (hvilken knapt hinner tilredas innan denna första hjälpen redan kan hafva vist sin nytta) så torde härigenom flere olycklige stå at räddas.

Ätminstone innefattar förslaget mycken sannolikhet och bör vid tilfälle icke föraktas. Man glömmet sedan icke heller hvad annat, som ärfarenheten bestyrkt, til samma ändamål, såsom äderlätning vid första såkra lifstecken, Lavement, Kråkmedel m. m.

DUTRONE LA COULURE,

Doct. en Med.

(Ibidem, N. 220. le 8 Août 1783.)

Remarks on the Ophthalmy, Psorophthalmy and purulent Eye, by JAMES WARE, Lond. 1780, 8:o. 133 p.

Först göres en kort beskrifning om ögat och åtskillige slag af inflammationer därpå, hvarvid A. dock hvarken är fullständig eller noggran. A. har anmärkt at ofta vid

gan-

ganska liten rodnad är värken odrägelig; hvilken åter ofta är ganska lindrig, ehuru svulsten och rodnaden nog är stark. (Detta har Hr. RICHTER äfven sedt, och drager däraf den slutsats, at det ej är rådeligit at efter ögon-operationer lämna ögat länge utan at öppna och bese det, samt endast rätta sig efter den grad af plåga patienten känner. Gemenligen är smärtan svårast då inflammation sker, sedan den en gång redan skedd kan den håftigt ökas utan at plågorne äro så svåra.) Merendels, fortfar A., är ljuset för et inflammerat öga odrägeligit, som bör hindras genom en skärm, *men ej genom bindor och Compreser.*

At inflammation i ögat är ganska håftig och hotande bulning, gifves tilkänna, då värken i ögat går genom hufvudet åt nacken. Små bulnader mellan Lammellerne och Cornea, torka bort af sig sjelfva och lämna ogenomskinlige fläckar. Ofta äro ögoninflammationer Epidemiska. (hvarvid Hr. RICHTER anmärker at de då gemenligen äro Catterhaliska eller gastriske.)

Då man vil borttaga något som fallit i ögat, måste patienten vända ögat åt motsvarande sidan; äro flere små smolk i ögat kunna de lättast med insprutning utskaffas. A. har äfven sedt, at vid den ophthalmie, som kommer af stoppad gonorrhœ, har materien som flutit utur ögat, liknat gonorrhœen.

Då alla blod-evacuationer vid håftige ophthal. intet hjälpa, så hjälper ofta arteriæ temporalis afskärande. Man gör härigenom ej allenast en stark blod-aftappning, utan man hämmar äfven blodens tillopp til ögat. (a) (Hr. RICHTER åter säger at detta är med någon svårighet förbundet, och efter des tanka onödigt, samt mycket förmånligare at göra incisioner uti conjunctiva, hvarunder alltid vid håftige inflammationer finnes utrunnen blod.)

Blodiglar hjälpa ej alltid säger A., ofta förorsaka de ock en ganska besvärlig svulnad och blånad kring ögat. (Hr. RICHTER anmärker härvid, at de ofta mycket öka smärtan och rödnan samt våtskornas lopp til hufvudet; at patienten ofta får svindel under det de suga; åtminstone bör man ej fåtta dem förr än man gjordt tillräckelige åderlätningar och då fåttes många på en gång.) Ophthalmoxylis förkastas af A., hvaruti Hr. RICH-

-
- (a) At Hr. W. påstår at blodens tillflytande til ögat hämmas då Art. Temporalis afskåres, motfåges af all Anatomisk kundskap, emedan ögat aldeles ej får några grenar från Temporalis utan från Carotis interna, och den communication som är mellan yttersta grenarna af Arteriæ Temporalis ramus anterior och arteria supra orbitalis från Ophthalmica är så ganska obetydelig, och desutom utsprida sig dessa Communications-grenar kring pannan och ögonbrynen ej i ögat.

A. J. H.

RICHTER ger honom rätt. Spanska Flugor tyckas i synnerhet göra god tjenst, då de straxt efter Blodiglarne läggas på tinningarne.

Utom desse allmänna och bekante medel, berömmes Författaren, i stöd af sin flersaldiga förfarenhet, at utvårtes nyttja *Tinctura Thebaica Pharm. Lond.* Man låter dageligen en gång drypa 2 a 3 droppar där af i ögat. Merendels förordfakas där af en tämmelig stark smärta, som dock endast några minuter varar, och där på följer alltid en märkelig lindring. Straxt efter första nyttjandet förminskas gemenligen inflammation, och efter några dagars bruk är den gemenligen aldeles borta. Stundom går dock långsammarer med förbättrandet; men endast ganska få tilfällen hafva förekommit där detta medel aldeles slagit felt; aldrig gör det någon skada; straxt efter första försöket kan man se om medlet passar vid det tilfället. Så snart man märker at det ej hjälpt något, måtte man ej vidare försöka det, utan nyttja åderlätning, blodiglar, purgerandet, samt efter dem åter försöka förutnämde *Tinct. Thebaica Ph. Lond.*, som då gemenligen gör bättre nytta.

Endast hela den blandning, hvar af *Tinct. Theb.* efter *Ph. Lond.* är gjord, gör den önskade värkan, hvart och et *Ingredients* för sig gör intet.

Ofta har A. förfökt Opium upplöst uti vatten, utan någon nytta.

Den gör lika god nytta i nya som gamla ögon-inflammationer. (Hvarvid Hr. RICHTER dock anmärker at man bör väl någon affigt hafva på orsaken.) Hvarest afförande medel behöfvas, måste de förut nyttjas.

Intet utaf alla hittils berömda utvårtes medel, gör så god nytta som detta. (Hvaruti Hr. RICHTER äfven instämmer:) Decocten på Vallmo-hufvuden gör något, men långt ifrån ej så mycket som Tinct. Thebaica.

Det så kallade Goulards-vatten (Aqua Saturn.) hjälper endast vid nya af utvårtes orsaker åkomne ögon-inflammationer. A. har ofta förfökt en upplösning af et gran Sublimat uti 4 unce destillerat vatten, hvilket FALK så mycket berömmar vid Veneriska ögon-inflammationer; den gör vid dessa tillfällen särdeles förträffelig tjenst, borttager ock ofta på ganska kort tid ogenomskinliga fläckar på Cornea och gör mycken lindring hos dem, som af mycket arbete vid ljus, hafva kliande och brännande ögon.

Trichiasis, som ofta är orsak til håftige ögon-inflammationer, måste hjälpas genom Chirurgisk operation. Oftast kommer den af ögonlåckens omvändning, i synnerhet på nedra ögonlåcket där denna omvändning förorsakas af slapphet i huden och en sammandragning af nedre delen af musculus orbicula-

laris; men på det öfre ögonläcket kommer den af en slapphet i muscul. levator palpebræ sup: Trichiasis på öfre ögonläcket fordrar således at man retar, stärker, förkortar denna muscel. På det nedre förkortas huden genom den vanliga operation. Stundom ligger ordfaken endast uti en förkortning och sammandragning af Tarsus, som då måste midtpå genomskåras.

För at bevisa Tinct. Theb. kraft, upräknar Auctor 10 tilfällen, där han den med nytta brukat. Vid inflammation efter förkylningar; vid Chemosis; vid gammal ögoninflammation; efter koppor som redan varat 6 år; vid en annan inflammation som varat 12 år; vid inflammation efter Skabb; efter Starr-operation, nyttjas den alltid med fördel. Stundom varar den smärta, som efter detta medels användande följer, några timmar. En gång gjorde det hastig smärta utan lindring, hvilket, oaktadt Blodiglar och Sp. Flugor, dock äfven hände 2:dra gången, men tredje förföket lyckades, efter repeterade blodiglar och vesicatorier.

Den Ellofte händelsen innehåller en märkvärdig beskrifning och Cur vid en omvändning af öfre ögonläcket. Orfaken var i musc. levator palp. sup. som var mycket förslappad. Man gjorde en inskärning ifrån den inre til den yttre ögon-vrån igenom huden, aflöste muscel-fibren så nära vid Tarsus som

möjligt var, samt strök 3 gånger med ett hett järn öfver muscel-fibren, hvarigenom sjukdomen botades. (Hvarvid Hr. RICHTER anmärker at andra retande medel, såsom Tinct. Cantharid. utvärtes pålagd, kunnat göra samma tjenst.)

Pjorophthalmie, kallar Författaren den inflammation uti kanterne af ögonläcken, där ständigt en tjock Materia utfläskas, som hårdnar och om nätterna sammanlimmar ögonläcken. Utan tvifvel ligger felet i de Meibomiska körtlarne, hvilka afföndra en skarp skadande materia. Detta fel är ofta en följd efter Koppor, Mefslings utslag eller ögoninflammationer. Gemenligen intager denna sjukdom endast kanterna af ögonläcken, ibland intager den dem hel och hålne och stundom går den ända til kindbenen och gör där en rosaktig inflammation och excoriation, som fordrar antiphlogistiska medel. Ibland gör den en sammanförpning af yttre huden på ögonläcken, hvaraf et *Ecotropium* förorsakas.

Denna sjukdom är väl merendels ett eget localt fel; stundom är den dock af Venerisk eller scrophulös orsak, uti hvilka fall Hr. FOTHERGILL berömmar China och Calomel. Uti alla andra fall, då sjukdomen är local utan annan orsak, är *Unguent. citrinum Pharm. Edinburg.* ett osvikeligt medel. Man värmer litet häraf öfver ljuset, som förmedelst
pek-

pekfingret väl ingnides i kanten af ögonläcken, en gång om dygnet; hvilket ej så väl låter göra sig med en pensel. Om mornarne måste de sammanklibbade ögonläcken med varm Mjölksucktas och varfamt mjukas samt från hvarandra skiljas. Då en Ophthalmie är tillika med Pforoph: måste den förra genom Tinct. Thebaica först hjälpas. Om Pforophthalmien är af scrophulös orsak, så hjälper ej Salfvan ensam, utan då måste åfven invärtes medel nyttjas mot kroppens scrophulösa egenskap. Stundom upväcker salfvan, de första gångerna hon nyttjas, en håftig smärta, som sedermera mer och mer minskas. Ibland har denna salfva hulptit då sjukdomen varat öfver året. (Hr. RICHTER säger härvid at han alltid nyttjat Merc. præcip. ruber. i Salfva vid denna sjukdom och alltid därpå funnit önskad värkan.)

Om nyfödde Barns variga ögon. Ögonläcken äro röda och svulna, och en gul tjock materia flyter utur ögonen och betäcker ofta hela ögonläcken. Så ofta barnet skriker, eller så ofta man vil öppna ögonen, vända ögonläcken sig om. Ofta är barnet tillika scrophulöst, men stundom tyckes sjukdomen vara endast local. Då ögonläcken ej kunna öppnas, stockar sig materien ofta under dem, retar ögat och upväcker inflammation, sår och ogenomskinlige fläckar. Alla hittills bekante medel äro merendels fruktlöse. När-

ma-

maste orsaken är et förökta tillopp af slemmige fuktigheter, som antaga utseende af materia, och til botemedel fordras sammandragande medel. Författaren har altid med mycken nytta brukat följande: Rec. Vitriol. rom. Bol. Armen. aa 4 unce. Camphor. 1 unce. Misce fiat Pulvis, de quo projice in Aqvæ Bullientis lib. IV. unciam 1. Remove ab igne, ut subsidant fœces. När detta skall nyttjas, måste det först med vatten utspådas; ensamt är det för skarpt. Myckenheten af vattnet som tillsås kommer an på omständigheter. Gemenligen slås en drachma af denna blandning til 2 unce Brunnsvatten. Detta vatten varder sedan genom en fin spruta, innom ögonläcken insprutat, vid yttre ögonvinkelen.

Är sjukdomen lindrig så kan blandningen mycket utspådas och dageligen tvänne gånger insprutas; är den åter ganska håftig, så måste blandningen göras starkare, och insprutas en gång i timen.

Upmjukande medel äro skadelige. Ögonläckens omvändning kommer af den inre hudens förslappning. Man kan ock lägga Compreser, fuktade med denna utspådde blandning, på ögonen. När svulnaden och inflammation är mycket håftig, är det ibland nödigt at låtta en blodigel på tinningen och sedan lägga et Spanskt Fluge-plåster därpå; stundom äro äfven purger-medel nödige. Är In-

Inflammation ganska håftig så måste Tinctura Thebaica nyttjas. Vid scrophulösa tillfällen brukas utom de nämde medel, äfven sådane, som mot desse krämpor äro tjenlige.

För at bevisa, att detta bifogas några händelser. Stundom dröp blod utur ögat, och ändock hjälptes det genom ofvannämde medel.

En gång var det upsvälde ögat så stort som en Valnöt; Blandningen hjälpte, men Curen gick ut 2:ne månader. Vid några gamla förfummade tillfällen hjälpte det ej.

Om en svart Starr som genom Electricitet blifvit hulpen. Den sjuke var 17 år gammal. Hade med håftig tandvärk börjats, och då den efter 2:ne dagar uphört, fant man at patienten var blind. (Altså förmodeligen en Rheumatismus säger Hr. RICHTER.)

Åtskillige medel nyttjades utan förbättring. Änteligen tog man sin tillflykt til Electriciteten. Man ledde först Electriciska kraften genom ögonen en fjerndels tima, och tog därpå några gnistror. Redan efter första nyttjandet kunde patienten känna de omkringstående; och sedan man efter et par dagar åter anstälde et dylikt försök, återkom synen fullkomligt.

(RICHTERS Chirurgiska Bibliothek 6. Band. 1. St. p. 21.)

Anmärkingar.

Åtskillige Läkare här i Stockholm hafva redan med fördel nyttjat Tinctura Thebaica Ph. Lond. mot ögon-inflammationer. För min del har jag endast 3:ne gånger haft tillfälle at försöka detta medel, 2:ne gånger med snar och önskad värfkan; den tredje gången var det vid röda ögon, som varat i ganska lång tid, fast utan särdeles värf eller plåga; patienten hade mycken smärta af medlet, som likväl efter 4 timmar geck öfver, men han kunde ej öfvertalas til et nytt försök, utan nyttjade håldre Laxativer och andra tjenlige medel, hvaraf han sedermera hjälptes.

A. JOH. HAGSTRÖM.

Hr. WARE har ofelbart mycket rätt i det måsta af des Rön. At ljusstrålarne, som äro så mycket skadelige vid ögon-inflammationer, böra aflångas genom skärm och ej genom Compresser och förband, som beklageligen af de fläste Practici förordnas, är en helt angelågen och sannfärdig omständighet; men härtil kan med samma skäl läggas: at de brukelige tjocka Kryddpåsarne, som värmas och med Vin eller Spiritueuse vätskor fuktade, eller ock torra, läggas på inflammerade ögon, göra ofta obotelig skada.

Det

Det är mycket troligt at Tinct. Theb. gör god nytta i Ophthalmier. Jag är snart benågen at tro det ingen inflammation börjas annorlunda än af *nervernes större eller mindre retelser*; och hvad medel kan därför jämföras med Opium? Men om just Londonske Compositionen har något företräde, synes ej vara afgjordt.

I allmänhet stämmer min årfarenhet, äfven för de öfrige Ögon-sjukdomar, mycket öfverens med Auctors. Alla upmjuknande medel äro, såsom ock A. anmärker, betänkelige vid Ögon-sjukdomar. Endast då heterogenea fastnat i Adnata och Coniunctiva, blir nyttigt drypa i ögonvråen vid näsan en eller annan droppe Mandel-olja, för at involvera den skarpa retelsen; men slemmige upmjukande medel, hvilka af så många Läkare berömmas vid Ophthalmier, har jag aldrig sedt god värkan af, utan snarare tyckt at sjukdomen fädt därunder oförhindrad tiltaga.

Ännu felas en pålitelig Therapie i Ögon-sjukdomar. Den torde icke heller så snart blifva framgifven, emedan de rätta principerne nu först blifvit årkände och det fordrar sin tid innan den klaraste årfarenhet, fastän grundad på de ojäfaktigaste skäl, hinnes segra och förjaga gamla fördomar.

J. L. ODHELIUS.

Tal om nödig jämförelse emellan de Chemiska undersökningar, och Naturens värkningar, hållit i K. Vet. Acad. vid Præsidiij nedläggande, d. 9 Julii 1783, af JOH. GOTTS. WALLERIUS, Chemiæ Profesfor och Ridd. af K. Vasa Orden. 16 p. 8:o. är nyligen från Trycket utgifvit.

A. förmåler huru en 30-årig ärfarenhet öfvertygat honom om nödvändigheten, at på förbemålte lått förvisla sig om de nyare Chemisters antagne meningar, i synnerhet hvad Kropparnes sammanfattning angår. Deras sönderdelning lärer oss icke, at de delar som då århållas, förut varit där inblandade, emedan ofta nya ämnen, då beredas och förekomma. Detta påstående styrkes af Authoriteter (p. 5.) och exempel (p. 6.); det är *Synthesis* som bör utgöra Controllen; hvilken oftare viser veder-spelet: t. e. MARGGRAFS *Artificiella Lera*, p. 7.

Naturens värkningar gå mycket långsamt och äro svåre at utröna. Ännu är ej fullligen afgjort om en Vitriolisk eller Sulfurisk Syra gifves i Luften. Äär *Fixus* påstås af de flåsta där skola finnas, men om den är en sjelfständig Syra, eller närslåcktad, eller härstammande af någon förut bekant, tvistas ännu om. Men rådfråge vi här om Naturen,
så

få märkes en Sulfurisk Syra tydeligen efter äskeslag, hvilken är den samma med det Fixa, elastica och activa electriska fluidum, sedan det undfådt någon electrisk kraft (p. 10). Den samme som finnes i Mineralvatten, hvilken härstammar från en i invärtes rörelse och destruction stadt Svavelkies: *Et bevis emot Luftsyrans sjelfständighet* (p. 11.). Hon upkommer ej af Kalken eller Kritan, utan från den därpå gjutne Vitriol-Syran, som decomponeras och til en del resolveras til en osynlig luftlik Spiritus: äfven få med Acidum Nitri, efter LAVOISIERS rön.

Metallerne calcineras icke, utan uplösas til hela sin composition, då de solveras (p. 12.) Naturen viser det i Cement, eller den naturligen præcipiterade Kopparen.

Kiselartade Stenar, likom Animalier och de gröfre Vegetabilier låra genereras af Kalkjord (p. 13. 14.) Flintan reduceras af Naturen, fast mycket långsamt, til Kalk. Således är icke Lera dess grundämne efter någre Chemicorum tankar.

Alun-tilredningen af Kies villa någre sätta i tvifvel (p. 15) och påstå at Lera har största delen däruti. Men i *Dylta* Kies, därutur Svafvet blifvit destillerat, kan intet leraämne upptäckas, aldräminst i den soffrade rena Malmen. Men sedan dess öfverlevor varit utfatte för Luftens åvärkan hela 6 åren eller längre, utlakas däraf sedermera mycken

Järn-Vitriol, och, när den då utlakade jorden i andra 7 eller 8 år varit blottstald för Luften, kan man dåraf koka öfverflödigg Alun. Det samma händer, om man förfarer lika med en Artificiel Kies.

Lava, som intet år annat än slaggt efter afbränd och smält Kies, förvandlas efter några Secler, icke til Mull utan til Lera, enl. FERBERS Rön (p. 16). Äfvenså går det med Järn-slaggt.

Lera synes vara rätta grundämnet til Metallerne; hvilket, hvad Järnet beträffar, styrkes af vår årfarne Bergs-Råd RINMAN, i dets Hist. p. 237.

Et så grundeligt och tänkvärdigt Tal förtjänar Hr:r Chemisters hela upmärksamhet.

Förteckning på Svenske Läkare vid början af år 1783. (Tilläggnings til p. 227. 228.)

Hr. Doct. CASTEN RÖNNOW, Ridd. af Kgl. Nordstjerne Orden, f. d. Stats-Råd och Förste Lif-Medicus hos framledne H:s Maj:t Kon. STANISLAUS af Polen, Ledamot af K. Vet. Academien, Kgl. Patr. Sällsk. m. m.

Hr. Doct. JONAS ULLHOLM, f. d. Syndicus i K. Coll. Med., nu Regements-Fältskär vid Sprengportike Regem. i Landscrona.

Så-

Således blifver Medicorum antal, år 1783, 138 ft. (Se p. 228.)

Casus Medico-Legalis.

Utdrag af Protocollet, hållit i K. Collegium Medicum d. 28 Aug. 1783.

S. D. ingaf Stads-Physicus, Assessoren Doct. SVENSSON följande til Protocollet;

Öfver följande händelse anhåller jag om Kongl. Collegii yttrande.

Styrmannen JAN ROLAND KEMPE, som natten emellan den 17 och 18 i denne månad blifvit stucken med en knif i buken nedanför Reftbenen på vänstra sidan 4 tvårfinger ifrån hjertgropen, aflid i går morgon den 27, eller på 11:te dygnet efter skadan.

Vid Obduction befants Såret af en tums längd, som penetreradt ned åt genom huden, Musclarne och omentum inuti Buk-Caviteten. Emellan huden och musclarne var en mindre samling af purulent materie. Öpningen uti Musclarne var af det lacererade omentum aldeles tilpackad. Ingen læsion fants å tarmarne, men både intestina crassa och tenuia voro utspånade af våder, gangrænerade och sphacelerade. Uti Buk-Caviteten var åtminstone et kvarter grumeradt blod.

På 3:dje dygnet har Patienten fått kråknin-
gar som sedermera dageligen påkommit, men
utom Bukens hårdhet och mycken matthet,
hafva inga tvåra symptomer sig visat, utan
har han varit vid full fansning intil döden.
4 a 5 timmar hafva förflutit efter læsion, in-
nan han blifvit förbunden. Inga partes no-
biliiores, som til lifvet åro nödvändige, fun-
nos laderade. Lefren var nog hård, och
Lungorne å ömse sidor i Bröst-Caviteten an-
vuxne. Ådren har blifvit öpnad, Lavemen-
ter applicerade, Laxerande medel brukade
och Såret skött af Chirurgus HÖFFMAN, dock
har det ej blifvit dilateradt. Jag understäl-
ler Kgl. Coll. bepröfvande om læsionen skall
anses per accidens eller absolute læthalis.

ISAC SVENSSON.

Dito den 31 Augusti 1783.

S. D. I anledning af Stads-Physici Hr.
Assessor SVENSSONS, under den 28 listledne
inlämnade berättelse, rörande anstald besigt-
ning på Styrmannen JOH. ROLAND KEMPE,
hvilken natten emellan den 17 och 18 i
denne månad, med en knif skall blifvit stuc-
ken i buken, hvaraf han afidit den 27 där-
på följande, blef detta mål nu i noggrant
skårskådande tagit, och som Kongl. Colleg.
af de anförde omständigheter, inhämtade,
det inga stora blodkårit, eller andra til lif-
vets bibehållande nödvändige delar funnits
ska-

skadade, anfågs denne skada vara *per accidens læthalis*, så mycket mer, som med skål bör förmodas, at den sjuke vid lif kunnat bibehållas, om Såret genast blifvit dilatradt, samt så tilräckelige åderlätningar, jämte andre tjenlige medel i tid nyttjade, hvarigenom den i Buken qvarliggande blodet, som dårstådes Kallbrand och döden förorsakat, kunnat bortskaffas; och hade, efter Collegii tanka, den Fåltskår, som den sjuka förbundit och värden sig åtagit, i en så åfventyrlig händelse, som denna, bordt med årfarne Mån sig genast rådföra, eller dem sig til hjelp kalla, likasom det synes angelågit, at han får tjenlig och alfvarsam föreställning, at hådanester för ingen del sådant ur åkt låta, på det dylika olyckshändelser i framtiden måtte förekommas. Och skulle detta uppå begåran Hr. Assessoren genom Protocolls utdrag meddelas. År och dag föreskrifne.

Ex Protocollo

D. WICKMAN.

M. D. och Notarius.

Versuch einer Naturgeschichte der eingeweide Wurmer thierischer Körper. von
J. A. C. GOEZE, Pastor zu Quedlin-
burg

burg &c. mit 44 Kupf. Blankenburg 1782 4:to 472 p.

Arbetet, som prydes af ganska vackra Kopparstycken, är dedicerat til Hr. Profess. PALLAS, och synes af A. med mycken omsorg på årfarenhet i Naturen grundat. Det innehåller 4 Afdelningar: 1:o, Inledning til Historien om Inålfve-maskar. 2:o, Deras beskrifning och afritning. 3:o, Instrumenter och handlag därvid. 4:o, Förteckning på Auctors Cabinet af desse Maskar.

Uti Första Afdelningen p. 1--61 söker A. bevisa at *desse Maskar födas med Människan och Djuren, samt ingalunda implantas genom mat och drick.* (*) Sedan följer p. 38 et Schema til desse Maskars systematiska indelning, hvilket här til prof införes:

1;sta Genus: *Ascaris*, har följande Species: 1:o, *Gigas* a) hos Håstar b) hos Människor (den egenteligen så kallade *Ascaris lumbricoides* †), c) hos Svin, d) hos Kalvar,

(*) De skola vara Människan så medfödde at de ej en gång kunna anses för *Sjukdom*, emedan de ej blifva orolige och göra de svåra paroxysmer därest de ej retas af ovanlig och skarp föda t. e. Lök, Ätticka, Vin, m. m., hvilket ock kan vara orsak at många, som hafva Maskar, ej veta däraf, förän någon synnerlig mat fårter dem i rörelse.

(†) Desse skola vid propagation hafva den arten, at

var, e) Renales, f) i Skålar. 2:o, *Teres* (Syft. Nat. ed. 12. p. 1077) som finnes hos allehanda Djur och Foglar. 3:o, *Ascaris Minutior*, a) acus, hos Gåddor, Abborrar m. m. b) filiformis, hos Foglar, Fiskar, Grodor, samt de hvilka CAMPER funnit i Luftröret på ympade Kalfvar, c) vermicularis, α) hos Menniskor och besynnerligen Barn, β) hos andra Djur; denne håller sig alltid i ändtarmen. d) Criniformis, hvars hona har cauda *aculeata* och hanen *foliacea uncinata*. e) Minutissima, uti inålfvorne på *Lumbricus terrestris*.

2:dra Genus: *Tricocephalus*, 1:o, *Capite Simplici* a) hos Menniskor, b) Håftar, c) Råttor, d) Vildsvin. 2:o, *Capite Uncinato*, hvilken PALLAS sedt i en *Lacerta acaudata*.

3:dje Genus: *Gordius*, 1:o hos Quadrupe-
da, 2:o Foglar, 3:o Fiskar, 4:o Insecter.

4:de Genus: *Cucullanus*, 1:o, med en tvär rund svans, a) hos Quadrupe-
da, b) hos Fiskar. 2:o, med en spetsig nål-lik svans, *Cucull. Ascarioides*.

5:te Genus: *Stronggylus*, i Håftars mage.

6:te Genus: *Pseudo echinorynchus*, (*Tænia heruca Pallas.*)

X 5

7:de

honans vasa spermatica med uterus bicornis spricka ut genom huden, med modrens lifs förlust. (Se hvad jag i samma ämne gissat K. Vet. Ac. Nya Handl. T. II. p. 13. sq.)

7:de Genus: *Echinorynchus*, 1:o, med enkelt bevärpnadt tryne (*Proboscis*) a) utan hals, b) med lång hals, c) med väpnadt bröst och tryne, men en lång ovärpnadt hals, finnes hos *Quadrupeda*, *Foglar*, *Fiskar*, *Grodor*. 2:o, med fyra trynen väpnade, är funnen i *Lefren* på en *Lax*.

8:de Genus: *Planaria*, 1:o, *Latiuscula* (*Fasc. hepatica* Auctor.) 2:o, *Cylindrica*, a) med enkel, b) med dubbel sugmun; fins i *Djur*, *Fiskar* och *Foglar*. 3:o, *Alata*, hos *Råfven*. 4:o, *Subelavata*, (*Pallas*) i *Grodors* ändtarm.

9:de Genus: *Fasciola*; 1:o, *Crenata* s. *simbriata*, i *Karp*, 2:o, *Ocreata*, i *Mullvadar*, 3:o *Intestinalis*, 4:o *Abdominalis* (*Intest. L.*) *Loriformis*, fins i *Fiskar*.

10:de Genus: *Tania*, 1:o, *Visceralis*, a) *Vesicularis*, med täcke, α) *orbicularis* β) *piliformis*, γ) *Utriculenta*; δ) *Fasciolata*: *Megacephalos*, b) utan täcke, *Vesic. cerebrina*, i *hjernan* på *Får*. c) *Visceralis Socialis granulosa*, finnes hos *sjuka Får* och *Kalfvar* i *vattenblåsor* uti *Lefren*. 2:o, *Intestinalis*, hvilken fördelas: a) hos *Människan* och är α) *T. Cucurbitina*, hvilken äter är *Sagina* ta eller *Pellucida* (c). b) *T. Vulgaris* — grisea

(c) *T. Cucurb.* har alltid ett spittigt hufvud, viker ej för *Mufferska Medlet* (p. 266.); men skall genom *Semen Sabbadillae* kunna fördrivas (p.

fea Auct: γ) *T. Lata*, δ) *T. Tenella*, (Pallas). b) hos Djur, A) I *Quadrupeda*; 1:0, *T. Cateniformis*, hos Vargar, Råfvar, Hundar och Kattor, (*T. Canina* Auct.) Ekor- nar (*T. dendritica*) Råttor (*T. Pusilla*) 2:0, *T. Serrata* hos Kattor och Hundar, 3:0, *T. Globulata*, funnen en enda gång hos en Katt, 4:0, *T. Lineata*, likaså hos en Vildkatt, 5:0, *T. Perfoliata*, i Håstars maga, 6:0, *T. Straminea*, 7:0, *T. Bacillaris*, 8:0, *T. Filamentosa*, 9:0, *T. Pectinata*, hos Harar och Caniner. 10:0, *T. Ovina*, hos får och Lam. B) I *Foglar*, 1:0, *T. Sagittata*, hos tama Gåls. 2:0, *T. Malleus*, hos Ankor, 3:0, *T. Infundibiliformis*, i Ånder och Höns, 4:0, *T. Serpentiniformis*, α) utan hals och

275.) *Alfonska Medlet* (Stannum pulv. ph. L.) har visat kraftig värkan, hållt om det brukas efter Skotska föreskriften: Man Laxerar med Senna en Torsdag näst för Nymånaden, Fredagen tages 6 qv. Stann. pulv. med Syrupus communis, Lördagen tages lika mycket eller ock endast 3 qvintin, hvarmed i senare händelsen äfven fortfäres om Söndagen, så at 1 och et halft uns är intagit; dagen därpå Laxeras åter med Senna, då Masken följer med, om den ej förut redan gådt bort. Man berömmar ock *WAGLERS Medel*, som skall vara ganska kraftigt när både *Nuffer-ska* och *Herrensivandska* Medlet slagit felt; det finnes beskrifvit i *FRITS Medic. Annalen* pag. 308; hvarom mera en annan gång. *Taenia Solitaria* gifves ej,

och β) med en hals utan leder, hos Kråkor. 5:o, T. Crenata. 6:o, T. Crateriformis. 7:o, T. Farciminosa, hos Starar, 8:o, T. Filum, i Snåppor. 9:o, T. Linea, i Rapphöns. 10, T. Brachium globulosum, hos Roffoglar, 11:o, T. Perlata. 12:o, T. Candelabraria, hos Uglor. 13, T. Longissima. 14:o, T. Flagellum, hos Höns. C) I *Fiskar*, 1:o, T. Tetragonoceps, i Laxar, Murener. 2:o, T. Claviceps, i Äl. 3:o, T. Osculata. 4:o, T. Alternatim lineata. 5:o, T. Proboscis Svilla, i Lax. 6:o, T. Nodulosa, i Gäddor och Abborrar. D) I *Amphibier*, 1:o, T. Dispar, i unga Land-Skilpaddor.

11:te Genus: *Chaos Infusorium*, vistas i åndtarmens slem hos Grodor, Vatten- och Land-Skilpaddor.

Andra Afdelningen, p. 62 -- 437 innehåller en omständelig beskrifning, med hänvisning til de sköna Tabellerne, på alla desse Species och Varieteter.

Tredje Afdelningen beskriver hans Instrumenter p. 437 -- 457, och Förteckningen på A:rs Cabinet p. 457 -- 466, utgör den *Fjerde*.

Ofelbart lägger detta Arbete grund til et *fullkomligare Systema Vermium*, ån vi hittils haft, och blir således en af Hufvud-Böckerne för Historici Naturales; det hade dock

varit önskligt at Boken varit skriven på Latin.

Utdrag af Hr. Prof. FAC. ALMS Embetsberättelse til K. Collegium Med. (Til-läggning til p. 286.)

- - - Den enda som förledit är dödt på K. Accouch. Huset, 46 år gammal, hade 2:ne fårskildte gånger förut genom præternaturelle Förlofsningar blifvit förlöst från döda foster: nu var hon ock ganika sjuklig, klagade ständigt öfver hosta och andtåppa, och födde ånteligen den 27 April, naturligen, förmedelst et långsamt och svårt förlofsnings-arbete, en dödfödd Gåse. Följande dagen tilltogo desz plågor märkeligen, med oordentliga Fross-paroxysmer, nu en, nu 2 eller 3 gånger om dagen och tillika en mattande diarrhoé; lochia voro sparsamme; ingen mjölk i bröstet; utfoten blef colliquativ och slutade hennes lif den 4 Maji.

Vid Obduction fants Mjälten aldeles upsmält, lik coagulerad blod, och i vänstra Lungan förekom en varsamling; för öfrigt ingen ting ovanligt.

Ibland de förlöste hafva 7 ft. blifvit hulpne genom vändning, oberåknade dem, som

fom genom fötternes nedtagande, i anseende til fostrets låge, blifvit förlöste. Forceps har icke någon gång blifvit använd, men understundom för at underhjelpa och fortskynda förlofsningen, har Vectis med fördel blifvit applicerad - - -

*Utdrag af Brunns-Intendenten Hr. KN.
AUG. LENÆI Rapport til-K. Colleg.
Med. öfver Lazarettet vid Loka Brunn
1783.*

- - - Ifrån den 3 Junii til den 3 Augusti äro inalles 51 ft. fattige i Lazarettet vårdade, hvilka åtnjutit fri förplågning, Medicamenter, Brunns-cur och Bad. Af desse hafva varit Epileptici 2. Rhevmatici och Arthrit: 20. Ögonsjukdomar 3. Scorbutus 1. Hysterie 4. Maskar 1. Fistlar 2. Rachitis 3. De öfrige hafva varit plågade af hvarjehanda Chroniske Sjukdomar, Paralysis, Ledvridningar, Anchylosis, i mer och mindre grad. 26 ft. blefvo friske, 20 förbättrade och 5 ft. befunnos ohjelpelige.

Utom desse äro 25 ft. andre fattige utom Lazarettet blefne vårdade med förplågning, Medicamenter, med mera, hvilka måstadelen varit angrepne af långvarige obotelige sjukdomar.

Hvilka medel äro bäst, och lättast at använda, til förekommande af Barnamord?

Tubingen 1783. 48 p. 8:o.

Til besvarande af denna vigtiga fråga, äro så många hundrade Skrifter af Trycket utgifne, at knapt något ämne blifvit så undersökt; Academien i Manheim har, som bekant är, upgifvit och belönt henne. En okänd har i denna Afhandling korteligen pröfvat alle utgifne Svaren, och upgifver därefter et egit förslag, beständes däruti: *at et offentligt Bad borde inrättas*, där alla ogifta qvinspersoner en gång i månaden borde badas, i närvaro af därtill förordnade Barnmorskor. A. vil på detta sättet kunna genast upptäcka alla som blifvit rädda. Man gisfar at Med. Prof. Doct. PLOUCQVET i Tubingen är Författare til denna Skrift. (a)

Nytt Laxer-Salt.

Utdrag af Protocollet, hållit i K. Collegio Medico d. 1. Sept. 1783.

S. D. Sedan Hr. Affessoren i K. Commerce-Collegio

- (a) Så länge politiske författningar icke gynna och befrämja giftermål, genom företrädes rättigheter för en gift Man i tjänster och värningar, samt således i grunden häfva den största anledningen til lösaktigheten, så blifva alla förslag-kraftlösa til barnamords förekommande; men där en sådan inrättning vidtages och NB. bibehålles, försvinna de själsmant, eller ock blifva de ganska fållsynta.

legio Hr. LARS ROSENBORG, d. 28 sftl. Aug., til Collegium inlämnat et af Svenska Consulen i Alicante, Hr. GUSTAF BAUMGARDT infändt, få kalladt, Engelskt Salt, med begåran at århålla Collegii utlåtande, huruvida detta, til des Medicinska vårkan, vore med det Engelska Öfverensstämmande, samt hvad Apothekare för det samma skulle bjuda, jämte upgift af sjelfva consumtions quantiteten, hade Collegium af anstälte förfök funnit detta Salt til des beståndsdelar nära Öfverensstämmande med det Engelska, uti hvithet och renhet det vida Öfvertråffande och til smaken mindre bäskt, samt i Öfrigit til des laxerande vårkan lika med det samma.

De til i dag upkallade Apothekare-Societetens Deputerade tiltrodde sig icke, at på detta Salt, för det närvarande något vist värde upgifva; men, på Collegii tillfrågan, berättade de at det brukeliga Engelska Saltet skall på förfäljnings-stället gälla från 3 til 4 skill. skålpundet uti inköps-pris, utom frackt och tull; Och consumtions quantiteten på Engelskt Salt, trodde Deputerade, förslags-vis, gå til 1500 eller 1800 skålpund för hela Riket; Hvilket, genom Utdrag af Protocollet, skulle på begåran Hr. Assessoren ROSENBORG til underrättelse meddelas. År och dag föreskrefne.

Ex Protocollo,

D. WICKMAN.

Anmärkning.

Detta nya Laxer-Salt kallas i Spanien *Sel d'Iguera*. Det skall finnas utvittrat på marken til en och flere tums tjocklek; flere hafva hår i Staden förfökt och godkändt des laxerande egenkap. Och som det vanliga Engelska Saltet, genom en oberänsamt ålagd hög Tull, 4 skill. sp. på hvart skålpund, blifvit Öfver billigheten dyrt, vore högst önskeligit at detta nya Saltet kunde i quantitet hit införskrifvas och såsom de fattigas allmänna medel säljas til lindrigt pris.

J. L. ODHELIUS.

Practiske anmärkningar om Sabadill-Frøets nytta emot alla slags Mask-Sjukdomar hos Menniskor.

Hr. SCHMUCKER nämner allenast 3 sorter Maskar, som i Människans mage och tarmar sig uppehålla, nemligen:

1:o, *Lumbrici* (a), 2:o *Tania* och 3:o *Ascarides* (b), emot hvilka alla Sabadill-Frøet skall vara det tillförläteligaste medlet. Det förordnas antingen i form af pulver eller ock som piller, på följande sätt:

1) Låter han Sabadill-Frøet (som med femina *Staphysagria* icke får förblandas, hvars värkan Hr. S. icke utrönt) tillika med Frøhuset, (c) hvori det inneslutes, til et fint pulver sönderstötas.

2) Tages 5 gran af detta Sabadill-pulver och blandas med få mycket Håning, at där af blifver en pill, som beströs med farina lycopodii. På detta sättet göres alla Maskpillerna fårskildt, få at deras innehåll må vara desto visfare afmått.

Han låter nu alltid först Patienten efter ålder och constitution laxera med Rhabarber

N:o 22.

Y

och

(a) *Ascaris lumbricoides*.

(b) *Ascaris vermicularis*.

(c) Sapor capsulæ ipsius nullus, sed feminum amarissimus & acerrimus: Acrimonia diu inhærens.

BERGII *Mat. Med.* p. 822.

och Glauber-Salt. Nästa morgon gifver han åt en fullvuxen, i synnerhet om han klagat öfver mycken åckel, en half drachma Saba-dill-pulver med åfven få mycket Fenkål-fäcker sammanrifvit, och låter honom därpå dricka en eller två tasfar Chamomill eller Flåder-Thée. Detta pulver förorsakar då merendels kräkning, och om där finnes Maskar i magen, få kastas de straxt upp, efter de af pulvret blifva försatte i den håftigaste rörelse, hvaraf åckeln och kräkningarne åfven förmeras. Den andra morgonen får Patienten en lika portion af detta medel, hvarpå åter kräkningar följer. Synes då icke någon Mask, låter han tredje morgonen allenast hälften af pulvret tagas, och om aftonen den andra hälften; på samma sätt fortfares den 4:de dagen. Den 5:te morgonen får Patienten et Laxer-medel, af en half drachma Rhabarber och 8 gran resina Jalappæ præparata (d) hvarefter de ånnu lefvande eller döda maskar afföras; och om inga flere fådana finnas, få bortgår helt vift mycken Mask-slem, hvarpå man måste hafva upseende. Den 6:te morgonen gifver man 3, och åfven få många om aftonen då man går til fångs, af de stora Mask-pillerna. På hvarje intagning drickes af förenämde Thée, och med pillerna samt laxering hvar 5:te dag fortfa-

(a) Resina Jalapæ cum pincis aut amygdalis trita.

fares sedan, tils ingen Mask-slem mera synes, feces varda naturliga och Patienten förlorar den kånslö-ömhhet i underlifvet han tillförene försporde.

Curen har påstådt i 20 dagar, i affigt at aldeles utrota Mask-slemmen. Hos de måste har den likvål icke varit nödig längre ån 12 a 16 dagar; på hvilken tid, Maskar af hvad slag som hållt, blifvit bortförde och tillfälligheterna försvundne.

Under curen får intet Kött åtas; men vål mycket vegetabilier och Mjölkmät. Detta är curen för de fullvuxna, som beråknas ifrån 20 år och därutöfver. Han gifver åfven åt dem 6 Mask-piller hvar morgon i ställe för pulvret, och låter dem hvar 5:te morgon taga åfvannämde Laxer-pulver med tillägning af 8 gran *Merc. dulcis*.

Åt Barn ifrån 2 til 4 år, kan gifvas 2 gran Sabadill-pulver morgon och afton i et théeskedblad Rhabarber-Sirup och litet Flåder-the med Mjölkk pådruckit. För dem från 4 til 6 år kan en Mask-pill fonderdelas, och i litet Sviskon-mos ingifvas hvar morgon; åfven som de ifrån 8 til 12 år kunna på samma sätt taga 2:ne Mask-piller. För ungdom emellan 12 och 20 års ålder, får man gifva 2, 2 och $\frac{1}{2}$ a 3 Mask-piller om mornarne, tillika med The efter intagningen. Hvar 5:te morgon tages Rhabarber at laxera, med eller utan resina och Merc.

dulcis, ält efter Barnets ålder och styrka. På detta sättet fortfares tills ingen Mask eller Mask-slem vidare visar sig, som om de fullvuxne sagt blifvit. Aascarides eller små springmaskar, som ibland hafva sit tilhåll i colon, men oftast uti intestino recto, komma döda ut med excrementerne, om jämte Mask-pillerne, et Lavement appliceras, kokat af et halft lod Sabadill-frö med 10 uns vatten til colatur af 7 uns, som med lika mycket föt Mjölck upblandas.

En sjuk, har medelst Sabadill-fröet blifvit ifrån en 9 alnars Binnickemask befriad sedan det *Noufferska Medlet* slagit felt.

Med den försigtighet Hr. S. upgifvit, at nyttja Sabadill-fröet, har ibland några hundrade ingen blifvit ohulpen, då han oagadt deß skärpa, gifvit det åt små Barn, åt utmårglade sjuka, som länge haft Rödfoten, hvars mage och tarmar måste varit mycket känslö-öma, utan den aldraminste elaka påföljd; ännu mindre har någon där af fått raseri, som den berömde PLENCK fåger: åtminstone förmodar Hr. S. at desä olyckelige måste fått det uti en ganska stor dosis.

Efter få många anstälte försök med Sabadill-pulvret, har Hr. S. icke allenast funnit deß företräde uti Mask-sjukdomar, utan äfven gifvit det åt dem som tidtals varit med *Fallandesot och Convulsioner* befvårade, med den lyckliga påföljd, at de blifvit fullkomligen

ligen återstälte, utan at någon Mask visat sig, men vål en elak och stinkande seg slem, som tjent honom til tecken at med pulvret fortfara, til dess den med sjukdomen uphört. Hr. S. gör ännu dageliga prof härmed uti all slags Epilepsie, och upmuntrar äfven andra därtil.

Til bestyrkande, få af det ena som det andra, äro 13 förskildte casus anförde; hvaraf de som förefallit mig måst skiljaktige många anmärkas:

En Soldat låg i Rötfeber, finneslös med liten och irregulair puls, samt ofta påkommande epileptiske anfall med nedre extremiteternas förlaming, hvilken, oagtdadt Spanska Flugor, retande Lavementer och evacuationer af Tartaro Antimoniali, förblef icke allenast i samma ställning, utan feck ännu tätare anfall med underlivets upsvällande: detta föranlåt Hr. S. at tro honom hafva Maskar, hvarföre gafs honom en half drachma Saba-dill-pulver gjordt til en bolus med Håning. 3 timmar därefter upkastades 3 lumbrici med mycken slem, hvilken ock visade sig i 3 stolgångar som följde samma dag, och med 4 uttömningar om natten medföljde en stor myckenhet ascarides. Nästa dag fants patienten munter och vid sina sinnen, kunde röra de nedre extremiteterne och de epileptiske tillfälligheterne voro försvundne. Patientten feck en sådan bolus hvar morgon

och 5:te dagen at laxera, tils excrementerne blefvo naturlige och han frisk och sund lemnades.

Tvåne Soldater fom i stora Lazarettet legat 6 veckors tid i Rödspot, hvaraf de voro så utmattade at de knapt kunde ur fången upstå, hade, oagadt skärningarna med håftiga febern och tåta stolgångarna eftergivit, ännu någon långsam feber öfrig med ofta påkomne slemmiga stolgångar, och så snart de njutit det ringaste gick desse uttömningarne mot deras vilja, klagade tillika öfver rутten smak och våmjelse, ehuru de under tiden beständigt nyttjat ipecacuanha och Tart. Antim. När hårtill lägges, at under sjukdomen en eller annan Mask visat sig, var anledningen til flere Maskar ganska tydlig. Den ena Soldaten gafs därför en half drachma Sabadill-pulver med Fenkols-Säcker och Chamomill-Thé pådruckit hvar morgon och 5:te dagen at laxera med Rhabarber. Den första morgonen 2 timmar efter intagningen, upkräktes en stor Lumbricus med mycken slem, äfven som han samma dag med stolgångarna miste mycken slem och 3 stora döda Lumbrici. Detta utmattade Patienten, så at han förlofvade taga vidare häraf; men icke des mindre öfvertaltes han nästa morgonen til en lika dosis, som ock värkade några kråkningar, hvaraf mindre slem och en död Lumbricus upkom. Häraf be-
fant

fant han sig, så vål som första dagen lättad, och förlorade nu sin rutna smak samt med plågorna i underlivet. Med stolgångarne denna dagen geck slem och ännu en död Mask. Matlust infant sig och sömnen blef därpå följande natt roligare än tilföre. Den 3:dje och påföljande mornarne förorsakade pulvret inga kråkningar. Efter 9 dagars intagning voro excrementerna naturliga; hvarest Patienten tog et Infusum Chinæ i 10 dagar.

Med den andra Soldaten förhölt man sig på samma sätt. Första dagen kråktes han äfven up levande Maskar, den andra dagen döda, samt gaf med stolgången åtskillige döda Maskar ifrån sig, och blef lika med den förra, på 3 veckor aldeles återstald och til Regimentet afskickad.

Et ogift 40 års Fruntimmer klagade öfver våmjelse och onaturlig hunger. Underlivet var som oftast updrifvit, och så smårt samt at vatten lopp henne i munnen. Inga Maskar hafva dock visat sig under det hon mot desse plågor nyttjat mångahanda medel. Hon tog nu första gången en Laxer-dryck af Manna, Rhabarber och Seidlitsersfalt. Sedan gafs 3 Mask-piller morgon och afton samt 5:te morgonen en half drachma Rhabarber med 10 gr. Res. Jalappæ præp: 7:de mor-

gonen gick en Binnickemask af II alnar i-
från henne. I 12 dagar tog hon af Mask-
pillerna, fast hon på 3 de sista ingen Mask-
slem försörpde. Om aftnarne njöts allenast
litet Hafversoppa under curen.

Ifrån den slitige Regements-Chirurgus
SEELIGER, finnes äfven en berättelse inrymd
af innehåll: 1:o, at den Patienten han bot-
tat för Binnickemasken med detta medlet (a)
ännu är ganska frisk; och 2:do at 2:ne Re-
crüter som dageligen haft epileptiske tilfäl-
len, så at de icke kunnat nyttjas til tienst-
göring, hafva blifvit aldeles botade, utan at
Maskar visat sig, därmedelst at de dageligen
tagit en half drachma Sabadill-frö i sub-
stance. (b)

(SCHMUCKERS vermischte Chirurg. Schriften
3 Band.)

Nou-

-
- (a) Se andra Bandet 271, hvilken casus har först
gifvit Hr. Öfver-General-Chirurgus SCHMUCKER
anledning til sit vackra bemödande om Sabadill-
fröets bruk och nyttjande.
- (b) At Semen Sabadillæ har mycken kraft emot in-
fecter, ses nogsam af dess hastiga värkan emot
Löfs. Man kan ock af Hr Professor BERGII
Mat. Medica, så väl som af Hr. GLEDITSHS un-
derfökning (Denna Veckofkr. Band. 3 p. 389.)
se hvad kraftiga beståndsdelar det äger. Det re-
commenderas högeligen hos Practici at med ur-
skilning och upmärksamhet försökas, och at de

Nouveaux Memoires de l'Academie de Dijon, pour la partie des sciences et arts. Premier Semestre 1782; à Dijon 1783 in 8:o.

Innehåller: 1:o, Recherches pour perfectionner la préparation des couleurs employées dans la peinture, par M:r DE MARVEAU. 2:o, Memoire sur la construction d'un Hôpital, dans lequel on détermine quel est le meilleur moyen à employer pour entretenir dans les Infirmeries un air pur & salubre, par M:r MARET. 3:o, Observations sur la congelation de l'acide vitriolique concentré, par M:r DE MORVEAU. 4:o, Table des arcs semi-diurnes sous le parallele de Dion $47^{\circ} 19' 20''$ calculés de cinq minutes en cinq minutes de declinaison tant boréale qu'australe, depuis 0 jusqu' à 31 degrés, par M:r ROGER. 5:o, Examen des mines de cuivre, appellées verd de montagne, bleu de montagne, et de ce qui constitue leur difference, par M:r DE MARVEAU. 6:o, Mémoire sur l'air dégagé de la Crème de chaux & du Minium, par M:r MARET. 7:o, Memoires sur les écluses des canaux de Navigation

Y 5

söka utröna huruvida det är kraftigare emot Tænia Cucurbitina, än Nufferiska Medlet, som Hr. GOEZE påstår (se ofvanföre p. 330) Denna nyttiga Recension hafve vi at tacka Hr. Reg. Fältskärn P. E. LENNGREN för. J. L. O.

gation, par M:r GANTHEY. 8:o, Observations mineralogiques & chymiques, sur le spat pesant & sur la maniere d'en retirer le barote ou terre barotique, par M:r DE MORVEAU. 9:o, Memoire d'Anatomie, sur les vaisseaux omphalo-mesenteriques, par M:r CHAUSSIER. 10:o, Memoire sur les pierres biliaires, et sur l'efficacité du mélange d' ther vitriolique et d'esprit de ter binthine dans les coliques h patiques, produites par ces concretion, par M:r D'URANDE. Auctor anmärker at Gallstenar ganska s llan finnas hos barn och ynglingar; endast de  ldrigare pl gar få dem. Missbruk af spiritueusa faker, felande regler hos Eruntimmer, synas favorisera deras tillskapande. Men h rtill bidrager i synnerhet stillasittande och chagrins, hvarföre ock HALLER så ofta funnit Gallstenar hos dem som länge setat i f ngelse. Sådana Gallstenar kunna länge ligga i Gallblåsan, utan at man har känning af dem, ty hvarken Gulsot eller Gall-colique kommer, om ej ductus hepaticus eller cholidocus blifvit förstoppade. I sjukdomens början, och efter all liknelse då stenarne sänka sig ned i Gallg ngen, känner man allenast små retningar och spasmodiska rörelser; sedermera klaga de sjuke sig öfver oppressioner, en besvärlig spänning och tyngd under bröstet, värk, slapphet öfver magen,  ckel, stinhet, sure eller rutna rapningar, en hastig komman-

mande och gängande hetta, förstoppning eller diarrhée, med ymniga okokta och bleka dejectioner. De sjuke känna en värk i högra hypochondrio, som sträcker sig långs efter falska rebenen, ända til regio epigastrica, eller til nassen, som ock ofta utbreder sig öfver hela buken, hvilken i synnerhet besvärar dem efter måltiden, och är en påföljd af magens tryckning på lefren. Denne värk, som man gemenligen tar för en indigestion, börjar 2 eller 3 timmar efter måltiden utaf solide mat, och varar fällan längre än en timma; den kan ock komma efter en lång abstinence från mat, men är då mindre håftig; och ofta sträcker sig denna värk til högra armen, hvilken då dofnar och värker. Sedan denna värk något varat, så märker man ofta en lindrig gulaktig färg i stora ögonvrån; urinen som är cruda och blek, så länge Patienten sitter stilla, blir mer färgad så snart han fatiguerar sig, och blir då ofta tjock, grumlig, gul, med et tjockt sediment; stolöpfungarna äro bilieufa. Ofta kännes värken under cartilago xiphoid: på en liten fläck, ej större än man kan täcka med tummen. Efter någon tid, så åkommer den sjuke, på en gång, håftiga värkar, med en utfägelig ångslan, spänningar öfver magmunnen, ja ofta öfver hela underlifvet, åckel, kråkningar, rapningar med saffransfärgad urine. Pullen är långsam och sammandragen, om

om ej feber stöter til. Sedan desse symptomer råckt 10 eller 12 timmar, få uphåra de, och man märker en gul färg frambyta i ögonen, anslaget, bröstet eller på hela kroppen. Dejectionerna bli nu grå eller hvita och slemaktiga. Hos en del kan coliquen råcka 2 til 3 dagar, ofta längre; men då har han sina remissioner, och kommer skoftals igen, ånda til gulfoten helt och hållit förgått. Desse accès börjas gemenligen med rysningar, då pulsen är långsam och sammandragen, hvarpå hetta följer, men kräkningarna afstagna då ej med rysningarna, och urinen är gul, ofta svart, någon tid efter accèen. Om stenarne antingen äro mjuke, eller få små at de ej igenstoppa ductus cholidocus, få kunna flere colique-accèer åkomma, utan at den sjuke gulnar. Sedan nu desse håttige coliquer gått öfver, få finna de sjuka sig synnerligen lindrade, endast befvårade af något embarras i bröstet eller vid magen; men efter några veckor, ibland efter några dar, få återkomma plågorna, som gemenligen förebådas genom hvita excrementer. Som nu denna sjukdom åtminstone i början, endast attaquerar gallgångarna, få hånder ofta at de sjuke, sedan coliquen och gulheten förgått, hafva all appareance af hållsa, fastån de kunna i gallblåsan bära stora stenar. Dock observerar *Baglivi* at de dock gemenligen äro bleka, matta, incapable af

alla slags rörelser, mycket fallne för yrsel och svagt hufvud; gemenligen äro de ock utfatte för derangerade digestioner, hicka, obstruction eller diarrheë, äfven som för en douloureuse sensibilité i höggra sidan, för värk vid clavicula eller skuldrebladet i vänstra hypocondrium, eller i låtet; värkar alt, som tyckes concentrera sig i höggra hypocondrio, så snart coliquen låter sig kännas. Äfven som man ej bör confundera den gulfot, som kommer af spasmer, med den som härrör af Gallblåse-stenar, så bör man ock ej misstaga sig på Gallblåsestens-coliquer och förblanda dem med den spasmodiska och inflammatoriska coliquen. Sydenhams hysteriska colique skiljer sig härifrån med det, at pulsen är hvarken snabb, ej eller stark, utan mjuk, bukén är merendels ganska sensible i hela sin étendue, urinen blek, tungan ren, extremiteterne kalla; Inflammatoriska coliquen har i följe med sig en hård puls, snabb, stark feber; Njurstens-coliquen igenkännes af urinens färg och af de åtsåtjande bilieuse upkastningarna. Sedan Auctor utförligen afhandlat de påföljder, som Observatores funnit vara af Gallblåse-stenar, så upräknar han de medel, som Läkare föreslagit at uplösa desse concretioner med, men som dock befunnits vara utan den påsyftade värkan, hvarföre en del de störste Läkare, äfven VAN SWEITEN tillstådt sig såfångt arbetat för at utfinna något på-

påliteligt solvens. Alcalina fixa och Volatilia, Kalkvatten, Lixivium Saponarium, Acida, äfven de måst activaſte, hafva befunnits vara otilräckelige. Auctor tror ſig dock hafva påfunnit et ſäkert, af alla Läkare länge efterlångadt ſolvens, hvilket han redan år 1774 publicerat, ſom beſtår i en blandning af Ether Vitrioli och Spiritus Terebinthinae. Detta ſolvens år ganska ſubtilt, ganska penetrant. Det fordras at det i tarmcanalen ſkall reduceras til ångor, för at kunna penetrera ductus cholidocus, och därigenom gå til Gallblåſan, och kanske ock at transfudera genom ſjelfva tarmarne och gallblåſan. Terpentins-oljan fixerar Ether, at han flere dagar kan ſtå i et öppet kåril, utan at förlora lukten af Ether, och år ſåledes troligt, at Ether, utan denna förening knapt ſkulle hinna til duodenum. Men genom denna förening, ligger denna blandning länge i magen och de grofva tarmarna, hvilket kan ſlutas af det de ſjuka beklaga ſig öfver rapningar och upſtötningar hela 5, 6, ja 10 och 12 timmar efter intagningen, hvilket för dem faller ſig beſvärligt. Ännu mer, ſjelfva Terpentins-oljan år ej utan värkan på Gallſtenar, efter Doctor POSCAT har genom kokning uplöst deſe ſtenar uti denna Olja, ſom efter PRISTLEYS förſök abſorberar ånda til 3 fjerdedelar af aër communis; och ſom deſe Gallſtenar innehålla mycken luft, få kan

kan ock Terpentins-oljan fullborda den lösning, som genom Ether blifvit påbörjad. Auctor beskriver sedan sättet, huru hans medel skall gifvas: Sedan man förut länge brukat humectantia & diluentia, så gifves i drachma här af, alla mornar, hvarpå drickes en taske Mjölkvafsla, eller svag Kalf-soppa med Cichorium, eller violsyrop utblandad med rent vatten. Om denna remede echaufferar för mycket, om regio hepatis blir öm, så skall man öppna ädren och låta den sjuke bada. Sedermera fortfar man med medlet, alt efter som sjukdomen fordrar. I allmänhet fordras en libra af detta medel til en fullkomlig cur. Sedan alla symptomer försvunnit, så börjar man med lindriga Laxativer. Man bör sedan såsom préservatif emot stenars formerande å nyo, antaga en mild regime, i synnerhet välja Fogel, Grönfaker, mogen Frukt, farineusa faker, diluerande drycker, såsom Petit-lait, Äfne-mjolk, Limonade, Cremor Tartari, Mineral-vatten, åderlätningar. Auctor läfvar at i nästa Tome meddela de observationer han vidare hafver om detta medlet. — II. Histoire météorologique de 1782 (pour les six premiers mois.) par M:r MARET.

Ibland et antal af vackra Academiska Afhandlingar, som ifrån Edinburg blifvit hem-
fån-

fände af en dår för sina insigter mycket anfedd Svensk ung Läkare, som varit vald til Præses af Medicinska Societeten dårstädes, neml: Adjuncten vid Medicinska Faculteten i Lund, Hr. Doct. ENGELHARD, och af hvilka dess Fader Hr. Kgl. Lif-Medicus ENGELHARD behagat ibland flere prof af heder och ynnest gifva mig del, synes mig för sällsamheten af sjukdomen och dess Läkning-ordning, den *de Cynanche Typho* förtjåna i Vecko-Skriften för Läkare och Natur-Forskare följande utdrag:

Auctor år GEORGIUS DANIEL, ANGLUS, som för Doctors-graden försvarat detta åmne. — Sjukdomen som afhandlas år en Hals-smårta, med få lönlige Feber-tecken, at endast plågan i svalget aldråförst märkes af den som för det öfriga icke nog år upmärksam. Strupen värker med en stythet dårifrån och omkring nacken, som vore delarne bundne med et rep, at rörelsen dåråf blir svår och andedrågten tung; elak anda kåns och svalget, hålst hvad mat-strupen angår, får en rosartad rodnad, men som år ojåmn, eller mer och mindre synbar, jåmte svulnad, dock ej så at andan förtages. — När svår anstöt kommer år andedrågten och svålg-gången högst smårtsam, Bröst- och Rygg-vårken med tåpning, samt ansigtet och halsens rodnad; en brånad blir i nämde delar och røsten föråndras, Tungan hånger ute med olidelig törst.

törst; qväfning hotar. Man kan stundom se svulsten in i halsen med sårnad. Eljest kunna desse olågenheter förmodas af den elaka luckten och då man beser munnen som är öppen.

På samma dag, stundom dagen därefter, sedan rodnan märkts, börjar svalget hvitna, bli blekt eller askfärgat eller svart, som hårrörer hvarken af några rufvor, någon skårpa eller var, utan af gangreneuse sårnad.

Heshet blifver lika den som är af Veneriska Hals-sår och ger ofta allena sjukdomen tillkänna. Straxt svälla äfven utvårtens hals och strupe, därvid tiltager blötheten i svulsten lika med sjukdomen. På 4:de dygnet är svulnaden högst, som dock är åndringar underkastat, alt hvad som varit hvitt i svalget svartnar, då härtil kommer svår andedrägt; Bröftet lyftes högt under näsborrarnes vidgande. Elakt var, eller ondartadt, som kallas etter, (Sanies) går ur mun och näsa och synes mångfärgade sår med stank och däraf åckel med afgang på rufvor och otäckt slem. Närmast nacken och under halsen ses updrefne körtlar, som likna Pest-bullor. Hela nacken och halsen svälla och svalget blir så mörkrödt, som på de hvilka blifvit hängde. Häröfver citeras *MERCATI consultationes*. Andedrägten jämte et stinkande til slut, blifver i sin rörelse, om icke förut, ganska svår. Döden gör därpå önskeligt

slut. Sådant är vanliga afloppet när döden följer. Dock förefalla under samma elaka utgång flere ändringar, såsom at man andas genast svårt, at man aldeles icke får svälja. Efter döden är funnit at man hos de värst angrepne sedt gangrän gå ända nerföre luftstrupen til Lungorna: hos de som ej få svälja, går den utföre svalget och matstrupen til magen. Det illa artade varet i såren, kan då det fästes vid någon annan del, uphetas densamma, ordsaka gangrän och död, hvar på bevis anföres af en Far, som med sit finger uttog varet på sit Barn och feck halsplågan med den elaka stanken andra dagen.

Feber kommer här lika med anfällen, eller ock förut. Sker icke det, utan den påföljer eller ökes, är det sämre. Den är eljest som en annan brånsjuka (Typhus, Febris Ardens) antingen lindrig eller håftigare eller gruslig. *Pulsen* ej måtteligt tåt, stark, full eller håftig, utan då sömsjuka är går den håftigt och smått samt svagt. De utvårtas sinneskrafterne äro betagne, ögonen matte. Matlusten minskas efter sjukdomens ökning; Åckel kommer i stället och ofta upkastning, som är FOTHERGILS anmärkning. Hit hörer at anstötterne ökas om nätterne, men om lindring fås sker det om dagen. Sinnet deltagar med kroppen i oreda och matthet. Tecknen af *Feber* visa sig mera starke och skenbare än värdeligen i sjelfva utbrot-

brottet; sinnestyngden går lätt öfver til yrå och svagheten til lömnfjuka. Sift kommer hastigt qväfning; troligen mera af allmän kropps svaghet, än af det angrepna stället fel.

Sjukdomen hyser smitta; barn angripas håldre än fullväxte; håldre Qvinnor än Män; hvarpå POTHERGILL citeras. Den anfaller öck håldre de til naturen svage än de starke. Här af kommer at flere dö före manbarhets-åren, än de som efteråt angripas, undantagandes de utlevade. De måste sjukdomar som åtfölja svaghet i delarne, infinna sig därjämte, såsom Maskar, Mesenterisk Feber, utfot med grönfärgad afgång, upkastning, åckel, matleda, tvinsot och flere, hvarpå knäpt namn förflå af barn-krämpor; häruti visas likhet hos andra djur. När sådane i de åren födas illa, träna de bort; men hållas de då väl, blifva de raske och frodige. Om altfå sjukdomen: *Cynanche Typhus*, icke börjats förr än efter förra Seculi början, och äfven då icke på andre ställen, än i Europas varmare Länder; såsom i Spanien, vid Medelhafvet och i Italiens södra kuster, hvarom citeras SEVERINUS *de recondita abscessuum natura*, så faller af sig sjelf at orters lynne; climaters varme och all försvagande anledning, öfverflöd, rikedom, inflyttande Folkslags myckenhet, främmande Folkslags mängd och blandning med de gamle enfaldige, gröf-

re seder, med andra olågenheter kunna bidra till denna sjukdom och andre dylika, som sig på svaghet grunda; vidare bekräftas detta därpå, at alle mattande krämpor just samma tid i Europa dels upkommit, dels tilltagit för Inbyggarens fel, öfverflöd och maklighet skull. — Det fåg då ut som alle yttre anledningar bidrogo at förbyta människo-kropps styrkan och böja faste delarnes samband med hvarandra.

At likväl i Nordiske Länderne med samma anledningar sjukdomen lindrigare yttrat sig, tillskrifves redan anförde grunder, mindre hetta i Climatet och jämnare seder.

Närmaste ordfaken synes bero af hela kroppens svagheten, hållt svalget; inga *Dies critici* årkännas här. — En del dö första dygnet, en del andra, somlige tredje, äfven alla dagar till den fjunde åro vådelige. De fläste aflida för sjerde dygnet. Fastän man trodt dem säkare, som lefvat 14 dagar, hafva dock många efter dem omkommit. — Osäkerheten vid *Dies critici* lädar äfven vid andra Febrar och synas desse upkommit af en fördom, som HIPPOCRATES haft för PYTHAGORAS Nummer-Låra. Äfvenså många Läkare förkastat dem, som de dem antaga. Naturens rörelser binda sig ej vift till dagar.

I *Prognosi* viles af det angrepne stället, hvilka tecken åro gode, nemligen: *Sår utan hvita skårpnader, lindrig svulst i svalg och*
hals;

hals; ej stinkande andedrägt; någon smak för mat; ännu qvicka ögon; slem som flyter ur munnen ymnigt. Däremot utgöras de onda märken af matta ögon; svulst utvärtes som mörknar; illa artadt och mörkt svalg; matleda; tung andedräckt.

Curen består hufvudsakeligen uti at öka kroppskrafterna och aldrig nyttja något däremot fridande. *Blod tros aldrig hos lefvande kroppar rutna*, alltså ogillas återlätning, antingen i affigt på allmän blodtömning eller för en viss del, antingen at leda ifrån eller at afhjelpa evacuando, revellendo, eller derivando; koppning eller skårande, antingen i det inflamerade stället eller eljest, skadar, äfven Iglar och all slags blodtömning; Ja icke en gång i början tjänar åderöppning, icke kylande medel, icke upkastning. Den detta yrkat har icke affedt den stora svaghet kroppen här lider, hvarvid naturen under kråkningens skulle skynda til döden. För *vesicatoria* fela väl icke medhållare; *Fothergill* nämnes däribland och *Heredia* i Noterna.

Svettningar hålles af samma grund för otjänliga; här hålles före vara hvarken för mycket blod eller annan vätska, som fyller, utan heller felar.

Ålder, kropps tillstånd, tillfälligheter, bidraga här alt; icke at fylla rören utan försvaga. Sådane äro Barna-åren, het luft och beständige förslappande och upmjukande orsaker,

ker; komma nu hårtill försök at afböja sjukdommen genom upkastnings-medel och med afföringar, måste afmattandet ökas, hvarföre antiphlogistica här icke tjåna,

Efter desle påminnelser följer Auctors fått at bota denne Cynache Typhus. — I mindre grad håraf, som i Engeland förekommer, åro Vin och Sockerblandningar tilråckliga medel. — Därefter Soppor på Oxkjött, Kycklingar, eller Kalf, — Desse medel ömfas til des de icke vidare behöfvas, utan den sjuka får taga sig vanlig mat och rörelse. — Krydder af contrayerva med cardiaca, tjåna blott at stärka magen, men ej för hela kroppsvagheten, därför få de brukas sparsamt och alltid med vinblandning; syror, antingen allena eller blandade duga icke, emedan ingen röta är i blodet at befara. Barn tillåtas de åtminstone ej, icke en gång i gurgelvatten, som likväl kunde tjåna de fullväxte, ty hos barn är man ej såker at de ju kunna nedsvåljas. Intet är då hårti bättre ån Spiritueus drick, med Kinkina uti.

Då Bad för snygghetens skull vidtagas, som kan befordra retelsen, bör det ske når hetta är i luften; i kalla orter och tider bör hufvud och hals tvåttas med kalt och i håftigare sjukdom hufvudet och skågget rakas; allsamman för at lämna bättre intryck för frik luft. I heta orter ömfas ofta sånghläder, fönstren hållas öpne, rummet rent och

friska ångor förskaffas med luktvatten och flyktiga fyrer. Store Rum äro bäst. Vid högre grad af sjukdomen brukas starkt vin och sedan svettbrick utan uppskof; först sparsamt och sedan ymnigare, jämte opium och födande medel. Därpå får så mycket gifvas som ålder och krafter tåla. Man sluter äfven där om af anstötornas lindrande efter hand. Dessa äro upkastningar, innanfjuka af lösaste arten (Naturæ Colliquentis), hvilka då blifva dåmpade, och Pullen som varit klen och tåt, blir starkare och jämnare. Änteligen in finner sig sömn, alla förmånens förebud, som förut felat.

Intil dess detta årnås, fortfares med at gifva obemängt Vin hvar tredje eller fjerde tima och emellanåt visst få droppar af Tinctura Thebaica, äfven i spådare åldren. Sömn en Guds gåfva, bör aldrig störas utan håldre bör den med ingifvandet af Opium befordras, til dess full värkan därpå årnås, ty när efter en sömn icke alla anstötter uphört, ökes satsen så mycket mera, som vaka efter återvunnen sömn kan för sin retelse skull bättre fördragas och blifva gagnelig. En lång sömn är dessutan af mera styrkande följd och gagnar bättre. Hos fullväxte och mogna ynglingar bör eljest alt det undflys som i öfrigt brånsjuka förordnas, så framt icke mattheten är hufvudsaklig. *Moscus*, kan i stället för Opium vidtagas, dess gagn är icke

aldeles utredd, bör därför närmare utrönas. Kinkina gagnar i sjukdomens mindre grad, hållt i pulver, men icke i decocter, ty då anses den svagare, *Æther* omförmåles vara mycket tjånlig, ty den värkar fort på hela kroppen.

För nyhetens skull af sjukdomen och dess senare upptäckt är denna Läkare-ordning stadgad, hvars här utarbetade afhandling Auctor underställer äldre Läkares högre estertanka. (a)

ROLAND MARTIN.

- (a) Denna Afhandling utmärker sig mera af Akademisk än praktisk Lärdom. Ofelbart gifves en sådan Angina gangrenosa där hvarken åderlåtning eller något hörande til antiphlogistiske methoden gagnar, utan hjälpen bör sökas från vinosa, kina, bouillons och roborantia. Men denna slags hals-sjuka är icke ny. Den omtalas t. e. af HUXHAM, se *Vandermonde: Recueil Period.* T. VII. Paris 1757 p. 240 et 321; af LIEUTAUD, se dess *Synopsis univ. Pr. Med.* Amst. 1765 p. 371; af PENROSE, se dess Bok: *A dissert. on the Infl. Gangrenous and putrid Sore Throat*, Oxf. 1766 p. 18. 22. sq. och af PLANCHON, i *Journal de Medecine &c.* T. XXXI. p. 508. utom många flere. Ja, hela A:rs Curmethod är aldeles den samma som finnes anförd af WILLIAM BUCHAN i dess *Domestic Medecine*, Lond. 1772 8:o P. II. Cap. VII. En förnuftig Läkare dömmar alltid med säkerhet om methoden efter Patientens Lifskrafter och Epidemiens art. Se p. 303.

J. L. ODHELIUS.

Om

*Om Sabadill-Fröns nytta mot mask af
A. JOH. HAGSTRÖM.*

År 1783 d. 8 Sept. föreskrefs Sabadill-Frön åt 3:ne Barn på Politie-Barnhuset om 5, 6 och 7 års ålder, man hade någon gång fedt mask gå ifrån dem, och de hade nu många tecken til maskar. Jag lät göra boli af pulvis fem. Sabadill. med honing, 5 gran pulver i hvar bolus, som intogs en hvar dag, 4 morgnar å rad; jag lät alla Barnen på 5:te morgonen laxera med Jalappa och Calomel; 2:ne blefvo af med en myckenhet Ascarides och den 3:e med flera Lumbrici. Samma dag ordinerades åt et annat barn, CAROLINA - - - 5 år gammal, 4 gran af detta Sabadill-pulver, med litet Fänkols-focker, detta togs 4 morgnar å rad, den 5 laxerades åfven med Calomel och Jalappa, men ingen fort mask eller mask-slem visste sig. Hon hade ej eller någre masktecken, men någre dagar förut hade en död Lumbricus gått bort, hvarföre jag trodde mig hafva orsak at supponera flera finnas, men torde kanske be- dragit mig.

I desfa dagar har Jungfru J - - - N, 25 år gammal, af Convulsioner, liknande fallande-fot, på det grufveligaste plågad, börjat nyttja dageligen en scrupel Sabadill-frös-pulver blandat med Fänkols-focker. Hvar 4:de dag laxerades med Jalappa och Calomel, då

en myckenhet ascarides geck bort. Jag skall continuera med Curen och vore vift en väl-signad sak om en så svår sjukdom endast med detta medel kunde hjälpas.

Det är således utan tvifvel at Sabadillfrön äro mask-drifvande; om de åga värkeligt företråde för de förut bekante och nyttjade mask-medel kommer an på nogare utrönande. Vift är det at den sist omnämde Jungfrun utan at mask vift sig, förut brukat både *Noufferfska* medlet och *semina Santonici*.

At desä Frön länge behålla innom kroppen sin värkan, vifes däråf at de drifva Ascarides, som endast i de sista tarmarne, Colon och Rectum merendels finnas. Medlet är ganska skarpt, och bränner hela halven utföre då man smakar därpå, bör således ej utan försigtighet nyttjas.

*Utdrag af Prov. Medici i Westerbotten
Embets Berättelse til Kgl. Coll. Med.
Dat. Umeå d. 23 Aug. 1783.*

(Fortf. fr. p. 257.)

- - - Enligt Landshöfdinge - Embetets order reste jag til *Jockmock* och *Gellivare* Församlingar i Luleå Lappmark, under marknaden i sista Febr. månad, til at undersöka och bota den bland Lapp-allmogen inrotade Veneriska sjukdomen. Denna smitta skall vara kommen

men från *Norrige* med Flytt-Lappar, som tro-
ligen där blifvit smittade af Sjöfolk och fe-
dan vid hemkomsten utspridt henne; hvartil
Lapparnes polygamiska ofeder bidraga. Min
Cur bestod i Sublimatet med tjänliga rånfan-
de och utspådande medel biträdt; den lyc-
kades emot förmodan snart och vål, hvartil
Lapparnes enfaldiga lefnadsfått och föda tro-
ligen mycket bidrog, hvilken består *endast af*
Renmjölk, Renost och färska Såppor af Ren-
kött, utan minsta salt, surt eller Spirituosum.
Deras symptomer voro mildare än vanligen.
De åter som under marknaden fingo tillfälle öf-
verlasta sig af Bränvin, hafva fådt värre känning
af sjukdomen och längre dragits med honom.

Sjukdomen afstannade under min därva-
ro och för de frånvarande lämnades medel til
Pastores, som läfvade dem riktigt använda;
emedan många tordes ej komma til markna-
den af fruktan för Kopporne, som nu härja-
de i Gellivare.

Refan, som gick til 40 mil vid pass,
skedde i full Lapprustning, ofta med nattlä-
ger för stäckeld i öppen snödrifva.

DANIEL ERIK NÆZÉN.

Exercitationes Academicæ. Auth. E. SANDIFORT,
Lugd. Bat. 1783. 4:o 144 p. c. VII. Tab.

Är nyligen från trycket utkommen. Den
kan anses som en fortfättning af A:rs *Obser-*
va-

vationes Anatomico-pathologicae, och består af följande 8 Capitel, (af hvilka följande korta utdrag kan gifva ungefärligt begrep.) Cap. 1. *De Anchylofi Cranii et Atlantis*, innehåller exempel på Cranii och första halskotans sammanväxande. Cap. 2. En händelse där Atlas var fastvuxen med Occiput. Cap. 3. Om samma hens hopväxande med första och andra halskotan. Cap. 4. Om hufvudskålar af utmärkt storlek men som likafult bibehållit vanlig tjocklek. Cap. 5. Om en djup Sinus i bägge Ossa bregmatis, utan något inåt stående af benet. Cap. 6. Om Muskler som fållan förekomma, af hvilka A. här beskriver en *Anomalous Faciei*, *Gracillimus Oculi*, *Stylopharyngæus alter*, *Cephalopharyngæus*, *Thoracicus*, *Subclavius alter*, *Curvator coccygis*, *Musculus vesicæ*, *Interspinales cervicis supra numerarii*, *Rectus capitis posticus major alter*, *Singularis in collo*, *Rectus lateralis capitis alter*, *Supinator brevis alter*, *Extensor proprius digiti medii manus*, *Subcruralis*, *Psoas tertius*. Cap. 7. afhandlar en polypartad svulst i Uterus och inålfvornes onaturlige låge i underlifvet efter en *hydrops thoracis m. m.* Cap. 8. *de Charteriana editione Opp. Hipp. et Galen.* De upgifne tecken, til denna förmenta dubla, men vårkeligen enkla, uplaga, äro merendels riktiga, ehuru någon skillnad visar sig. Auctors bekanta Anatomiska noggrannhet visar sig i hela väcket. Sift förekommer

mer förklaring på Tabellerne. (Erl. Gel. Anm. Beytr. XXXV. 1783.

Bref om en förnäm Ynglings botande från krogryggighet och därpå följande lamhet i nedra delarne, från Grefvinnan ROCHECHOUART til D:r DUCHANOR.

Montigny; 10 Jouillet.

”Min Sons hålla båttras alla dagar. Han
 ”går nu helt allena några ögnableck och
 ”med sin äldre brors hjälp har han gådt he-
 ”la 50 famnar å rad. Han har ingen feber
 ”mer, men lären äro litet ömme, m. m.”

Detta är Hr PARCIVAL POTTS method, som är Chirurgus vid Barth. Hosp. i London och Ledamot af K. Eng. Societeten, hvilken han för några år sedan kundgjorde. Han bevisar at orfaken til de barns svaghet, oförmögenhet at gå och Lamhet i halfva kroppen, nederåt, som hafva en krökning i Rygg-raden, ligger på sjelfva stället där vertebren är svullen. Han har därför applicerat på bågge sidor om henne et *Cauterium* och där-
 genom upretat en stark suppuration, hvaraf
 hjälpen bör väntas. Hr. FARTHER har på En-
 gelska utgifvit en Afhandling om samma äm-
 ne; hvilken anmärker at Curen drar mycket
 olj

olika ut på tiden. Han säger, p. 37: ”Jag
 ”har sedt dem som blifvit botade på 2 el-
 ”ler 3 månader, men jag har ock sedt dem
 ”som behöft 2 år, af hvilken tid $\frac{2}{3}$ djedelar
 ”förlupit innan man börjat märka någon ty-
 ”delig förbättring.”

(Journ. de Paris N. 223 le. II Aouît 1783.)

Anmärkning.

Hr POTTS method är omständeligen re-
 censerad af Hr. TODE i dets *Med. Chir. Bibl.*
Vol. 8. p. 311. och den är här i Staden af
 flere Läkare med förmån förfökt. Jag har
 sedt önskelig värkan därpå hos en Flicka om
 6 år, som redan fådt en tydelig krökning i
 Spina dorli, näst ofvanföre vertebras lumba-
 res; Hon miste i mån af ryggens krökande
 småningom luft och förmögenhet at gå. Hen-
 nes föräldrar hade länge förfökt de bästa stär-
 kande medel under en skickelig Läkares vård,
 men som sjukdomen mera til- än aftog, hon
 blef alt mera Cachectisk och hvarken Mine-
 ral-vatten, eller China, eller kalla Bad ville
 göra gagn, beslöto de, på mitt tilstyrkande,
 nyttja causticum Salinum ph. sv., stort som en
 Ducat, på hvardera sidan om curvaturen på
 ryggraden; Invärtes togs tillika Infusum Rhei.
 ph. sv. Sedan Suppurationen kommit i gång,
 som underhölts med Cantharid-pulver, bör-
 jade Flickan småningom bättras, och efter
 en månad kunde hon å nyo gå allena, små-
 ningom

ningom mer och bättre, samt är efter omkring et års nyttjande, måstadelen aldeles restituerad.

J. L. O.

Nova Acta Phys. Med. Acad. Nat. Cur.

P. VII. andra Afdeln. (Se detta Band p. 263.) i vårt ämne förefaller här:

1) Hr. RITTERS Förfök med blommor, blad och rötter, infunderade i vatten, til at utröna deras färg, lukt och smak, samt huru färgen genom ättika och Alkaliskt salt ändras; alt i affigt at kunna häraf sluta til deras kraft. Han håller således före at *hvita* blommor äro lindrande, *gröna* och *blå* stärkande, *gula* antispasmodiske och *röda* stilandande; hvarvid han dock sjelf gör öfver alt inskränknings och anmärkningar (a). 2) Hr. BONZ uppgifver förslag til at lättare och ömrigare få Sal Urinæ, Phosphorus, Acida Nitri och Salis, hvilken senare han funnit åga kraft at volatilisera Jordarter. 3) Bergs-Råd. CRELL uppgifver i 5 afhandlingar, mödosamma försök til at concentrera *Syran i Animaliskt fett*, des förhållande och värksamhet på Metaller och

Me-

(a) Det vore visserligen en ganska nyttig upptäckt om man af färgen skulle kunna sluta til örternes kraft och nytta. Men denna ginväg, som i förra tider äfven varit upptänkt och icke kunnat utredas, lär sig blifva lika mörk hädanefter.

Medelsalt, så väl at lösa somlige Metaller, som ock at præcipitera några, som i andra Syror voro uplöste, samt några Medelsalters decomposition; enkannerligen har han måttat Fett-Syran med Alunjord, Magnesia och Alkali minerale och sedan åter utdrifvit den rökande syran genom Acidum Vitrioli. — Här förekomma ock Lefvernes-beskrifningar på några afledne Ledamöter.

(Erl. Gel. Anm. XXXVI. St. 1783.)

*Bref til N. N. från A. J. HAGSTOM,
om Hafs-Snäcker fundne i skogen utom
Stockholms Norra Tull.*

Då Tit. för et par år sedan var i Stockholm hade jag den åran berättat, at jag under mine forskningar efter Naturalier här omkring, funnit uti en fåndgrop, i den så kallade Solna skogen, en mängd Hafs- eller Strand-Snäcker. Jag har sedermera nogare undersökt denna saken och T. torde ej illa uptaga, at jag meddelar hvad jag därom funnit. Uti skogen utom Norr Tull mellan vågarne som gå til Solna Kyrka och den så kallade Ulricsdahls-vågen, äro flere upgräfne fåndgropar, men desä Snäcker finnas endast i den längst från Staden belägne som är närmast den vågen som directe från Torpet Linväfvare-gropen går til Solna-vågen, vid Solna Klockare-stuga. De

De finnas hvarken i den gropen som är vid Solna-vågen, ej eller i andra midt i skogen belägne, ehuru ej mer än 50 steg ifrån den vidaste och största, där de i ganska stor myckenhet träffas.

Man finner nu desä Snäck-skäl uti et jämt, knapt quarters djupt lager, en aln til 5 quarter under jord-ytan. Många skal sitta ännu med båge sina valvuke tillsammans, och har jag til min samling hämtat åtskillige, fast ej stora exemplar, därifrån.

De äro alla af sol-torckan och åldern calcinerade, samt största delen ganska sköra. Uti detta paralelt under jord-ytan gående Snäck-lager finner man äfven hopgyttrade skifvige sandklimpar af större och mindre storlek, blåaktig färg och som kännas feta då man tager dem mellan fingrarna, de falla lätt lönder och synas måst efter rågn, samt äro tydelige lämningar efter de förrutnade mask-kråken uti Snäck-skalen.

De flåsta af desä skal äro *Cardium edule*, som ej så noga efter desä förvandling kan ses, men där finnes äfven en *Tellina*, kanske *Balthica*, samt ehuru mer sällsynt *Turbo littoreus* och *Mytilus edulis*; alt vanliga Snäckor vid Hafs-stranderna, men som ej finnas uti insjöar och omöjeligen kunnat lefva på det torra.

Huru därför desä Snäckor kunnat komma så högt och så långt från alla nu kring-

liggande vatten, är en sak som ej hör mig til at afgöra, men torde blifva nytt bevis til en timad vattu-minskning. Hela marken rundt omkring där sandgropen är, finnes nu beväxt med höga och gamla Tallar; låget är äfven ganska högt öfver och ifrån nästa vatten, som är den lilla sjön Bruns-viken, som från Norr och Roslags Tullarne gå til Haga, Brachelund, kring åt Ulricsdal och Ålkistan m. m.

Den vidtberömde Profesoren i Upsala Herr Doctor THUNBERG har nyligen berättat mig at på de höga Polacks-backarne utom Upsala Slott finnes äfven calcinerade skal af *Cardium edule*.

Skulle Tit. hafva sig någre flera ställen bekante där sådane Hafs-kråk så långt up i landet i den högd finnes, vore artigt blifva därom underrättad. Nog vet jag at von LINNÉ, KALM med flera kring Hafs-stränderna på högder funnit sådane Snäck-skal, men så långt från Hafvet torde de vara mer fållsynte.

Läkare-Grunder, til biträde för Styresmän och Domare, ifrån kunskapen om Menniskans kropp och allmänna Naturläran; efter Prof. och Stads-Physici i Leipzig D:r J. ERN. HEBENSTREITS Anthropologia Forensis, på Svenska

utgifne af *ROLAND MARTIN*, M. D.
 Profesör och Assessor m. m. Ledamot
 af Kgl. Vet. Acad. i Stockholm, samt
 af Kgl. Vet. och Vitt. Sällskapet i Gö-
 theborg. Stockholm hos *P. A. BRODIN*
 1783 8:o 608 p.

Denna nyttiga Bok är nyligen från tryc-
 ket utgifven. Företalet innefattar nödvändig-
 heten af Läkare-råd för allmän ordning och
 säkerhet, samt många Lag-frågors utredning;
 hvad denne Afhandling innefattar; hvilka hän-
 delfer här uplysas i allmänhet; värdet af de
 Ämbetsmän, som härom besörja; desz egen-
 skaper och plickter.

Sjelfva Afhandlingen utgör 2 Hufvud-af-
 delningar. *Första Hufvud-afdelningen* innebe-
 griper *Styrelsens* ämnen, som på Läkare-up-
 lysningar stödjas och angår de mål hvaruti
 allmän säkerhet befordras efter Sundhets och
 Naturlårans biträde, nemligen *först* vid ny-
 föddas vårdande och *för det andra* vid or-
 sakernas besörjande til allmän hälso och kropps-
 vålmåga, samt hvilka samma orsaker äro. *För*
det tredje huru medlen skola föreslås til all-
 männa hälso-vården hvad läkedomar och Lå-
 kare tilhörer. *För det fjerde* huru allmänna
 sjukdomar i et Samhälle böra förekommas
 och botas. *För det femte*, sättet huru de som
 blifvit döde nyligen eller hastigt må pröfvas

och för vissheten om livvets rätta förluft underfökas, til allmän säkerhet därvid.

Andra Hufvud-afdelningen innehåller *Lagfarenhets-ämnen*, som fördra Läkares biträde och underrättelser, och består af Tre Stycken: *Första Stycket* utreder frågor i *Borgerlig Lagskipning*, nemligen *först* de rättigheter som tilhöra en hafvande Qvinna i anseende til fostrets befredande innom modersskjötet och efter födelsen, til des lifs bibehållande och näring intil den tid det sjelf kan sig nära. *För det andra*, laggilla fosters årkännande. *För det tredje*, de rättigheter, hvilka tilkomma visse åldrar eller lifstids afdelningar. *För det fjerde*, tvetydig kropps och sinnes förmåga. *För det femte*, Läkare arfvoden.

Andra Stycket förklarar Brottmåls hithörande ämnen, nemligen *först* hvad vissheten häruti kan angå, af en Läkares åtgärd och des betyg. *För det andra*, hvilka skador i allmänhet vålla sjukdom och död, därvid förekomma 7 underdelningar: 1:o, Om skadors dödlighet, otvifvelaktigt eller vilkorligt; 2:o, Barnamord och underfökning därom; 3:o, våld och skador som hända på hufvudet; 4:o, Brösts dödlige skador och åkommor; 5:o, Underlivets; 6:o, Ledamöternes; 7:o, Otjenlig Läkare-vård och ansvaret därvid. *För det tredje* hörer til Brottmåls-utredandet de medel som vidtagas at utforska sanningen,
grun-

grundade på Naturlära och Läkare-kundskaper. För det fjerde, om ädömde straff. För det femte, om anledningar til utskuldande, som ifrån Läkare-grunder häntas.

Tredje Stycket förklarar Mål som vid andelig Domstol förekomma, först om skäl til kraftlöst Ågtenskap; för det andra om tvifvelaktigt utseende af människo-skapnad och Kön.

Boken är för öfrigt med många högst nyttiga Anmärkningar och uplysningar försedd, från de nyaste upptäckter i vetenskapen, och lärer, som en Hufvudbok, få väl för Jurister som Medici, af alla med nöje och nytta läsas.

Förteckning på Svånske Läkare för år 1783, Tredje Afdelningen (a).

Badare-Societeten.

Hr. JOHAN FLYTH, Societetens Älderman och Kongl. Hof-Chirurgus.

Hr. JACOB TJÄDER, Bisittare.

Hr. CARL GUSTAF SALOMON.

Hr. CARL GOTTFR. LEMAN.

Hr. DANIEL LANGERMAN.

Hr. JOH. GOTTLIEB BYTTDORFF.

Stockholms Stads Physicus är vid Societetens Examina alltid på Embetes vägnar, såsom Förman och Examinator, närvarande;

A a 3

Och

(a) Se p. 324.

Och hafva dets Lärningar i senare åren med berömlig flit nyttjat de i Hufvudstaden varande Profesors Föreläsningar i de til deras ämne hörande stycken, synnerligen Anatomien, hvaruti en och annan gjordt utmärkta framsteg.

*** *** ***

Således bestod hela Läkare-Corpsen, detta år, af:

1:o, *Medici*, enligt p. 189, 222 och 324, enär därtill lägges Hr. D:r NILS GAHN, Practicus i Arboga och Hr. D:r JOHAN WESTMAN f. d. Assessor i K. Coll. Med., sedan Stads-Physicus i Gôtheborg och nu list Lector i Westerås, som blifvit förglömde. - - - - - 140.

2:o, *Chirurgi* (a), enligt p. 283, när därtill lägges de vid hvar Regemente förordnade Reg. Fältskärer, som vid pass åro 34 st. utom ungefärligen 60 a 80 Stads-Chirurgi, 3 st. Amiralitets-Chirurgi, - - - - - samt följande:

Hr. Kgl. Lif-Med. STAPELMOR, f. d. Reg. Fältskär vid Östg. Cavalleri.

Hr.

(a) Hr. Prof. MARTIN har flere år varit Ledamot af Chirurgicala Societeten, hvilket såsom tilläggning til p. 283. not. a. anmärkes. Han är äfven Led. af Gôth. Vet. och Vitt. Sällsk. Hr. Kgl. Lif-Chirurgus WENNER har ock uti Societeten undergådt vederbörlig Examen.

Hr. Kgl. Lif-Med. ENGELHARDT, Practicus i
Götheborg.

Hr. Assessor GERMAN, f. d. Reg. Fåltfkår vid
Westm. Reg., Practicus i Westeras.
omkring - - - - - 150.

3:0, Badarne, - - - - - 6.

Omkring 300 Personer finnas således som
loftigen befatta sig med Läkare-konstens utöf-
ning i Riket; oberåknade Studiosi Medicinæ
et Chirurgiæ.

*Väderleken och de mäst gångbara Sjuk-
domar Månaderne Julius, Augustus och
September 1783.*

Julius.

D. 1. morg. mulet, 15 gr. v. Bar. 25,74.
midd. strö-måln solrök, 23 gr. v.

2. Morg. klart med rök vid horisonten, 19
gr. v. Bar. 25,94. midd. 28 gr. v.

3. Morg. strö- och rök-måln, 20 gr. v.
Bar. 25,92. midd. $29\frac{1}{2}$ gr. v.

4. Solen syntes koppar-röd i morgonstunden
genom röken, 20 gr. v. Bar. 25,71.
midd. fulla 30 gr. v. e. m. mulet, å-
skedunder, god rångskur, 28 gr. v.

5. Morg. mulet, 19 gr. v. Bar. 25,35.
midd. solrök, 20 gr. v.

6. Morg. mulet med litet rågn, om midd.
19 gr. v.

A a 4

7. Morg.

7. Morg. mulet och rågn, 14 gr. v. Bar. 25,16. midd. 15 gr. v.
8. Morg. mulet med rågn, 13 gr. v. Bar. 25,46. midd. 15 gr. v.
9. Morg. mulet, 11 gr. v. Bar. 25,80. midd. klart, 19 gr. v.
10. Morg. rök-mulet, 14. gr. v. Bar. 25,97. midd. klart, 24 gr. v.
11. Morg. klart med rök, 15 gr. v. Barom. 26,01. midd. 26 gr. v.
12. Morg. klart med Solrök, 16 gr. v. Bar. 25,97. midd. 26 gr. v.
13. Klart med Solrök, 29 gr. v.
14. Morg. klart, rökigt, 17 gr. v. Barom. 25,82. midd. 27 gr. v.
15. Morg. tjock rök, 18 gr. v. Bar. 25,85. midd. rökigt, 28 gr. v.
16. Morg. klart med rök, 19 gr. v. Barom. 25,88. midd. tjock Solrök, 30 gr. v.
17. Morg. klart med rök, 22 gr. v. Bar. 25,73. midd. 29 gr. v. åskedunder med hagel och rågn.
18. Morg. klart med rök, 21 gr. v. Barom. 25,64. midd. mulnade, 29 gr. v.
19. Morg. mulet, tjock rök, 18 gr. v. Bar. 25,55. midd. 22 gr. v.
20. Mulet med rågn eftermidd. 19 gr. v.
21. Morg. klart med firömaln, 19 gr. v. Bar. 25,53. midd. rökigt, 26 gr. v.
22. Morg. mulet, 18 gr. v. Barom. 25,55. midd. rökigt, 27 gr. v.
23. Morg.

23. Morg. mulet, 19 gr. v. Barom. 25,55.
midd. klarnade, 26 gr. v.
24. Morg. klart, 20 gr. v. Bar. 25,58. midd.
28 gr. v. aft. rökigt.
25. Morg. klart, 21 gr. v. Bar. 25,60. midd.
28 gr. v.
26. Morg. klart, strömmaln, 21 gr. v. Bar.
25,68. midd. 27 gr. v.
27. klart, 29 gr. v.
28. Morg. klart, 23 gr. v. Barom. 25,72.
midd. 30 gr. v.
29. Morg. klart, 22 gr. v. Barom. 25,65.
midd. 30 gr. v. rök om aft.
30. Morg. klart, 22 gr. v. Barom. 25,54.
midd. rökigt, 31 gr. v. eftermidd. mul-
nade med et par starka rågnskurar och
fagta åska.
31. Morg. klart, 18 gr. v. Bar. 25,31. midd.
mulet, 21 gr. v.

Augustus.

1. Morg. mulet, 13 gr. v. Barom. 25,51.
midd. 18 gr. v. mot aftonen mulet, om
natten starkt åskedunder i 5 timar med
häftigt rågn.
2. Morg. mulet, 12 gr. v. Barom. 25,71.
töcken hela dagen, midd. 17 gr. v.
3. Måst klart, 22 gr. v. Bar. 25,50.
4. Morg. klart, 15 gr. v. Bar. 25,35. midd.
20 gr. v. aftonen mulet.
5. Morg. mulet med rågn, 13 gr. v. midd.
12 gr. v. rågnet fortfar eftermidd.

6. Morg. klart med tåcken, 13 gr. v. Bar. 25,76. midd. 20 gr. v. mulnade til natten, 14 gr. v.
7. Morg. strömulet, 15 gr. v. Bar. 25,75. midd. smått rågn, 17 gr. v.
8. Morg. klart med rök vid horiz. 16 gr. v. Bar. 25,42. midd. 20 gr. v. aftonen tjock rök, 16 gr. v.
9. Röken fortfar med klar himmel, 16 gr. v. Bar. 25,41. midd. strömulet, 23 gr. v. mot natten starkt rågn.
10. Rågn skurtals, måst til aftonen, 20 gr. v. Bar. 25,29.
11. Morg. strömulet, 14 gr. v. Bar. 25,25. midd. 20 gr. v.
12. Morg. rägnade, 14 gr. v. midd. 18 gr. v. Bar. 25,36.
13. Morg. klart, 15 gr. v. Bar. 25,56. midd. 20 gr. v. mot aftonen mulet, rågn med åska om natten.
14. Morg. ymnigt rågn hela dagen, något åska, 14 gr. v. Bar. 25,48. midd. 19 gr. v.
15. Morg. klart, 15 gr. v. Barom. 25,57. midd. 21 gr. v.
16. Morg. mulet, duggrågn, 14 gr. v. Bar. 25,66. midd. 17 gr. v.
17. Mulet före, klart eftermidd. 21 gr. v.
18. Morg. mulet, 16 gr. v. Barom. 25,85. midd. klart, 26 gr. v.

19. Morg.

19. Morg. dimma, 16 gr. v. Barom. 25,89.
midd. klart, 25 gr. v.
20. Morg. tjock dimma, 16 gr. v. Barom.
25,84. midd. 20 gr. v. mot natten ym-
nigt rågn, stark åska til midnatten.
21. Morg. half-klart, 17 gr. v. Bar. 25,72.
midd. 25 gr. v.
22. Morg. tjock dimma, 16 gr. v. Barom.
25,71. midd. 24 gr. v. rökigt.
23. Morg. rök och dimma, 16 gr. v. Bar.
25,63. midd. mulet, 23 gr. v.
24. Mulet f. m. med litet rågn och åska,
e. m. klart, 22 gr. v.
25. Morg. mulet, rågnade, 17 gr. v. Bar.
25,60. midd. klart, 24 gr. v. om nat-
ten blix utan dunder.
26. Morg. klart, 15 gr. v. Barom. 25,56.
midd. 23 gr. v.
27. Morg. mulet, dimma, 15 gr. v. Barom.
25,65. midd. 23 gr. v.
28. Morg. klart, 16 gr. v. Barom. 25,69.
midd. 22 gr. v.
29. Morg. mulet, 14 gr. v. Barom. 25,73.
midd. 20 gr. v.
30. Morg. half-klart, 13 gr. v. Bar. 25,56.
midd. 15 gr. v.
31. Mulet med rågn e. m. midd. 14 gr. v.

September.

1. Morg. klart med dimma, 7 gr. v. Bar.
25,76. midd. 16 gr. v.

2. Morg.

2. Morg. mullet, 12 gr. v. Barom. 25,58.
midd. 16 gr. v.
3. Morg. dimma, 12 gr. v. Barom. 25,67.
midd. 20 gr. v.
4. Morg. klart, 14 gr. v. Barom. 25,39.
midd. Solrök, 21 gr. v.
5. Morg. mullet, 16 gr. v. Barom. 25,15.
midd. rågn, 18 gr. v.
6. Morg. mullet, rågn, 14 gr. v. Barom.
25,16. midd. 13 gr. v.
7. Mulet med ymnigt rågn f. m. men klart,
18 gr. v. e. m. Bar. 24,95.
8. Morg. mullet, 13 gr. v. Barom. 25,05.
midd. 16 gr. v.
9. Morg. klart, 11 gr. v. Barom. 25,14.
midd. mullet, 15 gr. v. eftermidd. et
par starka rågnskurar.
10. Morg. mullet, rågn, 12 gr. v. Barom.
24,91. midd. rågn, 15 gr. v. aftonen.
Bar. 24,77.
11. Morg. mullet och rågn, 10 gr. v. Bar.
24,86. midd. 1 gr. v.
12. Morg. klart, 10 gr. v. Barom. 25,46.
midd. 16 gr. v.
13. Morg. mullet och rågn, 14 gr. v. Bar.
25,15. midd. 17 gr. v. e. m. klart.
24. Måst klart, 16 gr. v.
15. Morg. mullet med rågn, 12 gr. v. Bar.
25,46. midd. half-klart, 20 gr. v.
16. Morg. mullet, hade rågnat, 16 gr. v. Bar.
25,62. midd. klart, 21 gr. v.

17. Morg.

17. Morg. strömåln, 14 gr. v. Bar. 25,45.
midd. 17 gr. v.
18. Morg. klart, 8 gr. v. Bar. 25,73. midd.
strömåln, 15 gr. v.
19. Morg. mulet, 11 gr. v. Barom. 25,65.
midd. klart, 18 gr. v.
20. Morg. mulet, 11 gr. v. Barom. 25,60.
midd. strömåln, 18 gr. v.
21. Klart, morg. 15, midd. 21 gr. v.
22. Morg. klart, 14 gr. v. Bar. 25,68. midd.
19 gr. v.
23. Morg. duggrågn, 13 gr. v. Bar. 25,65.
midd. 16 gr. v. e. m. en rångskur.
24. Morg. mulet, 13 gr. v. Barom. 25,62.
midd. klart, 18 gr. v.
25. Morg. fuktig dimma, 16 gr. v. Barom.
25,66. midd. klart, 19 gr. v.
26. Morg. tunna strömåln, 12 gr. v. Bar.
25,88. midd. 18 gr. v.
27. Morg. klart, 10 gr. v. Barom. 25,89.
midd. 17 gr. v.
28. Strömulet, midd. 18 gr. v. Bar. 26,02.
29. Morg. tjock dimma, 11 gr. v. Barom.
25,95. midd. 16 gr. v.
30. Morg. klart, 12 gr. v. Barom. 25,73.
midd. 13 gr. v.

Kopporne spridde sig i Julii och Aug.
mera ut, men voro alltid distincta, samt föga
dö-

dödande; någon *Kikbosta* märktes här och där. *Rödsfoten* (a) var ock vid samma tid mer än vanligen gängle, dock ej af det svåraste slaget. Desse Epidemiske sjukdomar syntes med Sept. minska och mot slutet infunno sig *variola Spuriæ* (Svinköln eller Vattenkoppor); om hvilka mera framdeles. En *Febris Exacerbans*, hvilken efter Patienternes beskaffenhet var mer eller mindre svår, sällan rötaktig, utan förbyttes, genom *evacuantia*, merendels til en typum *Tertianæ*, var tämmelig allmän i September.

Följande händelse torde förtjena upmärksamhet.

En ung Fru, som sjelf gaf di åt sitt lilla späda barn, några månader gammalt, var fallen för obstruktion, hvarföre hon tog Rhabarber, men som hon saknade den vårkan hon däraf väntade, drack hon om aftonen 6 koppar Sennets-Thé, beredt ungefärligen af 1 lod Sennets-blader. Hon fick däraf röna en fullkomlig god vårkan. Men det som följade min upmärksamhet, var, at påföljande dag, vid middagstiden åkom på lilla barnet

(a) Den härjade vid samma tid med våldsamhet i Wermland, Elfsborgs Län och Skåne, enligt Prov. Med. rapporter til K. Collegium.

net en öfvermåttan håftig diarheé, som hölt fort hela eftermiddagen, påföljande natten, och råkade ännu, då jag förmiddagen därpå blef påkallad. I barnets stol-öppningar visade sig nu någon blod, hvarjämte barnet hade feber-puls med någon het hud och låg som halfdöd. Modren var upriktig, och bekände sin oförsigtighet. Med svalkande emulsioner, och en påläggning öfver magen af Theriak och Muskotbalsam, saktade sig diarrheén genast, äfven som febern ock aldeles uphörde, så at jag sedermera ej behöfde mer, än med lindriga Rhabarber-medel efteråt stärka barnets mage.

Denna händelse visar at kraften af Sennets-bladen ej hant trånga sig in i modrens mjölk, förrän efter 15 eller 16 timmars förlopp. Man ser ock häraf at Sennas purgerande egenskap ej förstöres genom den starka åvärkan digestions-krafterna i en frisk menniskas mage därå utöfva, utan at den obehindrat kan löpa in i blodet, circuleras därmed tils den hinner genom mjölkbrösten at affilas. Herr YOUNG roade sig med at på djurs mjölk anställa försök, för at utröna på huru lång tid chylificationen sker, och huru länge det kan utdraga på tiden, innan af den njutna födan kan blifva mjölk. Således lät han en Ko svälta i 24 timmar, och ingaf sedan $\frac{1}{2}$ skålpund Krapp; men mjölken hant ej blifva rödfärgad, förr än efter 24 tim-

timmar, och vid et annat förfök, där Koen allenast svälte i 12 timmar, blef mjölken ej rödfärgad förr än efter 36 timmar, men här kom effecten fortare. Tiden torde förhålla sig på annat sätt hos människor, än hos boskap, innan det man förtärt hinner at blifva mjölk, som ingått i bröstet.

Däggebarn kunna således ofta blifva oroad af Mōdrarnes eller Ammornas dietsfel, och troligit är at det oftare händer, än Låkarne dårom blifva underrättade, ty få Ammor äro så upriktige, som denna Modren var.

P. J. BERGIUS.

Nyheter:

Hof-Chirurgus Herr JOH. HASSELSTRÖM afled d. 23 April, 43 år gammal.

Stads-Physicus i Gefle D:r HENR. ZETTERBERG (a) har d. 30 April undfädt nådigt afsked och i hans ställe utnämde Kgl. Maj:t Med. Licent. PER APELBAUM.

Prov. Medicus i Wermland och Philipstads distrikt, Kgl. Lif-Med. D:r JOH. JAC. LEYONMARK har uppå underdånigst gjord anhållan fådt Kgl. Maj:ts nådiga afsked d. 25 sistl. Julii, och i hans ställe är Med. Licent. JOH. DAN. LUNDMARK i nåder befördrad.
(Han

(Han har ock hos Kgl. Maj:t sedan begärt et års tjenstfrihet, under hvilken tid han ärnar företaga en utländsk resa.)

Fält-Medicus D:r ERIC LINDECRANZ är af Kgl. Coll. Med. den 1 Sept. utnämnd til Medicus Paup. för östra delen af Norrmalm; och d. 15 dito af Kgl. Maj:t nådigst förordnad at vara Prov. Medicus i Wester-Norrlands Lån.

Aldermannen för Badare-Societeten Hr. MAHLER afled d. 3 Sept. 57 år gammal.

Den 15 Sept. är Professorn D:r AND. EIL. BARFOTH (a) i nåder utnämnd til Anatomiaë Professor Ord. vid Kgl. Acad. i Lund.

S. D. har Pr. Med. Assess. D:r B. R. HAST fådt Nädig tjenstfrihet och hans Son, Med. Lic. HERM. R. HAST är Nädigst förordnad at förrätta hans Sysla.

Den 23 Sept. är Reg. Fältsk. D:r E. D. SALOMON befördrad til Assessor i K. Coll. Med.

**

**

**

Följande i Sept. af en Practicus föreskrifne Recept, lyser icke synnerligen af en Salomonisk visdom:

Rc. Maslæ pil. antisp. Rosenstein. N:o iij. m. f. p. D. S. Stillande pulver, at taga et hvar tredje timma.

*Anmärkning vid Prov. Medici D:r Björn-
LUNDS Rön om en blefserad Dragon, i
K. Vet. Acad. Nya Handl. T. II. p. 89.*

Ehuru Hr. Prov. Med. Assess. D:r Björn-
LUND (a) redan för tvänne år sedan uppgifvit
et rön om en Mousquet-kula, den han för-
menar gådt tvårt igenom underlifvet, har
dock ännu ingen rättat denna hans Diagno-
sis. Så snar och lyckelig utgång som denna
patienten årfarit, är et ojäfaktigt bevis det
kulan ej haft en råt direction, utan genom
Skåttets obliqvité, jämte hudens motstånd,
har kastat sig på sida, farit fram ikring veka
lifvet, i en halfbåge, och stadt på magen,
utan at ens varit i bukhålan, eller rört något
viscus abdominale.

Möjligheten och förhållandet af slika
betyngsamma händelser har Hr. LE VACHER,
redan för femton år sedan, utförligen beskri-
vit och bestyrkt, dels med en lärd theorie,
dels med fyra practiska rön, alla ganska öf-
vertygande, som kunna läsas uti *les Memoi-
res de L'Academie Royale de Chirurgie*, Tom.
IV. pag. 32.

Jag skall af egen årfarenhet anföra et
exempel, som åger fullkomligaste likhet med
Hr. Prov. Medici berättelse:

Vid affairen af Corbach den 10 Julii
1760 feck Regimentet Royal-Svedois en falf-
va

(a) Se denna Veckoskr. Band. 2. p. 281. 282.

va Mousqueteri, just då det gjorde en half-
 lfvång, så at måsta skätten togo sidvårts på
 ryggen, hvaraf flere sådane blefferade fördes
 til mig, som då var Chirurgien Major vid
 Regimentet. Ibland desse olyckeliga befants
 Lieutenant TIDEMAN, af några och tjugu års
 ålder, som bekommit et skätt directe på vän-
 stra apophysis transversalis af första Länd-kotan.
 Ingen utgång syntes: men en ömhet fram på
 magen, två finger ifrån linea alba, af samma
 sida, gaf mig anledning, fast huden var helt o-
 förändrat, mistänka stället, och kändes värke-
 ligen kulan ligga därstädes. Straxt förrättades
 öppning därpå, då en mängd af blod så
 frusade til, at jag befarade arteria epigastrica
 vara öpnad, och sjelf ännu den tiden ganska
 ung, vågade jag ej fortfara, utan lämnade
 håldre kulan, i tanka dess motstånd kunde
 dämpa blödnigen, så länge, til dess jag
 blefve biträdd af några äldre Camerader, som
 ock skedde kort därpå, då jag, til min för-
 undran, utfog kulan utan minsta svårighet och
 snärt sagt helt fårt.

Patienten förlorade aldrig af sin mün-
 terhet, ganska litet af sin matlust och sömn,
 hade endast liten feber; det besvärligaste var
 at veka lifvet och magen voro spånade med
 värk, hvilket likväl dageligen så minskades
 at Curen var til ända inom en månad, hvar-
 på han gick ut öfver alt i Staden.

Dagen förr än han ämnade resa til Regimentet blef han bjuden til middagen hos Commendanten, då Brigadier i Kgl. Fransk tjenst, nu mera härstädes Fältmarskalken Hr. Baron PEHR SCHEFFER. Olyckligt-vis nödgades Lieutenanten blifva hemma genom Fri-seurens försummelse. Upretad af den långa väntan slog han karlen vid desfs ånteliga ankomst och förbittrade sig så ovanligt at han samma dag sjuknade af en Gall-feber, som complicerades af den då grufveligit hårfjande Rödsfoten, hvaraf han beklageligen afled inom fjorton dagar. Kulans gång undersöktes då, och befants hon hafva runnit endast genom cellulosa, hvaraf denna hinna blifvit til en hands bredd förstörd, långst med vägen där kulan farit fram, och musclarna fastvuxne vid huden. Rygg- och Länd-kotorne befunnos aldeles orörde, ehuru stället, som sagt är, var directe på deras apophyses transversales, som hade bordt blifvit korsfode om ej kulan vikit undan.

Uptäckten af desfa sned-skått, om de så få kallas, emedan de göra en half-circle, är af stor betydighet för Prognosis, som i detta fallet blir ganska förmonlig, men i det andra högst förtviflad; den förekommer all den pinan som utforskandet af kulans gång medförer, då man envisas at villa finna henne gent emot desfs ingång, ehuru likväl den kan ligga på et helt annat ställe, och uplyser

fer sluteligen gåtan om det underbara, at en kula kan stryka diametralt igenom en sådan rymd, som underlivet, hvilket är så tätt ihoppackat med ådla delar, utan at skada någon därpå.

Hr. General Directeuren och Riddaren AF ACRELS, jämte Professoren Herr Doctor TINGSTADII försök med en värja, den de stuckit in på 2:ne Cadavera samma våg som de tro kulan hafva tagit, visar, at den genombärat *omentum minus*, *baksidan af lefren*, *diaphragmatis nedra fåsten* och *de falska refbenen*; då dessa, til lifvet så angelägna delar ej kunnat undvikas af en värja, som har en så liten yta, hållt hvad högden vidkommer, emot en kula, huru hade de kunnat skonast ifrån denna senares våldsvårkan? och om de blifvit af nämde kula genombärade, huru hade de möjeligen kunnat botas, efter den förlust af substance som alltid åtföljer skutna sår? oberåknadt *peritonæum*, som oundvikeligen får tvänne hål af en kulas calibre, samt de contusioner intestina aldrig kunnat undslippa.

Alla sådana undervärk förlora sitt bedrägeliga utseende då dess naturliga ordsak upfinnes, och har jag därpå lärt at åtminstone tvifla på det som stöter allmänna begreppen, samt emotstå egna kärleken, som förledt så mången at tro sig hafva gjordt ovanliga ting, hvaraf flere falska observationer upkommit til de lätt-trognas största förundran. Ej at

detta må lämpas til Hr. Doctorn och Proy. Medici BJÖRNLUNDS berömvärda upfat och grundeliga Medicinska kunskaper, fast han i detta fall mistagit sig i Diagnostis af et Chirurgiskt ämne som ej utgör hans förnämsta yrke.

Til slut bör jag omförmåla det samma action vid Corbach gaf mig et bedröfveligit vedermåle af hvad en i underlifvet genomträngande kula uträttar, uti Capitaine ELGENSTIERNA, som fick et skått litet på sidan af spina dorsii (a), äfven vid vänstra första Ländkoten och innet en par dagar dog, ehuru kulan stadnat till yt vid dess utgång genom Musculus Ploas.

MARTINAU.

Acta Medicorum Svecicorum, seu Sylloge Observat. & Casuum Rariorum in Variis Medic. Partibus Præsertim in Historia Naturali, Praxi Medica & Chirurgia, Tom. I. in 8:vo, innehållande 484 sidor, utom Förretal och 15 st. Tabeller, år innevarande år af trycket utkommen, på Kgl. Academiens i Upsala Bokhandl. Hr. MAGNI SVEDERI förlag.
An

(a) Hade icke kulan tagit en sned direction på Hr. BJÖRNLUNDS patient, som just sårade huden lika nära ryggraden, så hade ock utgången oselbart blifvit lika olycklig.

Ändamålet af detta arbetet är, at dels omtrycka Svenska Läkares redan utgifne Skrifter, dels ock införa dem, som icke blifvit tryckte, men förtjena at ifrån glömskan befrias. Om affättning vinnes utkommer årligen en Tome, alltid beledsagad med 2:ne Biographier, den ena öfver någon Svensk Historicus Naturalis, den andra öfver någon Practicus. Denna Tomen börjar med Herr v. LINNÉS och v. ROSENSTEINS.

Arbetet är fördelt i 2:ne afdelningar: *Sectio I, eller Historia Naturalis* och *2:da eller Medico-Chirurgica*.

Afhandlingarne, utgifne af förfarne Läkare och lärde Män, behöfva icke annat bevis på sitt värde.

I förra Afhandlingen finnas flere nya upptäckter i Natural-Historien, hvilka för Vetenskapens Älskare låra vara synnerligen välkomne. De Species, så väl af Örtter som Insecter, hvilka beskrifvas, äro til en stor del i koppar väl aftagne: En omständighet som gör arbetet både prydeligt och mera gagnande.

Den sednare Afdelningen är egenteligen för dem som hafva at fylla med in- och utvårtets Sjukdomar. Bägge finna här ämnen, värde deras upmärksamhet. En stor del äro Casus, och om många förut äro tryckte, och således redan kände, finnes nu alt på et ställe; Arbetet är beqvämligare för dem som

samlat, och nyttigt för dem som icke därtill haft tillfälle.

Rummet tillåter icke någon vidlöftig recension; den skulle, då kortheten måste i akt tagas, utom des s blifva ofullkomlig.

Läsfaren torde därför ätnöja sig med en förteckning på de ämnen som här afhandlas. De äro i förra Section: *Prothea*, af Hr. Pr. C. P. THUNBERG (a). *Oxalis*, af den samma. *Lavandula*, af Hr. Pr. C. LINNÉ. *Gardenia*, af Hr. P. THUNBERG. *Methodus Muscorum illustrata*, af Hr. P. C. A. LINNÉ (b). *Nova Plantarum Genera*, och *Novæ Insectorum Species* af Hr. Pr. THUNBERG.

I den sednare: *Sphacelus Cruris*, af Hr. Pr. SIDRÉN. *Morbus Spasmodicus Convulsivus Epidemicus* (c), af Hr. Pr. ROSENBLAD i Lund. Denna svåra sjukdom var gångse i Elfsborgs Län åren 1745 och 46, och Hr. Pr. lärere vara den förste bland Svenska Läkare, som lämnat oss des beskrifning. *Ostéo-Steatomatis Historiæ duæ*, af Hr. Pr. MURRAY. *Calculi in Ventriculo humano invent.* *De Calculis biliosis*, båge af framl. Hr. Pr. HARMENS i Lund. *Casus Pleuritici, cum metu pleuropneumoniæ*, af framl. Hr. Arch. v. ROSENSTEIN. *De Nucce Vomica*, af Hr. Pr. SIDRÉN.

(a) Denna Veckoskr. Band. II. p. 119.

(b) Ibidem p. 109.

(c) *Raphania* L.

DRÉN. *Casus Hæmorrhoidalis*, af Hr. Pr. MURRAY. *De sensibilitate ossium morbosa* af den samme. *Casus Hydropis pericardii solitarij*, af Hr. Pr. SIDRÉN. *Casus Pedarthrocaces* af Hr. Stads-Physicus C. TRENDELENBURG. *Luxatio Spinæ Dorsi aqua frigida Curata*, af Hr. Pr. MURRAY. *Empyematis felix per Methastasin solutio*, af Hr. Pr. ROSENBLAD. *Observationes de Aere & Morbis Epidemicis in Dalecarlia Svecorum ab initio An. 1772, ad finem A. 1773*, af Hr. Pr. Med. Assess. BLOM. *Paracentesis Cystidis Urinariæ*, af Hr. Pr. MURRAY.

Societé Royal de Medicine i Paris, hölt d. 26 Aug. 1783 en publique Sammankomst, hvarest företogos följande:

I) Soc. hade i Sammankomsten d. 27 Aug. 1782 utfäst en belöning af 200 Livr. för den som bäst utredde *huruvida af såkra Rön kunde visas at Skörbjugg är smittosam?*

Af de insände Svar funnos nu 2 värdisge belöning och skulle således dela den utsatte summan. *Det ena* var insändt af Herr G. GOGVELIN, Med. D:r från Moncontour i Bretagne; hvilken redan 1781 fädt af Soc. en belöning för upgift om Skörbjugs botan-

de. *Det andra* var från Hr. BOUGOURD, Med. & Chir. D:r i St. Malo.

Accessit tildömdes en Anonym skrift med Devis: *Ægritudinem esse contagiosam cognosces ex genere morbi et ex iis quæ sequuntur.* Frac.

Om Skörbjug är en hetlig sjukdom har varit ämne til mångas upmärksamhet, af hvilka somliga trodt det vara sjukdomens essentielle egenkap, andre dels symptom och en inblandning af putrid och malign feber. Hr. GOGVELIN har mycket undersökt denna fråga. Hr. BOUGOURD har åter måst talt om den Chroniska Skörbjuggen efter en mångårig årfarenhet.

Societeten anhåller at denna fråga må ytterligare noga granskas och afgöras, samt utläfvar belöning för de bästa afhandlingar därom,

II) Som Societ. förnämligast arbetar på Farfoters utrönande och därför utdelar belöning, har Hon denna gången i detta ämne utdelt 6 belöningar, hvardera bestående i en Jetton af Guld.

Den 1:sta, til Hr. BARRERE från Mont. Louis i Rouffillon, för en afhandling om den år 1781 härjande *Friselsebren*.

Den 2:dra, til Hr. BAUMES från Lunel i Langvedoc, för en 1781 härjande *Biliös Rötfeber*.

Den 3:dje, til Hr. GIROD i Besançon, för en Farfot som 1779 härjade i Bornai.

Den 4:de, til Hr. BOUFFEY från Argenton, för 5 väl skrefne afhandlingar om Färfoterne åren 1778 - 1782.

Den 5:te, til Hr. COMPANYO den yngre från Ceret i Rouffillon, för beskrifning om en 1782 i Arles härjande Biliöds Feber.

Den 6:te, til Hr. LE JAU från Phalzburg i Elfas, för en afhandling om Pleuro-Pneumonie som härskade 1780.

III) Som *orters låge* har mycken värkan på inbyggarnes hälsa, har ock Societeten för afhandlingar i detta ämne utdelt 3 priser, af en Jetton i Guld hvardera:

1:o, Til Hr. CASTARA, Kgl. Chirurgus och Hr PERCY, Med. och Chir. Dr, Reg. Fåltsk. vid Berrys Drag. Reg., för en Topographisk Medicinsk beskrifning öfver Lunerille.

2:o, Til Hr. DIDELOT, Med. Dr i Remiremot, för en dylik öfver Schveits och närliggande orter, ehuru här förekomma mindre Medicinske anmärkningar än i de andre.

3:o, Til Hr. DARLUC, för et Supplement til des senast utgifne beskrifning om Provence.

IV) Som Soc. icke fådt något nöjaktigt Svar på des d. 28 Aug. 1781 förestälte Fråga, (för hvilken afl. Mad:lle GVERIN gifvit fond til belöning) så framställes den ytterligare på följande sätt: *Af hvad natur äro de Antiscorbutiske örter som tagas af Crucifera; bevist genom en noga Chemisk undersökning, dock ej af alla hithörande örter, utan allenast*
af

af 2 eller 3, t. e. *Cochlearia*, *Krasse* och *Pepparot*? Belöningen blir en *Medaille* af 300 *Livr.* som kommer at utdelas *Fästlagstiden* 1785 och *afhandlingarne* böra vara *infände* inom d. 1 *Jan.* samma år.

V) Til århållande af den belöning om 600 *Livr.* som *Konungen* beviljat, begäres: at *uppgifva Kinabarkens förmoner och oldgenheter*, ndr den *nyttjas i allahanda slags remitterande Febrar.*

Som desse *Febrar* anses vara så nära slägt med de *Intermitterande*, vil *Soc.* veta af *årfarenheten* om *stora doses* utmärkt sig *antingen för nytta eller skada*; i hvilka *tilfällen* man ej bör gifva *stora doses*, m. m. *Priset* utdelas på *Ludvigs-Festen* 1785 och *afhandlingarne* böra vara *infände* inom d. 1 *Maj* samma år.

VI) För *Boskaps-sjukdomar* har *Societ.* belönt en *afhandling* af *Hr. HUZARD*, boende i *Paris*, med en *Medaille* i *Silfver* af lika *storlek* med de i *Guld.*

VI) *Soc.* anmodar *Medici* och *Chirurgi* at *underrätta* henne om de *gångse Farsoter*, hvarom et *särskilt Program* kommer at *utfärdas*, hvilket *Soc.* vil med *särskilte belöningar* årkänna. Äfven som VIII) *afhandlingar* om *Våderleken*, *Orters läge*, *Hålsövatten* och *Boskaps-sjukdomar.*

Til at *värdigt kunna upfylla* desse *ändamål*, har en af *Soc. Ledamöter* gifvit en *sum-*

summa af 3000 Livres, och Priserne utdelas år 1786, med villkor at afhandlingarne innehålla: en oafbruten observation, intil den tiden, på våderlek och hårskande sjukdomar, antingen enskilte på en viss ort, eller mera vidsträckte i en hel Province och hvad regime och läkemedel därvid gjordt bästa nytta.

Alt detta bör infändas til Societetens Secreterare Hr. VICQ-D'AZYR.

Sedan uplästes Åreminnen öfver afledne Ledamöter, nemligen Hr. HARMANT, President i Kgl. Coll. Med. i Nancy; Hr. BUTTET, Chirurgus i Etampes, Led. af Chirurg. Acad.; och Hr. DU RIBERT, Medicus i Mans.

Därefter föredrogs et Rön af Herr DE LASSONE, Fadren, och Hr. CORNETTE, om et nytt sätt. at med ringa kostnad och fort göra Extr. Opii genom digestion, och dess värkan jämförd med det vanliga Extr. Opii, som fordrar 6 månaders digestion.

Hr. VICQ-D'AZYR slutade Sammankomsten med et Åreminne öfver Hr. PRINGLE.

(Journ. de Paris N:o 243. 31 Août 1783.)

I stället för *Bij*, til at fylla ihålige och Carierade tänder, men hvaraf de ofta blifva förlorade, har en Dentist i Paris, Herr LE

ROY DE LA FAUDIGUERE, funnit mycket väraktigare för den skadade tanden at fylla henne med *Guld*, hvarom åberopas flere Dentisters och Patienters vittnesbörd.

(Ibidem, N:o 245. le 2 Sept. 1783.)

Medicinska Faculteten i Paris höll en publique Sammankomst d. 1 Sept. 1783, til at utdela de Belöningar som desse framl. Ledamot Hr. MALOVIN, Lecteur et Prof. en Medicine au College Royal, m. m. stiftat.

Första Prisen var för en afhandling om *Rachitis*, den andra för en dylik om *Barns Convulsioner* och den tredje om *Sjukdomar i benens mærg*; men som ingendera af de insände Svaren var nöjaktigt, utfältes desse Frågor til nästa år 1784 å nyo, med fördublade belöningar.

Faculteten utfäste därefter en belöning för en afhandling om *Asphixie*, som kommer at utdelas 1785.

Sedan Åreminnen öfver framledne Ledamöter blifvit uplåste, slutade Hr. SIGAULT Sammankomsten med en afhandling om den *öldagenhet, som följer på Nasvelsträngens afskärande innan Modren blifvit förlöst.*

(Ibidem, N:o 250. le 7 Sept. 1783.)

Utdrag af et Brev från Hr. Reg. Fåltsk.
 KELLMAN, om desfs i AMERICA vi-
 stande Son, Hr. GUST. KELLMAN, til
 Hr. Pr. R. MARTIN.

- - - Oförmodat har jag nyligen fådt
 brev från min k. Son, daterat *Cap François*
 på *Hispaniola* af d. 18 Febr. d. å. (1783).
 Han var då vid hälsan och skrifer: ”Jag
 ”flyger nu som biet från den ena blomman
 ”til den andra; min vandring är ej ännu
 ”öfver, som skulle kanske räckta länge om
 ”ej min skyldighet fordrade at lyda mine k.
 ”Föräldrars åstundan. Man har sökt på alt
 ”lått fåsta mig i America; få väl från Uni-
 ”versitetet i *Philadelphia* som i *Cambridge* vid
 ”*Boston* har jag haft flere tilbud at blifva
 ”*Botanices* Professor. Til at visa min år-
 ”kånsla hölt jag, på förre stället, *Föreläsning-*
 ”*gar*, sistl. sommar, i *Botaniquen*, de första
 ”i denna Verlds-del, hvilket glorierar mig,
 ”som det skolat glädt vår fordna Arch. v.
 ”*LINNÉ*; man bevisste mig all uptänkelig höf-
 ”lighet, då en af de öfrige Med. Profess.
 ”gjorde en lång recension i deras lärda Ma-
 ”gazin af min *Intrådes-Oration, om Mensk-*
 ”*lige Snillet's Uphof, Framsteg och Gränser.*”
 - - - Jag har ej kunnat underlåta detta Hr.
 Pr. tilkänna gifva, såsom min Sons - - -

Tillägging.

Hr. GUST. KELLMAN är en af våre snäl-
 laste Ynglingar, som med utmärkt snille gjordt
 sig

sig bekant både med de lärde och lefvande Språken, samt under vår Anatomiske Restaurator lagt den solide grund i Anatomie, Physiologie, m. m. jämte andre nyttige delar af Läkarekonsten, som bereder honom ofelbart en lycklig, kanske lysande, framtid. På K. Lazarettet i Stockholm, har han ock tillämpat sine kunskaper, så väl vid den Invärtes som Utvärtes sjukvården, och kan jag för egen del ej underlåta gifva honom detta oföreteliga vittnesbörd.

J. L. ODHELIUS.

De på K. Lazarettet til inrättande *Lou-lais Sångarne*, (se p. 240.) äro från och med d. 1 siffl. Oct. af K. Direction i gång fatte, så at därstädes nu 44 Sångar dageligen äro för uslingar at tilgå, oberåknade flere Extra Rum.

Til den p. 40 om en föregifven *Dæmo-no-Maniaca* införde berättelsen, kan jag nu gifva följande slut-uplysning: Pigan hölts under förnuftig tillsyn från d. 24 Dec. 1782 til medium af siffl. Sept. månad, då hon för Hans Exc. Öfv. Ståth. m. m. Baron SPARRE frivilligt och oagtadt sin oförnuftige Faders genfågelse, bekände at alt varit af henne själfgjordt, i afsigt, at som hon märkt Fadren, vid hennes, under ondska och arghet åkom-

ne Convulsioner, förskräckas och uttyda dem för den Ondes värkningar, har hon dem efterat när hon få behagat, på det hon måtte underhålla denna Fadrens vidskeppliga råddhoga, hvilken gjorde honom fogelig i upförande och förtog hans fordna hårdhet; hvaruti hon blifvit hulpen och styrkt af en liderlig Tegellagare, UDDMAN, med hvilken hon lefvat i et nog nära förtroende.

Sedan är hon blefven intagen i Danviks Hospitalet, i Fribröd, där hon lefver stilla och fäktmodigt.

Anecdote.

I många Catholska Stater är hvar 6:te eller 7:de barn, som födes, oäkta; däremot är i Chur-Brandenburg endast hvar 19:de (a). I en viss Catholsk Hufvudstad (b) föddes 1780, 1357 barn, af hvilka 1102 voro oäkta, och i en af Stadens Förfamlingar föddes 71 oäkta och 1 äkta barn.

(Gött. Anz. St. 83 för år 1783.)

Kungörelse.

På denna Veckoskrift emottages för 25 ark,
Femte Bandet, Prenumeration med 24 skill.
N:o 26. C c utom

- (a) På Svenska Landsbygden är endast hvar 50:de barn oäkta; Se K. Vet. Ac. Handl. Vol. XXX.
(b) I Stockholm föddes 1782 hvar 6:te eller 7:de oäkta. Se ofvanföre p. 187.

utom Titulblad och Register; hvilket Band med nästa års början kommer at utgifvas, så fort 3 eller 4 ark äro färdige. Hr. Ass. PFEIFFER har benågit behagat fortfara med förslaget och med samlandet af ämnen förfares på vanligt sätt; til bidragande hvaraf man förmodar at flere nitiske Läkare torde bidraga (a). Stockholm d. 20 Octob. 1783.

J. L. ODHELIUS.

Förteckning på de i detta Band införde ämnen.

Förteckning på Svenske Läkare vid början af året 1783	P.
Berättelse om et hemligt Kråftmedel	1.
Åminnelse-Tal öfver Prof. KALM, af J. L. ODHELIUS, rec.	6.
Berättelse om Luftfyra ändragen i Lungorne, af P. J. BERGIUS	13.
Förfök med Metaller's förvandling, af H. GAHN, rec.	16.
Väderleken och de måst gängbara Sjukdomar 4:de Quart. 1782	20.
Tal om visfa svårigheter i Chemien, af GUST. v. ENGSTRÖM, rec.	30.
Föregifven Dæmono-Manie	37.
(Utur K. Coll. Med. Handl.)	40.
	Ex.

(a) Tredje och Fjerde Bandet finnes i Boklådan til köps för samma pris.

Pag.

Experimenter med dödfödde barn, rec.	49.
Anmärkning därvid, af J. L. ODHELIUS	52.
Njur-Sten som dödat med Slag och Ischu- rie, af C. F. v. SCHULTZENHEIM	54.
De Sjuke, m. m. vid K. Lazarettet un- der 30 år, af J. L. ODHELIUS	57.
Förfök til et nytt Lærosystem i Jorde- konsten, recension - - -	61.
Bref om Stockholmska Rhabarber-plan- tagen, af P. J. BERGIUS - -	63.
CRELLS nyaste upptäckter i Chemien 4, 5 och 6 Delen, recension - -	80.
1782 års allmänna Snuf-feber, rec. -	84.
Skadeliga ångors förbättring, rec. -	86.
Philosoph. Transactions, 1781, rec.	87.
Utdrag af Prov. Med. Embets-berättelser för år 1782, af J. REFTELIUS -	93.
Väderleken och gångbara Sjukdomar i:sta Qvart. 1783 - - -	100.
LINNÆI Materia Medica ed. 4 rec.	106.
Prof. CAMPERS Afhandling om Ouran- Outang, Rhinoceros m. m., rec.	109.
Dissertation om Gikt och Spatsyra, rec.	111.
K. Vet. Acad. Nya Handl. T. III. 4:de Qvart., recension - - -	113.
Nyheter - - - - -	118.
Oculifterne CASAMATTA och SIMONS O- perations-sätt, recension - -	124.
Baron v. HÜPSCH Arcana, rec. -	126.

	Pag.
CAMPER om bot för haltande barn, rec.	127.
Anmärkning därvid, af A. J. HAGSTRÖM	130.
Berättelse om 4 barn, födde i en barn- lång, af P. J. BERGIUS - -	131.
WALTERS Tabulæ Nervorum, rec. -	133.
Bocks berättelse om en Bernstens-Gruf- va i Preussen, recension - -	136.
Medicamenter för Krono-lastdragare, af L. HJORZBERG, rec. - -	137.
Läkare-arfvode - - - -	138.
Tvåne Medicinska Casus, af P. F. LENGRÉN - - - -	139.
Berättelse om de til Sverige ankomne Ocu- lister på 30 år, af J. L. ODHELIUS	146.
Försök til Teckning utaf en afliden Vån, (K. Lifmed. HOFFMAN) af CARL RIBBEN - - - -	152.
Afhandling om Gikt, rec. - -	155.
Afhandling om Bensjukdomar, af Prof. MARTIN, recension - -	157.
Dissert. om Viola Tricolor., rec.	163.
BILGUERS Försök om Rödflot och Rötfe- ber, recension - - - -	165.
Berättelse om en härjande Dragsjuka, rec.	166.
Om drunknades räddning i Paris 1782, recension - - - -	169.
K. Vet. Acad. Nya Handl. T. IV. 1:sta Qvart., recension - - - -	170.
Åreminne öfver Arch. LINNÆUS uprest i Skottland - - - -	174.
	Jour

	Pag.
Journal öfver Starr-Operationer, af J. L.	
ODHELIUS - - - - -	176.
Berättelse om försök gjorde i Paris til Smutshälors rening, recens. -	186.
Födde och döde i Stockholm 1782	187.
Förteckning på Svenske Läkare 1783, fortfättning - - - - -	189.
K. Fr. Vet. Acad. præmier til utrönande af Handtvärkares sjukdomar, rec.	190.
Bref om Pr. C. v. LINNÉS utlänska Resa	193.
CRELL, die Neueste Entd. in der Che- mie VII. Th., rec. - - -	206.
MURRAY, Beschreibung Neuer und selts. pflanzen, rec. - - - - -	209.
Nyheter - - - - -	210.
Förteckning på Svenske Läkare 1783, fortfättning - - - - -	212.
Bref om PRICES Guldmakeri (se p. 20)	213.
SPARRMANS Resa til Cap de bonne E- sperance m. m., rec. - - -	214.
CRELL, Neueste Entd. &c. VIII. & IX. Th., recension - - - - -	216.
Förteckning på Sv. Läkare 1783, fortf.	222.
Väderleken och gängbara Sjukdomar 2:dra Quart. 1783 - - - - -	228.
Berättelse om H. K. H. Kron-Prinsens Koppypning - - - - -	235.
Dito om K. Maj:ts olyckliga Armbrott	237.
Philos. Transact. 1782, rec. - - -	240.
Prov. Med. Embets-berättelser (fortf.)	245.

	Pag,
Kgl. Vet. Acad. Nya Handl. 2:dra Qv,	
1783, recension - - - -	257,
Rapport om Electricitet, värkan i nerveuse	
Sjukdomar, rec. - - - -	259,
Nova Acta Phys. Med. Acad. Nat. Cur.	
V. vij, recension - - - -	263,
HENSSLERS Gesch. der Luftfeuchte, rec,	264,
Anmärkning därvid, af J. L. ODHELIUS	267,
Anweisung zum Zahn Ausziehung, rec.	270.
Verbesserte zubereitung des Acidi Tar-	
tari crystill., rec. - - - -	271,
Nya Läkemedel - - - -	275,
Journal öfver Starr-Operationer, (fortf.)	276,
Förteckning på Sv. Läkare 1783, (fortf.)	283,
Medical Anecdotes &c. om Bader, rec,	285,
Förlöste på Publ. Accouch. Hufet 1782-3,	286,
Bref om en besynnerlig Sten-Operation,	
recension - - - -	287,
K. Collegii Med. Syar om Tenkårl och	
förtente Kårls hällofamhet - -	288.
Om Asthma Spasmodicum, rec,	299,
Resa til Ost-Indien och China af SON-	
NERAT, recension - - - -	301,
BUFFONS Mineral-System, rec. - -	ibid,
En svår Angina i Paris - - - -	303,
Mantissa Ed. 4. Mat. Med. LINNÆI (se	
p. 106) rec. - - - -	304,
Opii värkan i veneriske Sår, af J. L,	
ODHELIUS - - - -	305,
Sal Glauberi hämtat ur aska, rec. -	307,
	För-

	Pag.
Förslag til drunknades hjelp, rec. -	309.
Remarks on Ophthalmy &c., rec. -	310.
Anmärkningar därvid af A. J. HAGSTRÖM och J. L. ODHELIUS - - -	320.
Tal om jämförelse med Naturen i Che- miska underf. &c. af J. G. WAL- LERIUS, rec. - - - - -	322.
Fört. på Sv. Läkare 1783, tilläggning	324.
Casus Medico-Legalis, af Is. SVENSSON	325.
Versuch einer Naturgesch. der eingevei- de Wurmer, von GÖTZE, rec.	327.
Utdrag af Pr. ALMS Emb. berätt. -	333.
Dito af Bruns-Intend. LENÆI - -	334.
Medel at förekomma Barnamord, rec.	335.
Nytt Laxer-Salt från Spanien, af K. Coll. Med. Handlingar - - - -	335.
Practiske anmärkningar om Sabadill-fröets öfverkan mot Maskar, rec. - -	337.
Nouveaux Memoires de l'Acad. de Di- jon, recension - - - - -	345.
Cynanche Typhus, diss. Acad. af Daniel, recension - - - - -	351.
Om Sabadill-fröets nytta mot Mask, af A. J. HAGSTRÖM - - - -	361.
Utdrag af Pr. Med. Embets-berättelse från Westerbotten - - - -	362.
Exercit. Acad. E. SANDIFORT, rec.	363.
Bref om en förnäm Ynglings bot för krokryggighet, rec. - - -	365.
Anmärkning - - - - -	366.

	Pag.
Nova Acta Med. Phys. Ac. N. C. P.	
VIII., recension - - - -	367.
Bref från A. J. HAGSTRÖM, om Hafs-	
Snäckor fundne vid Norr Tull	368.
Läkare Grunder til biträde för Styresmän	
och Domare &c., af R. MARTIN	370.
Fört. på Sv. Läkare för 1783, (slutet)	373.
Väderleken och gångbara Sjukdomar 3:e	
Quart. 1783 - - - -	375.
Practisk observation om Senna, af P.	
J. BERGIUS - - - -	382.
Nyheter - - - -	384.
Anmärkning vid Pr. Med. D:r BJÖRN-	
LUNDS Rön om en blefserad Dra-	
gon, af MARTINAU - - - -	386.
Acta Med. Svecicar., rec. - -	390.
Prisskrifter i Societé Royal de Medecine	393.
Dito i Medicinska Faculteteten i Paris	398.
Bref til Prof. MARTIN om Herr GUST.	
KELEMAN - - - -	399.
Slutelige Anmärkningar - - -	400.

Register

öfver

Fjerde Bandet.

A.

Academie, K. Franska Vet. Dels Prisfrågor,
p. 190.

- - - K. Svenska Vet. Dels utlänska Le-
damöter valde 1782, 119.

- - - dets Handl. recens., 113, 170, 257.

Accouch. Huset publique, 286, 333.

- - - konsten, ny Läro-System, 61.

Acidum, herbarum, år essentialiter lika, 218,
219.

- - - pingve, hvad? 38. (Se Syra.)

- - - Tartari cryst., dets berednings-fått
förbättrat, 271.

ACREL (JOH. GUST.) Adj. i Upsala, 189.

- - - (OLOF AF) Gen. Dir. och Ridd.
m. m., 4, 56, 182, 183, 387.

ADANSON, (Fr. Historic. Nat.) 200.

Aër Fixus, 38, 221, 222, 245, 322, 323.
(Se Luft-Syra.)

Æther, 360. dets kraft at lösa Gallstenar, 350.

Alohymie, dets värde, 39.

ALLAMAND (Holl. Historic. Nat.) 201.

ALM (JACOB) Professor, 3, 333.

Alstonske medlet mot maskar, 331.

Alun, dets värkan i angina, 303.

Register.

ANDERSON (Pr. Med. Medh.) 99.

Anasarca, anmärkning, 97.

Anemone pulsatilla, förfök dårméd, 81.

Angina, anmärkning, 97, 303, 352.

Animalisk Syra, orsak til Gikt, 111.

Antiseptiske bad, 165.

Antändelig luft, hvad det är, 242.

APELBAUM (NILS) Med. D. 122. Be-
fordrad, 222.

- - - (PER) Med. Lic. befordrad, 384.

ARENANDER (ADAM) Controlleur vid K.
Laz. i Stockholm, 58.

ARETIN (LARS) Med. D. Adjunct i Lund,
212.

Armbandet, en microscopisk växt, 173.

Armbrott, K. Majsts, 237.

Arsenic, dels kraft mot Kräftan, 7.

Ascaris, dels beskrifning och bot, 328, 329.

Astma Spasmodicum, beskrefven med dels bot,
299.

AUBLET (Botanicus) 195.

Aurum Fulminans, anmärkn. vid dels tilred-
ning, 218.

B.

Baders nytta, 125.

BÆCK (ABR.) M. D. K. Arch. och Ridd,
m. m., I, 59.

BALK (LARS) Assessor, 222.

Balsamiskt Hartz at tilreda, 220.

BANKS (Præsid. i K. Eng. Soc.) 194, 196.

BAR.

Register.

BARFOT (A. EIL.) M. D. Adjunct i Lund,
212, befordrad, 385.

- - - (RICH.) K. Hof-Chir., 284.

Barnamord, at förekomma, 325.

BARRERE (Fr. Medic.) 394.

BAUMES (Fr. Medic.) 394.

Belladonna, des kraft, 263.

Bensjukdomar, afhandling därom, 157.

Bensår, bot därför, 254.

Benzoë-Salt, 81.

BEYER (G. H.) M. D. Stads-Phys., 223.

BEYERSTEN (J. G.) M. D. Pr. Med., 223.

BERENGER Oculist, des Knif, 148, 185.

BERGER (A. M.) M. D. Bruks-Patron, 223.

BERGIUS (P.) M. D. Bruks-Patron, 223.

- - - (P. J.) M. D. Professor m. m., 2,
16, 54, 63, 117, 132, 337, 344,
384.

BERGMAN (J. G.) M. D. Assessor, 223.

- - - (TORB.) Chem. Prof. och Ridd,
m. m., 113, 189.

Berlinerblätt, des färgande ämne, 113, 171,
217, 220, 221.

BIELKE (Baron) 13, 14.

BIERKANDER (CLAS) 258.

BILGVER (G. ULR.) M. D., des afhand-
ling om Rötfeber, 165.

Binnicke-Mask, des cur, 253, 330, 331.

Bittersalt, 84.

BJÖRNLUND (B.) M. D. Assessor, 223,
245, 386, 390.

BLADH

Register.

- BLADH (AND.) M. D., 5.
BLOM (C. M.) M. D. Ass., 93, 223, 393.
BLOMFIELD (MISS) Engelsk Histor. Nat.
196.
Bly, duger ej i iholiga tänder, 397.
Blyspat, hvit, 38.
BOECLER (C. E.) M. D. Stads-Phys., 223.
BOCK (Conf. R.) 136.
BOHADSCH (Holl. Histor. Nat.) 204.
BOLTEN (Stads-Phys. i Hamburg) 204.
Borax, dets reduction, 206.
Botanisk Trågård i Åbo, 15.
BOUFFEY (Fr. Medic.) 395.
BOUGOURD (Fr. Medic.) 394.
BOXBERG (VILH.) Stads-Chirurgus, 58.
BRANDELIUS (LARS) M. D. Lector, 3,
122, 223.
BRANDENBURG (Amir. Chir.) Ass., 122.
BRASS (Historic. Nat.) 196.
BRISSON (Fr. Historic. Nat.) 200.
BROVALLIUS (Biskop) 13, 14.
BROUSSENET (Fr. Histor. Nat.) 199, 200.
Brunsten, förfök därmed, 81, 82, 207,
217, 218.
BRÜNNICH (Dansk Prof.) 205.
Brånfår, deras bot, 254.
Bröstsfeber, dets bot, 276.
BUCKING (M. D.) 270.
BUFFON (Gref, Fr. Historic. Nat.) 199,
216, 301.
BURMAN (Holl. Prof.) 203.

BYTT-

Register.

BYTTDORFF (J. G.) Badare, 373.
Bårnstens-Grufva, 137.

C.

CADOGAN (VILH.) M. D. Praët. i London,
dels afh. om Gikt, 155.

Calmusrot, dels kraft mot skörbjug, 275.

Camfer af Pulfatilla, 81.

CAMPER (P.) Prof., 109, 127, 329.

CAPPEL, (Dansk Prof.) 205.

Cardamine prat., blommans kraft, 300.

Cardium Edule, fins vid Norr Tull i Stock-
holm, 369.

CARGER (H.) M. D. Prov. Med., 223.

Carix arenaria, dels kraft, 263.

CARL GUSTAF, Hertig til Småland, dels
sjukdom och död, 106.

CARLSTEDT (CARL) Vice Reg. Fältskår,
284.

CASAMATTA, Oculist, dels operations-
fätt, 124.

CASTRARA (Fr. Chirurg.) 395.

Catalepsie, dels bot, 260.

Cataracta membranacea, 184.

Causiticum antimoniale, dels beredning, 206.

- - - *Lunare*, dels beredning, 219.

Charlatanaria erudit., 39.

Chemisk Blåsbålg, 81.

CHEMNIZ (Dansk Historic. Nat.) 205.

Chinesisk Mat. Med., 119.

Chorea St. viti, dels bot, 300.

CHRI-

Register.

- CHRISTOFFERSSON (A.) M. D. K. Lif-
med., 4.
CLASSON (JOHN) Großhandlare, 14.
CLIFFORT (Jur. D. Holl. Histor. Nat.) 202.
Cobalt, des regulus drages af magneten, 208.
- - - vårkan på porcellain, 222.
Collegium Medicum, i. Alla Med. Doctorer
böra vara des Membra, 1.
COLLIANDER (J. G.) M. D. Lector och
Prov. Med., 223.
COMMERSON, des Herbarium, 200.
COMPANYO (Fr. Medic.) 395.
COMUS (Fr. Physicus) 259.
Convulsioner, bot däremot, 84, 340.
Consistorium i Strengnås, des förnuftiga ut-
låtande, 42.
CRELL, Bergs-Råd och Prof., 80, 206,
216, 367.
CRONHOLM (JOACH.) M. D. Pr. Med.
223.
CRONSTEDT, Bergmästare, utröner bläs-
rörets nytta, 39.
Crusta Lactea, bot däremot, 95.
Crystaller, af visse destill. oljor, 82.
- - - - - vatten, 218.
Cynanche Typhus, 352.
CYRUS, Oculist, des operations-fätt, 146.
COLN (JOH. v.) M. D. Assessor, 223.
- D.
- DALBERG (NILS) M. D. Bergs-Råd, 5.
DALGRÉN (JOH.) M. D., 5.

Register.

- Danske* Naturalie-Cabinetter, 204, 205.
DANIEL (GEORG) M. D., 352.
DARLUC (Fr. Medic.) 395.
Dæmono-Manie, föregifven, 40, 400.
DELIUS (Hof-R.) III.
Dephlogisterad luft, 219, 222.
Deposition af Starr, är den fullkomligaste Starr-
operation när den lyckas, 183.
DEWIS (Eng. Historic, Nat.) 196.
DIDELOT (Fr. Medic.) 395.
Dies Critici, omdöme om dem, 356.
Digittalis purpurea, giftig för Kalkoner, 89.
Doctores Medicinæ, huru många i Riket, 228,
324.
DOMBEY (Fr. Botanic.) 200, 209.
Dragsjukan, (Raphania) 166.
Drunknade i Paris 1782, 169.
- - - hjälp för dem, 309.
DRU (LE) Far och Son, Fr. Physici, 259.
DRÖES (P.) M. D. vice Prov. Med., 5.
DUBB (P.) M. D. Amir. Med. i Gøth., 223.
DUBOIS (GOTFR.) 5, 118.
Döde i Stockholm 1782, 187.

E.

- ECKERMAN (Rådm. i Norrköp.) köper et
hemligt kräftmedel, 12.
EKMARK (C. D.) M. D. Pr. Med., 224.
EKMAN (J. H.) M. D. Assessor, 224.
Ekvirke, gammalt, innehåller Medelsalt,
307, 308.

Elak

Register.

- Elak anda*, des bot, 173, orsak, 172.
Electrisitetens värkan i Nervsjukdomar, 259.
ELFF (ER.) M. D. Assessor, 59.
ELFVENBERG (EM.) M. D. Pr. Med., 224.
ENGELHARDT (JOH. H.) M. D. Adjunct
i Lund, 212, 352.
- - - Kgl. Lifmed., 352, 375.
ENGESTRÖM (GUST. v.) Bergs-Råd, 37,
170.
ENGSTRÖM (P.) M. D. Grufmed. i Fa-
lun, 224.
Entreprenad vid K. Lazarettet, 58.
Entrés Decod, des kraft mot Rhevm., 254.
Epilepsie, des bot, 260, 300, 340.
Exanthemata Vesicularia, 143.

F.

- FABRICIUS (Prof. i Kiel) 204.
FAGRÆUS (J. T.) M. D. Stads-Phys., 224.
FAYE (LA) Oculist, des knif, 185.
FOUDIGVERE (Fr. Dentist) 398.
FAXE (ARVID) M. D. Amir. Med., 224.
Feber, Flufs- 235.
- - - Malign, 105, 235. Nytt botnings-
sätt, 165.
FERBER (J. J.) Professor, flyttad til Pet-
tersburg, 123.
FEUCH (S.) M. D. Stads-Physicus i Mal-
mö, 224.
FLODIN (C. C.) M. D. Prov. Med., 224.
FLYTH (JOH.) Hof-Chir., 373.

Register.

- FONTAINES (DES) Fr. Histor. Nat., 200.
FORDYCE (Eng. Historic. Nat.) 166.
FORNANDER (AND.) M. D., 5.
FORSKÅL (Prof.) des's örtsamling, 204.
- - - (JONAS) M. D., 224.
FORSSTER (Prof.) 87.
FORTESCHÜR (Holl. Historic. Nat.) 204.
FOTHERGILL (M. D. Eng. Pract. och Bot.)
197, 316, 354, 355.
Fot-tång, nytt Accouch. Instrument, 63.
FRÖLING (JOH. C.) Reg. Fältsk. och Lif-
med., 211, 284.
Fåhus-Curen, försök därmed, 117.
Födde i Stockholm 1782, 187.
Författningar om Tenn-arbeten, 291.
Förgyllares sjukdomar, 191.
Förlofsningar, på 10 år, 62.
Förtennings nu varande proportion, 290.
- - - med Salmiak, des's förmån, 292.
Förtente kårils hålfosamhet m. m., 288.

G.

- GADD (P. A.) Prof. och Ridd., 189.
GAHN (HINR.) M. D. Assessor, 2, 30.
- - - (NILS) M. D. Practicus i Arboga,
374.
Gallstenar, hvad de äro, 221.
- - - deras Cur, 346 sq.
GARDANNE (M. D. Pract. i Paris) 138.
Gentiana pulchella, ny Svensk växt, 174.
GEOFFROY (Fr. Historic. Nat.) 200.

)

GER-

Register.

- GERMAN Afleffor) 375.
GER DORFF (L. A.) M. D. Exped. Med.
i Carlsrona, 224.
Giktateria, hvad det år, III.
- - - afhandling därom, 155.
GIESEKE (M. D. Praët. i Hamb.) 204.
GIROD (Fr. Medic.) 394.
Glasering på kruk-kårl, desfs skadlighet, 298.
- - - förslag til bättre, 299.
GLEDITSCH (Prof.) 344.
GOEZE (Historic. Nat.) 327, 345.
GOGVELIN (Fr. Med.) 393, 394.
GORDON (Eng. Historic. Nat.) 197.
GRILLSON (PET.) M. D. död, 121.
GRUFBERG (ISAC) M. D. Synd. i Kgl.
Coll. Med., 154.
GRÜNER (Hof-Råd) 109.
GRÜNOW (M. D. Praët. i Hamb.) 204.
GRYZELIUS (JOH.) M. D. Pr. Med., 224.
GRÅBERG (JOH.) M. D. Stads-Physicus i
Göth., 224.
Guajacum, se Resina guajaci.
GUETTARD (Fr. Historic. Nat.) 200.
Gula, bästa at lägga i tänder, 398.
Guldmakeri, 20, 213.
Guljot, anmärkning därvid, 96.
GUY (Eng. Chirurg.) desfs kräftmedel, II.
Gypsophila viscosa, ny ört, 210.

H.

- HAARTMAN (GABR. ER.) M. D. Adjunct
i Åbo, 190.

HAART-

Register.

HAARTMAN (JOH.) M. D. Profess. Ridd.
af Vasa Ord., 190.

Hæmorrh. uteri, desl. bot, 254.

HÆRENIUS (Assessor) 284.

Hafs-skum, desl. best. delar, 82.

- - Snäckor, 368.

HAGEN (JOH. PH.) Assessor, 61.

HAGSTRÖM (A. J.) M. D. Prof., 3, 131,
236, 283, 312, 320, 361, 368.

- - - (JOH. OTTO) M. D. Prov. Med.
6, 224.

HALL (B. M.) Med. D. Prov. Med., 224.

HALLENBERG (G.) M. D. Bergslags-Med.
224.

HALLENIUS (JON.) M. D. Pr. Med., 224.

HALLMAN (J. G.) M. D. Kgl. Lifmed.
och Assessor, 2, 176.

Haltande Barn, bot därför, 127.

HARMENS (Professor) 392.

Hartecamp, desl. Trågård, 202.

HARTMAN (JOH.) Med. Lic. Prov. Chir.,
284.

HASSELSTRÖM (JOH.) Hof-Chir. död, 384.

HAST (BART. R.) M. D. Ass., 225, 385.

- - - (HERM. R.) Med. Lic. befördrad,
385.

Hattmakares sjukdomar, 192.

HEDENBERG (AND.) M. D. K. Lifmed., 4.

HEDIN (SVEN) M. D. Assessor, 2.

HEYDENSTAM (ERNST v.) M. D. Kgl.
Lifmed., 2.

Register.

- HEYDENSTAM (PET. v.) M. D. K. Arch.,
4. Dets död och lefnadslopp, 120.
- HELLENIOUS (C. N.) M. D. Profess., 190.
- HELLMAN (Apoth. i Stockholm) 164.
- HENSSLER (PH. GABR.) Dansk Arch., 263.
- HERITIÉR (L', Fransk Histor. Nat.) 200.
- HERMBSTEDT (Chem.) 206.
- HIERNE (URBAN) K. Arch. och v. Pre-
sid., 113.
- HIERTZEL (G. J.) M. D. Stads-Ph., 225.
- HILMER (Oculist) dets oper. fått, 147.
- HIMELMAN (Reg. Fåltkår) befordrad til
Affessor, 122.
- HIORT (JOH.) M. D. Pr. Med., 96, 225.
- HIORTZBERG (LARS) M. D. Kgl. Amir.
Med., 137, 225.
- HOFFBERG (C. FR.) M. D. K. Lifmed., 4.
- HOFFMAN (ANT.) K. Lifmed., dets Min-
ne, 146, 152.
- HOFFMAN (Chir.) 326.
- HOLMSKÖLD (Dansk Conf. R.) 205.
- HOPE (Bot. Prof. i Ed.) 74, 80. Refer å-
reminne öfver LINNÆUS, 175.
- HORNSTEDT (M. Stud.) refer til Batavia,
123.
- HOUTTOYN (M. D. Holl. Hist. Nat.) 203.
Houttoynia, ny ört, 258.
Hufvud-skador, deras bot, 255.
- - - *värk*, dets bot, 254.
- HULTMAN (D.) M. D. Prov. Med., 225.
- HUNTER (K. Lifmed.) M. D., 225.
- - - (WILH.) Eng. Anat., 196, 211.
HU-

Register.

- HUZARD (Fr. Veterin. Med.) 395.
HYPSCHE (Baron J. W. C. A. v.) des Ar-
cana och Encyclop., 126.
Hysterie, des bot., 260.
HÄRLEMAN (Baron och Öfv. Int.) 14.

I.

- JANNIN (Police-Måftare i Paris) 86, 186.
JAU (LE) Fr. Medic., 385.
Indigo af Weide beredt, 219.
Inspärrat bräck, des bot., 254.
Ischurie, dödande med Slag, 54.
JUSSIÉU (Fr. Bot. Prof.) 200.
Jutske kruk-kårl, 274.
Järn, kan smältas på några sekunder, 219.
- - - spat, des beståndsdelar, 112.

K.

- Kalkon*, des Historia, 89, hvad som är des
gift, 89.
KALM (PER) Th. D. Professor, des Lef-
nadslopp, 13.
Kalmia, nytt örtegenus, 15.
Kalt vatten, nyttigt at upptäcka bedragare, 48.
- - - vid hufvudskador, 255.
KELLMAN (Reg. Fältskår) 399.
- - - (GUST.) 399.
KERNANDER (JON.) M. D. K. Lifmed.,
50, 52.
Kies, Svafvel-, från Dylta, 323.
Kikhosta, bot däremot, 93, 95, 99, 252.
har härskat detta år, 382.

Register.

- KIRSTEIN (Kammar-Rev. R.) död, 58.
KIRVAN (Eng. Chemicus) 87.
KLOECKNER (Holl. Historic. Nat.) 203.
KLUNGER (C. G.) Chirurgus, 284.
Koppor, 235, 253, 263, 381.
Koppympning på H. K. H. Kron-Prinsfen, 235.
KREANDER (Professör) 15.
Krokryggighet, bot däremot, 365.
KROOK (Reg. Fåltskår) 284.
Kryddpåsars skadelighet vid ögonsjukdomar,
320.
Kräfta, medel däremot, 6. Applications-
fått, 10.
KÖNIG (Historic. Nat.) 196.

L.

- Landvind i Africa*, hälsofam, 91.
LANGERMAN (D.) Badare, 373.
Lappar, deras föda, 363. hafva lindrig Siph.
363.
Lapis Philosophicus, 20.
Lava, hvad det är, 224.
Laxersalt, nytt, 335.
Lazarettet i Stockholm, 57, 58, 59, 60,
240, 400.
LEE (Eng. Bot.) 197.
LEYONMARK (J. J.) M. D. K. Lifmed.,
98, 119, 225, 384.
LEMAN (C. G.) Badare, 373.
LENNGRÉN (P. FR.) Reg. Fåltskår, 139,
284, 345.

LE-

Register.

- LENÆUS (Brunns-Intend.) 334.
Lera, Artificiel, 322.
Leisoms medel mot Kikhosta, 93.
LÉVEN (J. AD.) M. D. K. Hofmed., 3.
LEWER (ASHTON) Eng. Historic. Nat.,
196.
LIDBÆCK (Prof. och Ridd.) 212.
LIJONET (Holl. Historic. Nat.) 201.
LILLIENVALD (Chirurgus) 283.
Lillraumo Brunn, 247.
LINDECRANZ (ER.) M. D. Fältmed., 225,
befordrad, 385.
LINDERHOLM (HERM.) M. D. Stads-
Phyf. i Yftad, 225.
- - - (NILS) Med. Lic. befordrad, 122,
död, 123.
LINDVALL (JOH.) M. D. Pr. Med., 225.
LINNÆUS (CARL) M. D. Arch. och Ridd.
13, 14, 391. Dels *Materia Med.*
4:de Ed., 106, 304. Dels *Åre-*
minne, 174.
LINNé (CARL v.) M. D. Professor, 189,
193, 392.
LOOTEN (Holl. Historic. Nat.) 204.
Loulais Sångar på K. Lazarettet, 240, 400.
Luftfyra, (se *Aër Fixus*) dels värkan, 16, 38.
Luna Cornea, dels reduction, 170.
LUND (GABR.) M. D. Assessor, 5.
LUNDMARCK (J. D.) Med. Lic., befor-
drad, 384.
Lungprof, 49, 52.

Register.

Lungfot, försök at bota, 16, 117.

LUTMAN (Holl. Historic. Nat.) 204.

Lycium heterophyllum, ny ört, 209.

LYMAN (JOH.) M. D. Prov. Med., 225.

M.

MAHLER (Bad. Alderm.) död, 385.

MALCOLM (Eng. Historic. Nat.) 197.

MALESHERBES (Fr. Historic. Nat.) 199.

MALOVIN (Fr. Medic.) 398.

MANN (Histor. Nat. i Brussel) 201.

MARCK (DE LA) Fr. Historic. Nat., 200.

MARGGRAF (Chymicus) 322.

MARTIN (ROLAND) M. D. Professor m.
m., 3, 53, 157, 181, 360, 371,
374, 399.

MARTINAU (JOH. CHR.) M. D. K. Lif-
med., 4, 182, 390.

Maskar, födas med menniskan, 328.

MAUDUIT (Fr. Historic. Nat.) 200.

Medevi Surbrun, undersökning däraf, 113.

Medicinska Faculteten i Lund 1783, 212.

- - - i Upsala 1783, 189.

- - - i Åbo 1783, 189.

Meslingen epidemisk, 106.

MEULEN (VAN DER) Holl. Histor. Nat.,
dets Cabinet, 203.

Mezereum, dets nytta emot Nodi vener, 162.

Missfoster, dubbelt Flicke-, 240.

Mjolk-Starr, insprutning därvid, 125.

- - *Socker*, dets bestånds-delar, 82.

MO-

Register.

- MODEER (AD.) K. Patr. Sålsk. Secr., 258.
MOLTKE (Gref) 205.
MONNIER (LE) Fr. Hist. Nat., 199, 200.
MONTIN (LARS) M. D. Affessor, 225.
Morbi fidei, huru de uptäckas, 48.
Moscus, des kraft, 359.
MÛLLER (OTTO FR.) Dansk Conf. R.,
173, 205.
Mumier, försök därmed, 83.
MURRAY (ADOLF) M. D. Professor, 189,
392, 393.
- - - (JOH. A.) Hof-R. och Ridd., 209.
Myr-Æther, 83.
Mytilus edulis, fins vid Norr Tull i Stock-
holm, 369.
Måse-slågtet, beskrifvit, 257.

N.

- Naphta*, des tilredning, 83, 206, 207,
208, 217.
Nafvelstrång, bör ej afskåras innan modren
är förlöst, 398.
NATHORST (J. TH.) Stads-Chirurgus i
Stockholm, 283.
Njursten, Casus därpå, 54.
NORBLAD (ER.) M. D. Affessor, 55, 225.
NORELL (CARL) M. D., 210, befördrad
til Adjunct, 212, 225.
Noufferiska Maskmedlet, 340, 362.
NYANDER (J. C.) M. D. Pr. Med., 225.
NÆZÉN (D.) Prov. Med., 225, 363.

Regifter.

O.

Oculifter, til Sverige komne på 30 år, 146.

ODHELIUS (J. L.) M. D. Assessor m. m.,
2, 13, 47, 53, 61, 69, 75, 152,
176, 270, 276, 307, 321, 336,
345, 360, 367, 400, 401.

OLLEVELDT (Stads-Chirurgus) 283.

Ononis, rotens værkan, 251.

Opii værkan i veneriske sår, 254, 365.

- - - - - *Angina*, 359.

- - - - - *Extr.* dens tilredning, 397.

Ouran-Outang, en mærkværdig Apa, 110.

P.

PALLAS (Professor) 329.

PALM (CHR.) M. D. Stads-Physicus i Westervik, 226.

PALMBERGS Örtekrantz, 119.

PALMÉR (ISAC) M. D. Banco-Medicus, 5.

PELLIERS, *Oculifter*, deras operations-sått,
148, 151.

PERCY (Fr. Medic.) 395.

PETTERSSON (Hof-Chir.) 284.

PFEIFFER (JOH.) M. D. Assessor, 63, 226,
278, 401.

Phlogiston, hvad det är, 242.

PITCAIRN (Eng. Med. D:r) 197.

PLENCK (Med. Prof. i Wien) 152.

PLOUQVET (Med. Prof. i Tübingen) 335.

POTT (PARC.) Eng. Chirurg., 365.

PRICE (JAMES) M. D. Eng. Chemic., 20,
30, 213. *Pro-*

Register.

Professores Medicinæ, huru många i Tyskland, 109.

Pyriphorus, oantändelig, huru den kan antändas, 83.

Q.

Quartan-feber, des bot, 254.

Quassia, des kraft emot Kikholsta, 93.

R.

Rabarbers plantering, 63, 74.

- - - Siberisk och Chinesisk, hvad skillnad, 67.

- - - Stockh. kemiske undersökning, 72.

- - - åkta och oåktas kännetecken, 71.

Raphania L., 166, 392.

Recueil des plantes, gravées par ordre du Roi, 201.

REFTELIUS (JOH.) M. D. K. Coll. Med. Secr., 2, 93.

REIMANS (J. GOTF.) M. D., 49.

REIMARUS (M. D. Praet. i Hamburg) 204.

Renar, deras ost, mjölk m. m., 363.

Resina Guajaci, des blå färg, 82.

- - - des kraft mot gickt, 112.

RETZIUS (A. J.) Professor, 213.

REUSS (M. D.) 263.

Rheum Palmatum, är den åkta Rabarbern, 64.

- - - *Rhaponticum*, des blad daga til mat, 79.

Rheumatism, bot därför 254.

Rhi-

Register.

- Rhinoceros* med dubla horn, 110.
RIBBEN (CARL) M. D. Assessor, 2, 152.
- - - (EDV.) M. D., 226.
RIBE (CARL FR.) Assessor; 179, 181.
RICHARD (Fr. Historic. Nat.) 200.
RICHTER (Prof. i Gøtt.) 311, 312, 314,
316, 319.
RITTER (Historic. Nat.) 367.
ROGIER (GID. H. DE) M. D., 5, 66,
71, 74, 80.
ROYEN (VAN) Professor, 202.
ROS (CARL) M. D., 5.
ROSENSTEIN (NILS v.) M. D. K. Arch.,
14, 391.
ROSENBLAD (EBERH.) M. D. Professor,
212, 392, 393.
ROTTBÖLL, Dansk Etats-R., 205.
RYDBÆCK (ERIC) M. D. Prov. Med.,
96, 226.
Rågmasken, 258.
Råform, bot däremot, 94.
Röda Lungor, hvad de betyda, 52.
Rödsot, årfarenhet därvid, 165, 235, 382.
RÖNNOW (CASTEN) M. D. Stats-R. och
Ridd., 173, 278, 324.

S.

- Sabbadilla*, dens kraft mot binnicke-mask,
330, 337, sq. 361.
SAHLBERG (JOH.) M. D. Assessor, befor-
drad, 123, 226.

Regifter.

- Sol Benzoës*, desſ kraft at lätta expect., 276.
- - *Glauberi* af Ekaska, 307.
Salmiak, desſ tilredning utan ſublimation, 207.
- - - hvad det är, 221.
- - - Fix, i mineralvatten, 263.
SALOMON (ELIAS) Affeffor och Kgl. Lif-
Chir., 123, 236, 240, 283.
- - - (ERNST) M. D., 5, 284, befor-
drad, 385.
- - - (C. G.)-Badare, 373.
Salters egenteliga tyngd, 87, 241.
Salpetters tilredning, 220.
SANDIFORT (Prof.) 363.
SANDRICOUR (Holl. Hiftoric. Nat.) 204.
SANTESSON (A.) M. D., 226.
SAUER (CARL) M. D. Prov. Med., 211,
226.
Scarlatina, anmärkning, 97, 248.
SCHMUCKER (Pr. Gen. Chir.) 337, 344.
SCHVARTZ (OLOF) Studiosus, refer til N.
America, 124, 174.
SCHWENCKE (Prof. Bot.) 201.
SCHEELE (C. W.) Apoth., 74, 113, 171,
271.
SCHULZ (M. D. Pract. i Hamb.) 204.
SCHULZEN (M. G.) M. D. Affeffor och
Stads-Phyf. i Göth., 226.
SCHULZENHEIM (C. FR. v.) M. D. As-
feffor, 2, 57, 236, 283.
- - - (DAVID v.) M. D. Profeffor och
Ridd., 3.

Register.

- SCHÜTZERCRAZ (HERMAN) M. D. K.
Arch., 4, 116, 283.
- SCREBER (DAN.) Hof-R., 106.
Sedum Acre, des kraft, 263.
- SEELIGER (Chir.) 344.
Sel d'Igvera, nytt Laxersalt, 336.
Sennesblad, des misbruk, 382.
- SIDRÉN (JONAS) M. D. Prof., 189, 392,
393.
- SIEFVERT (JOH.) M. D. Assessor, 226.
Silverglans på skrefne bokstäfver, 219.
- SIMON (Oculist) des operations-fått, 124.
- - - (MARQVIS ST.) 204.
- Siphilis*, anmärkningar därvid, 264, 267,
362, 363.
- Sjukdomar* på K. Laz. 1775 och 1782, 60.
Sjuka på K. Laz. inom 30 år, 57.
- Skorf*, bot däremot, 94, 95.
- SKRAGGE (NILS) M. D. K. Lifmed., 119,
226.
- Skålspecks-olja*, des nytta, 99.
Skåmd luft, medel däremot, 86, 186.
- Skörbjug*, bot däremot, 275.
- SMEATHMAN (Eng. Histor. Nat.) 89, 196.
- Snuf-febren* år 1782, 84, 94, 96, 97, 98,
245.
- Societet* (Gött. Vet.) des Prisfrågor, 119.
- SOLANDER (DAN.) M. D. Int. vid Eng.
Mus., 89, 194, 198.
- Solanum marginatum*, ny ört, 210.
- SONNERAT (Fr. Histor. Nat.) 200, 301.
Spar-

Register.

- Sparmans Sundhets-spegel*, 119.
SARRMAN (AND.) M. D. Prof., 5, 214.
SPARSCHUCH (HENR.) M. D. Afleff., 2.
Spegel-folierings vårkan på arbetare, 192.
SPENGLER (Hiflor. Nat. i Köpenh.) 205.
Spilanthus salivaria, en ny ört, 209.
Spiritus Vini, defs generations-fätt, 206.
- - - *Salis Fumans*, at tilreda, 221.
STAAF (Directeur) 119.
Stannum pulv. defs kraft mot Tænia, 331.
STAPELMOR (K. Lifmed., 374.
Starr-operation, Journal dåröfver, 176, 276.
- - medfödd, 277.
- - svart, botad med Electric., 319.
Stenar uphoftade ur lungorne, 16.
Sten-operation, besynnerlig, 287.
STICKMAN (OLOF) M. D. Bergslags-Med.,
226.
Sting i buken, dödeligt, 325.
STOBÆUS (KILIAN) M. D. Professor, 211,
212.
STOLL (Holl. Hifloric. Nat.) 203.
STÜTZER (M. CHR.) Stads-Chir., 283.
Strammonium, defs vårkan, 45.
STRANDBERG (ZACH.) M. D. Afleff., 5, 59.
Strand-pärlebandet, en microf. växt, 173.
STROMBERG (Gref CLAS) R. R., defs
döds-orfak, 8.
STRÖM (HANS) Professor, 258.
Strömstads Hällobrun, 99.
Sutcliefs Cur emot kikhosta, 252.

SVAB

Registret.

- SVAB (ANT.) Bergs-R., 39.
SVEDELIUS (GUST.) M. D. Prov. Med.,
226.
Svenske Läkare 1783, I, 189, 212, 222.
SVENSSON (ISAC) M. D. Afsessor, 2,
325, 326.
Syra, (se acidum) animalisk, III, 367.
- - - fluss-spat, 37, 83, 112, 221.
- - - nitrum, 88, 220.
- - - phosphorus, 37.
- - - Salt, 37, 83.
- - - Socker, 206.
- - - Vinstén, 206.
- - - Vitriol, 37, 88.
Syrors förvandling, 217.
Syrup af Viola Tricolor, 164.
- - *er*, huru de böra vara, 221.

T.

- Tania*, beskrifning därpå och bot, 330, 331.
TAYLOR (Oculist) des oper. fått, 146.
TAUBE (JOH.) M. D. K. Hofmed. i Hann.
166.
Tellina, *baltica*? fins vid Norr Tull i Stock-
holm, 369.
Tenn, Engelskt, en slags compos., 292, 297.
- - Malacca, renare än Engelskt, 294.
- - Kårls hållsamhet, 288.
Terpentinolja, des kraft mot Gallstenar, 350.
TESSIN (Gref C. G.) R. R. m. m., 14.
Te-

Register.

- Tetragonia expansa*, en ny ört, 210.
 THÊEL (DAN.) M. D. Öfver-Directeur, 283.
 THIERRY (Fr. Historic. Nat.) 200.
 THOUIN (Fr. Bot. Prof.) 200.
 THUNBERG (C. P.) M. D. Profess., 123,
 189, 258, 370, 392.
 THURLING (ER.) M. D. Stads-Ph., 226.
 TIDEMAN (Lieut.) dels bleffur och död,
 387.
Tigerkatt, från Cap, 87.
 TILLÆUS (P.) M. D. Affessor, 226.
Tindura Colocynth., dels kraft, 95.
 - - - *Foetida*, dels kraft, 95.
 - - - *Thebaica*, dels kraft, 313 sq., 320,
 359.
Tinea Capitis, bot däremot, 94, 95.
 TINGSTADIUS (LARS CHR.) M. D. Pro-
 fessor, 3, 387.
 TIÆDER (JAC.) Badare, 373.
 TODE (Prof.) 365.
 TRENDELENBURG (CASP.) M. D. Stads-
 Phys., 227, 393.
 TRIEVALD (MÄRT.) Cap. Mech., 14.
Tralus, dels beskrifning, 89.
Turbo littoreus, fins vid Norr Tull i Stock-
 holm, 369.
Turinska Facklors tilredning, 220.
Turkiskt rødt Bomulsgarn, dels beredning,
 219.
 TYBECK (Pråk) 43, 44, 46, 47.

U.

ULLHOLM (JONAS) M. D. Reg. Fältsk.,
324.

UNGE (P.) M. D. Prov. Med., 227.

Unguentum Citr. des's nytta mot fåra ögon,
316.

V.

Veclis, Roonhuysens, des's nytta, 334.

VELTHEIM (von) Chemicus, 206.

Venerisk sjukdom, se Siphilis.

VICQ-D'AZYR (Secr. i Soc. R. de Med.)
397.

Viola Tricolor, des's kraft, 94, 95, 163.

VOGEL (ZACH.) M. D. Praet. i Lübeck,
147.

VOSMAER (Holl. Histor. Nat.) 201.

W.

WADSTRÖM (J. A.) M. D. Prov. Med.,
227.

Waglers medel mot binnickemask, 331.

WAHLBOM (J. G.) M. D. Assessor, 227.

WALLERIUS (J. GOTS.) M. D. Professor
och Ridd., 227, 332.

WALTHER (Prof.) des's Tabulæ nerv., 133.

WARE (Eng. Chir.) 310, 320.

WARGENTIN (P.) K. Vet. Ac. Secr. och
Ridd., 188, 211.

Warige ögons bot, 317.

Wattenkoppor, 247, 382.

WE-

Register.

- WEBER (Prof. i Kiel) 204.
WEDENBERG (A. FR.) M. D. Pract. i
Stockholm, 4.
WEHSER (DAN.) M. D. Assessor, 2, 283.
WENNER (J. L.) K. Lif-Chir., 284, 374.
WERTMÜLLER (C. H.) M. D. Pr. Med.,
5, 118.
WESTBERG (J. L.) Laz. Chirurgus, 58.
WESTMAN (JOH.) M. D. Assessor, 374.
WESTRING (JOH.) M. D. Pract. i Norrk.,
227.
WICKMAN (DAN.) M. D. K. Coll. Med.
Notarius, 3.
WILKE (CHR. D.) M. D. Stads-Ph., 227.
Windtiska, se: Åttika.
WIRRVAX (Apoth.) död, 122.
Wismut regulus, svartaktig, 222.
WITKOPF (J. CHR.) M. D. Prof., 227.
WOLLIN (CHR.) M. D. K. Lifmed. och
Prof., 212.
WOLLRAT (J. G.) M. D. Assessor, 227.
WRIGHT (Historic. Nat.) 196.
WÅHLIN (AND. M. D. Assessor, 227.
Wäderlek och gångbara Sjukdomar 1782 4:de
Quart., 30.
- - - 1783 1:sta Quart., 100.
- - - 2:dra Quart., 228.
- - - 3:dje Quart., 375.
WÄNNMAN (C. H.) M. D. Prov. Med.,
227.
WÄSTRÖM (Camerer) 285.

Register.

Y.

YEAT (Eng. Historic. Nat.) 196.

Z.

ZANDT (C. FR.) M. D. Prov. Med., 227.

ZETTERBERG (HINR.) M. D. Pr. Med.,
7, 122, 227, 384.

ZETZEL (P.) M. D. Affessor, 5.

ZIERVOGEL (SAM.) M. D. Professor och
Bruns-Int., 189.

Zink, des bidragande til färgor, 222.

- - - - - Naphta Salis, 206,
207.

Å.

ÅMAN (NILS) M. D. Lector, död, 122.

Ä.

Ättika och des Naphta, 83.

- - des kraft mot gangr. angina, 304.

- - - stinkande ångor, 86, 186.

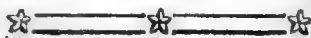
Ö.

ÖDMAN (SAM.) Historic. Nat., 257.

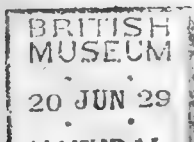
Ögonsjukdomar, beskrefne med botemedel,
310.

ÖHRSTRÖM (S. H.) Hof-Chirurgus, 284.

ÖSTERMAN (M. G.) M. D. Lector och
Prov. Med., 40, 43, 45, 227.

Rdt-

Rättelser:

- P. 115, lin. 9, läs: gran.
P. 151, år Prof. MARTINS Titel af-
stympad, som rättas efter p. 370.
P. 189, lin. 22, läs: JOH. GUST.
P. 226, lin. 23, läs: OLOF.
P. 237, lin. 30, läs: MARTINS.
P. 284, lin. 3, läs: PETTER FR.
P. - - lin. 11, läs: CARL.
P. 286, lin. 11, läs: 233.
-

BRITISH
MUSEUM
20 JUN 29
NATURAL
HISTORY.

205

